WAKATI UMEKARIBIA

[Bflyleaf]

MAJIFUNZO

NDANI YA

MAANDIKO

"Njia ya Watu Wanao Haki Ni Kama Mwanga Unaong'aa,
Unaong'aa Zaidi na Zaidi
Hadi Siku ya Ukamilifu." Mfululizo

wa II

Wakati umefika

"Nyakati za Kufufuliwa zitakuja kutoka kwa uwepo wa Bwana; naye atamtuma Yesu Kristo,...ambaye mbingu lazima zimshikilie hadi **NYAKATI ZA URUDISHO WA VYOTE**
Ambayo Mungu Ameyazungumza kwa Kinywa cha Manabii Wake Wote Watakatifu Tangu Mwanzo wa Ulimwengu." "Ninyi Ndugu, Msiwe katika Giza, Ili Siku Hiyo Iwashe Tena kama Mwizi." ***Matendo 3:19-21***; ***1 Wathes. 5:4***.

Kwa Mfalme wa Wafalme na Bwana wa Mabwana

KWA MASLAHI YA

WATAKATIFU WAKE WALIETOLEWA,

AKISUBIRI KUCHUKULIWA,

-NA-

"WOTE WANAOMWITIA BWANA KILA MAHALI," "NYUMBA YA Imani,"

-NA YA-

UUMBE UNAO KEMBEA, UKIWA KATIKA MAUMIVU YA UJENZI NA UKISUBIRI UFUNUO

WA WATOTO WA MUNGU,

KAZI HII IMEWAJIBIKA.

"Ili kuwafanya wote waone ushirika wa fumbo ambalo tangu mwanzo wa ulimwengu limefichwa katika Mungu." "Ambapo Yeye amejawa kwa wingi kwa sisi kwa hekima yote na busara, akiwa ametuonyesha mafumbo ya mapenzi yake, sawasawa na upendeleo wake ambao Ameazimia ndani Yake; kwamba katika utawala wa utimilifu wa nyakati Yeye ayaweze kukusanya pamoja vitu vyote, katika Kristo." ***Efe. 3:4,5,9;1:8-10***

Imeandikwa mwaka 1889 na Mchungaji Russell

"**Wakati umefika**" UTANGULIZI WA MWANDISHI

TOLEO LA KWANZA la Juzuu hii lilitolewa kwa umma mwaka wa 1889 A.D. Tangu wakati huo, toleo moja baada ya jingine limechapishwa katika lugha mbalimbali, hadi sasa nakala zaidi ya milioni moja na nusu ziko mikononi mwa watu. Takwimu hizi zinashangaza tunapozingatia ni watu wachache kiasi gani leo wana imani yoyote katika Biblia kama Ufunuo wa Kimungu, na ni wachache kiasi gani kati ya wale wanaoamini katika Biblia wana uthamini wa unabii na kronolojia—hasa kronolojia ya Biblia na historia ya dunia ya Biblia.

Mwandishi na wachapishaji wana sababu kuu ya kufurahi kwa ushahidi unaoendelea kupatikana kwamba Juzuu hii imekuwa msaada mkubwa kwa watu wa Mungu katika kila nchi katika kusoma Biblia—kwa kuorodhesha ujumbe wa Neno la Bwana chini ya vichwa na kategoria mbalimbali zinazomsaidia mwanafunzi. Hasa tumesikia wengi wamebarikiwa katika utafiti wao wa namna ya Kuja kwa Pili—katika uthibitisho wa Kimaandiko uliowekwa wazi katika Juzuu hii kwamba Bwana wetu hatakuja tena duniani kama mwanadamu, akiwa ametimiza kikamilifu utume Wake kama mwanadamu alipokuwa kwa neema ya Mungu akionja kifo kwa ajili ya kila mtu huko Kalvari. Maandiko yaliyowekwa kwa msomaji, yanayothibitisha kwamba sasa Bwana wetu ni Aliyeutukuzwa mkono wa kulia wa Baba, na anakaribia kuwa Mfalme wa ulimwengu, yamekuwa msaada kwa wengi, kama barua zao zinavyoshuhudia.

Juzuu hili halidai kuwa halikosei, wala halidai kupata msukumo wowote wa moja kwa moja kutoka kwa Mungu katika tafsiri ya Neno Lake. Kinyume chake, linadai kwamba Ufunuo wa Kimungu ni Biblia. Juhudi zake zimekuwa ni kukusanya ushahidi kutoka kwenye Biblia na kutoa mapendekezo kuhusu umuhimu wake.

[Bii]

Kwa kuwa inashughulikia mada ngumu sana ambazo mara chache hushughulikiwa na wengine, haipaswi kuonekana ajabu ikiwa baadhi ya mapendekezo yaliyotolewa katika Juzuu hii hayajatimizwa kwa usahihi kamili kila nukta. Lakini mwandishi, wachapishaji, na maelfu ya wasomaji wa Juzuu hii hawajisikii aibu na mawasilisho yake, na bado wanaiendeleza kwa wote wenye shauku ya kusoma Biblia—kama ya kuvutia zaidi na yenye kusaidia sana katika kuelewa Neno la Bwana.

Mfuatano wa matukio wa Biblia uliowasilishwa hapa unaonyesha kwamba Siku sita kuu za miaka elfu moja zilizoanza na Adamu zimeisha, na kwamba Siku kuu ya Saba, miaka elfu moja ya Utawala wa Kristo, ilianza mwaka 1873. Matukio ya miaka hii 43, ambayo Juzuu hii inadai kuwa ni mwanzo wa Milenia, bado tunaona yanathibitishwa kikamilifu na unabii wa Biblia, kama ilivyoelezwa hapa. Katika kipindi hiki cha miaka 43, karibu uvumbuzi wote wa siku zetu umekamilika. Mashine ya kushona, mojawapo ya za kwanza, ilianza kufikia ukamilifu wake miaka 43 iliyopita. Tangu wakati huo, tumekuwa na aina zote za mashine na zana za kilimo, na vifaa vya urahisi vya karakana, maduka, viwanda na nyumbani, kwa wingi na bei nafuu—kupitia uvumbuzi wa binadamu. Hivi vinapunguza saa za kazi, na kuondoa "jasho la uso," ambalo Biblia inatangaza kuwa linahusishwa na laana.

Ni salama kabisa kusema kwamba katika miaka hii 43 dunia imeongeza utajiri wake mara elfu moja. Na tunapokumbuka kwamba nyuma ya miaka 43 kuna jumla ya miaka elfu sita ya juhudi za binadamu, inaonekana karibu kama muujiza kwamba dunia ingefanikisha mara elfu moja zaidi katika miaka 43 iliyopita kuliko katika miaka elfu sita iliyotangulia. Hakika hili linathibitisha kwa dhati dai la Juzuu hii kwamba tumeingia katika Siku Kuu ya Saba, na kwamba kile tunachoona tayari sisi kama kizazi ni dalili za mwanzo tu za baraka kubwa zaidi zinazokuja—wakati Jua la

[Biii]

Hesabu ya haki itainuka pamoja na uponyaji katika miale Yake, na kutawanya giza, ujinga, na dhana za kishirikina zote za ulimwengu!

Juzuu hii inaeleza, kile ambacho mwandishi wake amekuwa akihubiri kwa zaidi ya miaka arobaini, kwamba "Nyakati za Wapagani" ziliisha kimatukio katika vuli ya mwaka 1914 A.D. Istilahi, "Nyakati za Wapagani," katika matumizi ya Biblia inaashiria miaka, au kipindi cha wakati, ambacho mataifa ya Wapagani ya ulimwengu yalipaswa kuruhusiwa kuwa na udhibiti, kufuatia kuondolewa kwa ufalme wa mfano kutoka kwa Israeli wa asili, na kujaza pengo kati ya tukio hilo na kuanzishwa kwa Ufalme wa Mungu mikononi mwa Masihi—"ambaye ni haki yake." ***Ezekieli 21:27***

Bila shaka, hatungeweza kujua mnamo 1889, kama tarehe ya 1914, iliyowekwa wazi katika Biblia kama mwisho wa muda wa Mataifa wa kutawala au ruhusa ya kutawala dunia, ingemaanisha kwamba wangekuwa wameondolewa madarakani kabisa wakati huo, au kama, mkataba wao ukikwisha, uondoaji wao ungeanza. Hili la mwisho tunaona kuwa ndilo mpango wa Bwana; na mara moja mnamo Agosti, 1914, falme za Mataifa zilizotajwa katika unabii zilianza mapambano makuu ya sasa, ambayo, kulingana na Biblia, yatafikia kilele chake katika kuangushwa kabisa kwa serikali zote za kibinadamu, na kufungua njia kwa ajili ya kuanzishwa kikamilifu kwa Ufalme wa Mwana mpendwa wa Mungu.

Hatuwezi kuona nyuma ya pazia; hatuwezi kujua mambo yanayoendelea chini ya uongozi wa Bwana wetu wa utukufu na wanachama wa Kanisa Lake ambao tayari wametukuzwa. Fikra yetu ni kwamba kwa namna fulani Bwana anashiriki katika masuala ya dunia sasa kama asivyofanya katika nyakati zilizopita. Tunajua kwamba Nyakati Kuu ya Taabu, ambayo imeanza, inalingana sana na tangazo la Kimungu kuhusu wakati na masharti ya kuanzishwa kwa Ufalme wa Masihi. Bwana Mwenyewe anatujulisha kwamba, wakati atakapochukua kwa ajili Yake mamlaka Yake makuu

mamlaka na utawala, mataifa yatawazimu na ghadhabu ya Mungu itakuja. Muda mfupi baadaye utafika wakati wa kuwahukumu wafu, na kutoa thawabu kwa watumishi wa Mungu, wadogo na wakubwa, na hatimaye kusababisha uharibifu wa wasiobadilika, ambao wangeeneza ushawishi mbovu duniani. ***Ufunuo 21:8***

Kote duniani watu walijua matarajio ya Wanafunzi wa Biblia kuhusu mwaka wa 1914 B.K.; na vita kubwa mno kama hii ya sasa ilipoibuka, upepo wa mizozo ulipoanza kupuliza kwa hasira na uharibifu mkubwa, maelfu walikumbuka yale waliyoyasikia na kuyasoma kuhusu mwisho wa Nyakati za Mataifa. Maelfu leo wamefikia kuyathamini kikamilifu nyakati tunazoishi. Ushawishi wake ni msaada mkubwa na unaotia moyo. Ufahamu kwamba tuko katika Siku ya Bwana, na kwamba hivi karibuni watakatifu wake wote watakusanywa kwake kupitia mabadiliko ya ufufuo, una ushawishi unaochochea na kutia moyo kwa wanafunzi wa Biblia, ukiwatenga na ulimwengu na hofu zake na tamaa zake na kuweka macho yao kwenye Taji la Uzima, ambalo Bwana amelihifadhi kwa ajili ya wale wanaompenda zaidi.

Mwandishi anakiri kwamba katika kitabu hiki anawasilisha wazo kwamba watakatifu wa Bwana wangeweza kutarajia kuwa pamoja Naye katika utukufu mwishoni mwa Nyakati za Wapagani. Hii ilikuwa ni kosa la kawaida la kuingia, lakini Bwana alilitawala kwa ajili ya baraka ya watu wake. Wazo kwamba Kanisa lote lingeunganishwa kwa utukufu kabla ya Oktoba, 1914, kwa hakika lilikuwa na athari ya kuchochea na kutakasa sana kwa maelfu, ambao wote kwa hivyo wanaweza kumwabudu Bwana—hata kwa kosa hilo. Wengi, kwa kweli, wanaweza kujieleza kuwa wanamshukuru Bwana kwamba kilele cha matumaini ya Kanisa hakikufikiwa wakati tuliokuwa tunatarajia; na kwamba sisi, kama watu wa Bwana, tuna zaidi

fursa za kukamilisha utakatifu na za kushiriki na Bwana wetu katika kuendelea kuwasilisha Ujumbe Wake kwa watu Wake.

Kosa letu kwa dhahiri halikuwa kuhusu mwisho wa Nyakati za Mataifa; tulitoa hitimisho potofu, hata hivyo, ambalo halikuhalalishwa na Neno la Bwana. Tuliiona katika Biblia mifanano fulani kati ya Enzi ya Kiyahudi na Enzi ya Injili. Tungepaswa kutambua kwamba mifano hii inafuata mifumo ya jina tu hadi uharibifu katika visa vyote viwili, na haionyeshi wakati wa kutukuzwa kwa Uumbaji Mpya. Ufafanuzi huu utamsaidia msomaji anaposoma "WAKATI UMEKARIBIA." Hatuwi na shaka kwamba baraka kuu ambazo zimetufikia wengi wetu hapo awali zitaendelea kupitia Toleo hili hadi kwa maelfu ya wengine. Hivyo basi, pamoja nalo zinaenda sala za mwandishi,

Charles T. Russell
Brooklyn, N.Y.
Oktoba 1, 1916

MAUDHUI

SOMO I
NYAKATI NA MIFUKO MAALUM ILIYOAMRIWA NA MUNGU

Nyakati na Majira ya Uteuzi wa Kimungu—Kwa Nini Hazijaelezwa kwa Uwazi Zaidi—Zilifunuliwa kwa Wakati Uliofaa—Shauku ya Kweli ya Kujua Nyakati na Majira Inapendeka—Makosa ya Waadventista—Lengo Halisi la Unabii wa Muda—Msimamo Wetu wa Sasa—Lengo la Sura Zinazofuata 13

UCHUNGUZI WA PILI KRONOLOJI YA BIBLIYA

Kronolojia Muhimu kwa Uelewa wa Unabii—Taarifa Muhimu Zilizotolewa katika Biblia—Kuanzia Uumbaji wa Adamu hadi A.D. 1873 ilikuwa Miaka Elfu Sita—Taarifa ya Kronolojia ya Biblia katika Vipindi Vikuu—Uchunguzi wake kwa undani—Kuanzia Uumbaji hadi Siku Mafuriko Yalikaushwa—Hadi Agano la Abrahamu—Hadi Kutolewa kwa Sheria—Hadi Mgawanyo wa Kanaani miongoni mwa Makabila—Kipindi cha Waamuzi—Kipindi cha Wafalme—Kipindi cha Uharibifu—Hadi A.D. 1873—Ambapo Mfuatano huu wa Matukio Unatofautiana na Ule wa Askofu Usher, Uliotajwa katika Biblia zetu za Kiingereza—Tarehe Halisi ya Kuzaliwa kwa Bwana Wetu. 33

SOMO LA TATU
UTIMIZI WA UTABIRI WA MUDO KATIKA KUJA KWAKE KRISTO WA KWANZA

Dan. 9:23-27

Wiki Sabini za Utabiri wa Danieli—Matukio yaliyotabiriwa kutokea ndani ya wakati huo—Wakati wa Kuja kwa Masihi Ulioonyeshwa, na Kanuni Iliyowekwa kwa Jinsi Iliyoonyeshwa—Ufunguo wa Unabii Mwingine wa Muda—Wakati wa Kusulubishwa kwa Masihi Ulioonyeshwa—Neema Maalum kwa Israeli kama Taifa Imekatizwa kwa Haki, lakini Ikaendelea Kwa Binafsi—Kupaka Mafuta Mahali Patakatifu Zaidi—Shida Imemwagwa juu ya Mtu Aliyeachwa Ukiwa.....63

MASOMO YA NNE
NYAKATI ZA WAGENI

Nyakati za Wapagani ni Nini?—Mwanzo Wao; Urefu Wao; Mwisho Wao M.K. 1914—Matukio Yanayohusiana—Matukio Yanayofuata—Muda Halisi na wa Ishara—Mfano wa Ajabu—Dalili za Sasa—Ufalme wa Mungu Kuangamiza Utawala wa Mataifa—Hivyo Umewekwa Kabla Haijaisha—Kabla ya M.K. 1914—Kwa Nini Unapingwa na Ufalme wa Mataifa—Jinsi na Kwa Nini Wote Hatimaye Wataukubali kwa Furaha —"Tamaa ya Mataifa Yote Itakuja." 73

SOMO LA V
NJIA YA KURUDI NA KUJIONYESHA KWA BWANA WETU

Muafaka wa Namna ya Kurudi na Kuonekana kwa Bwana wetu mara ya Pili na Vipengele Vingine vya Mpango wa Kimungu—Jinsi na Lini Kanisa Litamwona —Jinsi na Lini Utukufu wa Bwana utadhihirishwa Hivyo Hivyo ili Kila Mwili uione Pamoja—Kauli Zinazoonekana Kupingana Zinaonyeshwa Kuwa na Mawano—Anakuja "Kama Mwizi"—Sio kwa Maonyesho ya Nje"—Na bado "Kwa Kelele"—Kwa "Sauti"—Na "Kwa Sauti ya Tarumbeta Kuu"—"Atadhihirishwa Katika Moto Unaowaka, Akichukua Kisasi"—Na bado, "Atakuja Vivyo Hivyo, Kwa Namna ile ile" kama Alivyokwenda—Umuhimu wa Muda wa Unabii Katika Uhusiano Huu Umeonyeshwa—Ulinganifu wa Dalili za Sasa 103

SOMO LA SITA
JUBILEE KUU YA DUNIA

"Nyakati za Kurejesha Mambo Yote" Zilitabiriwa na Musa—Tarehe ya Kuanza Kwake Imeonyeshwa—Haziwezi Kuanza Hadi Mrejeshi Mkuu Aje—Ushahidi Kutoka kwa Sheria—Ushuhuda Uthibitishaji Kutoka kwa Manabii—Hitimisho za Kimantiki Zilizotolewa Kutokana na Haya Yakizingatiwa Kwa Utofauti na kwa Ujumla—Ulinganifu wa Dalili za Sasa 173

UCHUNGUZI WA VII
UTAWALA SAWA

Enzi ya Kiyahudi ni Aina ya Enzi ya Injili—Ulinganifu wa Ajabu au Ulinganifu Kati ya Mipango Miwili ya Utawala—Hata Hivyo Hazilingani-tofauti—Ubora wa Enzi ya Kikristo, Antitayipu—Ulinganisho wa Israeli ya Kimwili na ya Kiroho—Mifano Muhimu ya Ulinganisho Imekaguliwa—Mifano ya Ulinganisho ya Muda Imetiliwa Maanani Hasa—Muda wa Kupendwa kwa Israeli ya Kimwili—Muda wa Kukatizwa kwao Kutoka kwa Kupendwa—Muda wa Kutopendwa Umeonyeshwa kwa Utabiri Kuwa Sawa na Muda wa Kupendwa—Ushuhuda wa Kitume

kwamba Kipindi chao cha Kutoridhika ndicho Kipindi cha Wito Mkuu wa Israeli ya Kiroho—Urefu wa Enzi ya Injili Umeonyeshwa kwa Njia Isiyo ya Moja kwa Moja lakini kwa Uwazi—Muafaka wa Mfuatano wa Matukio ya Biblia, Ushuhuda wa Jubilei, Nyakati za Mataifa, na Unabii Mwingine pamoja na Masomo ya Mifano Hii Yasiyopingika, Yenye Hitimisho na Yanayoridhisha.....201

SOMO LA NANE

ELIYA ATAKUJA KWANZA

Jinsi Nabii Hii Muhimu Inavyohusiana na Kuja kwa Pili—Utimilizaji wa Sehemu na Kawaida kwa Yohana Mbatizaji—Utimilizaji Halisi—Maono juu ya Mlima Mtakatifu—Mlingano wa Ajabu kati ya Eliya, Mfano na Eliya Asiye Mfano—Wakati Uko Karibu—Mtazamo—Mrithi wa Eliya, Elisha.....249

UCHUNGUZI IX

MWANAMUME WA DHAMBI—MPINGA KRISTO

Mpinga Kristo Lazima Aendelezwe, Afichuliwe na Apigwe Kabla ya Siku ya Bwana—Mtazamo Tofauti Kuhusu Mada Hii Unazingatiwa—Uchoraji wa Utabiri—Kuzaliwa kwa Mpinga Kristo—Ukuaji Wake wa Haraka—Picha ya Kihistoria na Maelezo ya Biblia Zinaendana—Ufalme Wake Ni Bandia—Kichwa na Mdomo Wake Vinaonekana Vilevile—Maneno Yake Makubwa ya Kujivunia ya Kulaani—Mafundisho Yake ya Kulaani—Kuchosha Kwake Watakatifu wa Aliye Juu—Utawala Wake wa Miaka Elfu Moja—Mpinga Kristo Kupigwa kwa Upanga wa Roho—Mapambano Yake ya Mwisho na Mwisho Wake. 267

SOMO X

WAKATI UMEFIKA

Hakuna Kinachovuruga—Uanzishwaji wa Ufalme wa Kristo, Kazi Inayoendelea Sasa—Ushuhuda wa Unabii Unakubaliana—Wenye Hekima wa Kidunia Wanaona Mengi—Watakatifu Wanaotazama Wanaona kwa Udhahiri Zaidi
—Umuhimu kwa Wote, wa Macho Yaliyofunguka Kuelekea Upande Sahihi 363

[B13]

UTAFITI I

NYAKATI NA MIZIYO MAALUM ILIYOAMRIWA NA MUNGU

Nyakati na Majira ya Uteuzi wa Kimungu—Kwa Nini Hazijaelezwa kwa Udhahiri Zaidi—Zilifunuliwa kwa Wakati Unaofaa—Shauku ya Kweli ya Kujua Nyakati na Majira Inayopongezwa—Makosa ya Waadventista—Lengo Halisi la Unabii wa Nyakati—Msimamo Wetu wa Sasa—Lengo la Sura Zinazofuata.

KAMA katika "MPANGO WA ENZI" tulivyojaribu kuwasilisha muhtasari mkuu wa mpangilio wa kimungu kwa ajili ya wokovu wa wanadamu kwa mtazamo safi wa Kimaandiko, ndivyo lengo la toleo hili ni kuonyesha, kwa mamlaka yale yale, kwamba vipengele mbalimbali vya mpango huo vimepangiwa kwa hakika nyakati na misimu kwa ajili ya utimilifu wake; kwamba, kadri mpango huo ulivyosonga mbele, kila kipengele kinachofuata kimefanyika kwa usahihi kabisa kwa wakati; na kwamba *wakati sasa umefika* kwa ajili ya kilele chake katika baraka ya familia zote za dunia. ***Mwa. 28:14***; ***Gal. 3:16***

Katika karne nyingi za enzi ya Injili, Kanisa, kama lilivyoelekezwa na Bwana wake, limeomba, "Ufalme wako uje; mapenzi yako yafanyike duniani kama yalivyo mbinguni." Lakini, kama watoto waliokosa usingizi, kwa sababu wakati ulikuwa mrefu, wengi karibu wamesahau maana ya maneno ambayo sasa yanaonekana kufa midomoni mwao. Kwa wote walio hivyo ambao mioyo yao bado

[B14]

watiifu kwa Bwana, tunawaita kwa maneno ya Mtume Paulo, "Ni wakati uliofika wa kuamka usingizini; maana wokovu wetu uko karibu kuliko tulipokuwa tukiamini. Usiku umepita katikati, na mchana [wa Miaka Elfu] umeukaribia." Ndiyo, uko hata mlangoni. Ufalme wa mbinguni sasa umekaribia, si katika hatua yake ya mwanzo kabisa, kama ilivyokuwa katika kuja kwake kwanza kwa Bwana wetu (***Mathayo 3:2***), bali kwa maana ambayo yeye alitangaza kwamba bado ungekuja (***Yohana 18:36,37***)—"kwa nguvu na utukufu mkuu."

Hata hivyo, ni wale tu ambao wamefanya uchunguzi makini wa Mpango wa Enzi watakaokuwa tayari kuthamini mafundisho ya toleo hili kuhusu nyakati na misimu iliyowekwa kimungu kwa ajili ya maendeleo ya vipengele mbalimbali vya mpango huo, na kwa ukamilisho wake wa mwisho. Inatumainiwa kwamba hakuna atakayechukua uchunguzi huu, kwa hiyo, kabla hawajaelewa kikamilifu masomo ya toleo lililopita. Vinginevyo, haitakuwa chakula cha wakati mwafaka kwao. Ukweli ni chakula cha msimu tu tunapokuwa tayari kuupokea. Mtoto hawezi kuwa tayari kutatua tatizo la kihisabati hadi kwanza apate mafunzo ya matumizi ya nambari na lugha. Ndivyo ilivyo pia kwa ukweli wa kimungu: unajengwa hatua kwa hatua, na ili kuupata uelewa wake ni lazima tupande kwa kutumia ngazi zilizotolewa—kwa uangalifu, bila shaka, tukithibitisha kwa Maandiko kila hatua ya maendeleo tunayochukua, lakini bila kuogopa kuchukua hatua hizo tunapovipata vigezo vyake imara. Ni wale tu walio na imani isiyo na mashaka kwa Mungu, na ambao kwao "Asema Bwana" ni mwisho wa shaka na mzozo wote, wanaoweza kuongozwa na Roho wa Mungu katika kweli ya hali ya juu inapofaa—kuongozwa katika mambo mapya, na pia kuthibitishwa katika mambo ya zamani yaliyothibitishwa kuwa ya kweli kwa mamlaka yale yale.

Ni wale tu, ambao Mungu anapendekeza kuwaongoza hivyo. Mwishoni mwa enzi, ambayo ni wakati wa mavuno, ukweli mwingi unapaswa kufunuliwa, ambao Mungu hakukuufanya ujulikane katika nyakati zilizopita, hata kwa watoto wake waaminifu na watiwa moyo zaidi. Ilikuwa katika *wakati wa mwisho* ambapo Nabii ***Habakuku (2:3)*** alitangaza kwamba

[B15]

maono, kuhusu ukamilisho wa utukufu wa mpango wa Mungu, yanapaswa kusema na si kudanganya; na kwamba kwa baadhi ya watoto wa Mungu yanapaswa kusema wazi kiasi kwamba wataweza, kama walivyoelekezwa, kuyaweka wazi kwenye mbao; ili kupitia utume wao wengine waweze kuyasoma waziwazi: na kisha ***Danieli pia (12:4,9,10)*** alitangaza kwamba maarifa yataongezwa, na kwamba wenye hekima (kupitia imani) wangeelewa maono.

Lengo letu hapa si kutabiri kutokana na wingi wa mawazo ya kibinadamu, wala kwa namna yoyote kuwa na hekima zaidi ya yale yaliyoandikwa katika Maandiko Matakatifu. Kwa hiyo, tukiachana na uvumbuzi wote wa kibinadamu, tunabaki karibu na chemchemi ya kweli ya kimungu, tukijitahidi kusoma unabii katika nuru ya unabii na utimilifu wake dhahiri; na kufafanua wazi kwenye mbao kile ambacho Mungu alisema kitatiwa muhuri, na ambacho kwa hiyo hakuweza kueleweka kabla ya wakati huu wa mwisho, lakini ambacho alitoa uhakikisho kwamba kitueleweka *wakati huo*.

Katika juzuu hii tunawasilisha mfululizo wa ushuhuda kuhusu mada ya nyakati na majira yaliyowekwa na Mungu, ambapo kila kiungo tunakiona kikiwa imara kimtume, na wakati mfululizo mzima unapotazamwa kwa pamoja, katika uhusiano ambao sehemu moja ina na nyingine, unatoa ushahidi wa mpango mpana na jumuishi sana, mpango wa kina sana, na muafaka mkamilifu sana, kiasi cha kumwonyesha wazi mtafiti mwenye bidii na heshima kwamba upo juu ya upana na kina cha fikra za kibinadamu, na kwa hivyo haiwezi kuwa ya asili ya kibinadamu.

Tunaona kwamba mwisho wa enzi ya Injili, kama mwisho wa enzi ya Kiyahudi, huitwa mavuno (***Mathayo 9:37; 13:24,30,39***); kwamba kama ile pia, ni kipindi cha miaka arobaini; na kwamba juu ya mavuno ya enzi, miale ya ushuhuda wa unabii imezingatiwa hasa, hasa juu ya mavuno ya enzi hii, ambapo hata mwanga wote wa enzi ya Kiyahudi—kwa sababu ya asili yake ya mfano—unakusanyika katika

kitovu cha utukufu. Katika mwanga huu sasa tunaweza kuona waziwazi hatua za heshima za Mungu wetu, si tu katika mtazamo mpana wa enzi zilizopita, bali pia katika utekelezaji wa sasa wa mpango wake. Na si hivyo tu, bali kulingana na ahadi yake ya kutuonyesha mambo yajayo (***Yohana 16:13***), tunaona, kwa uwazi wa ajabu wa maono, sera yake ya busara kwa ajili ya baraka ya wote katika enzi ijayo ya Miaka Elfu—hata hadi ukamilisho wake wa utukufu katika urejeshaji wa vitu vyote. Tunagundua kuwa matukio mengi makuu na ya ajabu yanahusu mavuno haya: kwamba ndani yake hutokea wakati ule mkubwa wa taabu, siku ya Yehova; kuangushwa kabisa na kwa mwisho kwa Mpinga Kristo na kuanguka kwa Babeli Mkubwa; mwanzo wa kurejea kwa neema kwa Myahudi; kuja kwa mara ya pili kwa Bwana wetu na kuanzishwa kwa ufalme wake; na ufufuo na thawabu ya watakatifu.

Tunapata katika unabii mwanzo na mwisho wa kipindi hiki cha mavuno vimewekwa wazi, pamoja na matukio yanayotarajiwa kutokea ndani yake. Na kuvuta hisia na kufuatilia mistari mbalimbali ya wakati wa unabii hadi matukio yanayokamilisha ni, kwa kiasi kikubwa, lengo la kitabu hiki. Ili kupokea ushuhuda wake, msomaji atahitaji kuwa na sikio la kusikia (***Ufunuo 2:7***; ***Mathayo 11:15***), na lazima atarajie kwa unyenyekevu kuachana na maoni mengi ya awali haraka anapoanza kuona kutopatana kwao na Neno la Mungu. Kwa wale wenye nia hii, na wanaofuatilia masomo ya kitabu hiki kwa subira na makini, na kwa mpangilio wake, hatuna shaka kuwa kitakuwa baraka kubwa. Ikiwa masomo yake yatapokelewa katika mioyo mizuri na ya kweli, tunaamini yatakuwa nguvu ya kuwatoa ulimwenguni na kuwaiva kama ngano kwa ajili ya ghala. Kuwaamsha, kuwaiva na kuwatofautisha watakatifu, kama ngano kutoka kwa magugu, katika wakati huu wa mavuno, ndilo lengo ambalo, tunaelewa, unabii huu unaofunuliwa sasa ulikusudiwa na Bwana wetu.

[B17]

Wale walioidhinishwa kuona chati kuu ya Mungu ya enzi, ambayo inaonyesha wazi mpangilio wa kitaratibu, mpango wa kina na upeo wa ajabu wa mpango wa kimungu kama ulivyoelezwa katika toleo lililopita, wanapaswa kuwa na shauku ya kugundua chochote ambacho Mungu ataona kufaa kufichua kuhusu nyakati na majira yake. Shauku yao katika mada hii inapaswa kuwa kubwa zaidi mara nyingi kuliko ile ya yeyote katika enzi zilizopita ambaye hakuona baraka kuu zilizotengwa kwa ajili ya wote. Watoto waaminifu wa Mungu wanatamani kujua ni lini Mfalme wa Utukufu atafika, na mkuu wa giza afungwe; ni lini watoto wa nuru watang'aa kama jua, na giza litawanyika; wakati watakatifu watakapopokelewa katika uasili kamili wa kiamani, na uumbaji unaolia kuachiliwa kutoka utumwa wa uharibifu; na wakati tabia ya utukufu ya Baba yetu wa mbinguni itakapofunuliwa kikamilifu kwa ulimwengu uliostaajabu, na kusababisha wote wanaopenda haki kuinama mioyo yao katika ibada na upendo na utiifu.

Kukosa tamaa kama hizo kunaashiria ukosefu wa shauku na kuthamini mipango ya Mungu. Mitume, manabii na malaika wote walitamani na kutafuta kwa bidii kujua ni *wakati g*ani ulioashiriwa na roho ya Mungu kupitia manabii. Na shauku hii kwa upande wa watoto wake daima humvutia Mungu; kwani ingawa hakuwahi kamwe kuwafurahisha tamaa kama hizo kwa kiwango kikubwa, kwa sababu wakati ufaao haukufika bado, hakuwahi kamwe kulaani shauku hiyo. Kinyume chake, alimwita Danieli aliyeuliza maswali kuwa mpendwa sana, na akajibu uliza wake kadiri ilivyokubaliana na mpango wake.

Hivyo basi, uchunguzi wa aina hiyo haupaswi kuchukuliwa kama uchunguzi usiofaa wa siri za Mungu. Mungu anataka tuonyeshe shauku hiyo katika mipango yake ambayo itatuhimiza "kuchunguza Maandiko," na "kuzingatia neno la uhakika la unabii," na hivyo kuwa katika msimamo huo unaofaa wa kusubiri ambao uta

[B18]

Tambua ukweli haraka linapof*aa*. Mambo ya siri ni ya Mungu, lakini mambo yaliyofunuliwa ni yetu na ya watoto wetu milele. (***Kumb. la Torati 29***:29) Basi, tukijikita kabisa katika Neno la Mungu, na kuepuka fikra za bure, tuko katika msingi salama. Ikiwa mpango wa Mungu na nyakati na majira yake havijaandikwa katika Maandiko, hakuna anayeweza kuvipata huko; na kwa hakika Mungu hakuwahi kuandika kupitia manabii na mitume wake chochote ambacho anataka kukificha milele. Kwa wakati na mpangilio unaofaa, kila kipengele kilichoandikwa cha mpango wa kimungu, na wakati na msimu wake, huwadhihirishwa wale wanaotazama; lakini muhtasari mzima wa mpango huo, pamoja na vipengele vyake vya wakati, haukupaswa kueleweka hadi kufikia kipindi kilichoitwa "Mwisho wa Mwisho." (***Dan. 12:9,10***) Na ikumbukwe kwamba mpaka wakati ambao Mungu anapanga kufunua siri zake, wala elimu wala uchaji wa Mungu haziwezi kuzigundua. Ingawa unabii umekuwepo kwa karne nyingi mbele ya macho ya wote, *haukuweza* kufunguliwa na siri zake kusomwa mpaka wakati ufaao ulipofika.

Wakati baadhi ya wanafunzi walipomjia Bwana wetu wakiuliza kuhusu wakati wa kuanzishwa kwa Ufalme wa Mungu, kabla ya wakati wake wa kufunuliwa kufika, aliwajibu, "Si kazi yenu kujua nyakati au majira ambayo Baba ameyaweka kwa mamlaka yake mwenyewe." (***Matendo 1:7***) Na wakati mwingine, kuhusu mada hiyohiyo, alisema, "Kuhusu siku na saa hiyo hakuna ajuaye, la, hata malaika walio mbinguni, wala Mwana, bali Baba. Jihadarini, kesheni na kuomba; maana hamjui ni wakati gani....Na ninachowaambia ninyi, nawambia wote, *Kesheni*." ***Marko 13:32,33,37***

Maneno haya ya Bwana wetu hayawezi kueleweka kumaanisha kwamba si Baba peke yake *atakayewahi* kujua nyakati na majira yake; kwa hivyo, hili halithibitishi zaidi kwamba hatuwezi kujua nyakati na majira hayo *sasa*, kuliko kwamba Bwana wetu hawezi kuyajua sasa. Na ukweli wenyewe kwamba muhtasari mzima wa wetu

[B19]

mpango wa Baba, na pia nyakati na majira yake, sasa zinaonekana wazi, ni ushahidi thabiti kwamba sasa tunaishi katika wakati wa mwisho wa utawala wa sasa wa uovu, na alfajiri ya Siku ya Miaka Elfu, wakati maarifa yatakapoongezeka, na wenye hekima watakapofahamu. (***Dan. 12:4,10***) Kama unabii haukukusudiwa kamwe kueleweka, isingekuwa na sababu ya msingi ya kuutoa.

Maneno haya ya Bwana yanaashiria kwamba Mungu haitekelezi sehemu mbalimbali za mpango wake kwa njia ya kubahatisha, bali kwamba ameweka nyakati na majira *maalum* na thabiti kwa kila kipengele cha kazi yake kuu. Na nguvu na hekima yake isiyo na kikomo inahakikisha kwamba hakuna kushindikana au ucheleweshaji wowote.

Maneno hayo pia yanadokeza wazo kwamba hadi wakati huo Baba hakuwa amefunua nyakati na majira yanayohusiana na mipango yake kwa yeyote, hata kwa Bwana wetu Yesu. Badala ya kuthibitisha dhana ya jumla kwamba Bwana wetu alikemea uchunguzi na shauku kuhusu nyakati na majira, na kwa maneno haya *akapiga marufuku* uchunguzi huo, kinyume chake ndicho kweli. Maneno yake yanaonyesha wazi kwamba ingawa nyakati na majira *hayakuwa bado* yametolewa kwao wajue, yangekuwa muhimu sana wakati fulani, na yangefunuliwa kwa wale wanaotazama. Kwa kuzingatia kwamba nyakati hizo zingefunuliwa wakati fulani, na kwamba zingekuwa muhimu sana *wakati huo*, anawasihi "*kuwa waangalifu*," na wasiruhusu uzembe kuwapata, bali "*kuwa macho*" daima, ili wajue wakati ufaao utakapofika.

Wale *waliotazama* katika zama zote, ingawa hawakuyaona yote waliyokuwa wakiangalia, walibarikiwa sana na kuwekwa kando na ulimwengu kwa kufanya hivyo; wakati wale watakaokuwa wakiishi katika "*wakati ufaao*" na watakaotii "*kuangalia*," watajua, wataona, "watuelewa," na hawatakuwa katika ujinga, katikati ya matukio ya ajabu ya "mavuno" ya enzi hii. Yeye ambaye wakati wowote anapuuza kuwasha,

[B20]

anapoteza baraka ambayo Bwana aliitilia mkazo sana, na anajithibitisha kuwa amepofushwa macho na chuki na mungu wa dunia hii, au amelemewa na mambo ya maisha haya na maslahi ya sasa, na hivyo kupuuza nadhiri yake ya kujitolea kikamilifu kwa Bwana, ya kutafuta hasa Ufalme na uzima ujao.

Mitume Petro na Paulo wanazielekeza fikra kwenye mada hii ya nyakati na majira. Petro anatangaza (***2 Petro 1:16***), kwamba hatufuati ngano zilizobuniwa kwa ujanja; kwamba aliona kwa njozi utukufu wa ufalme ujao wa Kristo kwenye mlima wa mabadiliko, alipoyaona *maono* ya utukufu ya Musa na Eliya na Yesu wakiwa katika mavazi yanayong'aa —Mose akiwakilisha watakatifu wa zamani (***Ebr. 11:38-40***) ambao watakuwa wawakilishi wa kidunia wa Ufalme wa mbinguni, na Eliya akiwakilisha "walioshinda" wa enzi hii ya Injili—tukio lote likiwa ni ishara ya "utukufu utakaofuata," baada ya mateso kwa ajili ya haki yatakapokamilisha wateule kulingana na neema. Hata hivyo Petro, hata alipokuwa akisimulia maono yake, anaashiria ushuhuda wa unabii, akisema, "Tuna neno la unabii *lililo thabiti zaidi*, ambalo mnafanya vizuri kulizingatia kama taa ing'aayo mahali palipo giza, mpaka siku ipambazuke." (***2 Petro 1:19***) Alifahamu vyema kwamba manabii yote hayangeweza kueleweka kikamilifu na yeyote *wakati huo*, na hivyo akahimiza mtazamo wa kuangaliana kwa upande wa watakatifu—si kuangaliana kwa anga, bali kuangaliana kwa ajili ya utimilifu wa yote ambayo Mungu alikuwa ameyasema kupitia manabii watakatifu kuhusu urejeshaji, na "*nyakati* za urejeshaji," ambazo ni sehemu kubwa na muhimu sana ya ushuhuda wao. Anatuhakikishia kwamba unabii utakuwa na kweli mpya muhimu kwetu, kadiri tunavyoendelea *hadi* Alfajiri.

Mtume Paulo anatangaza, "Kuhusu nyakati na majira, ndugu zangu, hamna haja ya mimi kuandika kwenu; kwa maana ninyi wenyewe mjui kikamilifu kwamba Siku ya Bwana itakuja kama

[B21]

mwezi wa mwizi usiku. [Kwa utulivu, kwa siri utakuja, na baada ya kuja kwake, wengi hawatafahamu kwa muda fulani kwamba wako ndani yake.] Wakati wanasema, 'Amani na usalama,' ndipo uharibifu wa ghafla utawajia [ghafla au kwa kasi, ikilinganishwa na michakato ya polepole ya miaka elfu sita iliyopita, kama vile siku yetu inavyoitwa siku ya haraka ya mvuke na umeme—sio ghafla kama radi, bali ghafla] *kama vile uchungu* wa mwanamke anayejifungua. Lakini ninyi, ndugu, mko si gizani, hata siku hiyo ikawapate kama mwivi." ***1 Wathes. 5:1-4***

"Ndugu" wote wana taa, neno la uhakika la unabii lililotajwa na Petro, kama nuru mahali penye giza; na wakiwa na mtazamo unaofaa wa undugu, kama wanafunzi waaminifu, wanyenyekevu na wenye unyenyekevu wa Neno, hawatawahi kuwa gizani: daima watapewa ukweli kama chakula kwa *wakati unaofaa*. Hatuwahi kuachwa wale walioishi katika muafaka kamili na Mungu katika ujinga wa ukweli muhimu, wakijaribu kupata njia yao gizani pamoja na ulimwengu. Abrahamu na Loti walijua kuhusu uharibifu wa Sodoma *kabla ya wakati*, Mungu akisema, "Je, nimfiche Abrahamu jambo lile ninalofanya?" (***Mwanzo 18:17***) Nuhu alijua kuhusu mafuriko kwa wakati wa kujenga safina, na aliarifiwa *siku hasa* aliyopaswa kuingia ndani yake. Wakati wa kuja kwake kwanza, pia, Simeoni na Anna, na watu wenye hekima wa Mashariki, walijua kutarajia Masihi. Kwa hakika, matarajio yalikuwa ya jumla wakati huo. (***Luka 2:25-38***; ***Mathayo 2:2***; ***Luka 3:15***) Na kama Mungu aliwatendea hivi watumwa wake, atawatendea kidogo zaidi nyumba ya Wana? Bwana na Mkuu wetu amesema, "Kuanzia sasa siwaniiti watumwa, maana mtumwa hajui Bwana wake hufanya nini; bali nimewaniita marafiki, kwa maana yote *niliyoyasikia kwa Baba yangu nimewafahamisha ninyi*." Bwana wetu kwa hakika atajua nyakati na majira *yaliyopangwa*, kwa kuwa yeye ndiye atakayetimiza mpango, na isipokuwa *amebadilika*, atawafahamisha wale walio karibu naye na wanaoshirikiana naye katika kazi *yake—rafiki zake, watakatifu wake*.

[B22]

Hivyo basi, akili hutufundisha kwamba kwa uhakika kama ilivyoandikwa, "Bwana hafanyi neno lolote, ila hufunua siri yake kwa watumishi wake, manabii" (***Amosi 3:7***), na kwamba mengi ya yale aliyowafunulia haikuwa kwa ajili yao wenyewe, bali kwa ajili yetu, Kanisa la Injili (***1 Petro 1:12***), kwa hakika vivyo hivyo waaminifu hawatachwa gizani, wasioweza kuyatambua, wakati siku ya Bwana itakapokuja. *Haitawapata* kama mwizi na mtego—bila wao kujua; kwa maana watakuwa wakiangalika, na watakuwa na nuru iliyohadidiwa wakati huo kuhusu mada hiyo.

Mtume anaeleza kwanini anatoa kauli chanya kwamba ninyi, ndugu, mtajua nyakati na majira yanapofaa, na hamtawezi kuwa gizani, akisema (***beti 5***), "Ninyi nyote ni watoto wa nuru, na watoto wa mchana." Wao wamezaliwa kwa kweli, na wanapaswa kukuza kweli zaidi na zaidi hadi siku kamilifu—ambayo ni yao. ***Yakobo 1:18***; ***Yohana 17:17,19***

Angalia jinsi nomino *za wingi 'ninyi*' na *'wao*', katika maandiko haya na mengine, zinavyotofautisha kwa uangalifu makundi yanayorejelewa—watakatifu na ulimwengu. Ujuzi ambao watakatifu watakuwa nao katika siku ya Bwana unalinganishwa na ujinga wa ulimwengu kuhusu umuhimu na mwelekeo wa matukio yanayotokea—"Hamnahitaji *niwaandikie*." "Wakaposema, Amani na usalama, ndipo uharibifu wa ghafla *utawajia*...wala hawataokoka. Lakini *ninyi*, ndugu, mko gizani, hata siku hiyo *isikushangeni* kama mwivi. *Ninyi* nyote ni watoto wa nuru." "Angalieni," asema Bwana wetu, "nafsi zenu, msije mioyo *yenu* ikazidiwa na unywaji kupita kiasi, na ulevi, na wasiwasi wa maisha haya, na siku hiyo *ikawajia* ghafla; maana kama mtego itawajia *wote* wakaao juu ya uso wa nchi yote. Basi, *kesheni* [angalieni nafsi zenu na pia neno la unabii], na ombeni kila wakati, mpate kuhesabiwa kuwa mstahiki

[B23]

mpate kuokolewa katika hayo yote yatakayotokea, na kusimama mbele ya Mwana wa Mtu." ***Luka 21:24-36***

Hivyo basi, inafuatia kwamba ikiwa mtoto wa Mungu, anayeishi katika siku ya Bwana, abaki gizani au katika ujinga kuhusu ukweli huu, ni lazima awe amejazwa na vitu vya maisha haya na amelewa na roho ya ulimwengu, au amelemewa na wasiwasi wa maisha haya, na katika kila hali akiwa amejipuuza kuangalia na taa yake iliyopambwa na kuwashwa na mafuta kwenye chombo chake—yaani, akiwa na Neno la Mungu moyoni na akilini, na akiwa na roho ya kweli ndani yake.

Ingawa mengi, yaliyoambatana na nyakati na majira, pamoja na maelezo ya mpango, yalitabiriwa na manabii, walikiri ujinga wao kuhusu maana ya unabii waliyoitoa. (Tazama ***Dan. 12:8***; ***Eze. 20:49***; ***Math. 13:17***; ***1 Petro 1:10-12***.) Kwa kuwa zilisemwa kwa lugha ya fumbo na ishara, na zikihusishwa na matukio yaliyokuwa mbele, kuzielewa wakati huo ilikuwa haiwezekani. Hivyo basi, ingawa ziliandikwa zamani, na zikitoa ushahidi wa maarifa na mpangilio wa kimungu, zilikuwa kwa ajili ya mafundisho ya wale wanaoishi katika wakati mwafaka wa utimilifu wake, na si kwa ajili ya wale waliotoa ushahidi wake. (***Warumi 15:4***) Zilisubiri kufunuliwa kwa vipengele mbalimbali vinavyohusiana vya mpango wa kimungu na historia ya mwanadamu, ambavyo, kwa mpangilio wa Mungu, vingenifungua, na kuwabariki watoto wa Mungu wenye subira, wanaotafuta kwa "nyama kwa wakati mwafaka" kwa ajili ya saa ya majaribu na uhitaji katika "siku ya uovu"—siku ya taabu ambayo enzi hii inakamilika nayo, na katikati yake pia enzi mpya na utawala mpya unachomoza.

Kifaa cha kisasa cha ajabu, ambacho kinafaa sana kuonyesha mpangilio wa kimungu wa unabii wa wakati, ni kile kinachoitwa Kufuli ya Mchanganyiko ya Wakati, kinachotumika katika baadhi ya benki kubwa zaidi. Kama kufuli nyingine za mchanganyiko, ufunguo au mpini hubaki kwenye kufuli kila wakati. Sifa fulani za kipekee

[B24]

Harakati za mpini, zinazojulikana tu na mtu anayefahamu mpangilio, ni muhimu ili kuufungua, huku kosa dogo tu katika harakati sahihi likiifanya hali kuwa ngumu zaidi na kuufanya uwe mgumu zaidi kufungua. Kufuli ya Mchanganyiko *ya Muda* ina sifa ya kipekee, kwamba kwa mpangilio wa saa ndani ya hazina za benki, milango inapofungwa usiku hufungwa kwa namna ambayo haiwezi kufunguliwa na mtu yeyote hadi saa maalum asubuhi iliyofuata; na wakati huo, ni kwa kutumia tu mchanganyiko sahihi ambao kufuli imewekwa.

Hivyo Bwana wetu wa Mbinguni amefunika na kufunga vipengele vingi vya mpango wake wakati wa usiku kwa Kufuli yake Kuu ya Muda, ambayo iliwekwa ili kuzuia vifunguliwe hadi "wakati uliowekwa"—asubuhi ya siku kuu ya urejeshaji. Na kisha Mpakwa mafuta wa Yehova, "yeye aliye na ufunguo" na anayeelewa mchanganyiko ambao umewekwa, "hufungua, wala hakuna mtu anayefunga." (***Ufunuo 3:7***) Yeye hufungulia sisi kwa kutupatia taarifa muhimu kuhusu jinsi funguo ya unabii inavyopaswa kutumika na wale wanaotamani kupata hazina za hekima isiyo na kikomo. Na tunaweza kufungua hazina za hekima ya kimungu sasa, kwa sababu saa ya asubuhi imefika—ingawa ni mapema na bado si jioni kwa ulimwengu. Lakini ni kwa kuzingatia kwa makini maagizo, na kutumia ufunguo kwenye mchanganyiko uliowekwa na Mbunifu mkuu, tu, ndipo hazina zake zitakapo funguka kwetu.

Kwa hakika, mfano huu unaendana na mpango mzima wa Mungu katika sehemu zake zote: Kila kipengele cha kweli na kila unabii ni sehemu tu ya mchanganyiko mkuu mmoja, ambao unaweza kufunguliwa sasa kwa sababu ni asubuhi—kwa sababu vifungo vya Kufuli Kuu ya Wakati vimeondolewa. Na mchanganyiko huu mkuu, ukifunguliwa, hufunua kikamilifu na kwa utukufu hazina zisizo na kikomo za hekima, haki, upendo na nguvu za kimungu. Yeye anayefungua atamjua Mungu kwa kweli kama ambavyo hakuwahi kumjua hapo awali.

[B25]

Basi, tuchunguze Maandiko kwa roho ya heshima, ili tujifunze kile Mungu anachopenda kutuonyesha kuhusu nyakati na majira yake. Kwa kuwa hivi karibuni amefanya muhtasari mkuu wa mpango wake kuwa wazi sana, tunaweza kutarajia kwa haki kwamba wakati wake umefika wa kutuongoza katika maarifa ya vipengele vyake vya wakati. Nyakati na majira vilifichwa kwa hekima zamani, na hivyo watakatifu wakaokolewa na kukata tamaa, kwa sababu wakati ulikuwa mrefu; lakini kadiri mpango unavyokaribia ukamilisho wake wa utukufu, ni haki ya watakatifu kuujua, ili wapaze vichwa vyao na kushangilia, wakijua kwamba ukombozi wao umekaribia. (***Luka 21:28***) Ufunuo wa wakati, katika "wakati wa mwisho," utakuwa na faida na utahamasisha watakatifu, kama vile ufunuo wake hapo awali unavyokuwa hauna faida na unakatisha tamaa.

Ni wazi kwamba Mungu wetu ni Mungu wa mpangilio. Kila kitu anachofanya kiko kulingana na mpango uliopangwa waziwazi; na nyakati na majira aliyoyaweka si sehemu isiyo na maana au isiyo muhimu ya mpango huo. Kumbuka kwamba Yesu alizaliwa kwa wakati—"*Walakini, wakati ulipotimia,* Mungu alimtuma Mwanawe, aliyezaliwa na mwanamke." (***Gal. 4:4***) Siyo kabla, wala baada, bali hasa wakati ulipotimia. Mahubiri ya kwanza ya Bwana wetu yalikuwa kuhusu wakati—"Alikuja akihubiri, akisema, *Wakati umejaa*....Tubuni, mkiamini injili." (***Marko 1:15***) "*Wakati ulipofika* Kristo alikufa." (***Warumi 5:6***) "Alifufuka tena siku ya tatu [kwa wakati uliopangwa] *kama ilivyoandikwa*." (***1 Wakorintho 15:4***) Wakati wa huduma yake maadui zake walijaribu mara nyingi kumkamata, lakini inasemekana hawakuweza, "*kwa sababu saa yake haikuwa imefika bado*." ***Yohana 7:30***

Nabii za wakati hazikutolewa ili kuridhisha udadisi tu, bali kumwezesha mwanafunzi wa Neno kutambua matukio yaliyotabiriwa *yanapofika wakati wake*. Kwa mfano: Ingawa unabii uliashiria wakati na namna ya kuja kwake mara ya kwanza,

[B26]

haikueleweka hadi Kristo alipokuja; na kisha ilisaidia wale waliotafakari kwa makini Maandiko kutambua mtu Yesu kama Kristo, aliyetumwa na Mungu kulingana na uteuzi na unabii. Na, vivyo hivyo, unabii unaoashiria wakati na namna ya ujio wa pili unapaswa kueleweka karibu na wakati wa tukio hilo, ili kutusaidia kutambua siku yake itakapofika—na mpangilio wa matukio yake na majukumu ya wakati huo. Hautaweza kusoma Maandiko ya Agano la Kale kwa makini bila kutambua umuhimu uliotolewa kwa tarehe, na undani mkubwa ambao baadhi zimewekewa, hata hadi siku, ingawa mara nyingi sana zimeambatishwa na matukio yanayoonekana kuwa madogo sana. Lakini mwanafunzi makini atagundua kwamba tarehe hizi mbalimbali na marejeleo ya kihistoria ni viungo katika mnyororo wa ajabu wa ushahidi unaoonyesha kwa usahihi mkubwa hasa matukio mawili kati ya yale yanayojulikana sana na muhimu katika historia ya dunia, yaani: kuja kwake mara ya kwanza na ya pili kwa Mwokozi na Bwana wa dunia, na mambo muhimu yanayohusiana navyo.

Ukweli kwamba Wakristo wengi hawajali mambo haya si sababu kwa wale wanaopenda kuja kwake, na kutamani kupatikana wameidhinishwa naye, kuangukia katika hali kama hiyo ya upolepole.

Ikumbukwe kwamba Israeli ya kimwili, isipokuwa "marafiki" wa Mungu, walikwenda *kikwaji* na *hawakujua wakati* wa kutembelewa kwao (***Luka 19:44***), na kwamba nabii ametabiri kukwenda kikwaji kwa nyumba z*ote* mbili za Israeli—nyumba ya Kiyahudi ya jina tu, na nyumba ya Kikristo ya jina tu. (***Isaya 8:14***) Ni "*masalio*" pekee katika mwisho au mavuno ya kila enzi ndiyo huandaliwa kupokea na kuthamini kweli zinazotakiwa wakati huo, na hivyo basi kuingia katika haki na baraka maalum za enzi inayochipuka. Kwa hiyo, inabaki kwa kila Mkristo binafsi, katika kipindi cha mwisho cha enzi hii, kuhakikisha kuwa yeye ni mmoja wa "masalio," na si mmoja wa walio na hali ya wastani,

[B27]

umati usio na shauku, usiojali wa Kanisa la Kikristo *la jina tu*, ambao bila shaka utaanguka, kama ilivyotabiriwa na Nabii, na Bwana na mitume, na kama ilivyodhihirishwa na mwenendo wa Israeli wa mwili, ambao ulitangazwa kuwa kivuli au mfano wake.

Lakini ingawa unabii wa wakati utakuwa na faida kubwa kwa wakati wake, ukionyesha vipengele mbalimbali vya mpango wa Mungu vinavyohusiana na mavuno, n.k., ni kweli pia kwamba maarifa ya jinsi Bwana wetu anavyokuja na kujidhihirisha ni ya lazima sana. Kwa hili, umakini mkubwa unahitajika mahali pake panapofaa. Na nyuma ya maarifa haya yote lazima kuwepo utakatifu na unyenyekevu, ambavyo ni lazima vifungue njia ya kupokea maarifa hayo kwa kumwezesha mtoto wa Mungu kuondoa upendeleo moyoni mwake na kutafuta kwa bidii kujua kile kilichofunuliwa. Ilikuwa hivyo katika kuja kwake kwanza: wale tu waliokuwa wakarimu, waliojitolea, na wanyenyekevu ndio waliobaini wakati na namna. Watu wa kidunia na waliojaa, waliojawa, hawatatambua wala unabii wala ishara za nyakati zinazotimia, hadi mavuno yapite na kiangazi cha neema maalum kimeisha.

Katika mwisho au "mavuno" ya enzi ya Kiyahudi, "Waisraeli wa kweli" wanyenyekevu na wakweli kwa dhati walikuwa katika hali ya utaraji iliyotofautiana sana na ile ya wenye kiburi, wenye nia za kidunia na wenye kujiona wa haki waliokuwa karibu nao; kiasi kwamba si tu walikuwa tayari zaidi kukubali mpango wa Mungu kama alivyoupanga, bali pia walikuwa tayari zaidi kusikia na kuchunguza ukweli walipokutana nao. Na Bwana wetu, huku akiwapuuza mabishano ya kujisifu na ya kutafuta kasoro ya Mafarisayo kwa majibu ya fumbo au ya kuepuka, alichukua muda na umakini katika kufanya ukweli uwe wazi na dhahiri kwa wale wanyenyekevu, watafuta ukweli kwa dhati. (***Mathayo 13:10-17; 16:1-4***; ***Marko 7:1-23***; ***Luka 18:18-30***; ***Yohana 1:45-51***; ***Luka 24:13-32 na 33-49***; ***Yohana 20:24-28; 21:1-12***) Wajivunjao na waliojiridhia, na wote waliowafuata, walikwama (***Mathayo 15:14***), wakati wanyenyekevu na

[B28]

Wenye njaa ya ukweli waliuliza kwa bidii ukweli. (***Mathayo 13:36***; ***Marko 4:10***) Bwana akawafundisha maneno ya fumbo kwa wale, akasema, "*Ninyi* mmepewa neema ya kujua mafumbo ya Ufalme wa Mungu; bali kwa wale wasiokuwa [si Waisraeli *hasa*], mambo haya yote hufanywa kwa misemo, ili wakitazama wasione, na kusikia wasielewe."

Basi, ndivyo ilivyo pia mwishoni mwa enzi hii. Ukweli hapa, kama ilivyo huko, hutenganisha wale walio makini na wanyenyekevu, na kuwaongoza mbele katika maarifa yanayowastahili sasa, na kuwatia nguvu na kuwaangaza, ili wasitike pamoja na umati wa Wakristo wa jina tu; huku wale walio wa kati na wenye kujiridhisha wakikataa kweli inayotakiwa hapa, kwa sababu wamepofushwa na hali yao isiyofaa ya moyo. Hivyo basi watakataliwa na Bwana kama wasiostahili kuwa bibi harusi wake. ***Efe. 4:1***; ***1 Kor. 9:27***

Ni kosa kubwa ambalo wengi hufanya, kudhani kwamba maarifa ya matendo na mipango ya Mungu hayana umuhimu mkubwa, kwamba wema wa tabia ya Kikristo ndivyo pekee vinavyotakiwa na Mungu, na kwamba haya huhifadhiwa vizuri zaidi kwa ujinga. Maandiko yanawasilisha suala hili kwa njia tofauti kabisa! Yanatushauri, si tu kukuza neema za tabia ya Kikristo, bali pia kudumisha daima hali hiyo ya moyo itakayotuwezesha kutambua ukweli—hasa ukweli ule mkuu wa uwepo wa Bwana unapofaa—na wakati mabadiliko ya kipindi yanapotokea. Ujuzi wa ukweli wa kipindi ni muhimu vilevile mwishoni mwa enzi hii kama ulivyokuwa mwishoni mwa enzi ya Kiyahudi. Wale ambao hawakutambua ukweli uliokuwa unahitajika wakati huo hawakupokea neema zilizokuwa zinahitajika wakati huo. Na vivyo hivyo mwishoni mwa enzi hii: Wale wasioweza kutambua ukweli unaohitajika sasa, wakiwa wamepofushwa na kutokumwamini na ulimwengu, hawawezi kupokea neema *maalum* zinazohitajika sasa. Hawako washindi, na kwa hivyo hawafai kuwa bibi harusi wa Kristo, na kuingia katika urithi wa utukufu wa

[B29]

watakatifu kama warithi-wenza pamoja naye. Ukweli, katika enzi hii, chini ya mazingira magumu kwa upokeaji wake, unakuwa jaribio la uaminifu wetu kwa Mungu, na kwa hiyo kama panga hutenganisha waliofaa kutoka kwa wasiofaa—ngano kutoka kwa magugu.

Chuki huambatana na utafiti wa wakati wa unabii kutokana na matumizi mabaya yaliyopita yaliyofanywa na "Waadventista wa Pili" na wengine, na kushindwa kufanikisha matukio yaliyotarajiwa kutokea kwa nyakati zilizowekwa. Hata hivyo, tunaona kwamba hata hili limekuwa sehemu ya mpango wa Mungu kuficha mada hii kwa wote isipokuwa kwa kundi ililokusudiwa, kwa kuruhusu dharau na dhihaka vishikamane nayo, na hivyo kuwazuia wenye hekima na busara wa kidunia kuliielewa. (***Mathayo 11:25***) Hili, hatuna shaka, lilikuwa sehemu ya mpango wa kimungu kama vile kumtuma Yesu Nazareti, mahali palipodharauliwa, "ili aweze kuitwa Mnazarleni" (***Mathayo 2:23***), ingawa kwa kweli alizaliwa katika mji wa heshima wa Betlehemu. Kama walivyosema wenye hekima na wastani wa dunia ya siku zile, "Je, kitu kizuri chochote kinaweza kutoka Nazareti?" vivyo hivyo leo, wakati muda wa unabii au chochote kinachohusiana na kuja kwa Bwana mara ya pili kinapotajwa, wengi hupiga kelele "Mwadventista," kana kwamba kusema, "Je, kitu kizuri chochote kinaweza kutoka Uadventista?"—hata ingawa wanakiri kwamba unabii mwingi wenye maelezo ya muda bado haujatimizwa, na kwamba kuja kwa Bwana mara ya pili ndiko mada kuu zaidi katika Maandiko.

Tuna huruma kubwa kwa Waadventista wa Kwanza (Wayahudi) na Waadventista wa Pili, ingawa wachache tu kati yao walitambua ukweli walio karibu sana kuufikia, lakini hawakuweza kuushika, kila mmoja akipofushwa na *matarajio ya uongo*. Marafiki zetu Waadventista wameshindwa kutambua namna na kusudi la kurudi kwa Bwana kama ilivyofundishwa katika Maandiko; kwa hivyo hawakuwa wakitarajia "kuona *alivyo*," bali *alivyokuwa*. Wanaona kusudi la kuja kwake ni kujaza mioyo ya wote isipokuwa watakatifu na hofu na kutisha; kwamba kusudi lake ni kukusanya wateule,

kuangamiza wanadamu wengine wote, na kuunguza dunia. Wakiwa na mawazo kama hayo, walitumia unabii wa nyakati kama mjeledi kuadhibu na kuipeleka dunia kwa Mungu. Lakini dunia ilitazama kwa utulivu, na kusema kwamba hawa walikuwa wenye shauku wasio na msingi, na, kama Mungu yupo, bila shaka yeye ni mwenye busara na haki zaidi kuliko hivyo. Dharau ya ulimwengu ilizidi kuwa kubwa zaidi, kadiri muda ulivyopita nao wakitabiri maangamizi ya vitu na kusambaratika kwa ulimwengu, na kila mara utabiri wao ukashindikana—hadi sasa kutajwa tu kwa utabiri wa wakati kunapokelewa kwa jumla kwa tabasamu la kutoamini, au kwa dharau waziwazi, hata na Wakristo wanaojua vyema kwamba unabii na kronolojia ni sehemu kubwa ya ufunuo wa Mungu.

Lakini yeye aliye barikiwa

> "Anayevumilia bila kutikiswa ukorofi wa dunia, Wala hasikilizi tabasamu lake la dharau;
> Ambaye bahari za taabu haziwezi kumzamisha, Wala hila za Shetani haziwezi kumdanganya."

Lakini Mungu hakutoa unabii wa wakati kwa lengo hilo, wala hatajaribu kuubadilisha ulimwengu kwa njia kama hii; kwani yeye anatafuta wale wanaomwabudu kwa roho na kwa kweli (***Yohana 4:23***), na si wale wanaoogopwa hadi wamwabudu. Kama angekuwa amekusudia kuwatisha watu ili watii, angeweza kubuni njia nyingine yenye mafanikio zaidi kuliko kutangaza wakati—kama marafiki zetu Waadventista walivyothibitisha. Muda wa unabii ulitolewa, siyo kuwatisha watu—wala kwa ajili ya ulimwengu kwa namna yoyote—bali kuangaza, kuimarisha, kutuliza, kuhimiza na kuongoza *Kanisa* katika nyakati za shida za mwisho wa enzi. Kwa hiyo imeandikwa, "Hakuna wao wabaya watakaoelewa, bali wenye hekima tu." Kwa hawa, hili linakuwa chakula kwa wakati mwafaka, na hili, pamoja na chakula kingine, litawezesha wale wanaolitumia, ili waweze "*kusimama* siku ya uovu"—siku ya taabu ambayo enzi hii inafungwa nayo. Litawawezesha kuelewa

[B31]

matukio ya ajabu yanayotokea kuwarekebeni, ili wasiteketezwe na hofu na woga, wala wasimezwe na miradi na nadharia za uongo—sayansi inayoitwa uongo—ambazo siku hii itajaa. Na, pamoja na hayo, wakiwa katika moto unaoteketeza [taabu], wawe mashahidi wa Mungu na mpango wake, na walimu wa watu—wakionyesha matokeo ya utukufu ya mpango wa Yehova, wakipandisha bendera kwa ajili ya watu. ***Isa. 62:10***

Hili ndilo lengo la unabii wa wakati, na jinsi lilivyo muhimu, na lisilo na mbadala—ili mtu wa Mungu awe mkamilifu, aliyekamilishwa kikamilifu, katika wakati huu. Bila ushahidi huu wa wakati wa unabii, tunaweza kuona matukio ya Siku hii ya Bwana, na tusijue kuihusu, au kuhusu wajibu na haki zetu ndani yake. Basi, na hakuna yeyote, miongoni mwa wale waliojitolea kweli, apunguze thamani ya ushahidi huu wa kitabiri wa wakati, ambao ulikusudiwa kuongoza maneno na matendo yetu katika Alfajiri ya Mapema ya Siku ya Milenia, kabla ya kuchomoza kwa jua, wakati ulimwengu na kanisa la jina tu bado linalala, likiwa halijui na halijali kuhusu mabadiliko ya kipindi yanayotokea sasa. Uthibitisho huu wa wakati wa unabii ulikuwa kwa kiasi kikubwa njia ya Mungu ya kuvuta zaidi umakini wa mwandishi kwa ukamilifu na kwa uangalifu zaidi kwa vipengele vingine vya mpango wa kimungu. Umakini unaotolewa kwa haya lazima uzae faida ya kudumu kwa mwanafunzi, si tu kwa kumjulisha kuhusu "kweli ya sasa," bali pia kwa kuipa nguvu na uhalisia wa maisha kweli zote za Maandiko, kwa kutoa ushahidi kwamba mipango yote ya Mungu inafanya kazi pamoja kwa *wakati*, na pia kwa *aina*, kwa ajili ya ukuaji wa madhumuni yake ya utukufu.

Kushindwa kwa utabiri wa Waadventista, waliojaribu kuweka wakati wa kuungua kwa dunia, n.k., n.k., kumekuwa zaidi kuhusiana na asili ya matukio yaliyotarajiwa kuliko wakati wenyewe. Kama Wayahudi, walikosea kwa kutafuta *kitu kisicho sahihi wakati ukiwa sahihi*. Hii ilikuwa sababu ya pili ya kushindwa kwao kuelewa ukweli waziwazi, lakini sababu kuu ilikuwa kwamba ilikuwa

bado haikuwa wakati wa ufunuo wake wazi zaidi. Na bado ilikuwa ni wakati wa kuamsha watakatifu kutazamia kuonekana kwa Bwana —kwa ajili ya kutoka kwenda kukutana na Mchumba, na kukatishwa tamaa kabla ya kuja kwake halisi—yote hayo yaliashiriwa katika mfano wa Bwana wetu wa Bikira Kumi, kama itakavyoonyeshwa kwa kina baadaye. Kama ilivyoonyeshwa katika juzuu iliyotangulia, moto ambao utaangamiza dunia katika Siku ya Bwana ni wa kiitikadi, si halisi; na katika sura zijazo itaonyeshwa kwamba matumizi ya baadhi ya unabii wa wakati ambao Waadventista wameyaachilia kama yaliyoshindikana hayakuwa kushindikana, bali yalikuwa sahihi, na kwamba yanaashiria waziwazi moto wa kiitikadi wa wakati huu—ambao tayari unaanza.

Watu wa Kiadventista, wakikabiliwa na ugumu wa kutarajia kuchomwa halisi kwa dunia, walijaribu kulazimisha vipindi vyote vya unabii kuishia katika siku moja ya mwisho ya pamoja—siku ya saa ishirini na nne—na hivyo wakakandamiza baadhi ya unabii ili viendane na kuisha pamoja na vingine. Lakini mtazamo wazi zaidi wa mpango wa kimungu sasa unafichua muafaka kamili wa unabii mbalimbali za wakati, na hakuna haja ya kupindisha au kulazimisha yoyote ili iendane na zingine. Kama tutakavyoanza kuchunguza unabii mkuu katika sura zinazofuata, hatujengi nadharia kisha tukajaribu kulazimisha vipindi vyote vya unabii kuendana nayo, bali tunafuatilia kwa makini kila kipindi hadi mwisho wake, na kisha kuunganisha pamoja nadharia au mpango ulioonyeshwa hivyo na Mfunuaji mkuu wa mafumbo. Itabainika kwamba mpangilio na mapatano ya mpango wa Mungu vimewekwa wazi katika nyakati na misimu yake kama ilivyo katika sifa zake za utukufu zilizofafanuliwa katika toleo lililopita, na kuchorwa kwenye Chati ya Enzi. Na saa kuu ya enzi itakapopiga saa zilizotajwa kwenye kalenda ya unabii, matukio yaliyotabiriwa yatatokea kwa hakika kama vile Mungu alivyoyatabiri.

[B33]

SOMO LA II

KRONOLOJI YA BIBLIYA

Mpangilio wa matukio unaohitajika kwa uelewa wa unabii—Taarifa muhimu zilizotolewa katika Biblia—Kuanzia uumbaji wa Adamu hadi A.D. 1873 ilikuwa Miaka Sita Elfu—Kauli ya Kronolojia ya Biblia katika Vipindi Vikubwa—Uchunguzi wake kwa undani—Kutoka Uumbaji hadi Siku Mafuriko Yalikaushwa—Hadi Agano la Abrahamu—Hadi Kutolewa kwa Sheria—Hadi Mgawanyo wa Kanaani miongoni mwa Makabila—Kipindi cha Waamuzi—Kipindi cha Wafalme—Kipindi cha Uharibifu—Hadi A.D. 1873—Ambapo Cronolojia Hii Inatofautiana na ile ya Askofu Usher, Iliyotajwa katika Biblia Zetu za Kiingereza—Tarehe Halisi ya Kuzaliwa kwa Bwana Wetu.

KATIKA sura hii tunawasilisha ushahidi wa Biblia unaoonyesha kwamba miaka elfu sita tangu uumbaji wa Adamu ilikamilika mwaka wa 1872 A.D.; na hivyo basi kwamba, tangu mwaka 1872 B.K., kimaelezo-tukio tumeingia katika elfu ya saba au Milenia—ambayo sehemu yake ya mwanzo, "Siku ya Bwana," "siku ya taabu," itashuhudia kuvunjwa vipande vipande kwa falme za dunia hii na kuanzishwa kwa Ufalme wa Mungu chini ya mbingu zote.

Uainishaji wa matukio kwa mpangilio wa wakati pia ni muhimu, kama msingi wa uchunguzi wa vipindi vya unabii. Ni lazima tuhakikishe kwanza kabisa tuko wapi katika mkondo wa wakati; na ili kufanya hivi, ni lazima tuwe na tarehe za kuaminika kwa ajili ya hesabu; hivyo basi tunachukua mada ya uainishaji wa matukio kwa mpangilio wa wakati kwanza kabisa kwa utaratibu. Na uainishaji kamili wa matukio kwa mpangilio wa wakati wa historia ya mwanadamu lazima uanze kwa uumbaji wa mwanadamu.

Muda uliopita tangu uumbaji wa mwanadamu unakadiriwa kwa njia mbalimbali. Miongoni mwa wale wanaokubali rekodi ya Biblia, kuna tofauti ndogo tu ya maoni; lakini miongoni mwa wale wanaoikataa, tofauti ni kubwa mno, zikitofautiana zote

[B34]

kutoka elfu kumi hadi mamia ya maelfu ya miaka. Dhana hizi zinatokana na ukweli ambao unatoa msingi mdogo sana kwa hitimisho kama hizo za kupindukia na zisizo za makini. Kwa mfano, ugunduzi wa vichwa vya mishale vya mawe katika visima vya mboji nchini Uswisi na Ireland, kwa kina kikubwa chini ya uso, huchukuliwa kama *uthibitisho* kwamba eneo lao lilikuwa uso wa dunia zamani, na kwamba mboji ilikua polepole kuzunguka na juu yake; na muda unaohitajika kwa ukuaji huo huhesabiwa kutokana na kiwango cha ukuaji cha sasa kwa karne, ambacho ni kidogo sana. Iwapo misingi yao ingekuwa ya kweli, bila shaka ingethibitisha kwamba binadamu aliishi mamia ya maelfu ya miaka iliyopita. Lakini wataalamu wengine wa jiolojia wataonyesha, na kwa sababu nzuri, kwamba matope haya ya mboji yalikuwa laini sana hapo zamani kiasi kwamba ncha ya mshale ya jiwe la flinti ingeweza kuzama kwa urahisi hadi kina kikubwa polepole, katika kipindi cha karne chache.

Tunatoa mfano mwingine: "Wakati wa uchimbuzi katika udongo wenye lami wa bonde la Mto Nile, matofali mawili yaliyochomwa yaligunduliwa, kimoja kwa kina cha yadi ishirini, na kingine cha yadi ishirini na nne. Ikiwa tutakadiria unene wa mkusanyiko wa kila mwaka unaotokana na mto kuwa inchi nane kwa karne, ni lazima tuupatie tofali la kwanza umri wa miaka 12,000 na la pili ule wa miaka 14,000. *Kwa njia ya mahesabu yanayofanana*, Burmeister [mwanajiaolojia mashuhuri] anadhania kuwa miaka elfu sabini na mbili imepita tangu kuonekana kwa mwanadamu kwa mara ya kwanza katika ardhi ya Misri; na Draper [mwanajiaolojia mwingine mashuhuri] anamhusisha mwanadamu wa Ulaya aliyeshuhudia enzi ya mwisho ya barafu na umri wa zaidi ya miaka 250,000."*

Bila shaka*, "tukikadiria*" kama hawa watu *wakubwa* wanavyofanya, tungefikia hitimisho *zile zile kuu*. Lakini baadhi yetu hatuna utaalamu wa kisayansi kiasi cha kuuliza, kama si kwamba inawezekana zaidi kwamba mkusanyiko wa matope ya mto Nile umekuwa

---

*Prof. N. Joly, katika "Man Before Metals," ukurasa wa 183.

zisizo na mpangilio, kama za mito mingine, ambayo wakati mwingine hubadilisha mito yao na kuosha kando zake kwa njia ya ajabu katika mafuriko ya ghafla. Tena, tunakumbuka Mafuriko ya siku za Nuhu, ambayo si tu yametajwa mahususi katika Biblia, bali pia yamehifadhiwa katika tamaduni za kale zaidi za mataifa ya kipagani, na tunashangaa ni matope na mabaki kiasi gani yalisababisha, zaidi ya inchi nane kwa karne. Tunajiuliza pia, kwa nini wazo hili halijawajia watu hawa wenye akili *kubwa*, kama linavyowajia wengine wasio *na akili sana*, kwamba matofali mawili yakitupwa kwenye "udongo huo *wenye lami*," wakati ulipokuwa umefunikwa na maji na kuwa laini sana, yangezama kwa umbali kiasi kutokana na uzito wao wenyewe, kwa kuwa yalikuwa na msongamano mkubwa zaidi kuliko udongo huo wenye lami. Kuhusu tofauti ya kina cha matofali hayo mawili, kwa akili *isiyo ya kisayansi* ingeonekana kuwa na mantiki zaidi kudhani kwamba tofali moja lilianguka kwenye lami likiwa pembeni, au kwa ncha, wakati tofali lingine, likianguka bapa, lingezama polepole zaidi, kuliko kudhani kwamba watu waliotawala miaka elfu mbili tofauti waliunda matofali mawili yanayofanana kabisa.

Si miaka mingi iliyopita tangu mifupa ya mwanadamu ipatikane katika eneo la zamani la mto Mississippi, na baadhi ya wataalamu wa jiolojia walianza kukokotoa ni maelfu mangapi ya miaka yaliyoashiriwa na futi nyingi za matope, tope, n.k., zilizokuwa zimefunika mifupa hiyo, na wakadhani walikuwa na sampuli ya thamani sana ya mwanadamu wa kabla ya historia. Lakini baadaye, walipopata sehemu za "mashua bapa," kama zile zilizokuwa zikitumika kwenye mto Mississippi chini ya miaka hamsini iliyopita, chini ya mifupa kwa futi kadhaa, hilo liliharibu kabisa hesabu hizo, na kuondoa kwa wanadamu "*ushahidi* mwingine" kwamba dunia ina umri wa mamia ya maelfu ya miaka zaidi kuliko Biblia inavyofundisha.

Tukiacha makisio yasiyopatana na yasiyo ya kuaminika kabisa ya wanajiaolojia wengine kuhusu mada hii ya kronolojia, tunageukia historia ya binadamu kwa taarifa. Na tunapata nini? Historia ya mataifa ya Kigentile yaliyopita zaidi inaweza kufuatiliwa nyuma kwa uwazi na kwa utofauti kwa chini ya miaka elfu tatu. Nyuma ya hapo yote ni giza, si ya uhakika, ya ngano, na ya hadithi za kubuni,

na hadithi zisizoweza kuaminika. Historia ya Roma hairekodi nyuma sana, kwani ni miaka elfu mbili mia saba tu tangu Roma ilipozaliwa, na karne zake za mwanzo zimefunikwa na hadithi zisizojulikana uhakika. Miaka elfu tatu iliyopita katika historia za Babeli, Syria, na Misri inatuleta katika kipindi ambacho kumbukumbu zao ni vipande vipande na zimefunikwa na giza kubwa. Katika historia ya Uchina, inatuleta kwenye enzi ya Tchou, ambapo matukio ya historia ya Uchina "yananza kuwa ya kuaminika zaidi." Nchini Ugiriki, inayojulikana kwa uelewa wake wa kitaaluma katika miaka elfu tatu iliyopita, ambayo kwao zaidi ya mataifa yote tungetarajia kupata historia sahihi, tunapata nini? Tunapata tarehe zake kuwa sahihi kwa miaka elfu mbili mia sita iliyopita, lakini si zaidi ya hapo nyuma. Kabla ya hapo, tunafikia kile kinachojulikana kama enzi ya "hadithi za kubuni, za kifasihi au za kabla ya historia" ya Ugiriki. Maelezo pekee yanayofaa na yaliyounganishwa ya miaka elfu tatu ya kwanza ya mwanadamu duniani yanapatikana katika Biblia; na hakika ukweli huu unaendana na madai yake ya kuwa na asili, mwongozo na uhifadhi wa kimungu.

Kama ilivyo kwa historia, ndivyo ilivyo kwa tarehe: dunia, mbali na Biblia, haina njia ya kufuatilia mtiririko wake wa matukio zaidi ya mwaka 776 K.K. Kuhusu mada hii tunamnukuu Profesa Fisher, wa Chuo cha Yale. Anasema: "Njia sahihi ya kuweka tarehe ilipatikana polepole. Ubunifu wa enzi ulikuwa muhimu sana kwa lengo hili. *Wakati* wa *mwanzo uliohakika* wa kuweka tarehe za matukio ulianzishwa Babeli—enzi ya Nabonasari, 747 K.K. Wagiriki (kuanzia takriban 300 K.K.) waliweka tarehe za matukio kuanzia ushindi wa kwanza uliorekodiwa katika michezo ya Olimpiki, 776 K.K. Michezo hii ilifanyika kila baada ya miaka minne. Hivyo basi, kila Olimpiki ilikuwa kipindi cha miaka minne. Warumi, ingawa si kwa karne kadhaa baada ya kuanzishwa kwa Roma, walihesabu tarehe kuanzia tukio *hilo*; yaani, kuanzia mwaka 753 K.K.

Kama ushahidi zaidi kwamba historia nyingi zinazoitwa za enzi za kale zimejaa upuuzi na hadithi za ngano

[B37]

hadithi kiasi kwamba zinakuwa hazina thamani kama data za kihistoria, na hazistahili kabisa kuzingatiwa, tunanukuu yafuatayo kutoka kwa American Cyclopedia, chini ya kichwa cha habari, *Chronology*:

"Historia ya mataifa ya kale, isipokuwa tukifanya tofauti kwa Waisraeli, inarejea nyuma katika vipindi vya hadithi za ngano vya maelfu au mamilioni ya miaka; na hata baada ya kumbukumbu kuanza kuonekana kuwa za kihistoria, tofauti ni kubwa sana.... Maandishi ya Waasuri, Wababiloni na Wamisri yako katika lugha zilizopotea, na kwa herufi zilizopitwa na wakati kwa muda mrefu....Tarehe za Kigiriki na Kirumi kwa ujumla zimehakikiwa vizuri hadi Olimpia ya kwanza, Mwaka 776 K.K., na kuanzishwa kwa Ukonsuli, Mwaka 510 K.K., kabla ya hapo zikitegemea zaidi hadithi za jadi au za ngano. Herodotus ana thamani tu kwa matukio ya wakati wake, takriban Mwaka 450 K.K., na yale ya karne moja au mbili kabla."

Clinton katika kazi yake kuhusu Kronolojia ya Ugiriki (ukurasa wa 283) anasema, "Historia iliyomo katika Maandiko ya Kiebrania ina tofauti ya ajabu na ya kupendeza na maelezo ya awali ya Wagiriki. Katika maelezo hayo ya Wagiriki, tunapata kwa shida ukweli chache zisizoeleweka wazi zilizotuhifadhiwa na washairi, ambao walipitisha, pamoja na mapambo yote ya ushairi na ngano, kile walichokipokea kutoka kwa mapokeo ya mdomo. Katika kumbukumbu za taifa la Kiebrania, tuna simulizi halisi zilizotungwa na watu wa zama zao kwa mwongozo wa ufunuo. Kile walichokitunuku kinaidhinishwa mara mbili. Walisaidiwa na ufunuo wa kimungu, katika kurekodi ukweli ambao, kama mashahidi tu wa kawaida, ushahidi wao ungekuwa halali."

Biblia, historia yetu iliyotolewa na Mungu ya miaka elfu tatu ya kwanza, ndiyo kazi pekee duniani ambayo—ikianza na Adamu, mwanadamu wa kwanza kutajwa katika historia, mnara au maandishi, ambaye jina lake, wakati wa uumbaji na kifo chake vimeandikwa, na ambaye wazao wake

[B38]

inaweza kufuatiliwa kwa jina na umri katika viungo vinavyofuatana kwa takriban miaka elfu nne—inatuandalia historia iliyo wazi na yenye mwendelezo hadi kipindi ambacho historia ya kidunia imethibitishwa vyema. Kama tutakavyoona, rekodi ya Biblia inaenea hadi mwaka wa kwanza wa Koreshi, M.K. 536, tarehe iliyothibitishwa vyema na inayokubalika kwa ujumla. Hapo mwendelezo wa kronolojia ya Biblia unapotea—katika sehemu ambapo historia ya kidunia ni ya kuaminika. Hivyo basi, Mungu amewapatia watoto wake kumbukumbu iliyo wazi na inayoungana hadi wakati wa sasa. Biblia, kupitia unabii wake, hata inajaza mapengo ya historia, hadi utimilifu wa "urejesho wa vitu vyote," mwishoni mwa milenia ya saba, ambapo enzi mpya ya baraka ya milele itaanza kuhesabiwa. Kwa hiyo, Biblia ndiyo rekodi pekee duniani inayotoa mtazamo wa historia ya mwanadamu kwa ujumla wake. Inatuchukua kutoka paradiso iliyopotea ya Mwanzo hadi paradiso iliyorejeshwa ya Ufunuo, ikifuatilia njia ya ubinadamu kuelekea uzima wa milele. Zikichukuliwa kwa pamoja, historia na unabii wa Biblia hutoa mtazamo mpana wa mtiririko wote wa matukio kuanzia uumbaji na kuanguka kwa mwanadamu hadi upatanisho na urejesho wake. Biblia, kwa hiyo, ni ramani ya historia yote. Bila yake, kama ilivyosemwa kweli, historia ingekuwa "kama mito inayotiririka kutoka vyanzo visivyojulikana kuelekea bahari zisizojulikana"; lakini chini ya mwongozo wake tunaweza kufuatilia mito hii hadi kwenye vyanzo vyake, naam, na kuona mwisho wake wa utukufu katika bahari ya milele.

Kwa hiyo, katika Biblia pekee ndipo tunatarajia kupata kumbukumbu itakayopanga ipasavyo vipindi visivyopatana na kasoro za kimatukio ambazo historia ya mwanadamu huonyesha kwa mtazamo wa kwanza—na kuvifanya vipatane baina yao na na vipindi vya asili.

Kwa hivyo, tukianza na swali, Ni muda gani uliopita tangu uumbaji wa mwanadamu? tunapaswa na tunajisikia kuwa na uhakika kwamba yeye aliyetoa unabii, na kusema kwamba katika wakati wa mwisho utaeleweka, ametoa katika Neno lake data muhimu ili kutuwezesha kuweka unabii huo mahali pake kwa usahihi.

[B39]

Hata hivyo, yeyote anayetarajia kupata mambo haya yameelezwa kwa uwazi kiasi cha kumshawishi msomaji wa juu juu, au mpinga-imani asiye wa dhati, atakatishwa tamaa. Nyakati na misimu ya Mungu zimetolewa kwa namna inayoweza kuwashawishi, kwa sasa, wale tu ambao, kwa kumfahamu Mungu, wanaweza kutambua mbinu zake za kipekee. Ushahidi umetolewa "ili *mtu wa Mungu* awe amekamilika." (***2 Tim. 3:17***) Wao wanajua vyema kwamba katika njia zote ambazo Baba yao huongoza, wanapaswa kutembea kwa imani na si kwa kuona. Kwa wote walio tayari kutembea hivi, tunatarajia kuweza kuonyesha, katika kila hatua, kauli thabiti za Neno la Mungu—msingi imara kwa imani yenye mantiki.

Hapa hatutajadili ubora wa tafsiri za Septuaginta na Kiebrania za Maandiko ya Agano la Kale, tofauti zao katika data za kihistoria, n.k., bali tutajiridhisha sisi wenyewe, na tunamwamini msomaji, kwa kauli kwamba ile ya kwanza ilikuwa tafsiri ya Wamisri, ilhali ile ya pili ni maandishi ya asili ya Kiebrania; ambayo ni ukweli, ukichukuliwa pamoja na heshima ya karibu kishirikina ambayo Waisraeli walikuwa wakiilinda kila nukta na herufi ya maandiko hayo matakatifu, ni ushahidi thabiti wa uaminifu wa toleo la Kiebrania. Ukubali wake miongoni mwa wasomi ni wa jumla kabisa, na katika toleo hili tunafuata tarehe zake, n.k.

Hapa tunatoa ushahidi kwamba tangu uumbaji wa Adamu *hadi* mwaka 1873 A.D. kulikuwa na miaka elfu sita. Na ingawa Biblia haijatoa kauli ya moja kwa moja kwamba elfu ya saba itakuwa enzi ya utawala wa Kristo, Siku Kuu ya Sabato ya urejeshaji kwa dunia, bado desturi hii tukufu ina msingi unaokubalika. Sheria iliyotolewa kwa Israeli, watu wa mfano, ikiamuru kwamba siku sita za kazi na uchovu zifuatiwe na moja ya kupumzika na kustarehe kutokana na kazi zao wenyewe, inaonekana inafaa kuonyesha

elfu sita za miaka ambazo uumbaji wote hufanya kazi na kunung'unika chini ya utumwa wa dhambi na kifo (***Waroma 8:22***) katika jitihada za bure kujiondoa, na Siku Kuu ya Miaka Elfu Moja ambapo waliochoka na wenye mizigo mizito wanaweza kumwendea Kristo Yesu, mchungaji na askofu wa roho zao, na kupitia kwake wapate pumziko, ufaraja na urejesho—ambapo, kupitia haki za damu yake ya thamani, wanaweza kupata toba na msamaha wa dhambi. Siku ya saba ya mfano aliuliza yule mtu aliyepooza, "Unataka upone?" na kwa kujibu imani na utiifu wake akampa nguvu ya kuinua kitanda chake na kutembea. (Tazama ***Yohana 5:6-9***; pia ***Mathayo 12:10,13***; ***Yohana 7:23***; ***Luka 13:11-16;***
14:1-5.) Hivyo, wakati wa Sabato isiyotamkwa, yaani Milenia, itatangazwa kwa ulimwengu wote kwamba "*yule atakayependa*" anaweza kupata uzima na afya ya milele ikiwa atachukua hatua za imani na utiifu.

Hatupaswi kupuuza ukweli ulio tayari kutajwa (Juz. I, Sura ya VIII), kwamba neno *siku* halina uhakika, na linamaanisha tu kipindi cha muda, iwe cha muda mrefu au mfupi. Mtume Petro alidokeza kwamba kipindi cha saba cha maelfu ya miaka katika historia ya dunia kitakuwa siku ya saba katika hesabu ya Mungu, akisema, "Wapendwa, msijione mjinga juu ya jambo hili, kwamba kwa Bwana siku moja ni kama maelfu ya miaka, na maelfu ya miaka kama siku moja....Siku ya Bwana itakuja," n.k. ***2 Petro 3:8,10***

Basi, ikiwa kipindi cha saba cha miaka elfu katika historia ya dunia ni enzi maalum inayojulikana kama enzi ya utawala wa Kristo, tutaonyesha kwamba kilianza mwaka wa 1873 A.D., na hivyo kuthibitisha kwamba *tayari* tuko *ndani yake*. Hili linatukumbusha kile tulichokishia katika toleo lililopita, kwamba Maandiko yanaashiria kuwa alfajiri ya Milenia, au Siku ya Bwana, itakuwa na giza na dhoruba, na imejaa taabu juu ya dunia na juu ya kanisa la jina tu, ingawa mwanga wake wa kwanza kabisa utakuwa wa faraja na furaha kwa watakatifu,

ambao hupata faraja na amani yao kutoka kwa tumaini lililo mbele yao katika injili, ambalo, kama nanga, huingia zaidi ya wakati wa dhiki, na kufungamana katika ahadi za thamani za mapambazuko na utukufu wa Milenia: wao huona, zaidi ya wakati wa dhiki, utawala mtakatifu na baraka zilizohahidiwa.

Hali ya jumla ya dunia leo, na maendeleo ya haraka tangu mwaka 1873 ya Ukomunisti, Unihilisti na Ukomunisti, ambavyo lengo lake lililotangazwa ni kuangusha mamlaka zilizopo, na kugawa upya utajiri wa dunia, hakika havipingani na kile tunachopaswa kutarajia, ingawa, kwa baadhi ya njia, mambo haya yanaweza kupingwa na wale wanaopenda sheria na utaratibu na amani. Ni wale tu wanaoona kwamba machafuko na taabu zijazo ni vyombo vya Mungu kwa ajili ya kuanzisha sheria na utaratibu kamili zaidi, na amani ya kudumu zaidi, ndio watakaoponywa kutoka kwa hofu kubwa wanapopitia hayo.

Wala kuashiria huu enzi ya saba, au Milenia, siyo thamani pekee ya kronolojia; kwani ingawa tutawasilisha mistari kadhaa ya unabii isiyotegemea kabisa kronolojia, ndiyo kipimo ambacho mistari kadhaa ya unabii huthibitishwa. Ulinganifu kamili kati ya makundi haya mawili ya mafundisho ya unabii, ambapo baadhi yanategemea, na mengine hayategemei, kronolojia, ni ushahidi thabiti sana, sio tu wa usahihi wa matumizi hayo, bali pia wa usahihi wa kronolojia inayoonyesha mapatano haya; kwa kanuni ile ile kwamba ufunguo unaoweza kufungua sanduku la hazina gumu kufungua ni wazi kuwa ndio ufunguo halisi. Mfuatano wa matukio uliotolewa hapa chini unaoanisha kauli mbalimbali za unabii zinazohusiana na Ufalme wa Kristo na kuanzishwa kwake, kwa kuonyesha mpangilio na wakati wao. Mfuatano wa matukio ni shina au mpini ambao kwao ushahidi wote wa unabii wa wakati, kama alama au vizingiti vya ufunguo, hushikiliwa pamoja na kufanya kazi.

[B42]

TAYARI FUPI YA KRONOLOJI HADI MWAKA A.M. 6000

Kauli ifuatayo iliyofupishwa ya vipindi vya kihistoria inaweza kuitwa kwa usahihi kronolojia ya Biblia, kwa sababu rekodi ya Biblia pekee inafuatiliwa hadi mwaka wa kwanza wa Koreshi, 536 K.K., tarehe iliyothibitishwa vyema na inayokubalika kwa ujumla na wasomi. Hapa mfululizo wa kronolojia ya Biblia unaisha—kidogo zaidi ya kipindi ambacho historia isiyo ya kidini inaanza kuwa ya kuaminika. Hii, yenyewe, ni ushahidi dhahiri wa mwongozo na usimamizi wa kimungu, kwa kutusaidia tu pale ambapo hatuwezi kujisaidia wenyewe.

Kuanzia Uumbaji wa Adamu

Hadi mwisho wa mafuriko.....Miaka 1656
Kutoka hapo hadi agano na Abrahamu..... 427 " Kutoka hapo hadi Kutoka na kutolewa kwa Sheria..... 430 " Kutoka hapo hadi mgawanyo wa Kanaani..... 46 " Kipindi cha Waamuzi..... 450 "
Zama za Mfalme..... 513 "
Kipindi cha uharibifu..... 70 " Kutoka hapo hadi A.D. 1..... 536 "
Kutoka hapo hadi A.D. 1873..... 1872 "

Jumla..... miaka 6000

Tunapozingatia hasa kila mojawapo ya vipindi hivi, na msomaji ajihesabie mwenyewe, na aone jinsi msingi imara wa imani yetu ulivyowekwa katika Neno la Mungu. Tutapata mapengo mawili katika simulizi ya kihistoria ya Agano la Kale, lakini tunapogundua kwamba katika Agano Jipya Mungu ameweka madaraja ya kuvuka mapengo haya mawili, inapaswa kuongeza imani yetu kwamba Mungu aliandaa rekodi hivi ili kuficha nyakati na majira yake, hadi wakati wake ufaao wa kuyafichua

[B43]

kwa kuwa imekuja—kama alivyofanya na kweli zingine ambazo tayari zimetajwa.

Sasa tutachunguza vipindi vilivyotangulia kimoja baada ya kingine, na kwa mpangilio wake kama ulivyotajwa hapo juu, hadi enzi za Koreshi. Lete Biblia yako karibu na uthibitishe kila nukuu, ili upokee hii kama Neno la Mungu na si la mwanadamu.

Mfuatano wa Matukio ya Kipindi kuanzia Uumbaji wa Adamu hadi Siku Mafuriko Yakauka

"Adamu aliishi miaka 130 akazaa mwana na akamwita jina lake Seti. Mwanzo 5:3. .....miaka 130

"Seti aliishi miaka mia moja na tano, akazaa Enosi." Mwanzo 5:6..... 105 "

"Enosi aliishi miaka 90 akazaa Kainani." Mwanzo 5:9..... 90 "

"Kainan aliishi miaka sabini na akamzaa Mahalaleli." Mwanzo 5:12..... 70 "

"Mahalaleel aliishi miaka 65 akazaa Yaredi." Mwanzo 5:15..... 65 "

"Jared aliishi miaka 162 na akamzaa Enoko." Mwanzo 5:18..... 162 "

"Enohu akaishi miaka 65, akazaa Metusela." Mwanzo 5:21..... 65 "

"Metusela aliishi miaka 187 akamzaa Lamechi." Mwanzo 5:25..... 187 "

"Lamech aliishi miaka 182, akazaa mwana, akamwita jina lake Nuhu." Mwanzo 5:28..... 182 "

"Nuhu alikuwa na umri wa miaka mia sita wakati mafuriko ya maji yalipokuwa juu ya nchi." Mwanzo 7:6..... 600 "

Jumla tangu uumbaji wa Adamu *hadi leo* mafuriko yakauka. Mwanzo 8:13.....Miaka 1656

Hakuna kitu rahisi na sahihi hadi siku moja kuliko hiki kinachoweza kuombwa. Sasa hebu tuchunguze kipindi kinachofuata.

[B44]

Kipindi cha Mafuriko hadi Agano na Abrahamu, wakati wa Kifo cha Terah, Baba yake

Shemu—alimzaa Arfaksadi miaka 2 baada ya mafuriko.
Mwanzo 11:10. .....miaka 2
"Arfaksadi aliishi miaka 35, akazaa Sala."
Mwa. 11:12..... 35 "
"Salah aliishi miaka 30 na akamzaa Eber."
Mwanzo 11:14..... 30 "
"Eber aliishi miaka 34 na akamzaa Pelegi."
Mwanzo 11:16..... 34 "
"Pelegi aliishi miaka thelathini, akamzaa Reu."
Mwanzo 11:18..... 30 "
"Reu aliishi miaka 32 na akamzaa Serugi."
Mwanzo 11:20..... 32 "
"Serugi akaishi miaka thelathini na akamzaa Nahori."
Mwanzo 11:22..... 30 "
"Nahor akaishi miaka 29 akamzaa Terah."
Mwanzo 11:24..... 29 "
"Siku za Terahi zilikuwa miaka 205, naye akafa."
Mwanzo 11:32..... 205 "

Jumla..... Miaka 427

Hili, pia, ni rahisi sana na sahihi. Lakini kipindi kinachofuata hakifuatiliwi kwa urahisi; kwa maana mfululizo wa moja kwa moja wa kronolojia umevunjika, hadi baada ya kutoka kwa Israeli kutoka Misri. Hivyo basi, tusingeweza kuendelea kabisa, kama si kwamba Paulo na Estefano, kama wasemaji wa Roho, wanatoa kiungo kinachounganisha.

Kipindi cha Mwanzo kwa Agano na Abrahamu hadi Kutolewa kwa Sheria

Paulo anatangaza kwamba muda wa kipindi hiki ulikuwa miaka mia nne na thelathini. (***Gal. 3:17***) Agano lilijumuisha

ahadi ya nchi ya Kanaani kama urithi wa milele, na ingawa ilithibitishwa mara kadhaa kwa Abrahamu, Isaka na Yakobo, ilikuwa daima agano lile lile. (Tazama ***Mwa. 12:7,8; 13:14-18; 26:3,4; 35:9-12; 46:2-4; 50:24***.) Kama inavyoonyeshwa kwa kulinganisha ***Mwanzo 12:1-5,7*** na ***Matendo 7:2-5***, agano lilifanywa (kulingana na ahadi ya awali) mara tu Abrahamu alipokidhi kikamilifu masharti ambayo alipaswa kuyafuata ili alipokee: yaani, mara tu alipoingia Kanaani, jambo alilofanya mara tu baada ya kifo cha baba yake, aliyefariki huko Harani, akiwa njiani kuelekea Kanaani. Kwa kuwa tarehe ya agano—mara tu baada ya kifo cha Tera—imewekwa wazi hivyo kwa kauli ya Stefano, na tukiwa na kauli ya Paulo kwamba Sheria ilikuja miaka mia nne thelathini baada ya agano, pengo katika mfuatano wa matukio wa Agano la Kale limezibwa hivyo na Agano Jipya. Lakini tusome maelezo haya kwa makini, na tuzingatie undani ambao daraja hili limejengwa:

"Basi Bwana *alikuwa* [awali, kabla hajaondoka Mesopotaamia, au Uru ya Wakaldayo] amwambia Abrahamu, Toka nchi yako, na jamaa yako, na nyumba ya baba yako [ndugu, n.k.] uende nchi nitakayo kukuonyesha; nami [ukifanya hivyo] nitakufanya kuwa taifa kubwa," n.k. (***Mwa. 12:1,2***. Linganisha ***Matendo 7:2***.) Hii inaonyesha kwamba Mungu alikuwa amempendekezea Abrahamu agano kabla ya Terahi, baba yake, kufa, na kabla hajaenda kuishi Harani. Lakini kulikuwa na sharti lililohitaji imani na utiifu wa Abrahamu kabla ya agano hilo kutimizwa kikamilifu. Sharti hili lilikuwa kwamba alipaswa kuonyesha imani katika ahadi kwamba agano kama hilo lingefanywa naye, kwa kuacha nchi yake ya asili na jamaa zake na kwenda katika nchi aliyoelekezwa. Hili Abrahamu alilifanya, na kwa kuwa mke wake, mpwa wake Loti na baba yake mzee walishiriki imani yake na walitaka kushiriki hatima yake, waliruhusiwa kufanya hivyo, na wanne hao wakaondoka kuelekea

nchi ya ahadi. Baba yake Tera alifariki njiani, huko Harani, baada ya hapo Abrahamu akavuka kuingia Kanaani, ili huko aitimize na kuimarisha agano. Kama Stefano alivyotangaza kwa Israeli: "Baba yake alipokufa, alimhamisha katika nchi hii mnayoishi sasa." "Basi Abrahamu aliondoka [kutoka Harani] *kama Bwana alivyomwambia*." (***Matendo 7:4***; ***Mwanzo 12:4***) Na agano lilifanyika mara tu baada ya kuingia kwake nchi. (Tazama ***Mwanzo 12:5-7***.) Hivyo basi, tuna tarehe ya agano, na mwanzo wa miaka mia nne na thelathini, uliowekwa kuwa mara tu baada ya kifo cha Tera, na mfuatano wa matukio ukakamilika hadi kutolewa kwa Sheria. Kipengele cha kwanza cha Sheria kilikuwa Pasaka, ambayo ilianzishwa siku ileile ambayo Israeli ilitoka Misri. ***Kutoka 12:41-43,47,50,51***

Kulingana na hili tunasoma: "Na ukaaji wa wana wa Israeli waliotawala Misri ulikuwa miaka mia nne na thelathini; na ikawa kwamba mwisho wa miaka mia nne na thelathini, *hata siku yenyewe* hiyo, majeshi yote ya Bwana yalitoka nchi ya Misri." ***Kutoka 12:40-42,51***

Wengine wanaweza kudhani kwamba kauli za Musa na Paulo (***Kumb. 12:40-42*** na ***Gal. 3:17***) hazilingani, moja ikithibitisha kwamba ukaazi wa Israeli ulikuwa miaka mia nne na thelathini, na nyingine, kwamba kuanzia agano na Abrahamu hadi kutolewa kwa Sheria kulikuwa miaka mia nne na thelathini, wakitoa hoja kwamba ikiwa ni miaka mia nne na thelathini tu iliyopita kati ya Abrahamu kufika Kanaani na kutolewa kwa Sheria, basi ukaazi wa watoto wa Israeli Misri lazima ulikuwa mfupi zaidi. Lakini inapaswa kuzingatiwa kwamba kauli si kwamba Israeli waliishi ugenini Misri kwa miaka mia nne na thelathini, bali kwamba jumla ya muda wote wa ugenini wa watu hao waliyoishi Misri kwa muda fulani ulidumu kwa miaka mia nne na thelathini

[B47]

miaka: "Na sasa, ukaaji wa wana wa Israeli *waliotawala* Misri ulikuwa miaka mia nne na thelathini." Ukaaji uliotajwa ulianza wakati Abrahamu alipokuja kwa mara ya kwanza Kanaani. (***Ebr. 11:8,9***) Israeli aliishi kama mgeni katika Abrahamu na katika Isaka na katika Yakobo, kama vile Lawi alivyotoa zaka kwa Melkizedeki, akiwa bado *katika viuno vya baba yake*. ***Ebr. 7:9,10***

Agano na Abrahamu lilianza kutumika tangu wakati alipoondoka Harani au Charran, na kuweka mguu wake Kanaani, nchi ya ahadi. Kuanzia wakati huo, yeye na Israeli wote waliokuwa ndani yake, ambao bado hawajazaliwa, wakawa warithi wa mambo yaliyotangazwa, na *wasafiri*, au watumwa, wakiisubiri ahadi ya Mungu itimie. Ukaaji huu ulidumu kwa miaka mia nne na thelathini, hadi siku ile ambayo Israeli waliondoka Misri, na kupokea kipengele hicho cha kwanza cha Sheria, kuanzishwa kwa Pasaka. Kauli za Musa na Paulo, kwa hiyo, zinaashiria kipindi kile kile hasa, na hivyo kutoa ushahidi thabiti kabisa kwamba kuanzia agano na Abrahamu hadi kutolewa kwa Sheria kulikuwa na miaka mia nne na thelathini. Paulo alisisitiza sana kwamba Pasaka inapaswa kuonekana kama mwanzo wa Sheria (jambo ambalo Musa pia analoonyesha, ***Kutoka 12:42,43,47,50***), na Musa alisisitiza sana usahihi wa kipindi hicho, hadi siku moja.

Hivyo basi, tuna kipindi chetu cha tatu kilichowekwa wazi. Na tunapoona umakini wa Bwana kwa siku mahususi, katika kuweka kiungo hiki katika mnyororo wa kronolojia, inatupa uhakika mkubwa, hasa tunapofikiria kwamba umakini huo huenda haukuwa na umuhimu maalum kwa Kanisa la zamani, na ulitolewa kwa ajili ya matumizi ya sasa pekee.

Kipindi kutoka Kutoka hadi Mgawanyo wa
Kanaani miongoni mwa Kabila

Miaka arobaini ya Israeli, au "siku ya majaribu jangwani" (***Kumb. la Torati 8:2***; ***Zab. 95:8-10***; ***Ebr. 3:8,9***), ilifuatiwa na

[B48]

miaka sita ya vita nchini Kanaani, na kugawanywa kwa nchi miongoni mwa makabila. Mwaka mmoja, mwezi mmoja na siku tano zilikatika tangu walipotoka Misri hadi walipoondoka Sinai kuelekea Parani. (***Hesabu 33:3; 10:11-13***) Na ilikuwa wakati huo, kutoka Kadesi-Barnea katika jangwa la Parani, kwamba majasusi walitumwa. (***Hesabu 13:3-26; 32:8-13***) Mmoja wao, Kalebu, alipokuwa akiomba sehemu yake wakati wa kugawanywa kwa nchi (***Yoshua 11:23; 10:42***), alisema, "Nilikuwa na umri wa miaka arobaini nilipomtuma Musa, mtumishi wa Bwana, kutoka Kadeshi-barnea kuchunguza nchi, nami nikamrudishia habari. Na
sasa, tazama, Bwana amenihifadhi hai, kama alivyosema, *hizi miaka arobaini na mitano, tangu Bwana aliposema neno hili* wakati Israeli walipokuwa wakizurura jangwani; na sasa, tazama,
Leo nina umri wa miaka themanini na tano." (***Yoshua 14:7,10***) Hivyo basi, itaonekana kwamba ilikuwa ni miaka arobaini na tano tangu upelelezi wa nchi hadi kugawanywa kwake miongoni mwa makabila, kama alivyothibitisha Yoshua, na kidogo zaidi ya mwaka mmoja tangu kutoka Misri hadi kutumwa kwa wapelelezi, jambo linalofanya jumla ya miaka arobaini na sita kamili na sehemu* tangu kutoka Misri hadi kugawanywa kwa nchi. Kwa kuwa miaka arobaini ya kwanza ya kipindi hiki ilipita jangwani, kama inavyoonyeshwa na maandiko mengi, hasa ***Matendo 7:36*** na ***Ebr. 3:9***, sita zilizobaki hadi kugawanywa kwa nchi zilitumika Kanaani, wakiteka na kumiliki nchi ya ahadi.

---

*Tunahesabu miaka kamili pekee, kwani hesabu sahihi zaidi haiwezekani. Wakati mwingine, kama ilivyo hapo juu, miaka huwa na urefu wa sehemu. Na tena baadhi huwa fupi, kama ilivyo katika utawala wa Sedekia. Sedekia anasemekana kutawala miaka kumi na moja (***2 Nya. 36:11***; ***Yer. 52:1***); hata hivyo, kutoka ***kwa mistari ya 3 hadi 7*** ya sura ya mwisho, ni wazi kwamba utawala wake halisi ulikuwa miaka kumi, miezi minne na siku tisa. Tunaamini kwamba sehemu hizi za miaka zilizogawanywa hujisawazisha; na kwamba Bwana amehimili na kupanga mambo hivi ni imani yetu, inayotegemezwa na matokeo na matokeo yanayoweza kutolewa kutoka kwake, na usahihi hadi siku moja, hata katika vipindi virefu, kama ilivyoonekana tayari. Kama mfano wa jinsi Mungu anavyojali na kuwa makini katika mambo haya, tazama ***Mwanzo 7:11; 7:13***; ***Kutoka 12:40,41***.

[B49]

Enzi ya Waamuzi

Sasa tunafika kwenye sehemu ngumu zaidi ya kronolojia, kipindi kuanzia mgawanyo wa nchi hadi upako wa Sauli kuwa mfalme. Kinaitwa kawaida kipindi cha Waamuzi, ingawa Waamuzi hawakujaza wadhifa huo mfululizo. Maandiko yaliyotolewa katika vitabu vya Waamuzi na 1 Samweli yanataja vipindi kumi na tisa, vinavyokaribia jumla ya miaka mia nne na hamsini; lakini vimeachana, vimevunjika, vimeingiliana na kuchanganyikana sana kiasi kwamba hatuwezi kufikia hitimisho lolote la uhakika kutokana navyo, na ingelazimu tufikie hitimisho kama wengine walivyofanya, kwamba hakuna jambo la uhakika lingeweza kujulikana kuhusu mada hii, kama si kwamba Agano Jipya linajaza upungufu huo. Paulo anasema kwamba baada ya Mungu kuwagawa nchi yao kwa droo, "Aliwapa Waamuzi kwa takriban [kwa muda wa] miaka mia nne na hamsini, hadi Samweli nabii. Baadaye wakamtaka mfalme, naye Mungu akawapa Sauli." ***Matendo 13:19-21***

Neno la Kigiriki lililotafsiriwa *kama 'kama'* katika tafsiri ya kawaida ni *hos*, na lina maana ya *'wakati wa'*, au *'huku*'. Mwandishi huyu huyo anatumia neno hili katika sehemu nyingine tatu ambapo tafsiri ya kawaida inalikalimisha *kama 'huku'*, yaani: ***Matendo 1:10; 10:17***; ***Luka 24:32***. Aya hii ingefaa kutafsiriwa vizuri zaidi, "Aliwapa Waamuzi *kwa* kipindi cha miaka mia nne na hamsini." Lugha ya Kisiriaki inasomeka hivi—"Na kwa miaka mia nne na hamsini aliwapa Waamuzi, hadi Samweli nabii"—wa mwisho wa "Waamuzi."

Kauli ya Mtume kuhusu urefu wa kipindi hiki cha Waamuzi, tunaiweka kama suluhisho lililokusudiwa mahsusi la tatizo hili. Ni katika matukio mawili tu—miaka mia nne na thelathini kutoka Agano hadi Sheria, na kipindi hiki cha Waamuzi—ndipo kunapokuwa na sintofahamu ya msingi kuhusu kronolojia ya Agano la Kale, na yote mawili yamefafanuliwa waziwazi katika Agano Jipya. Je, tunaweza kudhani kuwa hili lilifanyika tu kwa bahati?

[B50]

Ni busara zaidi kudhani kwamba Mungu kwanza alificha jambo hilo, kwa kuacha rekodi ya Agano la Kale ikiwa si kamilifu, na baadaye akajaza pengo hilo katika Agano Jipya, ili kwa wakati unaofaa, pale ambapo umakini ungetakiwa kuelekezwa huko, wale wenye shauku ya kutosha kulinganisha maelezo hayo waweze kupata sehemu zilizokosekana zikijazwa kwa njia iliyokusudiwa kufundisha utegemezi kwa Mwenye Kudhibiti Muda Mkuu.

Enzi ya Wafalme

Utawala wa Sauli ulidumu kwa takriban miaka arobaini kufuatia Hakimu wa mwisho, hadi Daudi alipomwekwa mafuta kuwa mfalme, kama ilivyoonyeshwa hapo juu; na kumfuata yeye, vipindi vya wafalme katika ukoo wa Daudi vinafuatiliwa kwa urahisi katika Vitabu vya Mambo ya Nyakati, hivi:

"Muda" wa Sauli	Matendo 13:21	.....	miaka 40
Daudi alifanya utawala	1 Nya. 29:27	40	"
Sulaimani "	2 Nya. 9:30	40	"
Rehoboamu "	" 12:13	17	"
Abiya "	" 13:2	3	"
Kama "	" 16:13	.....	41 "
Yehoshafati "	" 20:31	.....	25 "
Yehoramu "	" 21:20	.....	8 "
Ahaziya "	" 22:2 .	.....	1 "
Atalia "	22:12	.....	6 "
Yoashi "	22:12		"
Amazia "	" 24:1 .	.....	40 "
Uzia "	" 25:1 .	.....	29 "
Yotamu "	" 26:3 .	.....	52 "
Ahaz "	" 27:1 .	.....	16 "
Hezekia "	" 28:1 .	.....	16 "
Manase "	" 29:1 .	.....	29 "
Amoni "	" 33:1 .	.....	55 "
Yosia "	" 33:21	.....	2 "
Yekonia "	" 34:1 .	.....	31 "
Zedekia "	" 36:5	11	"
	" 36:11	11	"

Jumla ..... Miaka 513

[B51]

Miaka Sabini ya Upori

Hii inatuleta katika kipindi cha uharibifu wa nchi, kilichodumu kwa miaka sabini, na kilikomeshwa na urejesho wa watu wake kutoka Babeli, katika mwaka wa kwanza wa Koreshi,
M.K. 536 (Tazama ***2 Mambo ya Nyakati 36:20,23***), tarehe iliyothibitishwa vyema katika historia ya kidunia, na ambayo mpangilio wa matukio ya Biblia hauzidi kwenda mbali nayo.

Kipindi kuanzia Urejeshaji hadi A.D. 1873

Kipindi kuanzia wakati wa urejeshwaji wa Wayahudi kutoka Babeli, mwishoni mwa miaka sabini ya ukiukaji wa nchi yao, katika mwaka wa kwanza wa Koreshi, hadi tarehe inayojulikana kama A.D. 1, hakijajumuishwa katika historia ya Biblia. Lakini, kama ilivyotajwa hapo awali, kimehakikishwa vyema na historia ya kidunia kuwa ni kipindi cha miaka 536. Ptolomeo, Mgiriki-Mmisri mwenye elimu, mtaalamu wa jiometri na mwanajimu, amethibitisha vyema takwimu hizi. Kwa ujumla zinakubaliwa na wasomi, na zinajulikana kama Kanuni ya Ptolomeo.

Hivyo basi, tumepata mfululizo wazi na uliounganishwa wa kronolojia kuanzia uumbaji hadi mwanzo wa enzi ya Kikristo (A.D.)—jumla ya kipindi cha miaka elfu nne mia moja na ishirini na nane (4128), ambayo, pamoja na miaka elfu moja mia nane na ishirini na mbili ya enzi ya Kikristo, inafanya miaka elfu sita tangu uumbaji *hadi* mwaka 1873 A.D.

Hii na Kronolojia ya Usher Zikilinganishwa

Itakuwa jambo la kuvutia kwa wengine kujua ni wapi kronolojia hapo juu inatofautiana na ile iliyowekwa kwenye ukingo wa toleo la kawaida la Biblia, inayojulikana kama Kronolojia ya Usher. Tofauti kati ya hizo mbili, hadi wakati wa miaka sabini ya ukiukaji, ni miaka mia moja ishirini na nne (124). Tofauti hii inajengwa na vipindi vinne vya miaka 18, 4, 2 na 100—kama ifuatavyo:

[B52]

Usher anaweka tarehe ya miaka sabini ya ukiukaji *miaka kumi na minane* kabla ya ile iliyoonyeshwa hapo juu—yaani, kabla ya kuondolewa madarakani kwa Mfalme Sedekia, mfalme wa mwisho wa Yuda—kwa sababu alidhani mfalme wa Babeli aliwachukua watu wengi mateka wakati huo.* (***2 Mambo ya Nyakati 36:9,10,17***; ***2 Wafalme 24:8-16***) Yeye waziwazi anafanya kosa lisilo la kipekee la kuona miaka hiyo sabini kama kipindi cha *utumwa*, ilhali Bwana anatangaza waziwazi kuwa ni miaka sabini ya *ukiukavu* wa nchi, ili nchi iwe "ukiukavu, bila mkazi." Hali haikuwa hivyo kabla ya kuangushwa madarakani kwa Sedekia. (***2 Wafalme 24:14***) Lakini uharibifu uliofuata kuangushwa kwa Sedekia ulikuwa kamili; kwa maana, ingawa baadhi ya maskini wa nchi waliachwa kuwa wachunga mizabibu na wakulima (***2 Wafalme 25:12***), punde hata hawa—"watu wote, wadogo na wakubwa"—walikimbilia Misri kwa kuogopa Wakaldayo. (***Aya 26***) Hakuna shaka hapa: na kwa hiyo katika kuhesabu muda hadi *uharibifu wa nchi*, vipindi vyote hadi mwisho wa utawala wa Sedekia vinapaswa kuhesabiwa, kama tulivyofanya.

Tofauti *ya miaka minne* iko katika enzi ya Yowramu. Usher anaiweka kama enzi ya miaka minne, wakati Biblia inasema ilikuwa miaka minane. ***2 Mambo ya Nyakati 21:5***; ***2 Wafalme 8:17***

Kutoka tofauti ya *miaka miwili*, mwaka mmoja unapatikana katika kipindi cha utawala wa Ahazi, ambacho Usher anasema ni miaka kumi na tano, wakati Biblia inasema ilikuwa miaka kumi na sita. (***2 Nyaimbo 28:1***; ***2 Wafalme 16:2***) Na tofauti nyingine iko katika kipindi cha utawala wa Jehoashi, ambacho Usher anakadiria kuwa miaka thelathini na tisa, wakati Biblia ikisema ni miaka arobaini. ***2 Wafalme 12:1***; ***2 Nyaimbo 24:1***

Tofauti hizi zinaweza kuelezewa tu kwa kudhania kwamba Usher alimfuata, au alijaribu kumfuata, Josephus, mwanahistoria Mjajui ambaye tarehe zake za kihistoria sasa zinatambulika kwa ujumla kuwa za kiholela na zenye kasoro. Tunategemea Biblia pekee, tukiamini kwamba Mungu ndiye tafsiri yake mwenyewe.

Mbali na tofauti hii ya miaka ishirini na minne katika

---

*Hata hivyo, kumbuka kwamba utumwa huu wa nusu ulitokea miaka *kumi na moja*, si kumi na minane, kabla ya kuondolewa madarakani kwa Sedekia.

[B53]

kipindi cha Mabwana, kuna tofauti nyingine kati ya kronolojia ya Biblia iliyotajwa hapo juu na ile ya Usher, yaani, *miaka mia moja* katika kipindi cha Waamuzi. Hapa Usher amepotoshwa na kosa dhahiri la ***1 Wafalme 6:1***, linalosema kwamba mwaka wa nne wa utawala wa Suleimani ulikuwa mwaka wa mia nne na themanini tangu kutoka Misri. Ni wazi kwamba inapaswa kusomeka mwaka wa mia tano na themanini, na huenda lilikuwa kosa la kunakili; maana ikiwa kwa miaka minne ya Suleimani tutaongeza arobaini za Daudi, na kipindi cha miaka arobaini cha Sauli, na miaka arobaini na sita kuanzia kuondoka Misri hadi kugawanywa kwa nchi, tunapata miaka mia moja na thelathini, ambayo ikitolewa kutoka mia nne na themanini ingebaki miaka mia tatu na hamsini tu kwa kipindi cha Waamuzi, badala ya mia nne na hamsini zilizotajwa katika Kitabu cha Waamuzi, na na Paulo, kama ilivyoonyeshwa hapo awali. Herufi ya Kiebrania "*daleth*" (4) inafanana sana na herufi "*hay*" (5), na inadhaniwa kwamba kwa njia hii kosa limetokea, pengine ni kosa la mnakili. Hivyo basi, ***1 Wafalme 6:1***, inapaswa kusomeka elfu moja mia tano na themanini, na hivyo kuendana kikamilifu na kauli zingine.

Hivyo Neno la Mungu linarekebisha makosa machache madogo yaliyojipenyeza ndani yake kwa njia yoyote.* Na kumbuka kwamba mapengo hayo hutokea katika kipindi kilichounganishwa kikamilifu na ushuhuda ulioongozwa wa Agano Jipya.

Hivyo basi, ingawa Usher anaweka tarehe ya A.D. 1 kuwa mwaka 4005 tangu uumbaji wa Adamu, kwa kweli ilikuwa, kama tulivyoonyesha,

---

Tofauti kama hii itagunduliwa unapolinganisha ***2 Mambo ya Nyakati 36:9*** na ***2 Wafalme 24:8***, ambapo moja inatoa miaka kumi na minane na nyingine, ambayo ni wazi si sahihi, inatoa miaka minane kama umri wa Jehoiachini, aliyetawala miezi mitatu, akatenda maovu machoni pa Bwana, na akahukumiwa kifungo, n.k. Kosa kama hilo linaweza kutokea kwa urahisi, lakini Mungu ameuhifadhi Neno Lake kiasi kwamba makosa machache madogo ya waandishi yameonekana waziwazi, na muafaka kamili wa Neno Lake unatoa msingi thabiti kwa imani.

mwaka 4129, kulingana na rekodi ya Biblia, hivyo kuonyesha kuwa mwaka 1872 A.D. ni mwaka wa 6000 wa dunia, na 1873 A.D. ni mwanzo wa kipindi cha maelfu saba za miaka, milenia ya saba, au siku ya maelfu ya miaka ya historia ya dunia.

Hivyo basi, mfuatano wa matukio kama ulivyokusanywa kutoka kwa Biblia pekee, kuanzia uumbaji hadi historia ya kidunia iliyothibitishwa vyema, ni wazi na imara, ukibeba pia ushahidi wa njia za kipekee za malezi ya kimungu katika rekodi yake, katika kuficha kwake na katika kufunuliwa kwake taratibu kwa wakati unaofaa. Na hili, pamoja na tarehe za kuaminika za enzi ya Kikristo na karne kadhaa zilizotangulia zilizo mkononi mwetu, linatuwezesha kujipanga kwa usahihi katika mkondo wa wakati. Na tunaanza kwa matumaini kuinua vichwa vyetu na kufurahi, tunapotambua kwamba kwa kweli tunaingia katika enzi ya utukufu ya milenia ya saba—ingawa tunatambua kwamba mwanzo wake utakuwa wa giza na uliojaa taabu, kama walivyotabiri manabii, na kwamba mawingu ya dhoruba tayari yanakusanyika na kuwa meusi zaidi.

TAREHE YA KUZALIWA KWA BWANA WETU

Katika karne ya sita Kanisa lilianza kuhesabu muda kuanzia kuzaliwa kwa Bwana wetu, na kukadiria tarehe ya A.D. kama ilivyo sasa; yaani, miaka 536 baada ya mwaka wa kwanza wa Koreshi, mfalme wa Uajemi.* Iwapo waliweka tarehe hiyo kwa usahihi au la haiaathiri mpangilio wa matukio kama ulivyoelezwa hivi punde, ambao unaonyesha kuwa miaka elfu sita tangu uumbaji wa Adamu ilimalizika mwaka 1872 A.D.; kwa sababu ni miaka elfu kumi na nane mia mbili na themanini na mbili tangu mwaka ulioainishwa kama A.D., na wa kwanza

---

*Mwaka A.D. uliwekwa rasmi mapema kama karne ya sita na Dionysius Exiguus, na wasomi wengine wa kipindi hicho, ingawa haukuanza kutumika kwa wingi hadi karne mbili baadaye.

[B55]

mwaka wa Koreshi ulikuwa miaka mia tano thelathini na sita kabla ya mwaka huo (A.D.), iwe ulikuwa mwaka wa kuzaliwa kwa Bwana wetu au la.

Labda hatuwezi kuelezea hili vizuri zaidi kuliko kwa mfano uliotumika sana wa mstari wenye nyota juu yake—kama hivi:

B.C._____ *_____A.D.

Acha mstari huu uashirie miaka elfu sita ya historia ya dunia kuanzia uumbaji wa Adamu hadi mwaka 1873 A.D.; na acha nyota iashirie kigezo cha mabadiliko kati ya Kabla ya Kristo (B.C.) na Baada ya Kristo (A.D.). Kuhamisha kigezo hicho upande wowote hakungebadilisha urefu wa kipindi chote, ingawa kungebadilisha majina ya miaka. Kuhamisha kigezo cha A.D. nyuma kwa mwaka mmoja kungefanya
kipindi cha Kabla ya Kristo (B.C.) kikiwa na mwaka mmoja pungufu, na kipindi cha Baada ya Kristo (A.D.) kikiwa na mwaka mmoja zaidi, lakini *jumla* ya miaka ya Kabla ya Kristo na Baada ya Kristo bado itakuwa ileile; kwani kiasi kinachochukuliwa kutoka kwa kimoja daima huongezwa kwenye kingine. Hata hivyo, hebu tuchunguze kwa ufupi tarehe ya kuzaliwa kwa Bwana wetu, kwani itakuwa na manufaa katika masomo yetu yajayo.

Imekuwa desturi miongoni mwa wasomi kukubali kwamba A.D. tunayoikubali kwa jumla si sahihi kwa kiasi cha miaka minne—kwamba Bwana wetu alizaliwa miaka minne kabla ya mwaka uliotajwa kama A.D., yaani, katika mwaka wa 4 K.K. Na nadharia hii imefuatwa na wachapishaji wa toleo la kawaida la Biblia. Hatuwezi kukubaliana kwamba mwaka wa 4 K.K. ulikuwa tarehe halisi ya kuzaliwa kwa Bwana wetu. Kinyume chake, tunagundua kwamba alizaliwa mwaka mmoja na miezi mitatu tu kabla ya enzi yetu ya kawaida, A.D., yaani, mwezi wa Oktoba wa mwaka wa 2 K.K.

Sababu kuu kwa wengi wa wale wanaodai kwamba
A.D. ingepaswa kuwekwa miaka minne mapema ili kuashiria kwa usahihi kuzaliwa kwa Mwokozi, ni tamaa ya kuoanisha na kauli fulani za mwanahistoria Myahudi Josephus, kuhusiana na urefu wa utawala wa Herode Mkuu. Kulingana na mojawapo ya kauli zake, inaonekana kwamba Herode alifariki miaka mitatu kabla ya mwaka unaohesabiwa A.D. Ikiwa hili lingekuwa kweli,

[B56]

hakika ingethibitisha kwamba Bwana wetu alizaliwa katika mwaka K.K. 4; maana ni Herode huyu aliyetuma amri ya kuuawa kwa watoto wachanga wa Betlehemu, ambao mtoto Yesu alioponywa. (***Mathayo 2:14-16***) Lakini je, kauli hii ya Josephus inaaminika? Je, ni kweli kwamba Herode alikufa miaka minne kabla ya mwaka wa A.D.? Hapana, tunajibu: Josephus peke yake si mamlaka ya kutosha kwa uamuzi kama huo, kwani anajulikana na kukubalika kuwa si sahihi katika kumbukumbu zake za tarehe.

Lakini dhana hii imeshika: tarehe ya Mwaka wa 4 K.K. imekubalika kwa ujumla, na matukio ya kihistoria na tarehe zimepindishwa kiasi ili ziendane na kuunga mkono nadharia hii. Miongoni mwa ushahidi mwingine unaodhaniwa kwamba Mwaka wa 4 K.K. ulikuwa tarehe sahihi, ni pamoja na kupatwa kwa mwezi, ambako kulingana na Yosefu, kulitokea muda mfupi kabla ya kifo cha Herode. Kila kinachojulikana kuhusu kizaazaa hicho ni kama ifuatavyo: Herode alikuwa ameweka tai mkubwa wa dhahabu juu ya lango la Hekalu. Wayahudi wawili mashuhuri, wenye majina Matthias na Yuda, waliwashawishi vijana wengine kuangusha. Wakafanya hivyo, wakakamatwa na kuuawa. Ili kufafanua mambo, Yosefu anasimulia kwamba wakati huo kulikuwa na Matthias mwingine, kuhani mkuu, ambaye hakuwa na uhusika wowote katika fujo hizo. Kisha anaongeza: "Lakini Herode alimwondolea Matthias huyu cheo chake cha ukuhani mkuu, na akamweka moto akiwa hai yule Matthias mwingine aliyekuwa ameanzisha fujo, pamoja na wenzake, na usiku huo huo kulikuwa na kupatwa kwa mwezi." Hili limeandikwa kama mojawapo ya matendo ya mwisho maarufu ya Herode, na limepewa tarehe ambayo inaweza kuendana na mwaka wa 4 KK na Yosefu, ambaye anaashiria tarehe hiyo kwa kupatwa kulikotajwa.

Lakini kwa kuwa wakati mwingine kuna vifuniko vya mwezi vinne katika mwaka mmoja, ni wazi kwamba isipokuwa katika hali za kipekee sana, kumbukumbu ya tukio kama hilo halithibitishi chochote. Pale ambapo muda wa usiku, muda wa mwaka na kiwango cha giza vyote vimetoa, kama ilivyofanyika katika visa kadhaa, kumbukumbu hiyo ina thamani kubwa katika kuweka tarehe; lakini katika kisa kinachozingatiwa, hakuna

[B57]

ya aina hiyo; kwa hivyo hakuna chochote kinachothibitishwa na rekodi hiyo, kwa upande wa kronolojia. Josephus anataja kufunga, kwamba kulifanyika kabla ya tukio hilo, lakini ni funga gani, au muda gani kabla, hajasema.

Kama ilivyotokea, kulikuwa na mwangaza mmoja tu wa mwezi katika K.K. 4, wakati katika K.K. 1 kulikuwa na tatu. Kufunikwa kwa ya Mwaka wa 4 K.K. ilikuwa ya sehemu tu (asilimia sitini, au nusu tu ya mwezi iliyofunikwa), wakati zote tatu za Mwaka wa 1 K.K. zilikuwa za kufunikwa kikamilifu—mwezi mzima ulifunikwa, na bila shaka kwa muda mrefu zaidi na kufanya tukio hilo liwe la kuonekana zaidi. Hivyo basi, ikiwa nadharia ya mwezi kufunikwa ina uzito wowote, hakika haipendi tarehe ya awali, ya Mwaka wa 4 K.K.

Kwa bahati mbaya, wakati wa kifo cha Herode haujatajwa na mwanahistoria wa kuaminika. Josephus anatoa vipindi muhimu katika historia yake na tarehe za baadhi ya matukio, lakini tarehe hizi haziaminiki. Baadhi yao zinaonyesha kwamba Herode alifariki Mwaka wa 4 K.K., lakini mengine hayaendani na tarehe hiyo. Kwa mfano, inasemekana alikufa akiwa na umri wa sabini. Aliteuliwa kuwa gavana wa Galilaya mwaka wa 47 K.K., wakati huo Josephus anasema alikuwa na umri wa miaka ishirini na tano. (Ant. 14:9:2) Hii ingeweka tarehe ya kuzaliwa kwake kuwa mwaka 72 K.K. (47 pamoja na 25). Kifo chake akiwa na umri wa sabini kingekuwa basi mwaka 2 K.K. badala ya mwaka 4 K.K.

Katika muktadha huu, inaweza kuwa vyema kutambua kutokubaliana kwa maoni miongoni mwa wasomi, kuhusiana na tarehe halisi ya kifo cha Herode, ili iwe wazi kwa wote kwamba hakuna sababu thabiti ya kukubali mwaka 4 KK kama tarehe pekee inayolingana na ***Mathayo 2:14-16***. Kamusi ya Biblia ya Faussett inatoa umri wa Herode alipoteuliwa kuwa gavana kuwa takriban miaka ishirini. Hii ingefanya kifo chake, akiwa na umri wa miaka sabini, Mwaka wa 2 B.K. Chambers' Cyclopedia na Smith's Bible Dictionary zinaonyesha umri wake wakati huo kuwa miaka kumi na tano, jambo ambalo lingeonyesha kifo chake kilitokea mwaka wa 7 B.K. Appleton's Cyclopedia, makala ya Chronology, inasema: "Josephus pia anatoa tarehe, lakini ni mnyonge mno kiasi cha kutoweza kuzingatiwa."

[B58]

Sasa tunaendelea kutoa ushahidi wa Kimaandiko unaohusiana na mada hii, ambao unaendana kwa karibu zaidi na enzi ya kawaida, na unaonyesha kwamba kuzaliwa kwa Bwana wetu kulitokea mwaka mmoja na miezi mitatu tu kabla ya Januari, A.D. 1. Ni kama ifuatavyo:

Huduma ya Bwana wetu ilidumu kwa miaka mitatu na nusu. Wiki sitini na tisa za ishara za miaka (***Dan. 9:24-27***) zilifika hadi ubatizo na upako wake kama Masihi, na hapo ndipo wiki ya mwisho au ya sabini (miaka saba) ya neema ya Israeli ilipoanza. Alikatizwa [kwa kifo] *katikati* ya ile wiki ya sabini
—miaka mitatu na nusu kuanzia mwanzo wa utume wake. Alisulubishwa, tunajua, wakati wa Pasaka, takriban tarehe 1 Aprili, bila kujali ni mwaka gani. Miaka mitatu na *nusu* ya utume wake, iliyomalizika mwezi Aprili, kwa hivyo lazima ilianza takriban mwezi Oktoba, bila kujali ni mwaka gani. Na Oktoba wa mwaka fulani lazima ulikuwa mwezi halisi wa kuzaliwa kwake, kwa sababu *hakuchelewa* kuanza huduma yake mara tu alipofikisha umri wa thelathini, na hakuweza, kulingana na Sheria (ambayo alizaliwa chini yake na kuitii), kuanza kabla ya umri wa thelathini. Kama tunavyosoma, "Basi Yesu *alipokuwa* na umri wa takriban miaka thelathini*, ndipo alipoanza*" n.k.

Yohana Mbatizaji alikuwa na umri wa miezi sita zaidi ya Bwana wetu (***Luka 1:26,36***), kwa hivyo alikuwa amefikia umri wa kisheria (miaka thelathini, kulingana na ***Sheria—Hesabu 4:3***; ***Luka 3:23***, n.k.) na alianza kuhubiri miezi sita kabla ya Bwana wetu kufikia umri wa kisheria na kuanza huduma yake. Tarehe ya kuanza kwa huduma ya Yohana imeelezwa wazi kuwa ni "mwaka wa kumi na tano wa kutawala kwa Kaisari Tiberio," mfalme wa tatu wa Roma. (***Luka 3:1***) Hii ni tarehe iliyowekwa wazi ambayo haina shaka yoyote ya msingi. Tiberio alikuwa mfalme baada ya kifo cha Kaisari Augusto, katika mwaka wa Roma 767, ambao ulikuwa mwaka wa 14 B.K.

Lakini wale waliokwishwa na kauli zisizo sahihi za Josefu kuhusu Herode, na wanaoweka kuzaliwa kwa Yesu

[B59]

mwaka wa 4 K.K., ili kuendana naye, hukumbana na ugumu katika tarehe hii iliyotolewa waziwazi na Luka, na hujaribu kuifanya pia iendane na nadharia yao ya mwaka wa 4 K.K. Ili kufanikisha lengo hili wanadai kwamba Tiberio alianza kutumia mamlaka takriban miaka mitatu au minne kabla ya kifo cha Augusto, na kabla hajateuliwa kikamilifu kuwa mfalme. Wanadai kwamba huenda utawala wake ulihesabiwa kuanzia tarehe hiyo.

Lakini dhana kama hizo zitapatikana kuwa za kipuuzi, kwa yeyote atakayechunguza suala hili katika kurasa za historia. Ni kweli kwamba Tiberio alipandishwa cheo na Augustus hadi nafasi muhimu sana, lakini haikuwa miaka *minne* kabla ya kifo cha Augustus, kama nadharia yao inavyodai, bali ilikuwa miaka *kumi* kabla, mwaka wa 4 B.K. Lakini mamlaka aliyopewa wakati huo yalikuwa ni yale yale ambayo wengine walikuwa wameyafurahia kabla ya wakati wake. Haikuwa kwa maana yoyote ile mamlaka ya kifalme, na kwa maana yoyote ile "*utawala*" wake hauwezi kusemwa kuanza hapo: alikuwa tu mrithi anayetarajiwa. Hata kwa matumizi ya lugha yaliyopitiliza zaidi, "*utawala*" wake usingeweza kusemwa kuanza kabla ya kifo cha Augustus na uteuzi wake mwenyewe madarakani kwa mikono ya Seneti ya Kirumi, mwaka wa 14 B.K.

Historia inasema, "Mfalme, ambaye umri wake uliokuwa ukisonga ulihitaji mshirika, alimchukua Tiberius rasmi mwaka 4 B.K., *akiboresha upya* mamlaka yake ya tribuni." Makala TIBERIUS, *Rees' Cyclopedia*.

Al [Augustus] aliamua ipasavyo kumkabidhi yeye [Tiberius] sehemu ya utawala....Uteuzi huu rasmi ulimweka katika nafasi sawa na ile iliyofurahiwa na mkongwe Agrippa katika miaka yake ya mwisho, na hakuna shaka kwamba ulichukuliwa na wote kama utangulizi wa cheo cha kwanza katika himaya....Mpango *wa mrithi* ulikuwa umeainishwa kwa uwazi mkubwa: Tiberius aliamriwa kuchukua nafasi yake kichwa cha Seneti, watu, na jeshi....*Kumpitisha*, kilichotokea wakati huo huo, kimewekwa tarehe Juni 27

[B60]

(A.U.C. 757)—A.D. 4." *Historia ya Warumi ya Merivale* (Appleton's), Jil. IV, uk. 220,221

Hivyo basi, kuna ushahidi thabiti kwamba mwaka wa kwanza wa utawala wa Kaisari Tiberio haukuwa miaka mitatu au minne kabla ya kifo cha Agusto; na kwamba heshima zilizotajwa kuwa zilitolewa wakati wa utawala wa Agusto zilitolewa miaka kumi, na si miaka minne, kabla ya kifo cha Agusto, na kwamba wakati huo hazikuwa heshima za kikaisari kwa maana yoyote ile.

Kwa hiyo, tunaweza kuichukulia tarehe ya ***Luka 3:1*** si tu kama pekee iliyotolewa katika Agano Jipya, bali pia kama isiyo na utata. Hakuna shaka yoyote kuhusu hili katika akili za wale wote waliolichunguza. Tiberio alianza kutawala mwaka wa 14 B.K. Kwa hiyo, mwaka wa kumi na tano wa utawala wake ungekuwa mwaka wa 29 B.K., ambao katika mwaka huo, Luka anasema (***3:1-3***), Yohana alianza huduma yake. Kwa kuwa siku ya kuzaliwa ya ishirini na tano ya Bwana wetu na mwanzo wa huduma yake vilikuwa mwezi wa Oktoba, na kwa kuwa siku ya kuzaliwa ya Yohana na mwanzo wa huduma yake vilikuwa miezi sita kabla, inafuatia kwamba Yohana alianza huduma yake katika majira ya machipuo, takriban tarehe moja ya Aprili—mara tu alipofikisha umri wa kisheria; kwa maana mipango ya Mungu daima hutekelezwa kwa wakati uliopangwa. Hivyo basi, Yohana alikuwa na umri wa miaka thelathini mwaka wa 29 B.K., takriban tarehe moja ya Aprili, kwa hivyo alizaliwa mwaka wa 2 K.K.*, takriban tarehe moja ya Aprili. Na kuzaliwa kwa Yesu, miezi sita baadaye, lazima kulikuwa Mwaka 2 K.K., takriban Oktoba ya kwanza.

Tena, kuna ushahidi wazi na thabiti kwamba Yesu alisulubishwa Ijumaa, tarehe 3 Aprili, mwaka wa 33 A.D. Ukweli kwamba kusulubishwa kwake kulifanyika mwishoni mwa siku ya kumi na nne ya mwezi wa Nisan, na kwamba tarehe hii mara chache huangukia Ijumaa, lakini ilikuwa hivyo katika mwaka wa 33 A.D., unathibitisha tarehe hiyo kikamilifu

---

*Kwa manufaa ya wasomaji wasiozoea sana kukokotoa tarehe, tunaweka mkazo kwenye ukweli kwamba mwanzoni mwa mwaka A.D. 29, miaka 28 kamili tu ilikuwa imepita: mwaka wa ishirini na tisa ulikuwa ndio unaanza tu.

[B61]

kwamba hata Usher, ambaye alichukua mwaka 4 K.K. kama tarehe ya kuzaliwa kwa Yesu, alilazimika kukiri kwamba kusulubishwa kwake kulitokea mwaka 33 B.K. Linganisha tarehe za Usher katika ukingo wa Biblia ya tafsiri ya kawaida kwenye ***Luka 2:21*** na ***Mathayo 2:1*** na zile katika ***Mathayo 27*** na ***Luka 23***. Tarehe ya kusulubishwa ikiwa
A.D. 33, inafuatia kwamba kama Yesu angezaliwa B.C. 4, angekuwa na umri wa miaka 36 alipokufa; na huduma yake kuanzia umri wa miaka thelathini hadi thelathini na sita ingekuwa miaka sita. Lakini ni wazi kwamba huduma ya Bwana wetu ilikuwa miaka mitatu na nusu tu. Na ukweli huu unaokubalika kwa ujumla unathibitishwa na unabii wa Danieli kuhusu kukatizwa kwa Masihi *katikati* ya wiki ya sabini ya neema ya Israeli.

Hivyo, inathibitishwa tena kwamba kuzaliwa kwa Yesu kulitokea takriban mwaka mmoja na miezi mitatu kabla ya enzi yetu ya kawaida, A.D. 1; kwa kuwa, huduma yake ilimalizika alipokuwa na umri wa miaka thelathini na tatu na nusu, tarehe 3 Aprili, A.D. 33, tarehe ya kuzaliwa kwake inaweza kupatikana kwa urahisi kwa kupima nyuma hadi tarehe ya miaka thelathini na tatu na nusu kabla ya tarehe 3 Aprili, A.D. 33. Miaka thelathini na mbili na miezi mitatu kabla ya Aprili A.D. 33 ingekuwa Januari 3, A.D. 1, na mwaka mmoja na miezi mitatu zaidi nyuma ingetupeleka hadi Oktoba 3, B.C. 2, kama tarehe ya kuzaliwa kwa Bwana wetu huko Betlehemu. Tofauti kati ya muda wa mwezi, uliotumiwa na Wayahudi, na muda wa jua, unaotumiwa kwa sasa, ingekuwa ni siku chache, hivyo hatuwezi kuwa na uhakika kuwa siku halisi haikuwa mwezi wa tisa tarehe 27 hivi, lakini tarehe 1 Oktoba, Mwaka wa 2 K.K. ni *takriban* sahihi. Miezi tisa kabla ya tarehe hiyo ingetufikisha takriban wakati wa Krismasi,
Mwaka 3 K.K., kama tarehe ambayo Bwana wetu aliacha utukufu alioukuwa na Baba kabla ya ulimwengu kuumbwa na kuanza kwa kuchukua au kubadilishwa kuwa asili ya kibinadamu. Inaonekana inawezekana kwamba hii ilikuwa mwanzo wa kusherehekea tarehe 25 Desemba kama Siku ya Krismasi. Baadhi ya waandishi wa historia ya Kanisa hata wanadai kwamba Siku ya Krismasi awali ilisherehekewa kama tarehe ya utangazaji na Gabrieli

[B62] kwa bikira Mariamu. (***Luka 1:26***) Ni hakika kwamba tarehe ya katikati ya msimu wa baridi haipatani vizuri na kauli ya Maandiko, kwamba wakati wa kuzaliwa kwa Bwana wetu, wachungaji walikuwa mashambani na makundi yao.

"Inueni vichwa vyenu, ninyi wasafiri waliokata tamaa;
Wape upepo hofu zenu zisizo za lazima;
Yeye aliyekufa juu ya mlima wa Kalvari Hivi karibuni
atatawala kwa miaka elfu moja.

"Miaka elfu moja! utukufu ujao wa dunia— Ni siku
ya furaha iliyotabiriwa zamani sana:
Ni asubuhi angavu ya utukufu wa Sayuni,
Manabii waliyoiona zamani.

Waambie ulimwengu wote habari hizi njema; Zungumza
kuhusu wakati wa kupumzika unaokaribia;
Waambie wanyonge wa kila taifa, Jubilei
hudumu miaka elfu moja.

"Vipi kama mawingu kwa muda mfupi Yaficha anga
la buluu ambapo alfajiri huonekana?
Hivi karibuni jua la furaha lililotangazwa
linainuka kung'aa kwa miaka elfu moja.

—Bonar

[B63]

MASOMO YA TATU

UTIMIZI WA UTABIRI WA MUDHARA KATIKA KUJA KWAKE KRISTO WA KWANZA

Dan. 9:23-27

Wiki Sabini za Unabii wa Danieli—Matukio Yaliyotabiriwa Kutokea Ndani ya Muda Huo—Muda wa Kuja kwa Masihi Ulioonyeshwa, na Kanuni Iliyowekwa kwa Njia Ambayo Imeonyeshwa
—Ufunguo wa Unabii Mwingine wa Nyakati—Wakati wa Kusulubishwa kwa Masihi Ulioonyeshwa—Neema Maalum kwa Israeli kama Taifa Imekatizwa kwa Haki, lakini Ikaendelea Binafsi—Kupaka Mafuta Mahali Patakatifu Zaidi—Taabu Imemiminwa juu ya Mtu Aliyeangamizwa.

"ELEWA jambo hili, na tafakari maono. Wiki sabini zimeamuliwa juu ya watu wako na mji wako mtakatifu, kukamilisha kosa, na kuimaliza dhambi, na kufanya upatanisho wa uovu, na kuleta haki ya milele, na kufunga maono na unabii, na kumtia mafuta Mtakatifu wa Watakatifu. Jua basi na uelewe, kwamba tangu kutangazwa kwa amri ya kurejesha na kujenga Yerusalemu, hadi kwa Masihi Mkuu, kutakuwa na wiki saba, na wiki sitini na mbili [7 na 60 na 2 = wiki 69]: mtaa utajengwa upya, na ukuta, hata katika nyakati za dhiki.

Na baada ya wiki sitini na mbili, Masihi atakatiliwa, lakini si kwa ajili yake mwenyewe. (Na watu wa mfalme atakayekuja [mfalme wa Kirumi—jeshi la Tito] wataangamiza mji na patakatifu; na mwisho wake utakuwa na mafuriko, na hadi mwisho wa vita uharibifu umeamuliwa.) Naye [Masihi] atathibitisha agano na wengi kwa muda wa wiki moja [wiki ya sabini, au wiki ya mwisho ya agano la neema]. Na katikati ya wiki at

[B64]

kusitisha sadaka na toleo, na kwa sababu ya kuenea kwa machukizo, yeye [Masihi] ataiharibu—hata mpaka ukamilisho [au utimilifu] na kile [kilicho] amri [katika mpango wa Mungu] kitamiminwa juu ya kiwanja kilichoaharibiwa" [watu—waliowakilishwa na Yerusalemu]. ***Dan. 9:23-27***

Ingawa unabii huu unaashiria mwanzo wa "mavuno" ya enzi ya Kiyahudi na uwepo wa Bwana wetu huko kama mvunaji mkuu, kuna unabii kadhaa unaoashiria kwa uwazi zaidi mwanzo wa "mavuno" ya enzi ya Injili, ambapo pia Bwana wetu, katika kuja kwake kwa mara ya pili, atakuwa mvunaji mkuu. Kutimika kwa unabii huu kunaonyesha utimilifu wa unabii kwa ujumla, na pia kunathibitisha nukta iliyowekwa katika unabii mwingine, ambao bado utaonyeshwa.

Wakati unabii mwingi unashirikiana kuweka na kuthibitisha tarehe ya kuja kwa Kristo mara ya pili, huu peke yake uliashiria tarehe ya kuja kwake mara ya kwanza. Ikiwa utimisho wake utathibitishwa waziwazi, utatusaidia katika kuhesabu na kuhukumu yale yanayohusiana na kuja mara ya pili. Kwa sababu hii tunatoa nafasi hapa kwa unabii huu uliotimia, na pia kwa sababu baadhi ya tarehe zilizowekwa katika huu zitahitajika kueleweka kuhusiana na unabii unaohusu kuja kwa mara ya pili, utakaoangaziwa baadaye.

Daniel alionyeshwa maono mengi, kama ilivyoandikwa katika ***sura*** za ***2, 4, 7 na 8*** za unabii wake, ambayo yote yalionyesha ustawi mkubwa na kuinuliwa kwa falme za watu wa Mataifa; lakini shauku yake kuu ilikuwa kwa Israeli, na hakuwa amejulishwa kuhusu mustakabali wa Israeli. Hata hivyo, alijua kutoka kwa unabii wa Yeremia (***Yer. 29:10***; ***2 Nya. 36:20-23***), kwamba uharibifu wa Yuda ungeendelea kwa miaka sabini; na akijua kwamba kipindi hicho kilikuwa karibu kukamilika (***Dan. 9:2***), aliomba kwa dhati kurudi kwa neema ya Mungu kwa Israeli (***beti 17-19***), na yaliyoandikwa hapo juu yalikuwa jibu la Mungu kwake kupitia malaika.

[B65]

Kipindi *kilichowekewa alama* ("kilichokatwa," au "kilichotengwa") cha historia ya Israeli kinachoonyeshwa hapa ni "*sabaa sabini*" kutoka kwa kianzio maalum—yaani, tangu kutolewa kwa amri "ya kurejesha na kujenga Yerusalemu." (Kumbuka! Sio Hekalu.) Wakati wa kipindi hicho mambo makuu yalipaswa kutimizwa: Mji ungejengwa upya chini ya mazingira yasiyo rafiki (***Nehemia 4***), katika nyakati za taabu; dhambi ingeisha kwa upatanisho kufanywa kwa ajili ya uovu; na haki (kuhukumiwa haki) ingeanzishwa—si kama ile iliyotimizwa mwaka baada ya mwaka kwa damu ya ng'ombe dume na mbuzi, bali haki ya kweli na "ya milele," iliyoletawa na dhabihu ya Kristo. Daniel pia aliarifiwa kwamba yeye ambaye angenyunyizia dhabihu bora zaidi, kwa hivyo angesababisha dhabihu na sadaka za mfano za Sheria *kusitishwa*.

Katika kipindi hiki, Masihi, Mwokozi aliyesubiriwa kwa hamu wa Israeli, angekuja, na wiki saba na wiki sitini na mbili, au wiki sitini na tisa, zimetajwa kama kipimo cha muda hadi kuwepo kwa Masihi. Na baada ya hapo angekatizwa, lakini si kwa ajili yake mwenyewe. Hivyo basi, baada ya kuja kwa Masihi, kungebaki wiki moja, ya mwisho, ya sabini ya neema hii iliyohadisiwa; na katikati ya wiki hiyo ilitabiriwa kwamba angefanya dhabihu za mfano zikome, kwa kujitoa "roho yake kuwa dhabihu kwa dhambi." ***Isa. 53:10-12***

Wiki hizi sabini, au siku mia nne na tisini, zilikuwa zikiashiria miaka mia nne na tisini, kila siku ya kiishara ikiwakilisha mwaka mmoja. Na kwa *kutimizwa* hivi, unabii pekee wa wakati unaohusiana moja kwa moja na kuja kwake mara ya kwanza, unatoa ufunguo wa unabii mwingine ambao baadaye utaonyeshwa kuwa umefichwa kwa njia hii ya nambari *za kiishara—siku kwa* mwaka—hadi wakati wao wa ufafanuzi ulipofika. Nabii hii iliandikwa kwa namna ambayo Danieli na Wayahudi wengine wangeweza, kama wangetaka, kuiona kuwa ya kustaajabisha, na hatimaye kuisahau; au ingeweza kukumbukwa na wale "waliosubiri faraja ya Israeli," na ambao wangeweza kutoa hitimisho

[B66]

kwamba wakati ungekuwa wa kiwakilishi, kama ilivyo katika mfano wa ***Ezekieli. (Sura 4:6)*** Hakika wale watiifu walijua kumtarajia Masihi; na imeandikwa hata kwamba watu wote walikuwa wanasubiri kwa hamu yeye (***Luka 3:15***), ingawa si wote waliweza kumpokea kwa njia aliyokuja nayo.

Ikumbukwe kwamba wiki sitini na tisa za mfano, au miaka mia nne na themanini na tatu, zinafikia *kwa Masihi Mkuu*, na si kwa kuzaliwa kwa Yesu huko Betlehemu. Neno la Kiebrania *Masihi*, linalolingana na neno la Kigiriki *Kristo*, linamaanisha *Aliyepakwa*, na ni cheo zaidi kuliko jina. Yesu hakuwa Mpakwa, Masihi, Kristo, hadi baada ya ubatizo wake. Linganisha ***Matendo 10:37,38*** na ***Mathayo 3:16***. Alipakwa mafuta ya Roho Mtakatifu mara tu alipotoka majini. Hii ilikuwa wakati alipofikia umri wa utu uzima, ambao ulikuwa miaka thelathini kulingana na Sheria, ambayo alizaliwa chini yake, na ambayo yeye na kila Myahudi walikuwa wanyonge wake hadi alipoiondoa mamlaka yake kwa kutimiza masharti yake—"kuikanda msalabani mwake." Hivyo basi, wiki sitini na tisa za unabii huu zinafikia hadi wakati wa ubatizo na upako wake, kuanzia wakati huo, na si kabla yake, ndiye alikuwa Masihi, Kristo, aliyepakwa mafuta. Hivyo basi wiki sitini na tisa, au miaka mia nne na themanini na tatu, zilimalizika katika vuli ya mwaka 29 B.K. Na hapo ndipo sehemu ya unabii inayosema: "Tangu kutangazwa kwa amri ya kurejesha na kujenga Yerusalemu (***Dan. 9:25***), hadi kwa Masihi [Mlipiwa Mafuta] Mkuu, kutakuwa na wiki saba na wiki sitini na mbili [sitini na tisa]." Kuanzia hapo, tunaona wiki ya sabini ikitimia kama zingine—mwaka mmoja kwa siku moja.

Waandishi wengi kuhusu mada hii wameanza kuhesabu kipindi hiki kuanzia mwaka wa saba wa Artaksera, wakati Ezra alipopewa agizo (***Ezra 7:7-14***), kinachodhaniwa kuwa ni utekelezaji wa amri ya Koreshi. (***Ezra 1:3; 5:13; 6:1-12***)

[B67]

Hata hivyo, inapaswa kutambuliwa kwamba amri ya Koreshi ilikuwa kujenga nyumba ya Bwana—Hekalu na ukuta wake wa uwanja. Lakini kulikuwa na amri nyingine iliyotolewa kwa Nehemia katika mwaka wa ishirini wa Artaksera *kwa ajili ya kujenga upya kuta za Yerusalemu*, ambazo wakati huo bado hazikuwa zimetengenezwa. (***Neh. 2:3-8; 6:15; 7:1***) Na ni kutokana na amri hii "ya kurejesha na kujenga Yerusalemu" ndipo unabii huu wa Danieli unapaswa kuanza kuhesabiwa. Maelezo yote yanapatana na hili, kukiwa na pingamizi moja tu linaloonekana, katika unabii unaohusu jambo hili kutoka kwa Isaya, ambao ulisema kumhusu Koreshi, si tu, "Atawaachilia wafungwa wangu," bali pia, "Atajenga *mji* wangu." (***Is. 45:13***) Jibu letu kwa pingamizi hili linaloonekana ni hili: Neno lililotafsiriwa hapa *kama mji* ni *ir*, na linamaanisha mahali palipozungushiwa kuta. Tunaelewa kuwa hapa inarejewa kuta za uwanja wa Hekalu; na ukweli uliotajwa hapo juu unaendana na hili. Neno lile lile *ir* limefasiriwa *kama uwanja* katika ***2 Wafalme 20:4***.

Tarehe ya uteuzi wa Nehemia kwa kawaida huelezwa kuwa ni mwaka 445 K.K. Lakini kazi ya Dkt. Hale kuhusu kronolojia (kurasa 449 na 531) na risala ya Dkt. Priestlie kuhusu "Ulinganifu wa Waandishi wa Injili" (kurasa 24-38) zinaonyesha kuwa mtazamo huu wa kawaida umekosea kwa miaka tisa, jambo ambalo lingeipa mwaka 454 K.K. kama tarehe halisi ya uteuzi wa Nehemia; na kwa tarehe hii, utabiri wa Danieli (***Sura 9:25***), kuhusu amri ya kurejesha na kujenga Yerusalemu, unaendana.

Kwa kuwa wiki sitini na tisa (7 na 62), au miaka mia nne na themanini na tatu, hufikia *hadi kwa* Masihi (Mpaki) Mkuu, basi kutoka kwa kipindi hiki cha wiki sitini na tisa za kiishara, au miaka mia nne na themanini na tatu (483), tunapunguza miaka mia nne na hamsini na nne (454) K.K. kama tarehe halisi ya amri ya kurejesha na kujenga Yerusalemu; na iliyobaki—29 B.K.—inapaswa kuwa mwaka ambao Mpakwa (Masihi) angefunuliwa. Hii inaendana kikamilifu na kile ambacho tayari tumeonyesha, yaani: kwamba

[B68]

Yesu alibatizwa na Yohana na akapokea upako wa Roho mwaka wa 29 B.K., takriban tarehe 3 Oktoba, wakati huo akiwa na umri wa miaka thelathini, kulingana na tarehe halisi ya kuzaliwa kwake kama ilivyoonyeshwa katika sura iliyotangulia.

Huduma ya Bwana wetu ilidumu miaka *mitatu na nusu*, ikimalizika kwa kusulubishwa kwake, wakati wa Pasaka, katika majira ya kuchipua ya mwaka wa 33 A.D. Katika hili alitimiza kikamilifu unabii unaohusu wiki iliyobaki au ya mwisho (miaka saba) ya neema iliyohadidiwa, unaosema: "*Baada* ya (7 na 62) wiki sitini na tisa Masihi atakatiliwa [*Tafsiri ya Douay*, "atauawa"] lakini si kwa ajili yake mwenyewe"* "*katikati ya wiki* [iliyobaki—ya 70] atafanya dhabihu na sadaka kuisha."

Sadaka zilizotolewa kulingana na Sheria ziliisha hapo; si kwamba wanyama, uvumba, n.k., hazikutolewa tena na makuhani, kwani ziliendelea kutolewa mwaka baada ya mwaka, bali kwamba hazikukubaliwa na Yehova, na kwa namna yoyote haikuwa sadaka za dhambi. Kwa kuwa sadaka ya kweli imekuja, Bwana wetu Yesu akiwa "ameondoa dhambi kwa sadaka ya nafsi yake" (***Ebr. 9:26***), Yehova hangeweza tena kutambua dhabihu nyingine kama sadaka, wala hakukuwa na haja yoyote ya hizo.

Huko, msalabani, Masihi, ambaye alikuwa akijitoa kafara kwa miaka mitatu na nusu, alimaliza kazi (***Yohana 19:30***) na hivyo "kuiteketeza dhambi," akafanya upatanisho kamili na wa kutosha mbele za Mungu kwa ajili ya uasi wa wanadamu, na hivyo kuwapa wanadamu wote uhalali *wa milele* kutokana na dhambi, badala ya uhalali wa kawaida wa kila mwaka, uliokamilishwa na alama hizo kwa ajili ya watu wa kawaida, Israeli. Kifo cha Masihi pia kilikuwa "*muhuri*"—dhamana ya utimilifu—wa maono yote na unabii wa baraka zijazo, na "nyakati za urejesho wa vitu vyote, ambavyo Mungu ameviongea

---

*Maneno haya, "lakini si kwa ajili yake mwenyewe," yametafsiriwa kwa njia mbalimbali katika tafsiri zingine, ambazo kadhaa ziko mbele yetu; lakini kwa maoni yetu hii, ya tafsiri yetu ya kawaida, ndiyo tafsiri iliyo wazi na bora zaidi.

[B69]

kwa kinywa cha manabii wake wote watakatifu tangu ulimwengu uanze." (***Matendo 3:21***) Ahadi hizo, Agano la Abrahamu na Agano Jipya, zilihifadhiwa, zikithibitishwa, kwa "damu yake ya thamani" (***Luka 22:20***; ***1 Kor. 11:25***), ambayo inatuongezea mambo bora kuliko damu ya ng'ombe na mbuzi—yaani, haki ya milele na kuondolewa kwa dhambi, kwa wote wanaompokea. Na katika nusu ya pili ya wiki hii ya sabini, ya mwisho ya neema ya Kiyahudi

—miaka mitatu na nusu, kuanzia na Pentekoste—wafuasi wake, "watakatifu zaidi" wa taifa hilo, waliwekwa wakfu kwa Roho Mtakatifu wa Mungu, kama vile Masihi alivyotendewa mwishoni mwa wiki ya sitini na tisa.

Hivyo vilitimia maneno ya ***aya ya 24*** ya unabii huu: "Wiki sabini zimeamuliwa [kutengwa] juu ya WATU WAKO na juu ya mji wako mtakatifu—(*a*) kukomesha uasi, na kumaliza dhambi, na kufanya upatanisho wa uovu, na kuleta haki ya milele—(*b*) na kuziba maono na unabii—(*c*) na kumtia mafuta Mtakatifu wa Watakatifu." Ubinifu haukuonyesha kwamba kazi hii yote ingeahirishwa hadi "wiki" ya mwisho, wakati Masihi angekuwepo; na bila shaka waliuelewa ukimaanisha mageuzi makubwa ya kimaadili kwa *upande wao* ambayo yangewaandaa kwa ajili ya Masihi, na kuwekwa wakfu kwa taifa lao chini yake kama watu "watakatifu zaidi," ili kuibariki dunia kwa ujumla. Hawakuwa wamejifunza kwa karne nyingi za uzoefu kwamba hawakuwa na uwezo wa kuondoa dhambi na kufanya upatanisho kwa ajili ya uovu, na kwamba ingehitaji dhabihu kamili ya fidia ili kutekeleza kazi hii kuu ya kufuta dhambi na kuwahesabia haki wale waliotangwa hatiani.

Kwa upande mwingine, unabii wa Danieli, ingawa ulionyesha kwamba Masihi angekatiliwa [kufa] katikati ya wiki ya mwisho, haukuonyesha kwamba umati wa watu wake ungekuwa *wasio watakatifu* na hivyo kutupiliwa mbali, kama walivyokuwa, katikati ya wiki hiyo. (***Mathayo 23:38***) Nabii mwingine alikuwa amesema, "At

[B70]

kumaliza kazi na *kuikata* kwa haki [kwa haki]"; na yote yalimalizika katika nusu ya wiki (miaka mitatu na nusu) ya huduma ya Yesu, isipokuwa kuwekwa mafuta kwa mtakatifu wa watakatifu.

Lakini vipi kuhusu salio la wiki ya sabini, miaka yake mitatu na nusu iliyodumu baada ya msalaba? Je, Yehova aliahidi kuweka kando wiki sabini za neema kwa Israeli, na kwa kweli akawapa sitini na tisa na nusu tu? Kwa mtazamo wa kwanza inaonekana hivyo, hasa tunapokumbuka kwamba ilikuwa ni siku tano tu kabla ya kifo chake "katikati ya wiki" kwamba Yesu alilia juu ya mji wao na akawakata tamaa, akisema, "Nyumba yenu imeachwa ukiwa." Lakini sivyo: Yehova alijua mwisho tangu mwanzo; na alipoahidi wiki sabini, alimaanisha. Hivyo basi, ni lazima tutafute neema kwa watu hao kwa miaka mitatu na nusu baada ya kusulubishwa, ingawa wakati huo waliachwa ukiwa kitaifa.

Kwamba Waisraeli kama taifa hawakuwa wamestahili kupokea neema kuu au ya kiroho (wala neema ya kidunia) ilidhihirishwa na ukanushaji wao kwa Masihi, kama Mungu alivyotabiri na kutangaza; hivyo basi haikuwa na faida kwao kuendeleza majaribio yao ya kitaifa zaidi ya katikati ya wiki yao ya sabini, na yalikatizwa hapo, walipobaki "maporini"—wakikataliwa neema. Wakati wa sehemu iliyobaki (miaka mitatu na nusu) ya kipindi chao, neema *iliongezeka*, ingawa ilikuwa imepungukiwa kwa "masalio," watakatifu zaidi, wasafi au waliofaa zaidi, ambao pekee wao wangeweza kufaidika nayo. (***Isa. 10:22,23***. Linganisha ***Rum. 9:28***.) Kuongezeka kwa neema kulikuwa katika ukweli kwamba kulikupa masalio hayo miaka mitatu na nusu ya uangalizi na huduma ya kipekee, chini ya faida zilizoongezeka za utawala wa Roho, ambao, ukiwa umeanza na wanafunzi katika Pentekoste, pengine uliwafikia ngano yote iliyokomaa ya taifa hilo, wakati huo wa neema ya kipekee. Tazama ***Matendo 2:41 na 4:4*** kwa matokeo ya siku chache za kwanza.

[B71]

Ni kwa sababu hii kwamba, ingawa Yesu alikuwa amevionja vifo kwa ajili ya wote, na Injili ilipaswa kuhubiriwa kwa wote, bado maagizo yake kwa wanafunzi wake yalikuwa, kwamba *waanzie Yerusalemu*. Wala hawakuwa waruhusiwa kuacha kazi hiyo maalum, au kutoa neema ya utawala mpya kwa wengine wowote, hadi miaka mitatu na nusu ya *neema iliyowaahidiwa Israeli* itimie—hadi Mungu aitume kwa namna ya pekee kwa Wapagani vivyo hivyo kwa Wayahudi. ***Matendo 10***

Tarehe kamili ya kuongoka kwa Kornelio, wanahistoria wanaweza tu kukisia; na hivyo basi inakadiriwa kwa njia mbalimbali kuwa ilitokea kuanzia Mwaka wa 37 hadi 40 B.K.; lakini kwa kuzingatia unabii huu ulio dhahiri ambao tunautafakari sasa, hatina shaka kwamba ilikuwa katika kipindi cha vuli cha Mwaka wa 36 B.K.; kwani hapo ndipo wiki sabini, au miaka mia nne na tisini, ya neema kwa Israeli ilipokwisha. Kwa kuwa upendeleo wao wa kipekee uliishia hapo, ilikuwa ni jambo linalofaa zaidi kuashiriwa kwa kutumwa kwa injili kwa Mataifa. Waisraeli hawakinyimwa injili baada ya hapo, bali walitendewa sawa na Mataifa, ingawa bila shaka ubaguzi uliwaweka waliosalia katika nafasi isiyo na upendeleo mkubwa. Kwa kuwa "watakatifu zaidi" walikuwa tayari wamechaguliwa, injili haikuendelea kuwa yao pekee, bali ilifunguliwa kwa kila kiumbe mwenye sikio la kusikia.

Baada ya wiki sabini, ikaja taabu na shida zilizotajwa katika vifungu vya mwisho vya ***mistari ya 26 na 27***. Mfalme wa Warumi alikuja, akaharibu mji na Hekalu, na, kama mafuriko, aliacha nyuma uharibifu na maangamizi makubwa. Na Masihi, ambaye walimkataa, amewaruhusu mabaya mbalimbali kuwapata watu hao tangu wakati huo, na ataendelea kuwaruhusu "hadi ukamilisho," hadi watakaposhiba, hadi atakaposema, "Mwambieni Yerusalemu maneno ya faraja, na mumpigieni kelele kwamba wakati wake ume-kamilika, kwamba uovu wake umesamehewa." (***Isaya 40:2***) Wakati huo, *kile kilichotengwa* kitaimwa juu ya yule aliyepuuzwa (au watu waliokata tamaa) hadi kikombe chake kijaa huzuni

[B72]

—hadi siku ile watakaposema, "Ameebarikiwa yeye ajaye kwa jina la Bwana." Siku hiyo ya ukombozi wa Israeli sasa inapambazuka, Mungu asifiwe; na ingawa uharibifu na taabu zao bado hazijaisha, kila saa inaharakisha wakati ambao akili zao zilizofunikwa na chuki zitamtambua kutoka gizani yule waliyemchoma, na watakapomwombolezea kama mtu anavyomwombolezea mwanawe wa pekee. ***Zak. 12:10***

Kwa kuwa wengi, katika kusoma kifungu hiki kinachochunguzwa, wameanguka katika mkanganyiko mkubwa na makosa kwa kushindwa kuelewa ipasavyo mpangilio wa maneno ya Nabii, wakichanganya Masihi Mfalme na mfalme wa Kirumi, n.k., tunapendekeza uchunguzi makini wa kifungu hicho kama kilivyopangwa mwanzoni mwa sura hii, ukizingatia maneno ya mabano na maelezo ya ufafanuzi katika mabano ya mviringo.

[B73]

UCHUNGUZI WA NNE

NYAKATI ZA WAGENI

Nyakati za Wapagani ni nini?—Mwanzo wao; Urefu wao; Mwisho wao
Mwaka 1914 B.K.—Matukio Yanayohusiana—Matukio Yanayofuata—Muda Halisi na wa Kiashiria—Aina ya Ajabu—Dalili za Sasa—Ufalme wa Mungu Kuangusha Utawala wa Mataifa—Kwa Hivyo Uliandaliwa Kabla Haijaisha—Kabla ya Mwaka 1914 B.K.—Kwa Nini Unapingwa na Falme za Mataifa—Jinsi na Kwa Nini Wote Hatimaye Wataukubali kwa Furaha
—"Tamaa ya Mataifa Yote Itakuja."

[Kwa kuwa mada inayozingatiwa katika sura hii inahusiana sana na ile ya sura ya xiii ya Juz. I, msomaji atasaidiwa sana kwa kupitia tena sura hiyo kabla ya kuanza hii.]

"YERUSALEMU itakanyagwa na Mataifa, hata nyakati za Mataifa zitakapotimia." ***Luka 21:24***

Neno "Nyakati za Wapagani" lilitumika na Bwana wetu kuelezea kipindi hicho katika historia ya dunia kati ya kuondolewa kwa Ufalme wa mfano wa Mungu, Ufalme wa Israeli (***Ezekieli 21:25-27***), na kuanzishwa na kuimarishwa kwa mfano halisi wake, Ufalme wa kweli wa Mungu, wakati Kristo atakapokuja "kutukuzwa katika watakatifu wake, na kushangiliwa katika wote wanaoamini siku hiyo."

Wakati wa kipindi hiki, utawala wa dunia ulipaswa kutekelezwa na serikali za Mataifa; na Israeli, ya kimwili na ya kiroho, imekuwa na itaendelea kuwa chini ya mamlaka hizi hadi wakati wao utakapokwisha. Ingawa Mungu haazidhinishi wala haazisifu serikali hizi, anatambua utawala wao. Kwa maneno mengine, kwa madhumuni ya busara amewaruhusu kutawala kwa muda uliowekwa.

Utawala wa dunia ulitolewa hapo awali kwa Adamu, ili kuitiisha, kumiliki na kuitawala kwa haki. (***Mwa. 1:28***) Adamu alishindwa, na utawala alioupoteza kwa dhambi uliondolewa kwake. Malaika waliruhusiwa kisha kuchukua udhibiti. Hata hivyo, badala ya kuinua kizazi kilichokuwa kimeanguka, baadhi yao "hawakudumisha cheo chao cha kwanza," bali wakaanguka katika ukiukaji. Baada ya

[B74]

mafuriko, Mungu alimwambia Abrahamu kusudi lake la kuleta msaada unaohitajika kwa ajili ya kizazi cha wenye dhambi kinachokufa kupitia uzao wake, kwa kumwamsha kutoka miongoni mwao mwokozi mkuu, mtawala na mwalimu, akisema, "Katika uzao wako familia zote za dunia zitabarikiwa."

Hii ilikuwa pendekezo la kwanza kabisa la utawala wa kitaifa, wa ulimwengu wote juu ya dunia. Na pendekezo hili, likitoka kwa Mungu, lilidokeza ufaao maalum, ubora wa kipekee wa mtawala huyu kuliko wengine wote, na kwamba ingekuwa kwa manufaa ya wanadamu wote kumtii mtawala kama huyo. Hakuna shaka kwamba ahadi hii kwa Abrahamu ilijaza mioyo na akili za wazao wake, Israeli, na ilijulikana sana na jamaa zao, Wamoabu na Waeidomu. Ni uwezekano kwamba tumaini kama hilo la kitaifa lingejulikana kwa mataifa mengine; na, likijulikana, hatuwezi kuhoji kwamba fahari ingezalisha ndani yao tamaa ya kuwa taifa kuu, na kuwa na utawala wa ulimwengu wote, kwa kuwa kwa kila njia walikuwa na uwezo na walistahili kutawala, kufundisha, na hivyo kuibariki mataifa, kama mtoto yeyote wa Abrahamu.

Matumaini ya Israeli ya kupata utawala wa ulimwengu wote, si kwa uchaguzi wa mataifa kuwa hivyo, bali kwa uchaguzi na nguvu ya Mungu iliyodhihirishwa kwa upendeleo wao, inaonekana yalienea pia kwa mataifa mengine. Kwa vyovyote vile, tunagundua kwamba hawa wafalme na watu wa Mataifa walikubali utawala wao kama neema kutoka kwa miungu waliyoabudu. Na wazo lile lile bado linaambatana na kila mtawala mdogo na mwanamfalme, pamoja na wafalme na mfalme wakubwa wenye nguvu zaidi. Haijalishi watu hao ni dhaifu kiasi gani kiakili au kimwili, na haijalishi ni wakatili na wasiofaa kutawala wao wenyewe au wengine, wana wazo lililokithiri kwamba Mungu aliwachagua wao na familia zao mahususi kutawala na "BARIKI" (?) dunia yote. Nadharia hii, inayokubaliwa na umma, imetangazwa kwa sauti kubwa kwenye medali, sarafu na nyaraka za serikali kwa maneno, "Mfalme__kwa neema ya Mungu."

[B75]

Hivyo, wakati Israeli walipokuwa wakisubiri na kutumaini utawala uliotangazwa wa dunia, na mara nyingi wakidhani walikuwa karibu sana kuufikia, hasa chini ya wafalme Daudi na Suleimani, tamaa ya ufalme wa dunia nzima ikawa ya kawaida miongoni mwa mataifa mengine. Na Mungu alipokuwa karibu kuondoa taji kutoka kwa Israeli hadi mbegu ya kweli ya ahadi ingeje kuichukua mamlaka, aliamua kuwaruhusu falme za Kigeni kuchukua udhibiti na kujaribu utawala wa dunia, ili dunia nayo ijifunze ubatilifu wa jitihada zake za kujitawala ikiwa katika hali yake ya sasa ya dhambi. Kama alivyowapa malaika mamlaka yaliyopotezwa na Adamu, ili kuonyesha kutoweza kwao kutawala na kubariki ulimwengu, ndivyo sasa alivyowakabidhi watu wa Mataifa mamlaka hayo, ili waijaribu njia zao mbalimbali, bila msaada wake. *Majaribio* haya mbalimbali Mungu anaruhusu, kama masomo mengi ya thamani na muhimu, yakijaza wakati ulio kati hadi Mpakwa mafuta wa Bwana, ambaye ni haki yake, atakapokuja na kuchukua enzi na kutimiza kusudi lake lote la neema.

Kwa kuwa Israeli wa mwili alikuwa mfano wa Israeli wa kiroho, Kanisa la Kikristo, ambalo pia huitwa kwa maana hii ya juu "uherewe wa kifalme na taifa takatifu" (***1 Petro 2:9***), na ambalo kwa wakati ufaao litatawala na kubariki mataifa yote, vivyo hivyo ufalme wao ulikuwa mfano kwa namna fulani wa Ufalme wa Kristo. Kwa hiyo, wakati wa Mungu ulipofika wa kukabidhi utawala wa dunia kwa utawala wa Wapagani, ilikuwa sahihi kwamba kwanza aiondoe taji la mfano kutoka kwa Israeli, na kwamba ufalme wa mfano usitambuliwe tena. Hili alilifanya, akitangaza kwamba *walijidhihirisha kuwa hawana sifa* za kuinuliwa kwa mamlaka ya ulimwengu wote, kwa kuwa walikuwa wameharibika, wenye ubatili na waabudu sanamu kadiri walivyopata umaarufu wa kitaifa. Hii ilikuwa katika siku za Mfalme Sedekia; na agizo la kimungu lilionyeshwa kwa maneno ya nabii: "Hivi ndivyo asemavyo Bwana Mungu, Ondoa taji

[B76]

na uondoe taji: hili halitakuwa tena; nitainua aliye chini na kumshusha aliye juu. Nitalipindua, kulipindua, kulipindua; wala halitakuwapo tena hata atakapokuja yeye anayestahili, nami nitampa yeye." ***Eze. 21:24-27***

Umbatanisho huu wa taji, au utawala, umekamilika. Kwanza ulikabidhiwa kwa Babeli, kisha kwa Medo-Uajemi, kisha kwa Ugiriki, na kisha kwa Roma. Tabia ya falme hizi, kama ilivyoandikwa katika kurasa za historia, tumegundua kuwa inalingana kikamilifu na maelezo ya unabii, kama ilivyoonyeshwa katika maono ya Nebukadneza ya sanamu kuu na katika maono ya Danieli ya wanyama wanne. Hali hii iliyopinduliwa ya utawala wa Israeli ilipaswa kuendelea hadi Kristo, mrithi halali wa kiti cha enzi cha Israeli na ulimwengu wote, ambaye alikininua kwa damu yake ya thamani, aanguke na kuchukua mamlaka. Utawala wake, kama tulivyoona, utakuwa himaya ya tano ya ulimwengu wote, Ufalme wa Mungu chini ya mbingu yote. Lakini tofauti na falme nne zilizotangulia ambazo ziliruhusiwa kwa muda uliowekwa, na hivyo kutambuliwa, ingawa si kwa kupendekezwa, hii itaidhinishwa na kuanzishwa na Mungu, kama mwakilishi wake duniani. Itakuwa Ufalme wa Mungu, Ufalme wa Aliye Kombe wa Yehova. Itatanzuliwa hatua kwa hatua, wakati wa taabu kuu ambayo enzi ya Injili itafungwa nayo, na katikati yake utawala wa sasa utaharibiwa kabisa, ukipotea katikati ya mchafukoge mkuu.

Katika sura hii tunawasilisha ushahidi wa Biblia unaothibitisha kwamba mwisho kamili wa nyakati za Mataifa, yaani, mwisho kamili wa muda wao wa utawala, utafikiwa mwaka wa 1914 B.K.; na kwamba tarehe hiyo itaona kuvunjika kwa utawala wa wanadamu wasiokamilika. Na ikumbukwe, kwamba ikiwa hili litaonyeshwa kuwa ni ukweli uliothibitishwa kwa dhati na Maandiko, litathibitisha:

[B77]

Kwanza, Kwamba katika tarehe hiyo Ufalme wa Mungu, ambao Bwana wetu alitufundisha kuuomba, akisema, "Ufalme wako uje," utaanza kuchukua mamlaka, na kwamba hivi karibuni utaanzishwa, au kuimarishwa, duniani, juu ya magofu ya taasisi za sasa.

Pili, itathibitisha kwamba yeye ambaye ni haki yake kuchukua utawala huu atakuwepo kama Mtawala mpya wa dunia; na si hivyo tu, bali pia itathibitisha kwamba atakuwepo kwa kipindi kirefu kabla ya tarehe hiyo; kwa sababu kuangushwa kwa serikali hizi za Mataifa kusababishwa moja kwa moja na yeye kuzivunja vipande vipande kama chombo cha mfinyanzi (***Zab. 2:9***; ***Ufunuo 2:27***), na kuweka badala yake utawala wake wenye haki.

La tatu, Itathibitisha kwamba wakati fulani kabla ya mwisho wa kuangushwa kwa serikali hizi za Mataifa, mwili wa mwisho wa Kanisa la Kristo linalotambuliwa kimungu, "uhereji wa kifalme," "mwili wa Kristo," utatukuzwa pamoja na Kichwa; kwa sababu kila mwili utatawala na Kristo, akiwa mrithi-mwenza naye wa Ufalme, na hauwezi "kuanzishwa" kikamilifu bila kila mwili.

La nne, Itathibitisha kwamba kuanzia wakati huo na kuendelea Yerusalemu haitatapakiwa tena na Mataifa, bali itainuka kutoka vumbi la kukosekana kwa kibali cha kimungu, hadi heshima; kwa sababu "Nyakati za Mataifa" zitakuwa zimetimia au zimekamilika.

Tano, Itathibitisha kwamba kufikia tarehe hiyo, au mapema zaidi, upofu wa Israeli utaanza kuondolewa; kwa sababu "upofu wao kwa sehemu" ulipaswa kuendelea tu "*hadi* utimilifu wa Mataifa uingie" (***Warumi 11:25***), au, kwa maneno mengine, hadi idadi kamili kutoka miongoni mwa Mataifa, ambao watakuwa wanachama wa mwili au bibi arusi wa Kristo, wangechaguliwa kikamilifu.

Sita, Itathibitisha kwamba wakati mkuu wa "taabu kama huo

kama haijawahi kuwa tangu kulipo na taifa," itafikia kilele chake katika utawala wa fujo duniani kote; na hapo ndipo wanadamu watajifunza kutulia, na kujua kwamba Yehova ndiye Mungu na kwamba atatukuzwa duniani. (***Zab. 46:10***) Hali ya mambo yanayozungumziwa kwa lugha ya mfano kama mawimbi yanayokariri ya bahari, dunia inayoyeyuka, milima inayoporomoka na mbingu zinazowaka itapita, na "mbingu mpya na dunia mpya" pamoja na baraka zao za amani zitaanza kutambuliwa na wanadamu wanaoteswa na shida. Lakini Mpakwa mafuta wa Bwana na mamlaka yake halali na ya haki kwanza watatambuliwa na kundi la watoto wa Mungu wakiwa wanapitia taabu kuu—kundi linalowakilishwa na *m* na *t* kwenye Chati ya Enzi (tazama pia kurasa 235 hadi 239, Juz. I); baadaye, hasa mwishoni mwake, na Israeli wa kimwili; na hatimaye na wanadamu kwa ujumla.

La saba, Itathibitisha kwamba *kabla ya tarehe hiyo* Ufalme wa Mungu, uliopangwa kwa nguvu, utakuwa duniani na kisha utapiga na kusaganya sanamu ya Mataifa (***Dan. 2:34***)—na kuteketeza kabisa nguvu za wafalme hawa. Nguvu zake na mamlaka yake vitathibitishwa haraka kadiri ambavyo kwa ushawishi wake mbalimbali na vyombo vyake kinavyoponda na kutawanya "mamlaka zilizopo"—za kiraia na za kidini—chuma na udongo.

Mwanzo wa Nyakati za Mataifa, 606 K.K.

Maneno ya Bwana wetu, "mpaka *nyakati* * za Mataifa *zitimizwe*," yanaashiria kwamba nyakati za Mataifa lazima ziwe na kikomo maalum; kwa sababu kipindi kisicho na kikomo, kisicho na uhakika hakiwezi kusemwa kuwa kimeitimia. Basi, utawala wa Mataifa ulikuwa na mwanzo, utadumu kwa *muda uliowekwa*, na utaisha kwa wakati uliopangwa.

---

*Neno la Kigiriki lililotafsiriwa hapa kama "nyakati" ni *kairos*, ambalo linamaanisha *wakati uliowekwa*. Ni neno lile lile lililotafsiriwa "nyakati" katika mistari ifuatayo: ***Marko 1:15***; ***1 Tim. 6:15***; ***Ufunuo 12:14***; ***Matendo 3:19; 17:26***. Neno "msimu" katika ***Matendo 1:7*** linatokana na neno lile lile la Kigiriki.

[B79]

Mwanzo wa Nyakati hizi za Mataifa umewekwa wazi na Maandiko. Kwa hiyo, ikiwa yanatupa *pia* urefu wa kipindi hiki kilichowekwa, au muda wa utawala wa Mataifa, tunaweza kujua kwa hakika ni lini hasa kitaisha. Biblia inatoa kipindi hiki maalum, ambacho lazima kitimizwe; lakini kilitolewa kwa namna ambayo hakuwezekana kueleweka kilipoandikwa, wala hadi muda ulipopita na matukio ya historia yalipouangazia; na hata wakati huo, ni kwa wale tu waliokuwa wakiangalia na wasiozidiwa na wasiwasi wa dunia.

Ushahidi wa Biblia ni wazi na thabiti kwamba "Nyakati za Mataifa" ni kipindi cha miaka 2520, kuanzia mwaka 606 K.K. hadi na kuwajumuisha mwaka 1914 B.K. Ukodishaji huu wa mamlaka ya ulimwengu kwa serikali za Mataifa, kama tulivyoona tayari, ulianza na Nebukadneza—sio wakati utawala wake ulipoanza, bali wakati ufalme wa mfano wa Bwana ulipoisha, na mamlaka ya dunia nzima ikabaki mikononi mwa Mataifa. Kwa hiyo, tarehe ya mwanzo wa Nyakati za Mataifa imeashiriwa waziwazi kuwa ni wakati wa kuondolewa kwa taji la ufalme wa mfano wa Mungu, kutoka kwa Sedekia, mfalme wao wa mwisho.

Kulingana na maneno ya nabii (***Ezekieli 21:25-27***), taji liliondolewa kwa Sedekia; na Yerusalemu ilizingirwa na jeshi la Nebukadneza na kuporomoshwa, na hivyo ikabaki hivyo kwa miaka sabini—hadi ukarabuni katika mwaka wa kwanza wa Koreshi. (***2 Mambo ya Nyakati 36:21-23***) Ingawa Yerusalemu ilijengwa upya wakati huo, na wafungwa wakarudi, Israeli haijawahi kuwa na mfalme mwingine tangu wakati huo hadi leo. Ingawa walirejeshwa katika nchi yao na katika uhuru wao binafsi na Koreshi, wao, kama taifa, walikuwa chini ya utawala wa mfululizo wa Wapershia, Wagiriki na Warumi. Walikuwa wakiishi chini ya nira ya hawa wa mwisho wakati kuja kwanza kwa Bwana wetu kulipotokea, Pilato na Herode wakiwa ni wawakilishi wa Kaisari.

Tukiwa na mambo haya mbele yetu, tunapata kwa urahisi tarehe ya

[B80]

mwanzo wa Nyakati za Mataifa za utawala; kwani mwaka wa kwanza wa utawala wa Koreshi ni tarehe iliyowekwa wazi sana—historia za kidunia na za kidini kwa muafaka mkubwa zinaungana na Kanuni ya Ptolemy, ambayo inaitegemeza mwaka wa 536 K.K. Na kama mwaka wa 536 K.K. ulikuwa mwaka ambao miaka sabini ya ukiwa wa Yerusalemu ilimalizika na ukarabati wa Wayahudi kuanza, basi inafuatia kwamba ufalme wao uliangushwa miaka sabini kabla ya mwaka wa 536 K.K., yaani, 536 pamoja na 70, au mwaka 606 K.K. Hii inatupa tarehe ya mwanzo wa Nyakati za Mataifa—Mwaka 606 K.K.

Tukitambua kuwa Mungu amewapa mamlaka serikali hizi za kidunia au za Kigentile, tunajua, si tu kwamba zitashindwa, na kuangushwa, na kufuatiliwa na Ufalme wa Kristo wakati "nyakati" zao zitakapokwisha, bali pia kwamba Mungu hataondoa utawala huo kutoka kwao, na kuupa Mpakwa wake, hadi mkataba huo wa muda utakapokwisha—"hadi Nyakati za Wapagani zitimizwe." Kwa hivyo, tunalindwa hapa hapa dhidi ya wazo la uongo ambalo Upapisti umeipeleka dunia—kwamba Ufalme wa Mungu *ulianzishwa* katika Pentekoste, na kuimarishwa zaidi wakati, kama inavyodaiwa, ufalme wa Roma uliungama Ukristo (kwa Upapisti), na ukapata utawala wa kidunia na kiroho duniani. Tunaona kutokana na unabii huu wa Nyakati za Mataifa kwamba dai hili lililotolewa na kanisa la Roma, na lililoungwa mkono kwa kiasi na Waprotestanti, ni la uongo. Tunaona kwamba mataifa yale ambayo Upapisti na Uprotestanti huuyaita Mataifa ya Kikristo, na ambao falme zao wanaziita Ulimwengu wa Kikristo (yaani, Ufalme wa Kristo), siyo hivyo. Ni "falme za ulimwengu huu," na hadi "nyakati" zao zitimizwe Ufalme wa Kristo hauwezi kuchukua udhibiti, ingawa utakuwa ukijipanga na kujiandaa kufanya hivyo katika miaka michache inayomaliza Nyakati za Mataifa, wakati falme hizi zitakuwa zikitikisika, zikivunjika na kuingia katika fujo.

Wakati wa enzi ya Injili, Ufalme wa Kristo umekuwepo

[B81]

bado iko katika hatua yake ya mwanzo, katika unyenyekevu wake, bila nguvu wala haki ya kutawala—bila taji, ikiwa na fimbo ya ahadi pekee: isiyotambuliwa na ulimwengu, na ikiwa chini ya "mamlaka zilizo"—milki za Kigentile. Na warithi wa ufalme wa mbinguni lazima waendelee hivyo, hadi wakati uliowekwa kwa ajili yao wa kutawala pamoja na Kristo. Wakati wa dhiki, ukimaliza enzi hii, watainuliwa madarakani, lakini "*ufalme*" wao wa haki juu ya ulimwengu haukuweza kuwa kabla ya mwaka 1915 B.K.—wakati Nyakati za Wapagani zilipokwisha. Kwa hiyo ni wajibu wa Kanisa kusubiri kwa subira wakati uliowekwa kwa ajili ya ushindi na utawala wake wa utukufu: kujitenga na falme za ulimwengu huu kama wageni, wasafiri na wapigenzi; na, kama warithi wa Ufalme ujao, kuweka matumaini na tamaa zao katika ufalme huo. Wakristo wanapaswa kutambua tabia halisi ya falme hizi, na, huku wakijitenga nazo, wanapaswa kuzitolea heshima na utiifu unaostahili, kwa sababu Mungu ameziruhusu kutawala. Kama Paulo anavyofundisha, "Kila roho na itiike mamlaka ya juu; maana hakuna mamlaka isiyotoka kwa Mungu." ***Rum. 13:1***

Wala Israeli wa kimwili hawawezi kuingia katika urithi wao ulioahidiwa kwa muda mrefu hadi wakati huo, ingawa hatua za maandalizi zitachukuliwa awali; kwa maana Mungu hatatafanya imara kikamilifu awamu ya kidunia wala ya kiroho ya Ufalme wake hadi mkataba huu na Mataifa utakapokwisha.

Taji (mamlaka) iliondolewa kwa watu wa Mungu (mbegu za kiroho na za kimwili) hadi Nyakati za Mataifa zitakapomalizika—katika uwepo wa utukufu wa Masihi, ambaye hatakuwa tu "Mfalme wa Wayahudi," bali "Mfalme juu ya dunia yote, siku hiyo." Wengine wanaweza kufikiri kwamba kuondolewa huku kwa taji kutoka kwa Israeli kulikuwa ni ukiukaji wa ahadi, "Fimbo ya kifalme haitaondoka kwa Yuda, wala mtoaji wa sheria kati ya miguu yake, hata atakapokuja Shilo." (***Mwanzo 49:10***) Hata hivyo, zingatia tofauti kati ya *taji* na *fimbo ya kifalme*;

[B82]

kwani, ingawa taji liliondoka katika siku za Sedekia, fimbo ya kifalme, kama tutakavyoona, haikuondoka hadi miaka mia sita thelathini na tisa baadaye—wakati Bwana wetu Yesu, wa kabila la Yuda na mbegu ya Daudi kwa mwili, alipothibitishwa na Mungu, akawa mrithi halali na pekee wa ile fimbo ya kifalme ya dunia iliyokuwa imeahidiwa kwa muda mrefu.

Ahadi ya Mungu kwa Abrahamu, iliyothibitishwa kwa Isaka na Yakobo, ilikuwa kwamba kutoka kwa uzao wao ndipo atakayetoka mwokozi mkuu ambaye hangeibariki na kuinua familia yao tu duniani, bali ambaye "*ataibariki* FAMILIA ZOTE za dunia." Kwa muda fulani ilionekana kana kwamba Musa, Mtoaji-mkuu wa Sheria na mwokozi, ndiye aliyeahidiwa; lakini aliwatangazia watu kwa unabii, "Bwana, Mungu wenu, atawainulia nabii *kama mimi*, kutoka miongoni mwa ndugu zenu," hivyo akionyesha kwamba yeye alikuwa tu mfano wa yule aliyekuwa anakuja; na Musa akafa. Kisha, ahadi, "Mfumo wa kifalme hautotoka kwa Yuda," ilipunguza matarajio hadi kwa kabila hilo. Na makabila mengine yote kwa kiasi fulani yalishikamana na Yuda kadiri walivyokuwa na imani na ahadi za Mungu, wakitarajia baraka pamoja na Yuda, kwa wakati unaofaa.

Wakati Mfalme Daudi alipoinuka kutoka katika kabila lililoahidiwa, ushindi wake ulileta matarajio makubwa ya ufalme ulioenea, ambao ushawishi wake ungeenea na kuukumbatia ulimwengu, na *kuitiisha* mataifa yote chini ya Sheria. Na wakati hekima na ukuu wa Suleimani uliokuwa maarufu duniani kote vilipofikia kilele chake, bila shaka ilionekana kana kwamba taji la *utawala wa ulimwengu wote* lilikuwa karibu kuwemo mikononi mwao. Ahadi ya Bwana kwa Daudi, kwamba katika *uzao wake* angemwinua mmoja kuketi kwenye kiti chake cha enzi milele, ilikuwa imepunguza ahadi katika kabila la Yuda hadi kuwa *ya familia moja*, na familia hiyo tayari ilikuwa kwenye kiti cha enzi cha Israeli. Na hekalu kuu la Suleimani lilipojengwa, na mamia ya waimbaji na makuhani wake walipokuwa maono ya kuvutia; sifa ya Suleimani kwa hekima na utajiri ilipokuwa imetanda ulimwenguni kote; wafalme walipomtumia zawadi na

[B83]

walitamani kibali chake; na malkia wa Sheba alipokuja na zawadi kumwona mfalme huyu mashuhuri na wa ajabu zaidi ambaye dunia ilikuwa imewahi kumfahamu, si ajabu mioyo ya Wayahudi ilijaa tumaini na fahari, kwani wakati uliosubiriwa kwa hamu wa kuinuliwa kwa uzao wa Abrahamu, na baraka ya mataifa yote kupitia kwao, ulionekana kuwa karibu sana.

Walikasirika sana wakati, baada ya kifo cha Suleimani, ufalme ulipogawanyika, na hatimaye kupinduliwa kabisa, na watu ambao walikuwa wakitazamia kutawala na kubariki mataifa yote kama taifa takatifu la Mungu walipopelekwa mateka Babeli. "Kando ya mito ya Babeli, ndipo tuliketi, naam, tukalia tukimkumbuka Sayuni." ***Zab. 137***

Lakini ingawa taji liliondolewa, yaani, ingawa *mamlaka* ya kujitawala hata wenyewe iliondolewa kwao, *haki* ya kutawala (fimbo ya kifalme), iliyotolewa hapo awali katika ahadi ya Mungu, haikuondolewa. Ingawa utawala wa ulimwengu wote ulipewa Nebukadneza na warithi wake, kama ilivyoonyeshwa katika sanamu kuu, na kwa wanyama wakuu wanne, bado ulikuwa wa kuendelea kwa kipindi maalum tu. Ahadi ya awali kwa Israeli ilipaswa kutimizwa—taji liliondolewa, lakini fimbo ya kifalme ilibaki hadi Shilo aje. Hili hata lilionyeshwa katika amri dhidi ya Sedekia: Ondoa taji—Nitaligeuza, *mpaka* ajaye mwenye *haki yake*, nami nitampa yeye.

Ingawa agano lililofanywa na Abrahamu liliahidi utawala na baraka ya dunia kupitia mbegu zake, agano la Sheria lililofanywa na Israeli, watoto wa Abrahamu, lilipunguza na kuweka mipaka kwa Agano hilo la Abrahamu, kiasi kwamba wale tu ambao wangeitii Sheria kikamilifu na kwa ukamilifu ndio wangeweza kudai, au kuwa na haki yoyote ya kutumaini, sehemu katika utawala na baraka iliyoahidiwa katika Agano la Abrahamu. Kuona hili kulisababisha kuundwa kwa kundi la Mafarisayo, ambao walidai kutimiza kila kipengele cha Sheria bila lawama, na "walijiamini kuwa wao ni *wenye haki*

na kuwadhihaki wengine," wakiwaita wengine "watoza kodi na wenye dhambi" nao wenyewe "watoto wa Abrahamu," warithi wa enzi iliyohesabiwa ambayo ilipaswa kuibariki dunia.

Mafundisho dhahiri na yenye nguvu ya Bwana wetu Yesu kwa sehemu yalikuwa yakilenga dhidi ya makosa ya Mafarisayo, ambao walidhani kwamba utekelezaji wao makini wa baadhi ya sherehe za nje za Sheria ulikuwa utiifu kamili kwa herufi na roho yake. Bwana wetu alifundisha kile Wakristo wote wanachokijua sasa, kwamba Sheria, inapoangaliwa kwa ukamilifu wake, ni kamilifu kwa utukufu, na mwanadamu ameporomoka na *asiye mkamilifu*, na amezungukwa na majaribu kutoka nje na pia na udhaifu kutoka ndani, kwamba hakuna hata mmoja wao angeweza kuishikilia Sheria hiyo kikamilifu wala kudai baraka ya Ibrahimu. Hivyo basi, lawama za Bwana wetu kwa Ufarisayo hazipaswi kueleweka kama pingamizi kwa jitihada zao za kutii Sheria bila lawama; wala hakuwalaumu kwa kushindwa kutii Sheria kikamilifu, jambo ambalo hakuna mwanadamu asiye mkamilifu anayeweza kulifanya. Lakini aliwalaumu kwa unafiki, kwa kujidanganya wenyewe na kuwadanganya wengine kwa kudai kuwa wako kamili na watakatifu, jambo ambalo wao wenyewe na wengine waliweza kuona lilikuwa ni usafi wa nje tu, ilhali mioyo yao bado haikuwa safi na haikutakaswa. Aliwakemea kwa kuwa na sura tu ya utauwa, na ibada ya midomo, ilhali mioyo yao ilikuwa mbali na Mungu. Kwa hiyo, kama Bwana wetu na Paulo wanavyotangaza, hakuna hata mmoja wao aliyefanya au *angeweza* kutii Sheria kikamilifu (***Yohana 7:19***; ***Rum. 3:20***), ingawa wangeweza kuwa wamekaribia zaidi kutii mahitaji yake kikamilifu kuliko walivyofanya.

Bwana wetu hakutangaza tu kwa maneno maana kamili ya Sheria kuwa, "Mpende Bwana Mungu wako kwa moyo wako *wote*, na kwa roho yako *yote*, na kwa nguvu zako *zote*, na jirani yako kama nafsi yako," bali *alionyesha* hili kwa kujitolea kwake kikamilifu kwa mapenzi na mpango wa Mungu, kwa kuepuka mpango na tamaa yoyote yake mwenyewe, na kila ubinafsi—utendaji wa dhati kabisa wa

[B85]

mapenzi ya Mungu kwa moyo wake *wote*, akili zake *zote*, roho yake yote na nguvu zake zote, na kumpenda jirani yake kama nafsi yake—haya yote hata *kufa*.

Hivyo kwa kutimiza masharti yake—kwa kutii Sheria kikamilifu, jambo ambalo hakuna mwanadamu asiye mkamilifu *aliyeweza kulif*anya—Bwana wetu Yesu *alikuwa mrithi wa baraka zote zilizotangazwa katika Agano la Sheria lililofanywa na Israeli katika Mlima Sinai; na hivyo pia ilithibitishwa kuwa yeye* ndiye MBEGU WA ABRAHAM *ambaye ahadi zote za Abrahamu sasa zilimhusisha*. Bwana wetu hivyo alijihakikishia *fimbo* ya kifalme (haki iliyohadidiwa au mamlaka ya utawala wa dunia) ambayo kwa karne nyingi ilikuwa imeahidiwa kwamba ingestahiliwa na kumpewa mtu fulani katika kabila la Yuda na ukoo wa Daudi. Tuzo kuu, ambayo Israeli ilikuwa ikiitarajia, ikijitahidi na kuitamani kwa karne nyingi, hatimaye ilishindaniwa na Simba (mwenye nguvu) wa kabila la Yuda. Shilo, *Mlezi* Mkuu *wa Amani*, alikuwa amekuja: yeye ambaye si tu alileta amani kati ya Mungu na mwanadamu kwa damu ya msalaba wake, alipookoa wanadamu kutoka kwa hukumu ya kifo iliyokuwa kwa haki juu ya wote, bali pia yeye ambaye, atakapochukua mamlaka yake makuu na kutawala kama Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana, atang'oa mabaya yote, uovu na dhambi, na kuanzisha amani juu ya msingi imara wa utakatifu. Yeye ndiye Masihi wa Amani.

Wakati fimbo ya ufalme (*haki*) chini ya agano ilipomwendea Bwana wetu Yesu, Agano hilo la Sheria *liliisha*; kwani Mungu angewezaje kuendelea kuwapa wengine, kwa masharti yoyote, zawadi ambayo tayari ilikuwa imeshindaniwa na Shilo? Hivyo basi, kama Mtume anavyotangaza, "Kristo aliiteketeza Sheria [agano], akiliweka msalabani mwake." ***Kol. 2:14***

Hivyo "Mfalme wa Amani" aliwapatia watawala wake msamaha wa dhambi na urejeshaji, na akaanzisha ufalme wa milele kwa msingi wa haki, ambao haungeweza kufanyika kwa njia nyingine yoyote. Hivyo ndivyo unabii ulitimia, "Fimbo ya kifalme haitaondoka kwa Yuda, wala mtoa sheria katikati ya miguu yake [nyonga], *hata* atakapokuja Shilo." Ndipo ilipoondoka kwa Yuda, ikipewa

[B86]

kwa "Simba [mwenye nguvu, kiumbe wa kiroho aliyesimamishwa juu sana, Bwana wa utukufu] *kutoka* kwa kabila la Yuda," ambaye sasa anashikilia fimbo hii ya kifalme (au cheo cha mamlaka) kama Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana.

Hata baada ya utumwa wa miaka sabini Babeli, wakati wengine waliporudi na kujenga upya Hekalu na kuta za mji, walikuwa ni wale waliothamini ahadi ya Mungu, na ambao "walimsubiri faraja ya Israeli." Hawa walikusanyika karibu na kabila la Yuda, wakikumbuka ahadi ya Mungu kwamba Mtoaji wa Sheria, Mwokozi, Shilo mkuu au mpatanishi, angekuja katika kabila hilo. Lakini ole! Yeye aliye mtulivu, aliyetengeneza amani na upatanisho kwa ajili ya dhambi kwa damu ya msalaba wake alipokuja, walimdharaau na kumkataa, wakitarajia si Kuhani Mkuu mkubwa, bali jenerali mkuu.

Shilo, aliyepokea fimbo ya ufalme na "mamlaka yote" wakati wa ufufuko wake, kwa sababu ya utiifu wake hata kufa, atabariki kweli kwanza Israeli—lakini si Israeli ya kimwili, kwani si wote wanaoitwa Waisraeli wa kimwili ndio Waisraeli wa kweli. (***Warumi 9:6***) Shilo, *mrithi*, anatafuta na kupata watoto wa Abrahamu kulingana na roho—wale wanaoshiriki tabia ya Abrahamu ya imani na utiifu, kutoka kwa wazao wake wa asili na miongoni mwa Mataifa—ili kuwa watu kwa ajili ya jina lake. (***Matendo 15:14***) Na "*baada ya haya*" [baada ya kukusanywa kwa Kanisa lake lililochaguliwa kukamilika—katika mavuno au mwisho wa enzi ya Injili, mwishoni mwa Nyakati za Mataifa] atageuza tena fadhili yake na atajenga upya magofu ya Israeli, na hatimaye ya ukoo wote wa dunia, juu ya msingi bora kuliko ambao umewahi kuingia moyoni mwa mwanadamu kufikiria. Yeye anayeshika fimbo ya kifalme sasa—"ambaye ana haki ya kutawala"—atakapofikia kikomo Maimani ya Mataifa atapokea taji pia; "na kwa yeye utakuwa mkusanyiko wa watu." (***Mwanzo 49:10***) Fimbo ya kifalme, au haki ya "mamlaka yote mbinguni na duniani," ilimpa wakati

ufufuo wake, lakini anasubiri wakati uliowekwa na Baba—muda wa Mwisho wa Nyakati za Mataifa—kabla hajachukua mamlaka yake makuu na kuanza utawala wake wa utukufu. Tazama ***Ufunuo 11:17,18***.

Sasa kumbuka tarehe ambayo tayari imepatikana kwa ajili ya mwanzo wa Nyakati hizi za Mataifa—yaani, M.K. 606—tunapoendelea kuchunguza ushahidi unaothibitisha kuwa urefu wake ni miaka 2520, ukimalizika M.K. 1914.

Hatupaswi kutarajia kupata taarifa hii ikitajwa kwa maneno hayo hayo. Kama ingetajwa hivyo, ingekuwa imejulikana kabla ya wakati wake. Imetolewa kwa njia ya kuificha hadi "wakati wa mwisho." ***Dan. 12:4,10***

Maneno ya Bwana wetu, "Yerusalemu atakanyagwa na Mataifa hadi nyakati za Mataifa zitimizwe," sio tu yanadokeza kikomo na kipindi maalum cha utawala wa Mataifa, bali pia yanadokeza wazo kwamba ingawa Israeli ya kiroho na ile ya kimwili imekuwa chini ya mamlaka hizi za Mataifa, bado "*nyakati*" hizi kwa namna fulani zinahusiana na kupimwa kwa mji wa kidunia, Yerusalemu, na nyumba ya kimwili ya Israeli. Na wazo linajitokeza—Je, inawezekana kwamba Mungu alitabiri kuhusu historia ya Israeli kitu kitakachotupatia kipimo kamili cha "*nyakati*" hizi ambazo Bwana wetu anazizungumzia? Ndiyo, ni hivyo.

Tukigeukia kitabu cha Mambo ya Walawi, tunapata baraka na laana zilizorekodiwa zenye asili ya kidunia na za muda. Ikiwa Israeli wangemtumaini Mungu kwa uaminifu, wangebarikiwa kuliko mataifa mengine; la sivyo, maovu fulani yangewapata. Hitimisho linaelezwa hivi: "Nami nitaenenda katikati yenu, na kuwa Mungu wenu; nanyi mtakuwa watu wangu;...bali mkishindwa kunisikiliza, na msitimize amri hizi zote,...Nitaweka uso wangu ninyi, nanyi mtaangamizwa mbele ya adui zenu; wale wanaowachukia ndio watakaotawala ninyi." "Nanyi mtatandika mbegu zenu bure; kwa maana adui zenu watazila." "*Na kama bado kwa haya yote hamnitakii*,

[B88]

BASI NITAKUADHIBU MARA SABA *ZAIDI* [fur-
hiyo] *kwa dhambi zenu*." ***Mambo ya Walawi 26:17,18,24,28***

Tishio hili la "*mara saba*" la adhabu linatajwa mara tatu. Adhabu mbalimbali zilizotajwa kabla ya "*mara saba*" zinaashiria utumwani mbalimbali kwa Waashuri, Wamoabu, Wamidiani, Wafilisti, n.k., n.k., ambapo katika yote haya, uangalizi wa Mungu uliendelea juu yao. Mienendo yake kwao ilikuwa "mstari baada ya mstari, mafundisho baada ya mafundisho, kidogo hapa na kidogo pale"; lakini aliwabaki nao, na walipoitubu na kumwomba, aliwasikia na kuwajibu, na kuwaokoa kutoka kwa maadui zao. (***Wahukumu 3:9,15***) Lakini adhabu hizi zikishindikana, alitekeleza tishio la mara saba: taji liliondolewa kabisa, na Israeli, pamoja na ulimwengu wote, uliangukia chini ya mamlaka za kinyama kwa *mara saba*. Hivyo ilitokea kwao kulingana na onyo la Mungu—"Kama bado kwa yote haya [adhabu zilizopita] hamnitakii, basi nitawaadhibu *mara saba*."

Uhusiano ambao ndani yake "*nyakati saba*" (zaidi, za ziada, au nyongeza) zimetishiwa unaonyesha kwamba zinajumuisha adhabu ya mwisho na ya uhakika kwa watu hao *baada* ya adhabu zingine kushindwa mara kwa mara kuwabadilisha kabisa. Adhabu ya "*mara saba*" hizi itakuwa na athari iliyokusudiwa ya kuwatia unyenyekevu kabisa mbele za Bwana, na hivyo kuwatayarisha kupokea baraka zake. Hivyo basi, *"mara saba"* hizi zinaashiria *urefu wa muda* ambao Mataifa wangetawala juu yao. Na ni kwa kipindi hiki cha "mara saba" ambacho Bwana wetu bila shaka alirejelea alipokuwa akizungumzia "*Nyakati* za Mataifa."

Wakati ambao mateka madogo na adhabu zikichukua nafasi ya adhabu hii kuu ya kitaifa ya mwisho ya "mara saba" ilikuwa, kama ilivyoonyeshwa tayari, wakati mfalme wao wa mwisho Sedekia alipoondolewa—kuanzia wakati huo kumekuwa na moja

[B89]

kipindi kirefu cha adhabu—hiyo "saba za wakati" zilizotabiriwa au miaka 2520.

Katika Biblia neno "*wakati*" hutumika kwa maana ya mwaka, iwe mwaka halisi au wa mfano; lakini wakati wa utabiri wowote, haikuweza kujulikana kama *wakati* uliotajwa ulikuwa halisi au wa mfano. Manabii walitafuta kwa bidii, lakini bure, kujua ni wakati gani, au *aina gani ya wakati* (halisi au wa mfano), ambao Roho alimaanisha. (***1 Petro 1:11***) Mwaka *wa kiishara* kama unavyotumika katika unabii huhesabiwa kwa msingi wa mwaka wa mwezi—miezi kumi na miwili ya siku thelathini kila mwezi, au siku mia moja sitini—kila siku ikiwakilisha mwaka mmoja. Kwa hivyo, "wakati" au mwaka, ikiwa ni wa kiishara, unaashiria siku mia tatu sitini (360) za kiishara, na "mara saba" zinawakilisha siku elfu mbili mia ishirini na tano (7 x 360 = 2520) za kiishara, au miaka elfu mbili mia ishirini na tano (2520) halisi.

Swali linalojitokeza hapa ni, Je, "nyakati saba" hizi zilikuwa halisi au za kiwakilishi? Je, zilirejelea miaka saba, au miaka elfu mbili mia tano na ishirini? Tunajibu, zilikuwa nyakati za kiishara, miaka 2520. Hazieleweki kama miaka saba halisi; kwani Israeli ilikuwa na utumwa mwingi wa muda mrefu zaidi—kwa mfano, walimtumikia mfalme wa Mesopotamia kwa miaka minane (***Waamuzi 3:8***), mfalme wa Moabu kwa miaka kumi na minane (***Waamuzi 3:14***), Mfalme Jabin miaka ishirini (***Waamuzi 4:2,3***), Wafilisti kipindi kimoja cha miaka arobaini na kingine cha miaka kumi na minane (***Waamuzi 10:7,8; 13:1***), mbali na miaka yao sabini huko Babeli. Ingawa vipindi hivi vyote ni virefu zaidi kuliko "mara saba" au miaka halisi, lakini kutajwa kwa "mara saba" kama adhabu ya mwisho, kuu na ya mwisho kabisa, kunathibitisha kuwa muda wa kiishara, na si halisi, ndio unaomaanishwa, ingawa neno la Kiebrania lililotafsiriwa "*mara saba*" katika ***Mambo ya Walawi 26:18,21,24,28***, ni neno lile lile lililotafsiriwa hivyo katika ***Danieli 4:16,23,25,32***, isipokuwa kwamba katika Danieli neno *iddan* limeongezwa, ilhali katika Mambo ya Walawi linaachwa lifahamike. Na,

[B90]

Zaidi ya hayo, inajirudia mara nne katika kila kisa. Katika kisa cha Nebukadneza zilikuwa miaka halisi, lakini, kama tutakavyoona baadaye, Nebukadneza na "miaka yake saba" wote walikuwa kielelezo.

"*Nyakati saba*" za kudhalilishwa kwa Nebukadneza (***Dan. 4:16,23-26***) *zilithibitika* kuwa miaka saba halisi, kama ilivyotimizwa; na hivyo, udhalilishaji wa Israeli na ulimwengu chini ya "mamlaka zilizo" *umethibitika* kuwa nyakati saba za kiwakilishi—miaka elfu mbili mia tano na ishirini halisi. Kipindi hiki sasa kinahitaji miaka ishirini na sita tu ili kikamilike, na vyombo viko kazini pande zote vikiashiria kuisha kwa utawala wa Mataifa, na kuletwa kwa haki ya milele na baraka zote za Agano Jipya kwa Israeli na kwa uumbaji wote unaougua.

Mwisho wa Nyakati Saba za Israeli

Kipindi hiki kirefu ("nyakati saba," au miaka 2520) cha adhabu ya Israeli ni kipindi cha utawala wa Mataifa—"Nyakati za Mataifa." Kwa kuwa, kama tulivyoonyesha tayari, "Nyakati za Mataifa" zilianza mwaka 606 K.K., na zilipaswa kuendelea kwa miaka elfu mbili mia tano ishirini, zitamalizika mwaka 1914 B.A. (2520-606=1914). Ndipo baraka zilizorekodiwa katika sehemu ya mwisho ya sura hiyo hiyo (***Mambo ya Walawi 26:44,45***) zitakapo timia. Mungu atakumbuka na kutimiza kwa Israeli agano lililofanywa na baba zao. ***Warumi 11:25-27***

Hili linaweza kuonyeshwa kwa wengine kwa uwazi zaidi hivi:

"Mara saba" za adhabu za Israeli =	Miaka 2520.
Zilianza wakati udhibiti wa mamlaka ulipopewa Mataifa, ambayo, kama tulivyoonyesha, ilikuwa mwaka 606 K.K. Kwa hivyo, katika A.D. 1,	miaka 606
ya kipindi chao kilikuwa kimepita, na kilichobaki ingedokeza tarehe ya A.D., yaani,	1914

[B91]

Kama ushahidi kwamba siku moja kwa mwaka ni *matumizi ya Biblia* katika unabii wa kiishara, tunataja mifano ifuatayo iliyotimizwa hivi: (*a*) Wapelelezi walifanya ziara ya siku arobaini wakitafuta Kanaani, kielelezo cha miaka arobaini ya Israeli iliyotembea jangwani. (***Hesabu 14:33,34***) (*b*) Wakati Mungu alipotaka kumtangazia Israeli kupitia Ezekieli kipindi cha dhiki, alimfanya nabii kuwakilisha kwa ishara, akitangaza, "Nimekuwekea kila siku kwa mwaka mmoja." (***Ezekieli 4:1-8***) (*c*) Katika unabii huo maarufu na uliokamilika tayari wa ***Danieli 9:24-27***, uliochunguzwa katika sura iliyotangulia, ambapo muda wa kupakwa mafuta kwa Bwana wetu unaonyeshwa, na pia miaka saba ya neema kwa Israeli baadaye, katikati yake Masihi "alikatwa," muda wa kiishara umetumika: Kila siku ya wiki sabini za kiishara iliwakilisha mwaka mmoja, na hivyo ndivyo ilivyotimizwa. (*d*) Tena, katika ***Dan. 7:25 na 12:7***, kipindi cha ushindi wa Kipapa kimeelezwa kuwa nyakati tatu na nusu, na hiki tunajua (na tutaonyesha katika toleo hili) kilitimia katika miaka elfu moja mia mbili na sitini (360 x 3 1/2 = 1260). Kipindi hicho hicho kinatajwa katika kitabu cha ***Ufunuo: Katika sura ya 12:14*** huitwa nyakati tatu na nusu (360 x 3 1/2 = 1260); katika sura ya ***13:5*** huitwa miezi arobaini na mbili (30 x 42 = 1260); na katika sura ***ya 12:6*** huitwa siku elfu moja mia mbili na sitini. Utimizo wa unabii huu utachunguzwa kwa undani zaidi baadaye. Inatosha sasa kutambua kwamba matumizi ya neno "wakati," mahali pengine, na Roho Mtakatifu yanaendana na matumizi ya sasa ya neno hilo—kwamba katika unabii wa kiishara, "wakati" ni mwaka wa kiishara wa miaka mia tatu sitini; na ukweli kwamba nyakati tatu na nusu, zikitumika kama kipimo cha ushindi wa kanisa la upotovu, zimetimka katika miaka elfu moja mia mbili na sitini, huweka kanuni ambayo *nyakati saba* za utawala wa Mataifa zinahesabiwa kulingana nayo (360 x 7 = 2520) na kuthibitisha kwamba mwisho wao ni mwaka 1914 A.D.; kwa maana kwamba nyakati tatu na nusu ni siku (miaka) 1260, nyakati saba zitakuwa kipindi cha urefu mara mbili zaidi, yaani, miaka 2520.

[B92]

Kama 'saba za Israeli' zingetimia katika muda halisi (miaka saba), baraka iliyowahakikishiwa na agano lisilo na masharti la Mungu na baba zao ingefuata. (Tazama ***Mambo ya Walawi 26:45***; ***Warumi 11:28***.) Lakini haikuwa hivyo. Hawajawahi kufurahia baraka hizo zilizowaahidiwa; na agano hilo halitatimizwa, anasema Paulo (***Rum. 11:25,26***), hadi Kanisa teule la Injili, mwili wa Kristo, litakapokamilishwa kama mwokozi wao, ambaye kupitia kwake agano hilo litaanza kutekelezeka. "Hii ndiyo agano nitakalofanya na nyumba ya Israeli baada ya *siku hizo* [yaani, *nyakati saba* za adhabu], asema Bwana: Nitaweka sheria yangu ndani yao, na kuandika katika mioyo yao, nami nitakuwa Mungu wao, nao watakuwa watu wangu. Wala hawatahubiriana tena kila mmoja jirani yake, na kila mmoja ndugu yake, wakisema, Mjue Bwana; kwa maana wote watanijua, kuanzia mdogo wao hadi mkuu wao, asema Bwana; kwa maana nitawasamehe uovu wao, na hatukumbuki tena dhambi yao." (***Yer. 31:33,34***; ***Ebr. 10:16,17***) "Katika siku zile [siku za neema zinazofuata mara saba za adhabu] hawatamwambia tena, 'Wazee waliila zabibu chungu, na meno ya watoto yamechubuka.' Bali kila mtu [anayefa] atakufa kwa ajili ya uovu wake mwenyewe; kila mtu anayeila zabibu chungu, meno yake ndiyo yatakayechubuka." ***Yer. 31:29,30***

Urejeshaji mwishoni mwa miaka sabini huko Babiloni haukuwa ukombozi kutoka chini ya utawala wa Mataifa; kwani tangu wakati huo walikuwa watu wanaolipa kodi. Urejeshaji huo ulikuwa tu njia ya kuwakusanya pamoja watu ambao Masihi angeonyeshwa kwao. Ilikuwa wakati utawala wa Mataifa ulipokuwa tayari ukimweka Israeli chini ya utawala, na kwa kuzingatia ukweli huo, Bwana wetu alitangaza kwamba wangeendelea kukanyagwa hadi Nyakati za Mataifa zitakapokwisha, au zitakapotimizwa. Dunia ni shahidi wa ukweli kwamba adhabu ya Israeli chini ya utawala wa Mataifa imekuwa endelevu tangu
M.K. 606, kwamba bado inaendelea, na kwamba hakuna sababu

[B93]

kuwa na matarajio ya kuanzishwa upya kwa taifa lao mapema kuliko M.D. 1914, kikomo cha "mara saba" zao—miaka 2520. Lakini kadiri kipindi hiki kirefu cha adhabu ya taifa lao kinavyokaribia mwisho wake, tunaweza kuona dalili zilizo wazi kwamba mwinje uliokauka unakaribia kuchipua, ikionyesha kwamba wakati wa baridi wa uovu unakaribia kuisha, na majira ya joto ya Milenia yanakaribia, ambayo yatawaweka tena kikamilifu katika urithi wao ulioahidiwa na uhuru wa taifa. Ukweli kwamba sasa kuna maandalizi makubwa na matarajio kuhusiana na kurudi kwa Israeli katika nchi yao mwenyewe ni ushahidi thabiti wa mazingira unaothibitisha mafundisho haya ya Maandiko. Kuhusu umuhimu wa tukio kama hilo, tazama Juz. I, kurasa 286-298.

Ushuhuda Mwingine

Mtazamo mwingine wa Nyakati za Mataifa unawasilishwa na ***Danieli—Sura ya 4***. Hapa, utawala wa awali wa mwanadamu juu ya dunia nzima, kuondolewa kwake, na uhakika wa urejeshwaji wake, utakaoanza mwishoni mwa Nyakati za Mataifa, unafafanuliwa kwa nguvu katika ndoto iliyotolewa kwa Nebukadneza, tafsiri yake na Danieli, na utimizo wake kwa Nebukadneza.

Katika ndoto yake, Nebukadneza "akaona, na tazama mti katikati ya nchi, na urefu wake ulikuwa mkubwa. Mti ule ukakua ukatiwa nguvu, na urefu wake ukawafikia mbingu, na mwonekano wake hadi mwisho wa nchi yote; majani yake yalikuwa mazuri, na matunda yake mengi, na ndani yake kulikuwa na chakula kwa wote: na wanyama wa porini walipata kivuli chini yake, na ndege wa anga wakakaa katika matawi yake, na kila mwili ulilishwa kwa njia yake. Na tazama, mlinzi mtakatifu akashuka kutoka mbinguni. Akapaza sauti yake, akasema hivi, 'Mkata mti huo, mkate matawi yake; mtetemeke majani yake, mtawanye matunda yake; wanyama wa porini waondoke chini yake, na ndege wa matawi yake. Hata hivyo, acha shina lake na mizizi yake katika

ardhini, hata kwa mshipi wa chuma na shaba, katika nyasi laini za shamba; na iwe mnyevu kwa umande wa mbingu, na sehemu yake iwe pamoja na wanyama katika nyasi za nchi. Mwili wake na ubadilishwe kutoka kwa mwanadamu, na moyo wa mnyama na upewe; na *miaka saba* ipite juu yake. Mambo haya ni kwa amri ya wale wanaotazama, na ombi ni kwa neno la watakatifu, ili wale wanaoishi wajue ya kuwa Aliye Juu Zaidi ndiye anayetawala katika ufalme wa wanadamu, na huupa kwa yeyote apendaye, na huweka juu yake mnyonge wa wanadamu."

Mti huu wa ajabu, katika utukufu na uzuri wake, uliwakilisha utawala wa kwanza wa dunia uliotolewa kwa jamii ya wanadamu kupitia mwakilishi na kichwa chake, Adamu, ambaye Mungu alimwambia, "Zaeni, na mkaongezeke, na mjaze dunia, na kuitiisha; na mtawale samaki wa baharini, na ndege wa angani, na kila kiumbe hai kinachotembea juu ya nchi." (***Mwanzo 1:28***) Utukufu wa awali wa mwanadamu na mamlaka aliyopewa vilikuwa vya juu sana, na vilikuwa juu ya nchi yote, ili kubariki, kulisha, kulinda na kuhifadhi kila kiumbe hai. Lakini dhambi ilipoingia, amri ilitolewa ya kukata mti huo, na utukufu na uzuri na mamlaka ya mwanadamu viliondolewa; na viumbe wa chini havikupata tena hifadhi, ulinzi na baraka chini ya ushawishi wake. Kifo kilikata mti huo mkuu, kikamwaga matunda na majani yake, na kuiacha kiumbe wa chini bila bwana na mkarimu wake.

Kwa upande wa mwanadamu, nguvu zote za kurejesha utawala uliopotea zilikuwa zimeisha kabisa. Lakini haikuwa hivyo kwa mtazamo wa Mungu. Utawala huo ulitokana na mpango wake tangu mwanzo, na ulikuwa zawadi yake ya neema; na ingawa aliamuru ukatwe, mzizi—kusudi na mpango wa Mungu wa urejesho—uliendelea, ingawa ulifungwa kwa vifungo imara ili usichipuke hadi wakati ulioteuliwa na Mungu.

[B95]

Kama katika ndoto sura inavyobadilika kutoka kwa shina la mti hadi kuwa mwanadamu aliyedunishwa na kupelekwa katika urafiki na mfano wa wanyama, akili ikiwa imepinduliwa na utukufu wake wote umeondoka, ndivyo tunavyomuona mwanadamu, bwana wa dunia aliyeanguka, aliyedunishwa: utukufu wake na mamlaka yake vimeondoka. Tangu hukumu hiyo ilipotolewa, jamii imekuwa ikipata sehemu yake pamoja na wanyama, na moyo wa binadamu umekuwa wa kinyama na umeangushwa. Jinsi taswira hii inavyovutia, tunapozingatia hali ya sasa na ya zamani ya nusu-utamaduni na ya kinyama ya kundi kubwa la jamii ya wanadamu, na kwamba hata wachache wanaotamani kushinda mwelekeo huu wa kushuka hufanikiwa kwa kiwango kidogo tu, na kwa mapambano makubwa na juhudi za kila mara. Kabila lazima libaki katika hali yake ya kudorora, chini ya utawala wa uovu, hadi somo lijifunzwe, kwamba Aliye Juu Zaidi hutawala katika ufalme wa wanadamu, na huupa kwa yeyote apendaye. Na wakati wanadamu wako katika hali hii ya kudorora, Mungu huwaruhusu baadhi ya watu wa tabia chafu zaidi miongoni mwao kuwatawala, ili uzoefu wao wa sasa mchungu uweze kuthibitika katika siku zijazo kuwa na manufaa ya kudumu.

Kwa kweli kulingana na tafsiri ya Danieli, tunaambiwa kwamba "Haya yote yalimtokea mfalme Nebukadneza," na kwamba katika hali hii ya wazimu, ya kudharauliwa, na ya wanyama alizurura miongoni mwa wanyama hadi *nyakati saba* (miaka saba halisi kwa upande wake) zipite juu yake. Ufasiri wa Danieli wa ndoto unahusiana tu na utimizo wake kwa Nebukadneza; lakini ukweli kwamba ndoto, ufafanuzi na utimizo vyote vimeunganishwa kwa uangalifu hapa ni ushahidi wa kusudi katika usimulizi wake. Na ufaafu wake wa ajabu kama mfano wa kusudi la kimungu la kuuweka uzao wote chini ya utawala wa uovu kwa ajili ya adhabu na marekebisho yake, ili kwa wakati ufaao Mungu aweze kuurejesha na kuuimarisha katika haki na uzima wa milele, unaturuhusu kulichukulia kama mfano uliokusudiwa.

[B96]

Ndoto hiyo katika utimizo wake kwa Nebukadneza inastahili kuzingatiwa hasa tunapokumbuka kwamba alifanywa *mkuu* mwakilishi anayeongoza wa utawala wa wanadamu (***Dan. 2:38***), na, kama bwana wa dunia, alizungumziwa na nabii kwa maneno karibu yaleyale ambayo Mungu alimwambia Adamu mwanzoni—"Mungu wa mbingu amekupa ufalme, nguvu, na mamlaka, na utukufu. Na mahali popote wanadamu wakaapo, wanyama wa porini na ndege wa angani amekukabidhi, na amekufanya mtawala wao wote." (***Dan. 2:37,38***. Linganisha ***Mwanzo 1:28***.) Baadaye, kwa sababu ya dhambi, Nebukadneza alipokea "siku saba" za adhabu, baada ya hapo akili zake zilianza kurejea, na urejesho wake katika utawala ukakamilika. Alirejeshwa katika ufalme wake, na heshima ikamwongezwa baada ya kujifunza somo lililohitajika ambalo alilirejelea kwa maneno yafuatayo:

Mwisho wa siku, mimi, Nebukadneza, niliinua macho yangu mbinguni, na akili zangu zikanirudia, nikambariki Aliye juu ya yote, nikamsifu na kumheshimu yeye aliye hai milele; ambao utawala wake ni utawala wa milele, na ufalme wake ni kwa vizazi na vizazi. Na wakazi wote wa dunia wamehesabiwa kuwa si kitu; naye hufanya kadiri apendavyo katika jeshi la mbinguni, na miongoni mwa wakazi wa dunia; wala hakuna awezaye kuzuia mkono wake, wala kumwambia, Umefanya nini? Wakati huo huo akili zangu zikanirudia; na kwa ajili ya utukufu wa ufalme wangu, heshima yangu na mng'ao wangu vilinirudia... na nikathibitishwa katika ufalme wangu, na utukufu wa ajabu ukaongezwa kwangu. Basi mimi, Nebukadneza, ninamsifu, ninamtukuza na kumheshimu Mfalme wa mbinguni; ambao matendo yake yote ni ya kweli, na njia zake ni za hukumu: na wale wanaotembea kwa kiburi anaweza kuwadhalilisha."

Kudharauliwa kwa Nebukadneza kulikuwa kielelezo cha kudharauliwa kwa mwanadamu chini ya serikali za kinyama kwa muda wa saba

[B97]

nyakati za ki-alama au miaka—mwaka mmoja kwa siku, miaka 2520—kuanzia siku yake kuendelea. Na ikumbukwe kwamba hili linaendana kabisa na nyakati saba zilizotabiriwa juu ya Israeli, ambazo, kama tuonavyo sasa, zinaishia mwaka 1914 B.K. Kwa maana ilikuwa ni chini ya Nebukadneza huyu ambapo Israeli walipelekwa uhamishoni Babeli, wakati taji la ufalme wa Mungu liliponyolewa, na nyakati saba zilipoanza.

Inalingana kikamilifu na hili kwamba Mungu, alipowakilisha serikali hizi za Mataifa, aliwaonyesha Danieli kama wanyama wakali wengi, wakati ufalme wa Mungu mwishoni mwao unawakilishwa ukipewa *mtu aliye kama mwana wa binadamu*.

Isipokuwa ikiwa ilikusudiwa kuashiria upungufu na muda wa Nyakati za Mataifa, hatujui sababu yoyote ya kurekodi kipande hiki cha historia ya mfalme mkanamungu. Kwamba miaka yake saba ya upungufu ilielezea ipasavyo kudorora kwa mwanadamu, ni ukweli; kwamba Mungu ameahidi urejeshaji wa utawala wa dunia baada ya wanadamu kujifunza mafunzo makuu fulani, pia ni ukweli; na kwamba Nyakati *saba* za mfano za Mataifa (miaka 2520) zinaisha hasa wakati ambapo wanadamu watakuwa wamejifunza kuhusu unyenyekevu wao wenyewe na kutoweza kwao kwa sasa kutawala dunia kwa manufaa, na watakuwa tayari kwa ufalme na utawala wa Mungu, ni ukweli wa tatu. Na ufaa wa mfano huu unalazimisha imani kwamba miaka saba ya Nebukadneza, ingawa ilitimia kwake binafsi kihalisi, ilikuwa na maana kubwa na pana zaidi kama mfano wa nyakati saba za mfano za utawala wa Mataifa, ambazo alikuwa akiwakilisha.

Tarehe kamili ya kudhalilishwa kwa Nebukadneza haijatajwa, na haina umuhimu, kwa sababu kipindi cha kudhalilishwa kwake kilikuwa kielelezo cha kipindi chote cha utawala wa Mataifa, kilichoanza wakati taji la ufalme wa mfano wa Mungu liliponyolewa kutoka kwa Sedekia. Ulikuwa wa kinyama tangu mwanzo wake, na nyakati zake zimehesabiwa: mipaka yake imewekwa na Yehova, na haiwezi kuvukwa.

[B98]

Ni faraja iliyoje kuona mtazamo huu mwishoni mwa nyakati hizi saba! Wala Israeli wala ulimwengu wa wanadamu unaowakilishwa na watu hao hawatanyanyaswa tena, kukandamizwa na kutawaliwa vibaya na mamlaka za kinyama za Mataifa. Ufalme wa Mungu na Kristo wake ndipo utaanzishwa duniani, na Israeli na ulimwengu wote utabarikiwa chini ya mamlaka yake halali na ya haki. Ndipo mzizi wa ahadi na tumaini uliopandwa kwanza katika Edeni (***Mwa. 3:15***), na kubebwa kupita mafuriko na kupandikizwa pamoja na Israeli, taifa la mfano (***Mwa. 12:1-3***), utachipuka na kuchanua tena.

Ilianza kuchipua katika kuja kwake Bwana kwanza, lakini msimu uliopangwa haukuwa umefika ili ichipue na kutoa matunda yake yenye baraka katika urejeshaji wa vitu vyote. Lakini mwishoni mwa Nyakati za Wapagani, ishara za hakika za majira ya kuchipua hazitakosekana, na matunda ya kiangazi yatakuwa tele na mavuno ya vuli yatakuwa ya utukufu, yatakayovunwa na kufurahiwa katika enzi za milele za utukufu zitakazofuata. Kisha bwana wa awali wa dunia, akiwa amepata tena busara, atarejeshwa kikamilifu katika cheo chake, akiwa na uzuri na utukufu ulioongezwa, kama ilivyokuwa katika mfano, na atamsifu, kumtukuza na kumheshimu Mfalme wa mbinguni.

Tayari tunaanza kuona akili ikirejea kwa wanadamu: wanadamu wanaamka na kutambua kwa kiasi fulani hali yao ya kudorora, na wanatafuta njia za kuboresha hali yao. Wanafikiri, wanapanga na kutunga mikakati ya kupata hali bora kuliko ile waliyokuwa wakiikubali chini ya mamlaka za kinyama. Lakini kabla ya kumtambua Mungu na utawala wake juu ya yote, watapitia kipindi kingine kimoja cha kutisha cha wazimu, ambapo kutoka katika mapambano hayo wataamka wakiwa dhaifu, wasiojiweza, wamechoka, lakini akili zao zitarudi kiasi cha kutosha kumtambua na kumtii mamlaka ya yule anayekuja kuurejesha utawala wa kwanza uliopotea kwa muda mrefu, kwa msingi wa kudumu wa uzoefu na maarifa ya wema na uovu.

Ni kweli, ni kutarajia mambo makuu kudai, kama tunavyofanya, kwamba

[B99]

Ndani ya miaka ishirini na sita ijayo serikali zote za sasa zitaangushwa na kuvunjwa; lakini sisi tunaishi katika wakati maalum na wa kipekee, "Siku ya Yehova," ambapo mambo hufikia kilele haraka; na imeandikwa, "Bwana atafanya kazi fupi duniani." (Tazama Juz. I, sura ya xv.) Kwa miaka kumi na moja iliyopita mambo haya yamekuwa yakihubiriwa na kuchapishwa kimsingi kama yalivyoelezwa hapo juu; na katika muda huo mfupi maendeleo ya ushawishi na vyombo vya kudhoofisha na kuangusha milki zenye nguvu zaidi duniani yamekuwa ya ajabu. Katika wakati huo Ukomunisti, Usoshalisti na Unihilisti vilizuka kwa nguvu, na tayari vinachosababisha wasiwasi mkubwa miongoni mwa watawala na wakubwa wa dunia, ambao mioyo yao inadhoofika kwa hofu, na kwa kutazama yale mambo yanayokuja duniani; kwa maana mamlaka ya sasa yanatikiswa kwa nguvu, na hatimaye yatapita kwa mvurugano mkuu.

Kwa kuzingatia ushahidi huu thabiti wa Biblia kuhusu Nyakati za Wapagani, tunachukulia kuwa ni kweli iliyothibitishwa kwamba mwisho wa milki za ulimwengu huu, na uanzishwaji kamili wa Ufalme wa Mungu, utatimia karibu na mwisho wa mwaka wa 1915 A.D. Ndipo sala ya Kanisa, tangu Bwana wake alipoondoka—"Ufalme wako uje"—itakapojibiwa; na chini ya utawala huo wenye hekima na haki, dunia yote itajaa utukufu wa Bwana—kwa maarifa, na haki, na amani (***Zab. 72:19***; ***Isa. 6:3***; ***Hab. 2:14***); na mapenzi ya Mungu yatatimizwa "*duniani, kama ilivyo mbinguni*."

Kauli ya Danieli, kwamba Ufalme wa Mungu utaanzishwa, si baada ya falme hizi za dunia kusambaratika, bali katika siku zao, wakati bado zipo na zenye nguvu, na kwamba ni Ufalme wa Mungu utakaovunja vipande vipande na kuteketeza falme hizi zote (***Dan. 2:44***), inastahili tafakari yetu maalum

uzingatiaji. Ndivyo ilivyokuwa kwa kila mojawapo ya serikali hizi za wanyama: ilikuwepo kabla ya kupata utawala wa ulimwengu wote. Babeli ilikuwepo muda mrefu kabla ya kuishinda Yerusalemu na kupata utawala (***Dan. 2:37,38***); Medo-Peres ilikuwepo kabla ya kuishinda Babeli; na hivyo kwa falme zote: ni lazima kwanza ziwepo na kupokea mamlaka ya juu kabla ya kuweza kushinda zingine. Ndivyo ilivyo pia kwa Ufalme wa Mungu: umekuwepo katika umbo la kiinitete kwa karne kumi na nane; lakini ufalme huo, pamoja na ulimwengu kwa ujumla, ulitiwa chini ya "mamlaka zilizopo," "zilizowekwa na Mungu." Hadi "nyakati zake saba" zitakapokwisha, Ufalme wa Mungu hauwezi kuingia katika utawala wa ulimwengu wote. Hata hivyo, kama wengine, lazima upate nguvu za kutosha kuangusha falme hizi kabla ya kuzivunja vipande vipande.

Basi, katika "Siku ya Yehova," "Siku ya Taabu," Bwana wetu huchukua nguvu zake kuu (ambazo hadi sasa zilikuwa zimefichika) na kutawala, na hili ndilo litasababisha taabu, ingawa dunia haitailitambua hivyo kwa muda fulani. Hakuna shaka kwamba watakatifu watashiriki katika kazi hii ya kuvunja-vunja falme za sasa vipande vipande. Imeandikwa, "Heshima hii ndiyo ya watakatifu wake wote—kutekeleza hukumu zilizoandikwa, kuwafunga wafalme wao kwa minyororo, na wakuu wao kwa vifungo vya chuma"—ya nguvu. (***Zab. 149:8,9***) "Mwenye kushinda, na kutunza kazi zangu hadi mwisho, nitampa mamlaka juu ya mataifa, naye atayatawala kwa fimbo ya chuma; kama vyombo vya mfinyanzi ndivyo [*milki* hizo] zitakavyovunjwa vipande vipande." ***Ufu. 2:26,27***; ***Zab. 2:8,9***

Lakini uchunguzi wetu, katika toleo lililopita, kuhusu tofauti kubwa ya tabia kati ya Ufalme wa Mungu na falme za kinyama za dunia, unatutayarisha pia kuona tofauti katika mbinu za vita. Njia za kushinda na kuvunja zitakuwa tofauti sana na zozote ambazo zimewahi hapo awali kuangusha mataifa. Yeye ambaye sasa anachukua mamlaka yake makuu ya kutawala anaonyeshwa kwa ishara (***Ufunuo 19:15***) kama yule

[B101]

ambaye upanga wake *ulitoka kinywani mwake*, "ili kwa huo awapige mataifa; na atawatawala kwa fimbo ya chuma." Upanga huo ni UKWELI (***Efe. 6:17***); na watakatifu walio hai, pamoja na wengi wa ulimwengu, sasa wanatumiwa kama askari wa Bwana katika kuangamiza makosa na maovu. Lakini mtu asidhani kwa haraka kwamba hapa kuna ishara ya mataifa *kugeuka* kwa *amani*; kwani maandiko mengi, kama vile ***Ufunuo 11:17-18***; ***Danieli 12:1***; ***2 Wathesalonika 2:8***; ***Zaburi 149 na 47***, yanafundisha kinyume chake kabisa.

Basi, msiweke kushangaa, tunapowasilisha katika sura zinazofuata ushahidi kwamba kuanzishwa kwa Ufalme wa Mungu kumeanza tayari, kwamba unabii unaonyesha kuwa ulipaswa kuanza kutumia mamlaka mwaka wa 1878, na kwamba "vita vya siku kuu ya Mungu Mwenyezi" (***Ufunuo 16:14***), ambayo itamalizika mwaka wa 1915, kwa kuangushwa kabisa kwa utawala wa sasa wa dunia, tayari imeanza. Mkusanyiko wa majeshi unaonekana waziwazi kwa mtazamo wa Neno la Mungu.

Ikiwa maono yetu hayatazuiliwi na upendeleo, tunapopanga sawasawa darubini ya Neno la Mungu, tunaweza kuona kwa uwazi asili ya matukio mengi yanayotarajiwa kutokea katika "Siku ya Bwana"—kwamba tuko katikati kabisa ya matukio hayo, na kwamba "Siku Kuu ya Ghadhabu Yake imefika."

Upanga wa ukweli, ambao tayari umepigwa makali, unapaswa kupiga kila mfumo na desturi mbaya—za kiraia, kijamii na kidini. Bali, zaidi ya hayo, tunaona kwamba upigaji umeanza: uhuru wa mawazo, na haki za binadamu, za kiraia na za kidini, ambazo kwa muda mrefu zilipuuzwa chini ya wafalme na maliki, mapapa, sinodi, makungano, mila na imani, zinathaminiwa na kudaiwa kama ambavyo haijawahi kuwa hapo awali. Mgogoro wa ndani tayari unaibuka: hivi karibuni utaibuka kama moto unaoteketeza,

[B102]

na mifumo ya kibinadamu, na makosa, ambayo kwa karne nyingi yamefunga ukweli na kuonea uumbaji unaokwata, lazima yanyeyuke mbele yake. Ndio, ukweli—na maarifa yake yaliyoenea na yanayoongezeka—ndio upanga unaotatanisha na kujeruhi vichwa vya mataifa mengi. (***Zab. 110:6***) Hata hivyo, katika shida hii kuna baraka iliyojificha: Itakuandaa wanadamu kwa uthamini kamili wa haki na ukweli, chini ya utawala wa Mfalme wa Haki.

Watu watakapogundua hatimaye kwamba haki imewekwa kwa mshipa na uadilifu kwa mizani (***Isaya 28:17***), watajifunza pia kwamba sheria kali za haki pekee ndizo zinaweza kuhakikisha baraka ambazo wote wanazitamani. Na, wakiwa wamekata tamaa kabisa na njia zao wenyewe na matunda ya kusikitisha ya ubinafsi, watakaribisha na kujisalimisha kwa furaha kwa mamlaka ya haki inayochukua udhibiti; na hivyo, kama ilivyoandikwa, "Tamaa ya mataifa yote itakuja"—Ufalme wa Mungu, chini ya udhibiti kamili na usio na kikomo wa Aliye Kombolewa wa Yehova.

"Tunaishi, tunaishi, Katika wakati mkuu
na wa kutisha.
Katika enzi zinazozidi enzi,
Kuishi ni jambo la juu kabisa.
Sikilizeni! mngurumo katika mataifa, Chuma
kikiyeyuka pamoja na udongo:
Sikilizeni! nini kinachonguruma? Ni uumbaji
Ukilia kwa hamu ya siku bora.

"Wachekeshaji wakidharau, Mbinguni ikitazama,
Una saa moja tu ya kupigana.
Tazama ukweli wa unabii ukifunuka!
Angalia! na uweze nguo zako nyeupe. Ee, acha
roho yote iliyo ndani yako
Kwa ajili ya ukweli nenda uene! Piga! kila
mshipa na mfupa
Taja umri—ambia kwa ajili ya Mungu!

[B103]

SOMO V

NJIA YA KURUDI NA KUJIONYESHA KWA BWANA WETU

Muafaka wa Namna ya Kurudi kwa Bwana wetu mara ya Pili na Sifa Nyingine za Mpango wa Kimungu—Jinsi na Lini Kanisa Litamwona

—Jinsi na Lini Utukufu wa Bwana utadhihirishwa kiasi kwamba Kila Mwili utaiona Pamoja—Kauli Zinazoonekana Kupingana Zinaonyeshwa Kuwa na Mawano—Anakuja "Kama Mwivi"—"Sio kwa Kuonekana kwa Nje"—Na bado "Kwa Kelele"—Kwa "Sauti"—Na "Kwa Sauti ya Tarumbeta Kuu"—"Atadhihirishwa katika Moto Unaowaka, Akitenda Kisasi"—Na bado, "Atakuja Vivyo Hivyo, kwa Njia ileile" kama Alivyotoka—Umuhimu wa Muda wa Unabii katika Uhusiano Huu Umeonyeshwa—Ulingano wa Dalili za Sasa.

Mtazamo huu wa hivi punde, wa kukaribia kwa mwisho wa Nyakati za Mataifa, na uhakikisho kwamba utimilifu wa tumaini la Kanisa lazima *uje kabla ya* mwisho huo, ndio unaochochea zaidi hamu ya wale ambao sasa wanasubiri faraja ya Israeli. Watu hao watakuwa na njaa ya taarifa yoyote ambayo Baba yetu amewapatia kupitia manabii, kuhusu "mavuno," mwisho, au kipindi cha kufungwa kwa enzi hii—utenganishaji wa ngano na magugu miongoni mwa wanachama hai wa Kanisa la jina tu, na wakati wa mabadiliko ya washindi, ili kuwa pamoja na Bwana wao na Kichwa chao na kuwa kama Yeye.

Lakini ili kuelewa busara ya mafundisho ya unabii kuhusu mada hizi za kuvutia sana, ni muhimu kabisa tuwe na maoni wazi kuhusu *lengo* la kurudi kwa Bwana wetu mara ya pili, na kuhusu *jinsi* atakavyofunuliwa. Kwamba *lengo* la kuja kwake ni kuwaleta upatanisho "yule yeyote atakayekubali" wa ulimwengu kwa Mungu, kupitia mchakato wa kutawala, kufundisha, na kuelimisha, unaoitwa kuhukumu na kubariki, tunaamini wasomaji wote walioko hapa wameshawishika waliposoma Juzuu ya I. *Namna* ya kuja kwa Bwana

[B104]

na kuonekana, kwa hiyo, ni jambo la umuhimu mkuu, kabla ya kuendelea na somo letu kuhusu wakati wa mavuno, n.k. Mwanafunzi lazima awe na lengo hilo wazi akilini anaposoma kuhusu namna ya kurudi kwa Bwana wetu; na vilevile yote mawili, anapofikia kusoma kuhusu wakati. Hili ni muhimu ili kupambana na maoni potofu, ambayo tayari yamejaza akili za wengi, yanayotokana na dhana za uongo kuhusu lengo na namna ya kuja kwa Bwana wetu.

Shikilia na kumbuka kwa dhati uhakika ulio tayari kuthibitishwa, kwamba mpango wa Mungu ni kitu kimoja kizima na chenye upatanifu, kinachotimizwa kupitia Kristo; na kwamba kazi ya ujio wa pili inahusiana na kazi ya ujio wa kwanza kama matokeo kwa sababu: Yaani, kwamba kazi kuu ya Urejeshaji katika ujio wa pili inafuata kazi ya Ukombozi iliyokamilika katika ujio wa kwanza kama mwendelezo wa kimantiki kulingana na mpango wa kimungu. Hivyo basi, kurudi kwa Bwana ni *alfajiri ya tumaini kwa ulimwengu*, wakati wa kutolewa kwa neema zilizohakikishwa na ukombozi—Enzi ya Injili ikiwa ni kipindi cha kati tu, ambacho wakati wake bibi arusi wa Kristo anachaguliwa, ili aungane na Bwana wake katika kazi kuu ya urejeshaji ambayo yeye anakuja kutimiza.

Na kwa kuwa Kanisa la Kristo, ambalo limekuwa likiendelezwa katika enzi ya Injili, linapaswa kushirikiana na Bwana wake katika kazi kuu ya urejeshaji ya enzi ya Miaka Elfu, kazi ya kwanza ya Kristo katika kuja kwa mara ya pili lazima iwe ni kukusanya Kanisa lake lililochaguliwa, ambalo linatajwa kupitia kwa Nabii (***Zab. 50:5***), akisema, "Niongozeni watakatifu wangu pamoja nami—wale waliotenda agano nami kwa sadaka." Wakati huu wa kukusanya au kuvuna uko katika kipindi cha mpito cha enzi hizi mbili. Kama itakavyoonyeshwa, ni kipindi cha miaka arobaini, ambacho kinamaliza enzi ya Injili na kuanzisha enzi ya Milenia. (Tazama Juz. I, kurasa 219-221;

[B105]

234-237; na Chati ya Enzi.) Kipindi hiki cha mavuno sio tu kinatengeneza utengano wa ngano na magugu katika kanisa la Injili la jina tu, na kukusanywa na kutukuzwa kwa darasa la ngano, bali pia kinatekeleza uchomaji (maangamizi) wa magugu (kama magugu, au ngano bandia—sio kama watu binafsi: moto wa maangamizi ni wa kiishara pamoja na magugu), na ukusanyaji na uharibifu wa matunda yaliyooza ya "Mzabibu wa dunia" (ambisheni za kibinadamu, tamaa na ubinafsi), ambayo yamekuwa yakikua na kuiva kwa karne nyingi katika falme za dunia hii na katika mashirika mbalimbali ya kiraia na kijamii miongoni mwa wanadamu.

Ingawa, tulipokuwa tukizungumzia lengo la kurudi kwa Bwana wetu, tulionyesha kwamba itakuwa ni kuja *kwa kibinafsi*, hebu tumlinde tena mwanafunzi dhidi ya mkanganyiko wa mawazo anapozingatia kauli mbili za Bwana wetu zinazoonekana kupingana—"Tazama, mimi niko pamoja nanyi siku zote, hata mpaka mwisho wa dunia" (*aionos* enzi), na, "*Na*enda kuwaandalia mahali, ...na *nitakuja tena*, na kuwapokea." (***Mathayo 28:20***; ***Yohana 14:2,3***) Tukio lifuatalo litatumika kama mfano wa muafaka wa ahadi hizi mbili: Rafiki mmoja alimwambia mwenzake walipokuwa karibu kutengana, "Kumbuka, nitakuwa pamoja nawe katika safari yako yote." Vipi? Hakika si kwa mtu binafsi; kwani walipanda treni kuelekea pande tofauti kuelekea maeneo ya mbali. Wazo lilikuwa kwamba katika upendo, na fikra, na kumjali kila mmoja, hawangetenganishwa. Kwa maana inayofanana lakini kamili zaidi, Bwana amekuwa daima pamoja na Kanisa lake, nguvu zake za kimungu zikimwezesha kuwasimamia, kuwaongoza na kuwasaidia, tangu mwanzo hadi mwisho. Lakini sisi sasa tunazingatia, si uwepo wa Bwana wetu pamoja nasi kwa maana hii ya mfano, bali namna ya uwepo wake wa pili wa kibinafsi na kuonekana, "atakapokuja kutukuzwa katika watakatifu wake na kusifiwa katika wote wanaoamini siku hiyo."

Maandiko yanafundisha kwamba Kristo anakuja tena kutawala; kwamba lazima atawale hadi atakapokuwa amewashinda maadui wote—wote

[B106]

wapinga, vitu vyote katika njia ya urejesho mkuu anaokuja kutimiza—mwisho wa kuangushwa ukiwa ni kifo (***1 Kor. 15:25,26***); na kwamba atatawala kwa miaka elfu moja. Kwa hiyo, ni jambo la kawaida tu, tunapokuta nafasi kubwa zaidi katika unabii imetengwa kwa ajili ya kuja kwa pili na miaka yake elfu moja ya utawala wa ushindi na kuangamiza uovu kuliko kwa ajili ya miaka thelathini na minne ya kuja kwa kwanza kwa ajili ya ukombozi. Na kama tulivyogundua kwamba unabii unagusia mambo mbalimbali muhimu ya miaka hiyo thelathini na minne, kuanzia Betlehemu na Nazareti hadi mchuzi na siki, nguo zilizogawanywa, msalaba, kaburi na ufufuo, vivyo hivyo tunagundua kwamba unabii pia unagusia mambo mbalimbali ya miaka elfu moja ya uwepo wa pili, hasa mwanzo na mwisho wake.

Uwepo wa pili wa Bwana wetu utachukua kipindi kirefu zaidi kuliko cha kwanza. Utume wa ujio wake wa kwanza ulikamilika kwa chini ya miaka thelathini na minne, ilhali itahitaji miaka elfu moja kutimiza kazi iliyowekwa ya uwepo wake wa pili. Na hivyo basi inaonekana kwa mtazamo wa haraka kwamba, ingawa kazi ya ujio wa kwanza haikuwa na umuhimu mdogo kuliko ule wa ujio wa pili—ndiyo, ingawa ilikuwa *muhimu sana* kiasi kwamba kazi ya ujio wa pili *isingewezekana kamwe bila* yake—bado haikuwa na mambo mengi tofauti, na hivyo ilihitaji maelezo machache kuliko kazi ya ujio wa pili.

Tunapofikiria kuja kwa pili, hatupaswi, kama ilivyokuwa katika kuja kwake kwa kwanza, kutarajia kwamba unabii wote utaashiria tukio moja maalum la kuwasili kwa Bwana wetu na kuvutia umakini wa watu wote kwa uwepo wake. Hiyo si njia ya kawaida ya Mungu: haikuwa hivyo katika kuja kwake kwa kwanza. Kuja kwake kwanza kwa Masihi hakukuwa na dalili yoyote ya ghafla au ya kushangaza, kinyume na mpangilio wa kawaida wa mambo, bali kulidhihirishwa na kuthibitishwa kwa utimilifu wa unabii hatua kwa hatua, ukionyesha kwa waangalizi wenye tafakari

[B107]

kwamba matukio yaliyopaswa kutarajiwa yalikuwa yakitimia kwa wakati. Na hivyo ndivyo itakavyokuwa katika kuja kwake kwa pili. Sio muhimu sana sisi kugundua wakati kamili wa kuwasili kwake kuliko kutambua ukweli wa uwepo wake atakapowasili, kama ilivyokuwa katika kuja kwake kwa kwanza ambapo ilikuwa muhimu kuweza kutambua uwepo wake, na kadiri ilivyokuwa mapema ndivyo ilivyokuwa bora zaidi, lakini sio muhimu sana kujua tarehe kamili ya kuzaliwa kwake. Tunapofikiria kuja kwa pili, kitendo cha kuja na wakati wa kuwasili mara nyingi ndivyo huwa vitu vya msingi vinavyofikiriwa, ilhali inapaswa kufikiriwa kama *kipindi cha uwepo*, kama ilivyokuwa kwa kuja kwa kwanza. Wakati kamili ambao uwepo huo ungeanza ungeonekana kuwa si muhimu sana, na lengo lake na kazi yake wakati wa kipindi cha uwepo wake vingepewa uzingatiaji mkubwa zaidi.

Lazima pia tukumbuke kwamba Bwana wetu si mwanadamu tena; kwamba kama mwanadamu alijitoa kuwa fidia kwa ajili ya wanadamu, akiwa amekuwa mwanadamu kwa kusudi hilo hasa. (***1 Tim. 2:6***; ***Ebr. 10:4,5***; ***1 Kor. 15:21,22***) Yeye sasa
ameinuliwa juu sana, hadi katika asili ya kimungu. Ndiyo maana Paulo alisema, "Ingawa tulimjua Kristo kwa jinsi ya kimwili, lakini sasa, kuanzia sasa, hatumjui tena [kwa jinsi hiyo]." (***2 Kor. 5:16***) Alifufuliwa kutoka kwa wafu akiwa kiumbe *wa kiroho* anayetoa uhai (***1 Kor. 15:45***), na si *mwanadamu*, wa udongo wa dunia. Hana tena asili ya kibinadamu kwa namna yoyote ile; maana hatupaswi kusahau tulichojifunza (Tazama Juz. I, Sura ya 10)—kwamba asili ni tofauti na zisizofanana. Kwa kuwa hana tena asili ya kibinadamu kwa namna yoyote ile, hatupaswi kutarajia atarudi tena kama mwanadamu, kama ilivyokuwa katika kuja kwake kwanza. Kurudi kwake kwa pili kutakuwa kwa namna tofauti, na pia kwa kusudi tofauti.

Tukizingatia ukweli kwamba *mabadiliko* ya Bwana wetu kutoka asili ya kibinadamu hadi ile ya kiungu wakati wa ufufuo wake yalikuwa mabadiliko makubwa zaidi kuliko yale yaliyotokea takriban miaka thelathini na minne kabla, alipoacha utukufu wa uwepo wa kiroho na

[B108]

"alifanywa mwili," tunaweza kwa faida kubwa kuchunguza kwa undani kila tendo lake katika siku arobaini baada ya ufufuo wake kabla hajaenda "kwa Baba"; kwa sababu ni Yesu aliyefufuka wa siku hizo arobaini ndiye atakayekuja tena, na si yule *mtu* Kristo Yesu aliyejitoa kama fidia yetu, katika kifo. Yeye aliyekufa akiwa mwili pia katika ufufuo wake alifanywa kuwa roho hai. ***1 Petro 3:18 ****

Katika kuja kwake kwa pili, haiji ili iwe chini ya mamlaka zilizopo, kulipa kodi kwa Kaisari na kuvumilia aibu, dhuluma na ghasia; bali inakuja kutawala, ikitumia mamlaka yote mbinguni na duniani. Haji katika mwili wa unyenyekevu wake, mwili wa kibinadamu, aliouchukua kwa ajili ya mateso ya kifo, ulio duni kuliko mwili wake wa zamani wa utukufu (***Ebr. 2:9***); bali anakuja katika mwili wake wa kiroho wa utukufu, ambao ni "mfano halisi wa utu wa Baba" (***Ebr. 1:3***); kwa maana, kwa ajili ya utiifu wake hata kufikia kifo, sasa ameinuliwa juu sana hadi *asili* na mfano *wa kimungu*, na akapewa jina lililo juu ya kila jina—isipokuwa tu jina la Baba. (***Flp. 2:9***; ***1 Kor. 15:27***) Mtume anaonyesha kwamba "bado haijadhihirika" kwa ufahamu wetu wa kibinadamu jinsi alivyo sasa; kwa hivyo hatujui tutakuwa vipi tutakapofanywa *kufanana* naye , lakini sisi (Kanisa) tunaweza kufurahi katika

---

Katika kifungu hiki, maneno "katika" na "kwa" yameongezwa tu na watafsiri, na yanapotosha. Kigiriki kinasema tu—"Kifo kwa mwili, uhai kwa roho." Bwana wetu alikufa akiwa mtu wa mwili, lakini alifufuliwa kutoka kwa wafu akiwa kiumbe wa roho. Na kwa kuwa Kanisa linapaswa "*kubadilishwa*" ili liwe kama Kristo, ni wazi kwamba mabadiliko yaliyotokea kwa Kichwa yalikuwa ya aina inayofanana na ile iliyoelezwa kuwa imehifadhiwa kwa ajili ya washindi, ambao watabadilishwa kutoka asili ya kibinadamu hadi ya kiroho, na kufanywa kuwa kama yeye—"washiriki wa asili ya uungu." Hivyo basi, maelezo yafuatayo ya mabadiliko ya watakatifu yanamhusu pia Bwana wao; yaani, "Imejipandwa bila heshima, imefufuliwa kwa utukufu; ime-jipandwa katika udhaifu, imefufuliwa kwa nguvu; ime-jipandwa mwili wa kawaida, imefufuliwa mwili wa kiroho."

hakikisho kwamba siku moja tutakuwa naye, na kufanana naye, na kumwona *jinsi alivyo* (***1 Yohana 3:2***)—si jinsi alivyokuwa katika kuja kwake kwanza katika unyenyekevu, alipokuwa ameweka kando utukufu wake wa zamani na kwa ajili yetu alikuwa maskini, ili sisi kupitia umaskini wake tufanywe matajiri.

Tukizingatia hekima na busara ya mbinu za Bwana wetu za kuonyesha uwepo wake kwa wanafunzi wake baada ya ufufuo wake, na vilevile kabla yake, inaweza kutusaidia kukumbuka kwamba hekima ileile itaonyeshwa katika njia zake za kujidhihirisha katika ujio wake wa pili, kwa Kanisa na kwa ulimwengu—njia ambazo si lazima ziwe sawa, lakini katika kila hali zinafaa kikamilifu kwa lengo lake, ambalo kamwe si kuwatisha au kuwachochea watu, bali *kuwashawishi* hukumu zao tulivu na za utulivu kuhusu kweli kuu zitakazowekwa mioyoni mwao. Kuja kwake Bwana kwa mara ya kwanza hakukuwa tukio la kushtua, la kusisimua, au la kutisha. Alikuja kwa utulivu na bila kujionyesha kiasi gani! Hata hivyo, ni wale tu waliokuwa *na imani na unyenyekevu* walioweza kumtambua katika mtoto mchanga aliyezaliwa katika umaskini, katika mtu wa huzuni, katika rafiki wa wanyenyekevu na maskini, na hatimaye katika yule aliyesulubishwa, kuwa ndiye Masihi aliyesubiriwa kwa muda mrefu.

Baada ya ufufuo wake, kujidhihirisha kwake kungekuwa ni jambo la kushangaza zaidi, hasa ikizingatiwa hali yake iliyobadilika. Hata hivyo, ukweli wa ufufuo wake, pamoja na ukweli wa hali yake iliyobadilika, ulipaswa kudhihirishwa kikamilifu, si kwa ulimwengu wote wakati huo, bali kwa mashahidi walioteuliwa ambao wangetoa ushahidi wa kuaminika kuhusu jambo hilo kwa vizazi vijavyo. Kama ulimwengu wote ungefahamu ukweli huo wakati huo, ushuhuda uliotufikia hadi leo pengine usingekuwa wa kuaminika sana, ukichafuliwa na kupotoshwa na mawazo ya watu na kuchanganywa na mila zao kiasi kwamba ukweli ungeonekana kuwa wa kustaajabisha karibu kabisa au kabisa. Lakini Mungu aliwaamini tu mashahidi waliochaguliwa, watiifu na wanaostahili; na tunapoangalia maelezo hayo, kila mmoja aone jinsi

[B110]

lengo lilitimia kikamilifu, na jinsi ushahidi wa ufufuo na mabadiliko ya Kristo ulivyokuwa wazi, thabiti na wa kushawishi uliowekwa mbele yao. Tambua pia umakini aliouonyesha katika kuwalinda wasiogope au kusisimka kupita kiasi huku akifunua na kusisitiza kweli hizi kuu. Na uwe na hakika kwamba hekima, busara na ustadi uleule utadhihirishwa katika mbinu zake za kufahamisha ukweli wa uwepo wake wa utukufu katika ujio wake wa pili. Hukumu tulivu na ya utulivu itashawishika katika kila kisa, ingawa ulimwengu kwa ujumla utahitaji kupelekwa kwa nidhamu kali katika mtazamo unaofaa ili kupokea ushahidi huo, wakati wale ambao mioyo yao iko sawa watapata ufahamu huo uliobarikiwa mapema zaidi. Ushahidi wote wa ufufuo wake na mabadiliko yake kuwa na asili ya kiroho haukupewa wanafunzi wake mara moja, bali kadiri walivyoweza kuvumilia na kwa namna iliyokusudiwa kuleta athari ya kina zaidi.

Wakati wa miaka mitatu na nusu ya huduma ya Bwana wetu, wanafunzi wake walikuwa wamejitolea marafiki, sifa, biashara, n.k., ili kujitolea muda na nguvu zao kutangaza uwepo wa Masihi na kuanzishwa kwa ufalme wake. Lakini walikuwa na mawazo duni kuhusu jinsi na wakati wa kuinuliwa kwa Bwana wao, na kuhusu kuinuliwa kwao walioahidiwa pamoja naye. Wala maarifa kamili hayakuwa ya lazima wakati huo: ilitosha kabisa kwamba wachukue kila hatua kwa uaminifu ilipofika wakati wake; hivyo basi Bwana aliwafundisha kidogo kidogo kadiri walivyoweza kuyapokea. Na karibu na mwisho wa huduma yake alisema, "Nina mambo mengi zaidi ya kuwaambia, lakini hamwezi kuvumilia sasa. Hata hivyo, yeye, Roho wa kweli, atakapokuja, atawaongoza katika kweli yote... na kuwafunulia mambo yajayo, na kuwadhihirishia yote niliyowaambia." ***Yohana 16:12,13; 14:26***

Nani anaweza kueleza masikitiko yao makuu, ingawa hivyo

[B111]

Kadiri ya uwezo wao walikuwa wamejiandaa kukabiliana naye, walipomwona ghafla akitwaliwa kutoka kwao na kufungwa msalabani kwa aibu kama mhalifu—yeye ambaye ufalme na utukufu wake walikuwa wakiutegemea na kuutangaza, na ambao siku tano tu kabla ya kufungwa kwake msalabani ulionekana kwao kuwa karibu sana kutimia. (***Yohana 12:1,12-19***) Ingawa walijua alishtakiwa kwa uwongo na kusulubishwa kimakosa, hili halikubadilisha ukweli kwamba matumaini yao ya kitaifa waliyoyadumisha kwa muda mrefu ya mfalme Myahudi, ambaye angeirudishia taifa lao ushawishi na mamlaka, pamoja na matumaini yao binafsi, tamaa na ndoto zao za vyeo muhimu na heshima kuu katika ufalme, yote yalibomolewa ghafla na mgeuko huu usiofaa ambao mambo yalichukua katika kusulubishwa kwa mfalme wao.

Hakika Bwana alijua jinsi wangejisikia kutelekezwa, bila mwelekeo na kuchanganyikiwa; kwani ilivyoandikwa na Nabii, "Nitampiga Mchungaji, na kondoo watatawanyika." (***Zekaria 13:7***; ***Marko 14:27***) Na katika siku arobaini kati ya ufufuko wake na kupaa kwake, ilikuwa jukumu lake kuu kuwaweka pamoja tena, na kuimarisha imani yao kwake kama Masiya aliyesubiriwa kwa muda mrefu, kwa kuwathibitishia ukweli wa ufufuko wake, na kwamba tangu ufufuko wake, ingawa alibaki kuwa yeye yuleyule, hakuwa tena binadamu, bali kiumbe wa roho aliyeheshimiwa, aliye na "mamlaka yote mbinguni na mtanini." ***Mathayo 28:18***

Aliwafunulia habari ya ufufuo wake taratibu
—kwanza, kupitia wanawake (Marekani Magdalene, na Yoana, Mariamu mama yake Yakobo na Salome, na wengineo pamoja ***nao—Marko 16:1***; ***Luka 24:1,10***), waliokuja mapema kaburini kumtia mafuta mwili wake uliokufa kwa manukato ya harufu nzuri. Walipokuwa wakijiuliza nani wangempata aweze kuondoa jiwe kutoka mlangoni mwa kaburi, tazama, kulitokea tetemeko la nchi, nao walipokuja walikuta jiwe limeondolewa

[B112]

kando, na malaika wa Bwana akaketi juu yake, akawaambia, "Msiogope; kwa maana najua mnatafuta Yesu aliyesulubishwa. Hayupo hapa; kwa maana amefufuka, *kama alivyosema*. Njooni, mione mahali alipolala Bwana. Nanyi enendeni haraka mwaambiwe wanafunzi wake ya kuwa amefufuka; na tazama, awatanga kwenda Galilaya; huko mtamwona." ***Mathayo 28:5-7***

Inaonekana kwamba Maria Magdalene alitengana na wanawake wengine na kukimbia kuwaambia Petro na Yohana (***Yohana 20:1,2***), wakati wengineo wakaenda kuwaambia wanafunzi wengine, na kwamba baada ya yeye kuwaacha, Yesu aliwatokea wanawake wengine njiani, akisema (***Mathayo 28:9,10***), "Salamu nyingi." Wakaja wakamshika miguuni na kumwabudu. Ndipo Yesu akawaambia, "Msiogope; enendeni mwaambie ndugu zangu wende Galilaya [nyumbani kwao], na huko wataniona." Na kwa hofu na furaha wakakimbia kuwaambia wanafunzi wengine. Katika hisia zao mchanganyiko za mshangao, utata, furaha na hofu, na mchanganyiko wao wa jumla, walishindwa hata kujua jinsi ya kuripoti uzoefu wao wa ajabu na wa ajabu sana. Mariamu alipokutana na Petro na Yohana alisema kwa huzuni, "Wamemwondoa Bwana kutoka makaburini na hatujui wamemweka wapi." (***Yohana 20:2***) Wanawake wengine walisimulia jinsi walivyomuona malaika kwenye kaburi, ambao walisema kuwa alikuwa hai (***Luka 24:22,23***), na kisha jinsi walivyokutana na Bwana njiani. ***Mathayo 28:8,10***

Wengi wa wanafunzi waliiona hadithi yao kama msisimko wa kishirikina tu, lakini Petro na Yohana walisema, "Tutakwenda kuona wenyewe"; na Mariamu akarudi kaburini pamoja nao. Yote waliyoyaona Petro na Yohana ni kwamba mwili ulikuwa umeondoka, nguo za mazishi zilikuwa zimepachikwa kwa uangalifu kando, na jiwe lilikuwa limeondolewa mlangoni. Hivyo, wakiwa wamechanganyikiwa, waliondoka, ingawa Mariamu alibaki pale akilia. Alipokuwa akilia, alipiga magoti na kutazama ndani ya kaburi na kuona wawili

[B113]

malaika, ambao walisema, "Mwanamke, unalia nini?" Akawajibu, "Kwa sababu wamemchukua Bwana wangu, na sijui wamemweka wapi." Naye alipogeuka akaona Yesu amesimama, lakini hakumtambua. Aliuliza, "Mwanamke, unalia kwa nini? Unamtafuta nani?" Naye, akidhani ni mkulima wa bustani, akajibu, "Bwana, ikiwa umembeba kutoka hapa, niambie umemweka wapi, nami nitamchukua." Kisha, kwa sauti ile ile ya zamani aliyoitambua mara moja, Bwana akasema, "Mare!"

Hiyo ilitosha kuimarisha imani yake katika kauli ya malaika, kwamba amefufuka, jambo ambalo hadi sasa lilikuwa linaonekana kama ndoto au hadithi tupu; na katika furaha yake akasema kwa sauti ya juu, "*Bwana*!" Hisia zake za kwanza zilikuwa kumkumbatia, na kubaki katika uwepo wake. Lakini Yesu alimwambia kwa upole kwamba kulikuwa na jukumu muhimu sana la kutekeleza sasa, kwa kushuhudia ukweli wa ufufuo wake, na kwamba anapaswa kuharakisha kupeleka ujumbe huo na kuimarisha imani ya wanafunzi wengine, ambao bado walikuwa na mchanganyiko na wasiwasi, akisema, "Usiniguse [Kigiriki, *haptomai*, kukumbatia]; maana bado sikuipanda kwa Baba yangu [Nitakuwa na ninyi kwa muda mfupi zaidi]: lakini nenda kwa ndugu zangu uwaambie, Ninapanda kwenda kwa Baba yangu, na Baba yenu, na kwa Mungu wangu, na Mungu wenu." (***Yohana 20:17***) Kupitia wanawake wengine pia aliwatumia ujumbe kwamba atakutana nao huko Galilaya.

Kisha, alipita wanafunzi wawili waliokuwa wamesikitika na wamechanganyikiwa walipokuwa wakitembea kutoka Yerusalemu kwenda Emmaus, na aliuliza sababu ya huzuni na kukata tamaa kwao. (***Luka 24:13-35***) Mmoja wao akamjibu: "Je, wewe ni mgeni tu huko Yerusalemu, na hujui mambo yaliyotokea huko siku hizi?" Akawaambia, "Ni mambo gani?" Wakambwaza, Akimwambia Yesu wa Nazareti,

[B114]

ambaye alikuwa nabii mwenye nguvu katika vitendo na maneno mbele za Mungu na watu wote: na jinsi wakuu wa makuhani na wakuu wetu walivyomkabidhi ahukumiwe kifo, na wakamsalibisha. Lakini sisi tulitumaini kwamba yeye ndiye aliyepaswa kuikomboa Israeli: na zaidi ya hayo yote, leo ni siku ya tatu tangu mambo haya yalipotokea. [Hapa huenda walikuwa wanakumbuka ***Yohana 2:19,21,22***.] Ndio, na pia wanawake fulani kutoka kwa kundi letu walitushtua, ambao walifika mapema kaburini. Na walipokosa kupata mwili wake, walikuja wakisema kwamba waliona pia maono ya malaika, ambao walisema kuwa yu hai. Na wengine wao waliokuwa nasi walienda kaburini, nao wakakuta kama vile wanawake walivyosema; lakini hawakumwona yeye."

Si ajabu walifadhaika; jambo hilo lote lilikuwa la ajabu! Matukio ya siku chache zilizopita yalikuwa ya kipekee na ya kusisimua kiasi gani!

Kisha mgeni huyo aliwahubiria mahubiri ya kusisimua kutoka katika unabii, akiwaonyesha kwamba mambo yale yale yaliyowakatisha tamaa ndiyo yale ambayo manabii walitabiri kumhusu Masihi wa kweli: kwamba kabla hajaweza kutawala na kubariki na kuinua Israeli na ulimwengu wote, ilibidi kwanza awafadhili kwa uhai wake mwenyewe kutoka kwa laana ya kifo, ambayo iliwapata wote kupitia Adamu, na kwamba baadaye, akiwa amefufuliwa kwa uhai na utukufu na Yehova, Bwana wao angetimiza yote yaliyoandikwa na manabii kuhusu utukufu na heshima yake ya baadaye, kama alivyotimiza kweli unabii ule uliohusu mateso, unyenyekevu na kifo chake. Mhubiri wa ajabu! na lilikuwa somo la ajabu sana! Lilianzisha mawazo mapya na kufungua matarajio na matumaini mapya. Walipokaribia kijiji walimsihi abaki nao, kwa kuwa jioni ilikuwa imeingia na siku ilikuwa imekwisha. Akaingia ndani kubaki nao; na alipoketi chakula pamoja nao, alichukua mkate, akauvunja, akawapa. Ndipo macho yao yalipofunguka; naye akatoweka machoni mwao.

[B115]

Hawakamtambua hadi wakati huo, ingawa walitembea, na kuzungumza na kukaa pamoja wakila chakula. Alitambulika kwao si kwa sura, bali katika tendo rahisi la kubariki na kuvunja mkate kwa njia ile ya zamani waliyoizoea, na hivyo kuimarisha imani yao katika yale waliosikia tayari—kwamba amefufuka, na atawaona tena.

Ndipo wale wanafunzi wawili walioshangazwa na kufurahi sana walisimama saa iyo hiyo na kurudi Yerusalemu, wakisema miongoni mwao, "Je, mioyo yetu haikuwaka ndani yetu alipokuwa akiongea nasi njiani, na alipokuwa akitufungulia Maandiko?" Walipofika Yerusalemu waliwakuta wengine pia wakifurahi, wakisema, "Bwana amefufuka kweli, na amemwonekana kwa Simoni." Na wakawaambia mambo yaliyotokea njiani, na jinsi alivyotambulika nao katika kuvunja mkate. Pengine walikuwa karibu wote pale jioni hiyo, wakiwa wamesahau nyumbani, biashara na kila kitu kingine—Marekani Magadaleo akiwa na machozi yake ya furaha, akisema, Nilimtambua mara tu aliponiita jina—sikuweza kuamini uhakikisho wa malaika kuhusu ufufuo wake hadi wakati huo; na wanawake wengine wakiwa wanasimulia uzoefu wao wa ajabu wa asubuhi, na jinsi walivyokutana naye njiani. Kisha Simoni alikuwa na hadithi yake ya kusimulia; na sasa hapa walikuwepo mashahidi wengine wawili kutoka Emmaus. Ilikuwa siku yenye matukio ya ajabu! Si ajabu walitamani kukutana pamoja siku ya kwanza ya kila wiki kuanzia wakati huo, ili kujadili jambo hilo na kukumbuka mazingira yote yaliyoungana na tukio hili la ajabu la ufufuo wa Bwana, na ili mioyo yao "iwake" tena na tena.

Wakati kundi hilo dogo lililojaa msisimko na furaha kubwa lilipokutana na kuelezana uzoefu wao mbalimbali, Bwana Yesu mwenyewe ghafla alisimama katikati yao (***Luka 24:36-49***) akasema, "Amani iwe nanyi!" Alitoka wapi? Mikutano yote kama hiyo ilifanyika kwa siri nyuma ya milango iliyofungwa, kwa kuogopa Wayahudi (***Yohana 20:19,26***), lakini hapa kulikuwa na kuonekana ghafla bila dalili yoyote ya

[B116]

nao wakati wakitetemeka na kuogopa, wakidhani wamemwona roho. Akawa fariji, akawaambia watulize hofu zao, akawaonyesha mikono na miguu yake, akisema, "Ni mimi mwenyewe; nishikeni mione; maana roho hana mwili na mifupa, kama mnavyoniona mimi nina." Nao walipokuwa bado hawajaamini kwa furaha, na wakishangaa, akawaambia, "Mna chakula hapa?" wakampa kipande cha samaki wa kuoka, naye akachukua, akala mbele yao. Kisha akawafungua *akili* zao, macho yao ya kiakili, na kuwaelezea Maandiko, akionyesha kutoka kwa sheria na manabii kwamba mambo haya yalikuwa yametokea sawasawa kama yalivyotabiriwa. Lakini Tomasi hakuwepo (***Yohana 20:24***); na wengineo walipomwambia kwamba walimwona Bwana, hakukubali, akisema, "Isipokuwa nitakapouona alama ya misumari mikononi mwake, na kuingiza mkono wangu tumboni mwake, sitamini."

Siku nane zikapita bila maonyesho zaidi, nao wakapata muda wa kutulia na kufikiria na kujadili matukio ya siku ile ya ajabu, wakati, wanafunzi walipokusanyika tena kama awali, Yesu akasimama katikati yao, kama vile jioni ya kwanza, akisema, "Amani iwe nanyi." (***Yohana 20:26***) Wakati huu Tomasi alikuwepo, na Bwana akamwambia, "Tomasi, nyosha kidole chako hapa, ukaone mikono yangu; na unyoshe mkono wako hapa, ukaingize katika paja langu; wala usiwe asiye na imani, bali uwe mwenye kuamini." Hivyo akaonyesha kwamba alijua Tomasi alichosema bila kuambiwa, na akampa uthibitisho wa ufufuo wake ambao Tomasi alisema ungemtosha; na kwa furaha Tomasi akajibu, "Bwana wangu na Mungu wangu!"

Baada ya hili, lazima kulikuwa na muda mrefu kabla ya kuwepo kwa dalili nyingine ya uwepo wa Bwana, na wanafunzi waliokuwa Wagalilea walianza kufikiria nyumbani na mustakabali; na wakikumbuka ujumbe wa Bwana kupitia wanawake, kwamba atawatangulia kwenda Galilaya,

wakaenda huko. Pengine wakiwa njiani, Bwana aliwakutana nao, kama Mathayo anavyosimulia, mlimani. Walifadhaika; hawakuweza tena kumhisi ukaribu ule waliowahi kuwa nao naye; alionekana amebadilika sana tangu aliposulubishwa, tofauti na alivyokuwa zamani—alijitokeza na kutoweka katika nyakati na maeneo ya ajabu; hakuonekana tena kama "mtu Kristo Yesu"; hivyo Mathayo anasema "wakamwabudu—lakini wengine walisita." Baada ya kuongea nao machache, Bwana "alitoweka" machoni pao, na kuwaacha wakijiuliza nini kingefuata. Kwa muda fulani baada ya kurudi kwao Galilaya hakuna jambo la ajabu lililotokea, na hakukuwa na dalili nyingine ya uwepo wa Bwana. Bila shaka walikusanyika pamoja na kujadili hali hiyo, na kujiuliza kwa nini hakujitokeza kwao mara nyingi zaidi.

Walipokuwa wakisubiri, siku na wiki zilionekana kuwa ndefu. Zamani sana walikuwa wameacha shughuli za kawaida za maisha, ili kumfuata Bwana kutoka mahali hadi mahali, wakijifunza kwake, na kuwahubiria wengine, "Ufalme wa mbinguni umekaribia." (***Mathayo 10:5-7***) Hawakutaka sasa kurudi kwenye shughuli zao za zamani; na bado, wangeendeleaje na kazi ya Bwana? Waliielewa hali hiyo wazi vya kutosha kujua kwamba hawakuweza tena kuhubiri ufalme uliokuwa karibu kama zamani; kwa maana watu wote walijua kwamba Bwana na Mfalme wao walikuwa wamepigwa msalaba, na hakuna aliyejua kuhusu ufufuo wake isipokuwa wao wenyewe. Wakati wote wao kumi na mmoja walivyokuwa wamekata tamaa na wenye wasiwasi, wakisubiri kitu, wasichokijua, Petro akasema, "Basi, haifai kukaa tu bila kazi: Nitarudi kwenye kazi yangu ya zamani ya uvuvi;" na wengine sita wakasema, "Nasi tutafanya vivyo hivyo: tutaenda nawe." (***Yohana 21:3***) Na pengine waliosalia pia wakarudia kazi zao za zamani.

Nani anaweza kuhoji kwamba Bwana alikuwa pamoja nao kwa njia isiyoonekana mara nyingi walipokuwa wakizungumza pamoja, akidhibiti na

[B118]

kuongoza mkondo wa matukio, n.k., kwa ajili ya mema yao makuu? Kama wangepata mafanikio makubwa na kuzama katika shughuli za biashara, punde si punde wasingeweza kufaa kwa huduma ya juu zaidi; lakini kama wasingepata mafanikio, ingeonekana kama kuwanyanyasa; hivyo Bwana alichukua mpango uliowafundisha somo ambalo huwafundisha wafuasi wake mara nyingi, yaani: kwamba mafanikio au kushindwa kwa juhudi zao, katika mwelekeo wowote, anaweza kulidhibiti akipenda.

Kampuni ya wavuvi wazee ilijipanga upya: walikusanya boti zao, nyavu zao, n.k., na wakaenda kuvua kwa mara ya kwanza. Lakini walifanya kazi usiku kucha na hawakuvua samaki hata mmoja, na wakaanza kukata tamaa. Asubuhi, mgeni kando ya pwani aliwaita ili kujua mafanikio yao. Mafanikio duni! Hatujavua chochote, walijibu. Jaribuni tena, alisema mgeni. Sasa rushieni nyavu yenu upande mwingine wa boti. Hakuna maana, mgeni, tumeshajaribu pande zote usiku kucha, na kama kungekuwa na samaki upande mmoja, wangekuwa na upande wa pili. Hata hivyo, tutajaribu tena na tukakuonyesha. Wakafanya hivyo, na wakapata samaki wengi sana. Ajabu! walisema wengine; lakini Yohana, mwangalifu na mwenye kuelewa haraka, mara moja alipata wazo sahihi, na akasema, Ndugu zangu, ni Bwana pekee angeweza kufanya hivi. Je, hamkumbuki kulishwa kwa umati, n.k.? Hilo lazima ni Bwana kando ya pwani, na hii ni njia nyingine ambayo ameichagua kujidhihirisha kwetu. Je, hamkumbuki ilivyokuwa hivyo Bwana alipotuita kwa mara ya kwanza? Wakati huo pia, tulikuwa tumeshughulika usiku kucha na hatukukamata chochote hadi alipotuita, akisema, "Sheri-sheni mitanda yenu ili mpate samaki." (***Luka 5:4-11***) Ndiyo, kwa hakika huyo ni Bwana, ingawa, tangu ufufuo wake, hatuwezi kumtambua kwa sura yake. Sasa huonekana katika maumbo mbalimbali; lakini kila mara tunajua ni yeye kwa jambo fulani la kipekee kama hili, linalotukumbusha tukio fulani maalum la kumfahamu kwetu zamani.

Na walipofika kando ya mto, wakakuta kwamba Yesu alikuwa na mkate pamoja na samaki, na wakajifunza somo, kwamba chini ya

[B119]

maelekezo yake na utunzaji wake na katika huduma yake hawangeachwa na njaa. (***Luka 12:29,30***) Hawakumuuliza kama yeye ni Bwana; kwa maana katika hili kama katika matukio mengine, *macho ya ufahamu wao* yalipofunguliwa, walimtambua, si kwa kuona kwa macho, bali kwa muujiza. Kisha zikafuata maagizo ya saa hiyo ya kupendeza, zikimhakikishia Petro kuwa bado amekubaliwa licha ya kumkana Bwana, jambo ambalo alilitubu na kulilia. Sasa alijifunza upya juu ya upendo wa Bwana wake, na juu ya haki yake endelevu ya kuwalisha kondoo na wanakondoo. Tunaonekana kumsikia Bwana akisema, Huna haja ya kurudi kwenye uvuvi, Petro: Nilikuitia mara moja kuwa mvuvi wa watu, na, nikijua moyo wako bado ni mwaminifu na mwenye bidii, ninahuisha tena uteuzi wako kama mvuvi wa watu.

"Na, alipokuwa akila pamoja nao, aliwaamuru wasitoke Yerusalemu, bali wasubiri ahadi ya Baba, akisema, 'Ambayo mmenisikia mimi; maana Yohana aliwabatiza kwa maji, lakini ninyi mtabtizwa kwa Roho Mtakatifu si baada ya siku nyingi.'" (***Matendo 1:6***
—margini) Hivyo walifika Yerusalemu kama walivyoelekezwa, na hapa, siku arobaini baada ya ufufuo wake, alikutana nao kwa mara ya mwisho na kuzungumza nao. Wakajipatia ujasiri mara hii kumwuliza kuhusu ufalme aliowaahidi, wakisema, "Bwana, je, wakati huu utarudisha ufalme kwa Israeli?" Wazo hili la ufalme lilikuwa juu kabisa katika akili za Kiyahudi wote. Walisoma Israeli ingekuwa kichwa miongoni mwa mataifa chini ya Masihi, na hawakuijua kipindi kirefu cha Mataifa, na hawakuona bado kwamba baraka kuu ilikuwa imeondolewa kwa Israeli ya kimwili (***Mathayo 21:43***; ***Rum. 11:7***), na kwamba wao wenyewe wangekuwa wanachama wa Israeli mpya (ya kiroho), ukuhani wa kifalme na taifa takatifu, ambao kupitia kwao, kama mwili wa Kristo, baraka ya ulimwengu ingekuja. Bado hawakuelewa chochote kati ya haya

[B120]

mambo. Wangeweza vipi? Hawakuwa bado wamepokea Roho Mtakatifu wa kuasiliwa kama wana, bali walikuwa bado chini ya hukumu; kwa sababu, ingawa dhabihu ya ukombozi ilikuwa imetolewa na Mkombozi, haikuwa bado imewasilishwa rasmi kwa niaba yetu katika Mahali Patakatifu Pa Mtakatifu, yaani Mbingu yenyewe. (***Yohana 7:39***) Hivyo Bwana wetu hakujaribu kutoa jibu lolote la maelezo kwa swali lao, bali alisema tu, "Si kazi *yenu* kujua nyakati na majira ambayo Baba aliweka katika mamlaka yake mwenyewe. *Lakini mtapokea nguvu* * baada ya Roho Mtakatifu kumwja juu yenu; nanyi mtakuwa mashahidi wangu katika Yerusalemu, na katika Uyahudi wote, na katika Samaria, na hata mwisho wa nchi." ***Matendo 1:7,8***

Kisha Bwana, ambaye alikuwa akitembea nao, alipofika Mlima wa Mizaituni, aliinua mikono yake akawabariki, naye akaachana nao akapaa juu; wingu likamchukua kutoka machoni pao. (***Luka 24:48-52***; ***Matendo 1:6-15***) Walianza kuona zaidi kuhusu mpango wa Mungu sasa. Bwana aliyeshuka kutoka mbinguni alikuwa amerudi kwa Baba, kama alivyowaambia kabla ya kufa kwake—alikuwa ameenda kuwaandalia mahali na angekuja tena na kuwapokea—alikuwa ameenda mbali kupokea ufalme ulioahidiwa, na kurudi (***Luka 19:12***); na kwa wakati huo walipaswa kuwa *mashahidi* wake kote duniani ili kuwaita na kuandaa watu wampokee atakapokuja kutukuzwa katika watakatifu wake, na kutawala kama Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana. Waliuona utume wao mpya, wa kutangaza kwa kila kiumbe mfalme anayekuja kutoka mbinguni, "pamoja na

---

*Nguvu hii iliyohadithiwa ya kujua na kuelewa nyakati na majira, na mambo yote yanayohusiana na *ushuhuda* unaofaa, inamhusu Kanisa zima kuanzia mwanzo hadi mwisho; na chini ya mwongozo na nguvu ya Roho Mtakatifu, chakula kwa wakati mwafaka kuhusu kila kipengele cha mpango hutolewa, ili tuwe mashahidi wake, hata kufikia mwisho wa enzi hii. Linganisha ***Yohana 16:12,13***.

[B121]

mamlaka mbinguni na duniani," kuwa kazi muhimu zaidi kuliko ile ya miaka iliyotangulia, walipotangaza "mtu Kristo Yesu," na kumfuata yeye aliyedharauliwa na kukataliwa na wanadamu." Bwana wao aliyefufuka alikuwa amebadilika kweli, si tu katika mwonekano wake binafsi—akitokea wakati mwingine kwa namna na mahali pamoja, na tena kwa namna na mahali tofauti, akionyesha "mamlaka yake yote"—bali alikuwa amebadilika pia katika hali au asili yake. Hakuwavutia tena Wayahudi, wala kujionyesha kwao; maana tangu ufufuo wake hakuna aliyemwona kwa namna yoyote isipokuwa marafiki na wafuasi wake. Maneno yake, "Bado kitambo kidogo, na ulimwengu hautani-ona *tena*," yalithibitishwa hivyo.

Hivyo basi, imani ya mitume na ya Kanisa la awali ilithibitishwa kwa jambo la ufufuko wa Bwana. Shaka zao zilisambaratika, na mioyo yao ilifurahi; nao wakarudi Yerusalemu na kuendelea katika maombi na kuomba msaada na kusoma Maandiko, wakisubiri kupokewa walikokolezwa na Baba, na kupewa neema ya ufahamu wa kiroho, na vipawa maalum vya miujiza vya nguvu, ili kuwawezesha kuwashawishi Waisraeli wa kweli, na kuanzisha Kanisa la Injili, siku ya Pentekoste. ***Matendo 1:14; 2:1***

Ingawa Bwana wetu katika kuja kwake kwa pili hatadhihirisha uwepo wake kwa njia ile ile alivyofanya katika siku zile arobaini baada ya ufufuo wake, bado tuna uhakikisho wake kwamba "ndugu hawataacha gizani." Bali, zaidi ya hayo: tutakuwa na msaada ambao wao hawakuweza na hawakupata kuwasaidia katika siku hizo arobaini, yaani, "*nguvu* itokayo juu," kutuongoza katika ufahamu wa kila kweli inayostahili kueleweka, na, kama ilivyoahidiwa, kutuonyesha mambo *yajayo*. Hivyo basi, kwa wakati ufaao tutakuwa na ufahamu kamili wa namna, wakati na mazingira yatakayosindikiza kuonekana kwake, ambayo, ikisubiriwa na kufuatiliwa kwa makini, hayatakuwa na ushawishi mdogo kuliko ilivyokuwa ushahidi wa Bwana wetu

[B122]

ufufuo uliotolewa kwa Kanisa la kwanza, ingawa wa aina tofauti.

Hakuna shaka kwamba Bwana wetu katika kuja kwake kwa pili *angeweza* kuchukua umbo la kibinadamu, na hivyo kuonekana kwa wanadamu, kama alivyofanya kwa wanafunzi wake baada ya ufufuo wake; si tu kwa sababu alionekana hivyo akiwa na umbo la kibinadamu katika siku hizo arobaini, bali pia kwa sababu viumbe wa kiroho hapo zamani wameonyesha uwezo wa kuonekana kama wanadamu wenye mwili na katika maumbo mbalimbali. Lakini maonyesho ya aina hiyo yangekuwa kinyume na mwelekeo mkuu wa mpango wa Mungu, na pia kinyume na maonyo yaliyotolewa katika Maandiko, kuhusu jinsi ya maonyesho yake, kama tutakavyoona. Badala yake, ni mpango wa Bwana kwamba ufalme wake wa kiroho utawasiliana, utafanya kazi, na kuonyesha uwepo na nguvu zake kupitia vyombo vya kibinadamu, vya kidunia. Kama vile mfalme wa ulimwengu huu, Shetani, ingawa haonekani na wanadamu, anavyoonyesha ushawishi mkubwa duniani kupitia wale walio chini yake, na waliokamatwa na kudhibitiwa na roho yake, ndivyo Mfalme mpya wa Amani, Bwana, atakavyofanya kazi hasa ndani ya, na kuonyesha uwepo na nguvu zake kupitia, wanadamu, walio chini yake na waliokamatwa na kudhibitiwa na roho yake.

Kuona kwa jicho la kawaida na kusikia kwa sikio la kawaida si yote kuhusu kuona na kusikia. "Hakuna mtu aliyemwona Mungu wakati wowote" hivyo, lakini watoto wote wa Mungu wamemwona, wakamjua, na kuwa na ushirika naye. (***Yohana 1:18; 5:37; 14:7***) *Tunasikia* wito wa Mungu, "wito wetu mkuu," *tunasikia* sauti ya Mchungaji wetu, na daima tunamtazama Yesu, na *kuona* zawadi, taji la uzima analoahidi—si kwa kuona na kusikia kwa kawaida, bali kwa ufahamu wetu. Ni ya thamani zaidi sana kuona kwa macho ya roho Bwana wetu aliyebadilishwa na kuwa wa utukufu, akiwa Mfalme wa kiroho, aliyeinuliwa juu sana wa utukufu, Mkombozi wetu na pia Mfalme wetu, kuliko kuona kwa jicho la kawaida kabla ya Pentekoste.

[B123]

Kulikuwa na uhitaji wa Bwana wetu kujitokeza kwa namna aliyofanya kwa wanafunzi wake, baada ya ufufuo wake, ambao hautakuwepo wakati wa kuja kwake kwa mara ya pili. Kusudi lake wakati huo litahudumiwa vizuri zaidi kwa njia tofauti. Kwa hakika, kujitokeza hivyo katika ujio wake wa pili kungekuwa na madhara kwa kusudi lililokuwa likitekelezwa wakati huo. Kusudi lake katika kujitokeza kwa wanafunzi wake baada ya ufufuo wake lilikuwa ni kuwashawishi kwamba yeye aliyekufa yuko hai milele, ili waende na kuwa mashahidi wa ukweli wa ufufuo wake (***Luka 24:48***), na kwamba ushuhuda wao uwe msingi imara kwa imani ya vizazi vijavyo. Kwa kuwa hakuna mtu anayeweza kumwendea Mungu kwa kukubalika, na kupokea Roho Mtakatifu wa kuasiliwa, bila *imani* katika Kristo, ilikuwa ni lazima, si kwa ajili ya wanafunzi wa wakati huo tu, bali kwa ajili ya wote tangu wakati huo, kwamba *ushahidi* wa ufufiko na mabadiliko yake uwe wa aina ambayo *wanadamu wa kawaida wangeweza kuuelewa na kuuthamini*. Baada ya kupokea Roho Mtakatifu na kuelewa mambo ya kiroho (Tazama ***1 Kor. 2:12-16***), wangeweza kuamini ushuhuda wa malaika kando ya kaburi, kwamba alikuwa amefufuka kutoka kwa wafu, hata kama wangekuwa wameona mwili wa mwanadamu Kristo Yesu bado ukiwa umelala katika kaburi; lakini si hivyo kabla—mwili ulipaswa kuwa umetoweka ili kuwafanya waweze kuamini ufufuo wake. Baada ya Roho Mtakatifu kuwafanya waweze kutambua mambo ya kiroho, wangeweza kuamini ushuhuda wa manabii kwamba ilikuwa lazima afe, na *aanguke kutoka kwa wafu*, na kwamba angekuwa amepandishwa hadhi sana kama Mfalme wa utukufu, bila ya kuwa na haja ya yeye *kujitokeza kama mwanadamu*, na kuvaa miili mbalimbali ya nyama kama vazi, ili waweze kumgusa na *kumwona* akipaa. Lakini haya yote yalikuwa ya lazima kwao na kwa wanadamu wote wa kawaida. Kwa kuamini, tunamwendea Mungu kupitia kwake na kupokea msamaha wa dhambi na Roho wa kuasiliwa, ili kuelewa mambo ya kiroho.

Hata alipokuwa akiondoa vikwazo *vya asili* kwa imani, kwa kuchukua umbo la kibinadamu, n.k., Bwana wetu *aliwashawishi* wanafunzi,

[B124]

na kuwafanya *mashahidi* kwa wengine, si kwa kuona na kugusa kwao kwa kawaida, bali kwa kuwafafanulia kwa maandiko: "Ndipo alipofungua akili zao, wakaelewa maandiko, akawaambia, 'Imeandikwa hivi, na ilimpasa Kristo kuteswa na kufufuka kutoka kwa wafu siku ya tatu, na kwamba toba na msamaha wa dhambi zihubiriwe kwa jina lake kwa mataifa yote, kuanzia Yerusalemu. *Nanyi ni mashahidi wa mambo haya*." (***Luka 24:45-48***) Petro pia anaweka wazi mambo haya, akisema, "Yeye Mungu alimfufua siku ya tatu, *akamweka* aonekane—SI KWA WATU WOTE, bali kwa mashahidi walioteuliwa awali na Mungu, kwa sisi, tuliokula na kunywa naye baada ya kufufuka kwake kutoka kwa wafu. Nasi akatuamuru tuwatangazie watu kwamba huyu [Yesu aliyefufuka] ndiye aliyetengwa na Mungu kuwa mwamuzi wa walio hai na waliokufa." ***Matendo 10:40-42***. *Tafsiri ya Diaglott*.

Kwa Bwana wetu, baada ya ufufuo wake, ilikuwa ni suala tu la busara ni njia gani ya kujitokeza kwa wanafunzi wake ingekamilisha lengo lake vizuri zaidi, la kufanya ufufuo wake na mabadiliko ya asili yake yajulikane. Kama angejitokeza kama *mwali wa moto*, kama malaika alivyojitokeza kwa Musa katika kichaka kinachowaka moto (***Kumb. la Torati 3:2***), kwa hakika angeweza kuzungumza nao, lakini ushahidi uliotolewa kwa njia hiyo usingekuwa na ushawishi mkubwa kama ule wa njia aliyoichagua, kwa mitume na kwa ulimwengu wote walioshuhudia.

Kama angejitokeza katika utukufu wa umbo la kiroho, kama malaika alivyomtokea Danieli (***Dan. 10:5-8***), utukufu huo ungekuwa mkubwa kuliko washuhuda walivyoweza kuvumilia. Pengine wangeogopa sana hata wasiweze kupokea maagizo kutoka kwake. Bwana hakuwahi kujionyesha hivi kwa yeyote isipokuwa Paulo; na Paulo alivyoshindwa kabisa na mwonekano huo mfupi wa utukufu wake, akaanguka chini na

[B125]

akapofikwa na upofu kwa mwangaza wake, ambao ulikuwa mkubwa kuliko ule wa jua adhuhuri.

Katika uchunguzi wetu wa njia ya kujidhihirisha iliyotumiwa na Bwana wetu wakati wa siku hizo arobaini, tuliona kwamba alijiruhusu kujidhihirisha hata kwa mashahidi waliochaguliwa mara chache tu, na kisha kwa muda mfupi. Muda wote alipokuwa akijidhihirisha kwao, kama ungekusanywa siku moja badala ya kuwa kwa vipindi katika siku arobaini, huenda ungekuwa chini ya saa kumi na mbili, au thelathini ya themanini ya muda wote huo. Hii ikiwa kweli, ni wazi kwamba alikuwa nao *bila kuonekana* kwa takriban themanini na tisa kati ya themanini za kipindi hicho cha siku arobaini. Na hata walipopata *maonyesho*, hayakuwa (isipokuwa mara moja, yaliyomrudia Yuda Toma) katika umbo lililofanana kabisa na lile walilolifahamu kwa undani kwa miaka mitatu, na waliloliona siku chache tu kabla. Hakuna hata mara moja iliyodokezwa kwamba walimtambua kwa sura ya kawaida ya uso wake, wala hata kwamba alitambuliwa kwa mwonekano uleule kama katika maonyesho mengine.

Mariamu alidhani alikuwa "mwenzi wa bustani." Kwa wawili waliokuwa njiani kuelekea Emmau, alikuwa "mgeni." Pia alikuwa mgeni kwa wavuvi waliokuwa baharini Mw Galile, na kwa wale kumi na mmoja waliokuwa chumbani juu. Kila mara alitambuliwa kwa matendo yake, maneno yake, au sauti yake waliyokuwa wamezoea.

Wakati Tomasi alipotangaza kwamba ushahidi pekee ulioelekezwa kwa kuona na kugusa kwake kwa kawaida ndio ungekubalika kwake, Bwana, ingawa alikubali ombi hilo, alimkemea kwa upole, akisema, Kwa sababu umeona, umeamini; wamebarikiwa wale wanaoamini *wasiotimua*. (***Yohana 20:27-29***) Ushahidi thabiti zaidi ulikuwa ule ambao haukuelekezwa kwa kuona kwa kawaida, na wamebarikiwa zaidi wale wanaojiweka tayari kupokea ukweli kupitia ushahidi wowote ambao Mungu anapenda kuuthibitisha.

[B126]

Hivyo aliwaonyesha, si tu kwamba sasa alikuwa na uwezo wa kuonekana kwa njia na maumbo mbalimbali, bali pia kwamba hakuna hata mmoja wa miili waliyoiona ulikuwa mwili wake wa kiroho, wenye utukufu, ingawa ukweli wa ufufuo na uwepo wake ulidhihirishwa kwao kwa njia hii. Maumbo tofauti, na vipindi virefu vya uwepo usioonekana bila dhihirisho la nje, vilidhihirisha ukweli kwamba ingawa Bwana na mwalimu wao alikuwa hai na hakuwa bado amepaa kwenda kwa Baba, sasa alikuwa kiumbe wa kiroho, asiyeonekana kwa macho ya binadamu, lakini akiwa na uwezo wa kudhihirisha uwepo na nguvu zake kwa njia mbalimbali apendavyo.*

Kutengeneza mwili na mavazi aliyojitokeza kwao, katika chumba hicho hicho walipokuwa wamekusanyika, ilikuwa ushahidi usio na shaka kwamba Kristo hakuwa tena binadamu, ingawa aliwahakikishia wanafunzi wake kwamba mwili waliouona, na ambao Tomasi aliugusa, ulikuwa mwili halisi wa nyama na mifupa, na si maono tu au mwonekano tu.+ Kama binadamu hangeweza kuingia ndani ya chumba

---

Tukio lililorekodiwa na ***Luka (4:30)*** halipaswi kuchukuliwa kama kisa kinachofanana na kuonekana kwake na kutoweka kwake baada ya ufufuo wake. Hilo halikuwa kutoweka kwa maana ya kuwa mtu haonekani kwa watu. Ilikuwa ni mwendo tu wa ustadi na wa haraka, ambao kupitia kwake aliepuka mpango wa mauaji wa maadui zake. Kabla hawajatekeleza mipango yao ya kifo chake, aligeuka, akapita katikati yao, wala hakuna mtu aliyekuwa na ujasiri wala nguvu ya kumdhuru, kwa sababu saa yake haikuwa imefika.

+Mtu yeyote asidhani kwa haraka kwamba hapa tunafuata Uspiritisti, U-Swedenborgia au *itikadi* nyingine yoyote. Sisi kwa urahisi tunafuata na kuunganisha kimaelezo maelezo ya kitume. Tofauti kubwa kati ya mafundisho ya Biblia na ule mbadala wake ulioenezwa na Shetani, unaojulikana kama Uspirituali, tunaiona waziwazi na tutaichunguza katika toleo lijalo. Inatosha hapa kuashiria kwamba Uspiri wa mawasiliano na *wafu* hujidai kuwasiliana kati ya *wafu* na walio hai, wakati Biblia inakemea hili (***Isaya 8:19***), na inafundisha kwamba mawasiliano kama hayo yaliyokuwa *ya kweli* yamefanywa tu na viumbe wa kiroho, kama vile malaika, na na Bwana wetu; na si kwa Bwana wetu alipokuwa "*mtu* Kristo Yesu," wala alipokuwa amekufa, bali baada ya mabadiliko ya ufufuo wake, alipokuwa amekuwa kiumbe wa "roho inayotoa uhai" au "roho ya uhai".

[B127]

bila kufungua mlango, lakini kama kiumbe wa roho aliweza, na hapo hapo alitengeneza na kuvaa mwili wa nyama na mavazi kama alivyoyaona yanafaa kwa kusudi lililokusudiwa.

Wala hatuwezi kwa muda mfupi kukubali pendekezo la wengine, kwamba Bwana wetu alifungua milango bila kuonekana; kwani maandishi ni wazi na dhahiri kwamba alikuja na kusimama katikati yao *huku milango ikiwa imefungwa*—pengine ikiwa imefungwa na kufungwa kwa uangalifu mkubwa pia—"kwa hofu ya Wayahudi." ***Yohana 20:19,26***

Somo la asili yake iliyobadilika lilisisitizwa zaidi na jinsi alivyowaacha machoni mwao: "Aliwatoweka machoni mwao." Mwili wa kibinadamu wenye nyama na mifupa, n.k., na mavazi yake, *vilivyojitokeza* ghafla huku milango ikiwa imefungwa, havikutoka nje kupitia mlango, bali *vilitoweka* tu au viliyeyuka kurudi kuwa vitu vya asili vilivyotumika kuuumba, muda mfupi kabla ya hapo. Aliwatoroka *machoni pao*, na hawakuona tena alipokuwa mwili wake wa nyama na mifupa na mavazi aliyojitokeza nayo vimetoweka, ingawa bila shaka alikuwa bado nao—akiwepo wasiomwona; na vivyo hivyo kwa sehemu kubwa ya wakati katika siku hizo arobaini.

Katika nyakati maalum, kwa ajili ya mafundisho maalum, Mungu amewapa viumbe wengine wa kiroho, malaika, nguvu kama hiyo, ikiwawezesha kujitokeza kama wanadamu, katika miili ya nyama na mifupa iliyokula na kuzungumza na wale waliowafundisha, kama vile Bwana wetu alivyofanya. Tazama ***Mwanzo 18***; ***Waamuzi 6:11-22; 13:3-20***; na maelezo kuhusu haya katika Juz. I, kurasa 178 hadi 180.

Nguvu iliyoonyeshwa na Bwana wetu, na malaika waliotajwa, ya kuumba na kutoweka mavazi waliyokuwa wamevalia ilikuwa ya kiungu kama vile kuumba na kutoweka miili yao ya kibinadamu waliyojifanya; na miili hiyo haikuwa zaidi miili yao ya kiroho ya utukufu kuliko vile ilivyokuwa kwa mavazi waliyokuwa wamevalia. Itakumbukwa kwamba ile kanzu isiyo na mshono

joho na mavazi mengine ambayo Mkombozi wetu alivaa kabla ya kusulubishwa kwake vilikuwa vimegawanywa miongoni mwa wanajeshi wa Kirumi, na kwamba nguo za kaburini ziliachwa zimefanywa vizuri ndani ya kaburi (***Yohana 19:23,24; 20:5-7***), hivyo basi mavazi ambayo alionekana akiwa nayo katika matukio yaliyotajwa lazima yalibuniwa maalum, na pengine yalikuwa yaliyofaa zaidi kwa kila tukio. Kwa mfano, alipojitokeza kwa Mariamu akiwa kama mkulima, huenda alikuwa amevaa mavazi yanayofanana na yale ambayo mkulima hupamba.

Kwamba miili ambayo Bwana wetu alionekana nayo ilikuwa miili halisi ya kibinadamu, na si njozi tu, aliwafahamisha waziwazi alipokula mbele yao, na kuwafanya wamguse na kuona kwamba mwili ulikuwa ni nyama na mifupa halisi, akisema, "Mbona mmewatwa na hofu? Tazameni mikono yangu na miguu yangu, kwamba ni mimi mwenyewe. Niguseni, mkaone; kwa *maana roho hana nyama na mifupa*, kama mnavyoniona mimi nikiwa nayo."

Wakristo wengine hutoa hitimisho la kipuuzi kabisa kutokana na kauli hii ya Bwana wetu kuhusu ukweli wa mwili wake wa nyama na mifupa aliouvaa. Wanaona mwili huo aliouvaa kuwa ni mwili wake wa roho, na wanatangaza kwamba mwili wa roho una nyama na mifupa, na ni kama mwili wa binadamu, isipokuwa tu kwamba kitu kisichoweza kufafanuliwa, ambacho wanakiita roho, hutiririka katika mishipa yake badala ya damu. Wanaonekana kupuuza kauli ya Bwana wetu, kwamba hii haikuwa mwili wa roho—kwamba kiumbe wa roho hana nyama na mifupa. Je, pia wanasahau kauli ya Yohana, kwamba "Bado haijadhihiri" kile ambacho mwili wa roho ni, na kwamba hatutajua hadi tutakapobadilishwa na kufanywa kufanana naye na kumwona, si kama alivyokuwa, bali kama alivyo? (***1 Yohana 3:2***) Je, pia wanasahau kauli wazi ya Mtume Paulo kwamba "*nyama na damu* haziwezi kurithi ufalme wa Mungu?"—na uhakikisho wake zaidi kwamba *kwa hiyo* warithi wote pamoja na Kristo lazima pia "*wabadilishwe*?" ***1 Kor. 15:50,51***

Wakristo wengi wana dhana kwamba utukufu wa Bwana wetu

[B129]

mwili wa kiroho ni ule ule mwili uliosulubishwa na kuzikwa katika kaburi la Yosefu: wanatarajia, watakapomwona Bwana katika utukufu, kumtambua kwa alama za majeraha alizopokea Kalvari. Hii ni kosa kubwa, ambalo ufikirio mdogo tu unapaswa kulifanya lionekane wazi—Kwanza, ingethibitisha kwamba mwili wake wa ufufuo si wa utukufu au mkamilifu, bali wenye makovu na ulioharibika sura: Pili, ingethibitisha kwamba tunajua ni nini mwili wa kiroho, kinyume na kauli ya Mtume: Tatu, ingethibitisha kwamba bei ya ukombozi wetu ilirejeshwa; kwa maana Yesu alisema, "Nitaweka mwili wangu kwa ajili ya uhai wa ulimwengu." Ilikuwa ni mwili wake, maisha yake *kama mwanadamu*, ubinadamu wake, uliokombolewa kwa ajili ya ukombozi wetu. Na alipofufuliwa tena kwa nguvu za Baba, haikuwa kwa ajili ya kuwepo kama mwanadamu; kwa sababu hilo lilitolewa dhabihu kama bei yetu ya ukombozi. Na kama bei hiyo ingerejeshwa, tungekuwa bado chini ya hukumu ya kifo, na bila tumaini.

Hatuna sababu zaidi ya kudhani kwamba mwili wa roho wa Bwana wetu tangu ufufuo wake ni mwili wa kibinadamu kuliko tulivyo na sababu ya kudhani kwamba mwili wake wa roho kabla ya kuja kwake kwanza ulikuwa wa kibinadamu, au kwamba viumbe wengine wa roho wana miili ya kibinadamu; kwa maana roho haina nyama na mifupa; na, anasema Mtume Petro, Bwana wetu "aliuawa katika mwili lakini akafanywa hai katika roho."

Hata hivyo, mwili wa kibinadamu wa Bwana wetu uliondolewa kutoka kwenye kaburi kwa njia isiyo ya kawaida; kwa sababu kama ungebaki huko, ungefanya kuwa kikwazo kisichoshindika kwa imani ya wanafunzi, ambao bado hawakuwa wamefundishwa mambo ya kiroho
—kwa maana "Roho bado hakukuwa amepewa." (***Yohana 7:39***) Hatujui chochote kuhusu kilichotokea kwa mwili huo, isipokuwa kwamba haukooza wala kuharibika. (***Matendo 2:27,31***) Iwapo uliyeyushwa kuwa gesi au kama bado umehifadhiwa mahali fulani kama kumbukumbu kuu ya upendo wa Mungu, utiifu wa Kristo, na ukombozi wetu, hakuna anayejua—wala maarifa kama hayo

[B130]

Muhimu. Kwamba Mungu alificha kwa muujiza mwili wa Musa, tumehakikishiwa (***Kumb.*** la ***Torati 34:6***; ***Yuda 9***); na kwamba kama *kumbukumbu* Mungu aliuhifadhi kwa muujiza manna usiharibike katika mkombe wa dhahabu, uliowekwa katika Sanduku la Agano chini ya Kiti cha Neema katika Hema la Mkutano, na kwamba ulikuwa ni ishara ya mwili wa Bwana wetu, mkate uliotoka mbinguni, pia tunajua. (***Kumb. la Torati 16:20,33***; ***Ebr. 9:4; Yoh***. ***6:51-58***) Basi, haitatushangaza ikiwa, katika Ufalme, Mungu ataonyesha ulimwenguni mwili wa nyama, uliosulubishwa kwa ajili ya wote katika kutoa fidia kwa niaba yao—usiotenguka, bali uliohifadhiwa kama ushuhuda wa milele wa upendo usio na kiasi na utiifu kamili. Angalau inawezekana kwamba ***Yohana 19:37*** na ***Zekaria 12:10*** zinaweza kutimizwa kwa njia hii. Wale waliopiga kelele, "Msalibishe!" huenda bado, kama mashahidi, wakitambua mwili uleule uliopaswa kwa mkuki na kuchanwa na misumari na miiba.

Kuuchukulia mwili mtakatifu wa Bwana wetu kama mwili wa nyama hakungeweza hata kidogo kuelezea maonekano yake ya kipekee na ya ghafla wakati wa siku hizo arobaini kabla ya kupaa kwake. Angewezaje kuonekana ghafla kisha kutoweka? Ilikuwaje kwamba alijificha karibu kila wakati wakati wa siku hizo arobaini? Na kwa nini kila mara alipojitokeza alikuwa amebadilika kiasi cha kutotambulika kuwa yule yule aliyewahi kuonekana, au yule aliyejulikana na kupendwa na wote, kabla ya kusulubishwa kwake, siku chache tu zilizopita?

Haitoshi kusema tu kwamba hizi zilikuwa miujiza, kwani basi ni lazima kutajwa matumizi au ulazima wa miujiza hiyo. Ikiwa mwili wake baada ya ufufuo wake ulikuwa wa nyama na mifupa, na ukiwa ni ule mwili uleule uliosulubishwa, ukiwa na sifa na alama zote, *kwa nini* alifanya miujiza ambayo sio tu haikuthibitisha ukweli huo, bali ambayo inaonekana, tulivyoona, ilifundisha kinyume chake?—kwamba yeye mwenyewe hakuwa binadamu tena—wa nyama na mifupa—bali kiumbe wa kiroho aliyeweza kuja na kuondoka kama upepo, kiasi kwamba hakuna aliyeweza kusema alitoka wapi

[B131]

alikuja au alikwenda, lakini ambaye, kwa kusudi la kuwafundisha, alijitokeza *kama* mwanadamu *katika* miili mbalimbali ya nyama na mifupa aliyoiumba na kuibatilisha kadiri ilivyohitajika.

Kabla ya kusulubishwa kwa Bwana wetu, alikuwa na uhusiano wa karibu na wanafunzi wake, lakini baada ya ufufuo wake, ingawa hakuwapenda kwa upungufu wowote, mwenendo wake kwao ulikuwa wa kujihifadhi zaidi. Hii bila shaka ilikuwa ni kuwaweka wazi zaidi kuhusu hadhi na heshima ya kuinuliwa kwake juu sana, na kuwafunza heshima inayostahili kwa nafsi yake na mamlaka yake. Ingawa kama mwanadamu Yesu hakuwahi kukosa hadhi ya mwenendo inayostahili heshima, bado ulazima mkubwa zaidi wa kujihifadhi ulikuwa wa lazima na mwafaka baada ya mabadiliko yake kuwa na asili ya kimungu. Kujihifadhi kama huko kumekuwa kukiwekwa daima na Yehova kwa viumbe wake, na ni mwafaka chini ya mazingira. Umakini huu uliashiria miadi yote ya Bwana wetu na wanafunzi baada ya ufufuo wake. Ilikuwa mifupi sana, kama alivyosema, "Kuanzia sasa sitazungumza nanyi sana." ***Yohana 14:30***

Wale wanaoamini kwamba Baba yetu wa mbinguni ni roho na si mwanadamu hawapaswi kupata ugumu kutambua kwamba Bwana wetu Yesu, ambaye sasa ameinuliwa hadi asili ya kimungu, na ambaye si tu mfano wa kimaadili wa Mungu bali kwa kweli "*picha halisi ya utu wa Baba*," si mwanadamu tena bali ni kiumbe wa kiroho, ambaye hakuna mtu aliyemwona wala hawezi kumwona bila muujiza. Ni vigumu kwa wanadamu kuona utukufu usiofunikwa wa Bwana Yesu kama ilivyo kwao kumwona Yehova. Fikiria kwa muda mfupi jinsi hata mwangwi wa utukufu wa kiroho ulivyowaathiri Musa na Israeli huko Sinayi. (***Ebr. 12:21***; ***Kut. 19; 20:19-21; 33:20-23; 34:29-35***) "Maono hayo yalikuwa ya kutisha sana," ya kusisimua na kuogofya, "hivyo Musa akasema, 'Ninaogopa sana na ninatetemeka.'" Na ingawa Musa alitiwa nguvu za ajabu ili kuona utukufu wa Bwana, alikuwa na uwezo wa kuona , hivyo kwa ajili ya , siku arobaini na , usiku arobaini , peke yake na

[B132]

Mungu, akiwa amefunikwa na utukufu wake na bila chakula wala kinywaji, alipokea na kuandika sheria ya kimungu (***Kumb. la Torati 34:28***), lakini alipotamani kumwona Bwana uso kwa uso alambiwa, "Huwezi kuona uso wangu; maana hakuna mtu atakayeona mimi na kuishi." (***Kutoka 33:20***) Kwa hiyo, yote ambayo Musa aliwahi kuona ilikuwa ni *mfano* unaomwakilisha Mungu, na hakuna kitu kingine kilichowezekana. Hii pia inaendana na maneno ya Mtume: "Hakuna *mtu* aliyemwona Mungu *wakati wowote*"; yeye ni Mfalme asiye na kifo, asiyeonekana, *ambaye hakuna mtu aliyemwona wala hawezi [kamwe] kumwona*. (***1 Tim. 6:15,16***) Lakini kwamba viumbe wa roho wanaweza na wanamuona Mungu, ambaye yeye mwenyewe ni kiumbe wa roho, imewekwa wazi. ***Mathayo 18:10***

Ikiwa Bwana wetu bado ni "*mtu* Kristo Yesu, *aliyejitoa* kuwa gharama kwa wote" (***1 Tim. 2:5,6***)—ikiwa alipouawa katika mwili aliinuliwa tena katika mwili, na si, kama Mtume anavyotangaza, roho inayotoa uhai—basi badala ya kuinuliwa juu ya malaika na kila jina linalotajwa mbinguni na duniani, bado ni mtu. Na ikiwa anabaki na umbo la mtumwa, alilochukua kwa kusudi la kufa kwa ajili ya kila mtu, na bado ni kidogo chini ya malaika, hawezi kamwe kumwona Mungu. Lakini ni jinsi gani mtazamo kama huo usio na msingi unapochunguzwa kikamilifu katika nuru ya ushuhuda wa kitume. Tafakari pia kwamba ikiwa mwili wa Bwana wetu, uliopaswa na kuumizwa kwa msumari na mkuki na taji la miiba, na uliojaa huzuni, ni mwili wake wa kiroho wa utukufu, na ikiwa alama za majeraha na sura zake za kibinadamu zilizoharibika ni sehemu muhimu ya Bwana aliyetukuzwa, basi asingekuwa mrembo hata kidogo, hata kama tungependa majeraha aliyoyavumilia kwa ajili yetu. Na ikiwa yeye anabeba hivyo mwili usio kamilifu, wenye makovu na ulioharibika, na ikiwa sisi tutakuwa *kama yeye*, je, hilo halingemaanishi kwamba Mitume na watakatifu walioteswa msalabani, kukatwa vichwa, kutupwa mawe hadi kufa, kuungua, kukatwakatwa vipande na kuchanwa na wanyama, pamoja na wale waliokufa kwa ajali, kila mmoja nao angekuwa na madoa na makovu yake? Na kwa mtazamo huo, je, mbingu isingekuwa onyesho la kutisha sana—kwa milele yote? Lakini hili si

[B133]

hali, na hakuna mtu angeweza kushikilia kwa muda mrefu mtazamo usio na mantiki na usio wa kimaandiko kama huo. Viumbe wa kiroho ni wakamilifu katika kila kipengele, na hivyo Mtume anakumbusha Kanisa, ambao ni warithi wa utukufu na heshima ya mbinguni au ya kiroho, kwamba, ingawa kilipandwa [katika kifo] katika udhaifu [kikiwa na alama na majeraha, n.k.] kinainuliwa katika nguvu; ingawa kilipandwa katika aibu [kwa alama za wasiwasi na huzuni, n.k.] huinuliwa kwa utukufu; ingawa imepandwa mwili wa kawaida [kihalisi, "mwili wa mnyama"] itaamshwa kuwa mwili wa kiroho; na kwamba kama tulivyobeba sura ya yule wa udongo, tutabeba sura ya Bwana wa mbinguni. (***1 Kor. 15:42-51***) Bwana wetu Yesu kwa ajili yetu alichukua na kubeba sura ya mtu wa udongo pia, kwa muda, ili atuokoe. Lakini katika ufufuo wake alikuwa Bwana wa mbinguni (***Warumi 14:9***), na sisi, tukawa waaminifu, hivi karibuni tutabeba sura ya Bwana wa mbinguni (miili ya kiroho), kama vile tunavyobeba sasa sura ya bwana wa udongo, Adamu (miili ya kibinadamu).

Kumbuka kisa cha Paulo—ili awe mmoja wa mitume, ilibidi awe shahidi—ilibidi amwone Bwana baada ya ufufuo wake. Hakuwa mmoja wa wale waliouona maonyesho ya ufufuo na uwepo wake katika siku arobaini, hivyo alipewa fursa maalum ya kumwona Bwana. Lakini yeye alimwona, si kama wengine walivyomwona—hakufunikwa kwa mwili na mavazi ya aina mbalimbali. Na kutazama kwa muda mfupi tu sura iliyofunuliwa ya utukufu wa Bwana wetu kulimfanya aanguke chini, akipofushwa na utukufu uliokuwa juu sana "ya mwangaza wa jua adhuhuri": upofu huo, kumrudishia hata uwezo mdogo wa kuona kulihitaji muujiza. (***Matendo 9:17,18***) Je, Paulo hakumwona Bwana jinsi alivyo—kiumbe wa kiroho? Na je, Bwana wetu katika siku hizo arobaini *hakutokea* jinsi *alivyo*, yaani, jinsi alivyokuwa awali, kwa madhumuni na sababu maalum ambazo tayari zimeelezwa? Hakuna nafasi ya kutilia shaka hili. Lakini Bwana alikuwa na kusudi la kumwonekana kwa Paulo hivi, kama alivyofanya, na pia alitimiza kusudi lingine kwa kujitokeza kwa namna tofauti

[B134]

kwa wengine. Kitu hiki Paulo anadhihirisha, akisema: "Mwisho wa wote *alionekana* na mimi *pia—kama* kwa mtu ALIYEZALIWA KABLA YA WAKATI." (***1 Kor. 15:***8—tafsiri halisi) Kama vile ufufuo wa Bwana wetu ulivyokuwa *kuzaliwa* kwake kutoka kwa wafu, hadi ukamilifu kamili wa uhai wa kiroho (***Kol. 1:18***; ***Rum. 8:29***), vivyo hivyo ufufuo wa Kanisa, mwili wa Kristo, hapa na kwingineko unaitwa kuzaliwa. Katika kuzaliwa kwetu au ufufuo wetu kama viumbe wa kiroho, tutamwona Bwana *jinsi alivyo*, kama vile Paulo alivyomwona; lakini sisi, *tukibadilishwa* au kuzaliwa wakati huo, kama viumbe wa kiroho, hatutadondolewa wala kupofushwa macho kwa kuona utukufu wa Bwana wetu. Kauli ya Paulo ina maana kwamba alimwona *kama* sisi tutakavyomwona—"*kama alivyo*": alimwona *kama* mwili wote wa Kristo utakavyomwona, lakini KABLA YA WAKATI ULIOPANGWA, kabla hajafufuka kutoka kwa wafu, na hivyo kabla ya kuweza kustahimili—lakini "*kama*" kila mmoja atakayeumbwa hivyo atamwona kwa wakati unaofaa.

Mose, akishuka kutoka mlimani kuwajulisha Waisraeli Agano la Sheria, alikuwa mfano wa Mtoaji Sheria na Mwombezi mkuu wa Agano Jipya, ambaye katika kuja kwake kwa mara ya pili atatokea kutawala na kubariki ulimwengu. Kwa hiyo, Musa alikuwa mfano wa Kanisa lote, ambalo Bwana wetu ndiye Kichwa chake. Uso wa Musa ulimwaka, hata watu hawakuweza kumtazama, na ilimbidi baadaye avae vazi la uso, kama mfano wa utukufu wa kiroho wa Kristo, ufafanuzi wa hoja tunayoichunguza sasa. Kristo ana utukufu halisi na mng'ao, mfano halisi wa utu wa Baba, na sisi tutakuwa kama yeye, na hakuna mtu anayeweza kuutazama utukufu huo; hivyo basi, dhihirisho lolote la Mtoaji wa Sheria litakalokuwepo kwa ulimwengu wakati utukufu wa Bwana utakapodhihirishwa, utukufu wa watu wa kiroho hauwezi kuonekana. Watazungumza kupitia vazi la kifuniko—chini ya kifuniko. Hili, pamoja na mengine mengi, ndilo lililomaanishwa na vazi la kifuniko la Musa. ***Kutoka 34:30-33***

[B135]

Tunapochunguza jambo hili kwa makini, tunazidi kutambua hekima ya kimungu iliyoonyeshwa katika namna ya kufunua ufufuo wa Bwana wetu kwa mitume, ili wawe wameridhika kabisa na kuwa mashahidi wa kuaminika, na ili wanyenyekevu wa ulimwengu waweze kupokea ushuhuda wao na kuamini kwamba Mungu alimfufua Bwana wetu kutoka kwa wafu—ili wamtambue kama yule aliyekufa, lakini sasa yu hai milele, na, wakiamini, waje kwa Mungu kupitia kwake. Na tunapomtafakari kwa uongozi wa Roho Mtakatifu wa kweli, akili zetu hupanuka na hatuoni tena mwanadamu Kristo Yesu, bali Bwana wa utukufu na uweza, mwenye kushiriki asili ya kimungu. Na hivi ndivyo tunavyomfahamu yeye, ambaye kuja kwake na ufalme wake Kanisa limeomba na kulitamani kwa bidii sana. Na hakuna anayetambua ipasavyo utukufu wake mkuu anayeweza kutarajia katika kurudi kwake kwa pili mtu Kristo Yesu mwenye mwili wa nyama aliyeandaliwa kwa ajili ya kafara, aliyejeruhiwa na *kutolewa* kuwa kifo kama fidia yetu. Wala hatupaswi kutarajia kwamba katika kurudi kwake kwa pili atajitokeza, au kujidhihirisha, kwa miili mbalimbali ya nyama na mifupa kwa ulimwengu—hilo lilikuwa muhimu kwa *mashahidi* hao wa awali, lakini si hivyo sasa. Yeye, kama tutakavyoona, atadhihirisha uwepo wake wa pili kwa njia tofauti sana.

Kutokana na yale tuliyoyaona kuhusu viumbe wa roho na maonyesho yao katika nyakati zilizopita, ni wazi kwamba Bwana wetu akijidhihirisha katika ujio wake wa pili, ama kwa kuwafungua macho ya watu ili waone utukufu wake, kama alivyofanya kwa Paulo na Danieli, au kwa kuchukua mwili wa kibinadamu, ingekuwa kinyume na mpango uliofunuliwa katika Neno lake. Athari ya kuonekana kwa utukufu duniani, huku macho yao yakifanyiwa muujiza ili kuwawezesha kumuona, ingekuwa karibu kuwapooza kwa kuona huko kunakozidi uwezo, wakati kuonekana *kama mwanadamu* kungekuwa ni kushusha kiwango cha heshima na kutoa dhana ya chini kuliko ile ya kweli ya uungu

asili na umbo. Kwa kuwa hakuna hata moja inayoonekana kuwa ya lazima au inafaa sasa, hatuwezi kudhani kwamba mojawapo ya njia hizi itatumika.

Kinyume chake, tunapaswa kutarajia kwamba Kristo atadhihirishwa katika mwili wa mwanadamu kwa namna ileile ambayo Bwana *alipofanywa kuwa mwili* na kuishi miongoni mwa wanadamu, Mungu alidhihirishwa katika mwili wake. Asili ya mwanadamu, ikiwa kamilifu na katika muafaka na Mungu, ni *mfano wa Mungu* katika mwili; hivyo basi Adamu wa awali aliyekuwa mkamilifu alikuwa mfano wa Mungu, na mwanadamu mkamilifu Kristo Yesu naye alikuwa hivyo; kiasi kwamba aliweza kumwambia mwanafunzi Filipo, aliyeomba *kumwona* Baba, "Aliyeniona mimi amemwona Baba"—ameona mfano wa Mungu katika mwili, "Mungu aliyeonekana katika mwili."

Vilevile, wanadamu kwa ujumla, wanapokuwa wanarudi polepole katika sura ya Mungu iliyopotea kwa muda mrefu, watakuwa picha na sura za kimwili za Baba na za Kristo. Mwanzoni kabisa mwa Milenia, kama tulivyoona, kutakuwa na mifano ya ubinadamu mkamilifu mbele ya ulimwengu (Juz. I, kurasa 287-293): Abrahamu, Isaka na Yakobo, na manabii watakatifu, ambao tayari wamejaribiwa na kupitishwa, watakuwa "wafalme" miongoni mwa wanadamu, wasemaji na wawakilishi wa ufalme wa kiroho, usioonekana. Ndani ya hawa Kristo atadhihirishwa —katika *miili* yao—kama vile Baba alivyofunuliwa katika mwili wake. Na kadiri "yeyote atakayekubali" anavyofikia ukamilifu na kuingia katika muafaka kamili na mapenzi ya Kristo, kila mmoja wao atakuwa mfano wa Mungu na wa Kristo, na katika kila mmoja wao Kristo atafunuliwa.

Kwa kuwa ameumbwa kwa sura ya kimaadili ya Mungu, mwanadamu mkamilifu, aliyetakaswa kikamilifu, ataweza kuthamini kikamilifu Roho Mtakatifu na Neno la Mungu; na Kanisa lililotukuzwa litamwongoza. Bila shaka, pia, maono na ufunuo wa moja kwa moja, na mawasiliano ya jumla kati ya ufalme wa kiroho na wawakilishi na wafafanuzi wake wa kidunia, yatakuwa huru zaidi na ya jumla kuliko mawasiliano yanayofanana

[B137]

kulivyokuwa hapo awali—zaidi kulingana na mpangilio wa mawasiliano ya Edeni, kabla ya dhambi kuleta hukumu na kutengwa na neema na ushirika wa Mungu.

Basi, hakuna chochote, iwe katika akili au katika Maandiko, kinachodai kwamba Bwana wetu atakapokuja mara ya pili atatokea katika miili mbalimbali ya nyama na mifupa. Kwamba utaratibu kama huo si wa lazima inadhihirishwa na mafanikio ya ufalme wa Shetani, unaofanya kazi kupitia wanadamu kama wawakilishi. Wale wanaoshiriki roho ya uovu na upotovu wanamwakilisha kikamilifu mkuu huyo asiyeonekana. Hivyo, anadhihirika katika miili yao ingawa yeye mwenyewe ni kiumbe wa roho, asiyeonekana kwa wanadamu.

Kristo "alibadilika," waliofanywa washiriki wa asili ya kimungu, watakuwa viumbe wa kiroho kwa kweli kama alivyo Shetani, na hawaonekani kwa wanadamu kwa usawa. Matendo yao yatakuwa yanafanana kwa namna, ingawa kinyume kabisa kwa tabia na matokeo; wawakilishi wao wanaoheshimiwa, wasiofungwa na kufanywa watumwa kwa ujinga na udhaifu, kama ilivyo kwa watumishi wengi wa Shetani, bali waliokamilishwa, na "huru kweli," watatenda kwa busara na kwa upatanifu, kwa hiari na kwa upendo; na uteuzi wao utakuwa ni zawadi za haki.

Uwepo wa Bwana wetu utadhihirishwa kwa *ulimwengu* kupitia maonyesho ya "nguvu na utukufu mkuu," siyo, hata hivyo, kwa macho ya kawaida tu, bali kwa macho ya ufahamu wao, yatakapofunguliwa ili kuthamini mabadiliko makuu ambayo Mtawala mpya atayafanya. Uwepo wake na mamlaka yake ya haki vitatambuliwa katika adhabu na baraka zote zitakazotiririka kwa wanadamu kutokana na utawala wake.

Kwa muda mrefu imekuwa ikiaminika kwa ujumla kwamba dhiki na taabu huja kama adhabu kwa wahalifu kwa ajili ya matendo yao maovu. Kwa kuwa hili linaonekana kuwa sheria ya asili na inayofaa, watu kwa ujumla wamelikubali, wakidhani kwamba inapaswa kuwa hivyo, hata kama sivyo; lakini ukweli mgumu wa uzoefu unaendana na Biblia, kwamba katika enzi zilizopita ni wacha Mungu ndio

[B138]

wamepata mateso na mateso mara nyingi zaidi. (***2 Tim. 3:12***) Lakini katika "Siku ya Taabu," kipindi cha miaka arobaini kinachoanzisha utawala wa Masihi, mpangilio huu utaanza kugeuzwa. Siku hiyo, nguvu za uovu zitang'olewa, na haki, iliyowekwa kwa mchakato wa taratibu, itatekeleza haraka malipo yanayolingana kwa wale wanaotenda mabaya, na baraka kwa wale wanaotenda mema—"Huzuni na dhiki juu ya kila nafsi ya mwanadamu atendaye mabaya,...bali utukufu, heshima na amani kwa kila mtu afanyaye mema"—katika "siku hiyo ya ghadhabu na ufunuo wa hukumu ya haki ya Mungu, ambaye atalipa kila mtu sawasawa na matendo yake." (***Rum. 2:9,10,6,5***) Na kwa kuwa kuna mengi yasiyo sawa sasa, malipo yatakuwa mazito sana mwanzoni, na kuleta "wakati wa taabu ambao haukuwa tangu kulipo taifa." Hivyo, katika kulipiza kisasi, na shida, na ghadhabu juu ya mataifa, Bwana atawadhihirishia ulimwengu ukweli wa mabadiliko ya nyakati za utawala, na mabadiliko ya watawala. Na hivyo, "Hukumu za Bwana zitakapokuwa duniani, wakaazi wa dunia watajifunza haki." (***Isaya 26:5-11***) Watajifunza kwamba chini ya mpangilio mpya wa mambo, watenda wema watatukuzwa na watenda maovu watadhibitiwa na kuadhibiwa. Kwa ushuhuda wazi wa unabii kuhusu ufalme huu na utendaji wake kwa niaba ya wanyenyekevu, wenye haki, maskini, wahitaji na wanyonge, na kuangushwa kwake kwa dhana za umiliki wa kipekee na kila mfumo wa dhuluma na ukandamizaji, na usawa wa jumla wa masuala ya kibinadamu, soma kwa makini ***Zaburi 72:1-19; 37:1-14***.

Hivyo Bwana wetu atajidhihirisha hatua kwa hatua: wengine watamtambua Mtawala mpya mapema kuliko wengine, lakini mwishowe "kila jicho litamwona [horao—kutambua]". (***Ufunuo 1:7***) Lakini "anakuja katika mawingu"; na wakati mawingu ya taabu ni mazito na meusi, milima (falme za ulimwengu huu) inatetemeka na kuanguka, na dunia (jamii iliyopangwa) inatikiswa, kuvunjika, na kuyeyushwa, wengine wat

[B139]

wanaanza kutambua kile tunachotangaza sasa kuwa kiko karibu—kwamba siku kuu ya Yehova imefika; kwamba siku iliyotabiriwa ya taabu na ghadhabu juu ya mataifa inaanza; na kwamba Mpakwa mafuta wa Yehova anachukua mamlaka yake makuu na kuanza kazi yake, ya kuweka haki kwa upau na uadilifu kwa mizani. (***Isaya 28:17***) Na "atatawala hata" atakapokuwa *ameweka chini* mamlaka yote na sheria zote duniani, kinyume na zile zinazotawala mbinguni.

Kadiri taabu inavyoongezeka, wanadamu watautafuta, lakini bure, ulinzi katika "mapango" na mapango ya miamba, miamba mikubwa na ngome za jamii (Uungwana Huru, Udugu wa Ajabu, na Vyama vya Wafanyakazi, Jumuiya za Ufundi, Makampuni ya Uaminifu, na vyama vyote vya kidunia na vya kidini), na katika milima (serikali) ya dunia; wakisema, "Angukieni* [funikeni, tulindeni] mkatufichee uso wa yule aketiye juu ya kiti cha enzi, na hasira ya Mwana-Kondoo; kwa maana siku kuu ya hasira yake imewadia." ***Ufunuo 6:15-17***

Uabudu wa pesa ambao ulimwengu wote umeupagawa, na ambao utakuwa na nafasi kubwa sana katika shida, ukisababisha si tu wasiwasi wa kuikusanya, bali pia wa kuihifadhi, utaangushwa kabisa, kama inavyoonyeshwa katika ***Isa. 2:8-21***; ***Eze. 7:17-19***.

Siku kuu ya taabu itatambuliwa, na kutokana na dhoruba yake wote watautafuta ulinzi, ingawa wachache watatambua hukumu za Bwana zilizotawala dunia wakati huo kama matokeo ya *uwepo* wake, kuanzishwa kwa mamlaka yake, na

---

Neno la Kigiriki *epi*, lililotumika hapa, kwa kawaida hutafsiriwa *kama 'juu ya*', lakini pia lina maana ya *'juu'* na *'kuhusu'*, na linafasiriwa hivyo mara nyingi katika tafsiri ya kawaida. Wazo ni la ulinzi, si la uharibifu. Mtazamo wa kawaida kuhusu kifungu hiki, kwamba kinafundisha kuwa watu wabaya watapata imani ya kutosha kuomba milima halisi ianguke, ni upuuzi. Utimizo halisi tayari unaanza: wakubwa, matajiri, na hata maskini, wanakimbilia milima na miamba na mapango kutafuta hifadhi kutokana na dhoruba ya taabu inayokaribia, ambayo wote wanaiona.

[B140]

utekelezaji wa sheria zake. Hata hivyo, mwishowe, wote watamtambua ["*watamwona*"] Mfalme wa utukufu; na wote wanaopenda haki wakati huo watafurahi kumtii na kujitoa kikamilifu kwa matakwa yake ya haki.

Hiyo itakuwa ni wakati wa malipo kwa wote waliotumia udanganyifu au nguvu, wakati mwingine kwa jina la sheria na chini ya idhini yake, kuchukua haki au mali za wengine kinyume na haki. Malipo hayo, kama tulivyoona, yatatoka *kwa* Bwana, *kupitia* kuamka kwa umati wa watu. Katika taabu yao, wakichukia kuachana na dola moja au ekari moja, au haki au heshima ya kudhaniwa waliyofurahia kwa muda mrefu na isiyopingwa kwa muda mrefu, lakini wakiiona malipo ya adhabu yanayokaribia, wengi wataitafuta hifadhi ya mashirika yaliyo na nguvu hadi sasa—ya kiraia, kijamii na kidini—ili kukuza na kulinda maslahi yao, wakihisi kwamba peke yao lazima waanguke. Lakini hawa hawatoweza kuwaokoa siku ya ghadhabu ya Bwana. Mgogoro na malipo yanayokaribia yatasababisha familia zote za dunia kulia; kwa maana itakuwa ni wakati wa taabu ambao haukuwahi kutokea tangu kulipo na taifa—hapana, wala hautawahi kutokea tena. Watalia "*kwa ajili yake*"; kwa sababu ya hukumu zake zinazosababisha kwa njia ya kawaida taabu kuu; kwa sababu Bwana anainuka kutikisa dunia kwa kutisha, na kuangamiza uozo wake. (***Isaya 2:21***) Hukumu na shida vitakuwa na upeo mkubwa kiasi kwamba hakuna atakayeponyoka. Hatimaye kila jicho litaona mabadiliko, na kutambua kwamba Bwana ndiye anayetawala. Taabu ingepunguzwa sana kama watu wangeona na kuchukua hatua mara moja kulingana na kanuni za haki, wakipuuzia na kuachana na haki zote za kipekee zisizo za haki za zamani, hata kama zilikuwa kisheria; lakini ubinafsi hautaruhusu hili hadi taabu itakapofika na kuangusha wenye kiburi, kuwanyenyekeza wenye nguvu na kuwatukuza wanyenyekevu.

Lakini si hadi siku kuu ya taabu itakapokuwa karibu kuisha—si hadi falme za Mataifa zitakapopondwa kuwa vumbi na kuondolewa kabisa, bila mahali pa kupatikana kwa ajili yao (A.D.

[B141]

1915, kama ilivyoonyeshwa katika sura iliyotangulia)—si mpaka Babeli Mkubwa aitwe kwa kabisa na ushawishi wake juu ya ulimwengu uvunjwe—ndipo umati mkubwa wa wanadamu utaamua hali halisi ya mambo. Wakati huo wataona kwamba taabu kuu waliyopitia ilikuwa ile iliyoitwa kwa ishara "Vita vya siku kuu ya Mungu Mwenyezi" (***Ufunuo 16:14***); kwamba kadiri walivyosaidia makosa na uovu, walikuwa wakipigana dhidi ya sheria na majeshi ya ufalme mpya na Mtawala mpya wa dunia; na kwamba kadiri ndimi zao, na kalamu zao, na mikono yao, na ushawishi wao, na mali zao, zilivyotumika kuunga mkono *yaliyo sawa* na kweli katika mada yoyote, walikuwa kwa kiwango hicho wakipigana upande wa Bwana.

Wengine watajifunza umuhimu wa shida hiyo haraka kuliko wengine, kwa sababu ni wepesi zaidi kujifunza. Na wakati wote wa taabu hii duniani kutakuwa na wale watakaoshuhudia chanzo chake, wakitangaza kuwa uwepo wa Bwana na kuanzishwa kwa ufalme wake unaopingana na nguvu za giza ndicho chanzo halisi cha taabu na mtikisiko na mvurugiko wa jamii, wakiwaonyesha kuwa wote wanaopinga ukweli na haki ni maadui wa ufalme mpya, na kwamba isipokuwa wakasalimisha haraka, lazima hivi karibuni wapate kushindwa kwa aibu. Hata hivyo, umati hautazingatia ushauri wa hekima, kama walivyokuwa siku zote, hadi watakapodhalilishwa kabisa chini ya utawala wa chuma wa ufalme mpya, ndipo hatimaye watagundua upuuzi wa njia yao.

Mwalimu wa kweli na mleta nuru (***Mathayo 5:14***), Kanisa la kweli, mwili wa Kristo, halitakiwi kuachwa gizani ili lijifunze kuhusu uwepo wa Bwana wake kupitia maonyesho ya ghadhabu na nguvu zake, kama ulimwengu utakavyojifunza. Kwa ajili ya nuru yake, utaratibu maalum umewekwa. Kupitia neno la uhakika la unabii, linalong'aa kama nuru mahali penye giza,

[B142]

yeye anafahamishwa waziwazi na kwa hakika kile hasa anachotarajia. (***2 Petro 1:19***) Kupitia neno la unabii, yeye si tu atakingwa dhidi ya kukata tamaa, na kuwezeshwa kushinda mashambulizi, mitego na mawe ya kikwazo yaliyoenea sana katika "siku ya mabaya," na hivyo kusimama akiidhinishwa na Mungu, bali anakuwa mchukuzi wa nuru na mwalimu wa ulimwengu. Hivyo basi, Kanisa linawezeshwa kuonyesha kwa ulimwengu chanzo cha shida, kutangaza uwepo wa Mtawala mpya, kutangaza sera, mpango na lengo la utawala mpya, na kuuelekeza ulimwengu kuhusu njia ya busara zaidi ya kufuata kutokana na mambo haya. Na ingawa watu hawatatii mafunzo hayo hadi somo la utii litakapowalazimishwa na taabu, litawasaidia sana wakati huo kujifunza somo hilo. Ni kwa utume huu wa "miguu," au wanachama wa mwisho wa Kanisa, watakaotangaza juu ya milima (falme) kwamba *ufalme wa Kristo umeanza*, ndipo ***Isaya 52:7*** inaporejelea.

Maandiko Yanayoonekana Kinyume

Kuna baadhi ya maelezo ya Maandiko kuhusu namna ya kurudi na kuonekana kwa Bwana ambayo, hadi yachunguzwe kwa kina, yanaonekana kupingana. Na bila shaka kwa karne nyingi yametumikia kusudi la kimungu la kuficha ukweli hadi wakati mwafaka wa kueleweka; na hata wakati huo, kwa wote isipokuwa kundi maalum la watakatifu waliotengwa ambao ndio walengwa.

Kwa mfano, Bwana wetu alisema, "Tazama, mimi naja *kama mwivi*"; na, "Kama ilivyokuwa *katika siku* za Nuhu, ndivyo itakavyokuwa pia *katika siku* za Mwana wa Mtu [siku za *kuwepo* kwake]: Walikula, walikunywa, walioana, walifunga ndoa," "na *hawakujua* hadi mafuriko yalipowadia." "Na Yesu alipoulizwa na Mafarisayo kwamba ni lini Ufalme wa Mungu utakuja, aliwajibu akasema, Ufalme wa Mungu *haufiki kwa kuonekana*" [*soma pembezoni*,

[B143]

"si kwa maonyesho ya nje"]. ***Ufu. 16:15***; ***Lk. 17:26,27,20***; ***Mt. 24:38,39***

Maandiko haya yanaeleza wazi na kuonyesha jinsi Bwana atakavyokuja. Yanaonyesha kwamba atakuwepo bila kuonekana, akifanya kazi ambayo dunia kwa muda haitakuwa nayo ufahamu kabisa. Kwa hivyo, kuja kwake lazima kuwe kwa utulivu, bila kutambuliwa, na bila kufahamika kabisa na dunia, kama "mwezi" anavyokuja, bila kelele au onyesho lingine lolote la kuvutia umakini. Kama ilivyokuwa katika siku za Nuhu dunia iliendelea na shughuli zake kama kawaida, bila kusumbuka hata kidogo, na bila imani ya aina yoyote katika mahubiri ya Nuhu kuhusu mafuriko yajayo, ndivyo pia katika sehemu ya mwanzo ya Siku ya Bwana, dunia, ikiwa haina imani katika tangazo la uwepo wake na la taabu inayokaribia, itaendelea kama kawaida, bila kujali hata kidogo mahubiri yoyote ya aina hiyo hadi, katika mafuriko makuu ya taabu, dunia ya zamani—mpangilio wa zamani wa mambo—unashuka, unapita, kama maandalizi ya kuanzishwa kikamilifu kwa mpangilio mpya, Ufalme wa Mungu chini ya mbingu yote—"Kama ilivyokuwa siku za Nuhu, ndivyo itakavyokuwa pia katika siku [za *kuwepo*] za Mwana wa Mtu."

Kwa upande mwingine, tunapata maandiko ambayo kwa mtazamo wa kwanza yanaonekana kupingana moja kwa moja na haya; kama, kwa mfano: "Bwana mwenyewe atashuka kutoka mbinguni kwa *mwito*, kwa *sauti* ya malaika mkuu, na kwa *tarumbeta* ya Mungu." "Bwana Yesu atadhihirishwa kutoka mbinguni pamoja na malaika wake wenye nguvu, katika moto ukawaka, akilipiza kisasi kwa wale wasiomjua Mungu, na wale wasiotii injili ya Bwana wetu Yesu Kristo." "Watu [dunia] *wataona* Mwana wa Adamu akija katika mawingu ya mbinguni kwa nguvu na utukufu mkuu." "Tazama, anakuja katika mawingu, na *kila jicho litaona*." ***1 Wathes. 4:16***; ***2 Wathes. 1:7,8***; ***Math. 24:30***;

Ufunuo 1:7

Kama watafuta ukweli, haitutosha kwetu kusema, tukizingatia mistari hii, kwamba *wengi* wao wanaonekana kupendelea

[B144]

maoni yoyote tunayopendelea, na kisha kupuuza mengine. Hadi tuwe na mtazamo wa jambo ambalo kila kauli ya Biblia inapata uwakilishi unaofaa, hatupaswi kujisikia kuwa tuna ukweli juu ya mada hiyo. Kauli moja ya Mungu ni ya kweli, na ni msingi imara wa imani kama kauli mia moja. Na ingekuwa busara zaidi kutafuta uelewa unaopatana kuliko kufikia hitimisho au kupitisha nadharia inayotokana na tafsiri ya upande mmoja, na hivyo kujidanganya sisi wenyewe na wengine.

Kwa kawaida Wakristo hawajitahidi kuleta muafaka kati ya kauli hizi, na kwa hivyo mawazo yao huwa na upande mmoja na si sahihi. Kundi la mwisho la kauli ni thabiti kama lile la kwanza, na kwa dhahiri linafundisha kinyume kabisa na namna ya kimyakimya, isiyotambuliwa, kama ya mwizi, katika kuja na kuwepo kwa Bwana. Mbali na kauli hizi, tunarejelewa mifano mingine miwili ya jinsi ya kuja kwake, yaani: "Yesu huyu, ambaye amechukuliwa kutoka kwenu kwenda mbinguni, *atakuja vivyo hivyo*, KWA NJIA HII MMOJA mlivyomwona akienda mbinguni," na, "Kama vile umeme unavyotoka mashariki, na kung'aa hata magharibi, ndivyo itakavyokuwa pia kuja kwa Mwana wa Mtu." (***Matendo 1:11***; ***Mathayo 24:27***) Ili kufikia hitimisho sahihi, hizi pia zinapaswa kupewa uzito unaostahili.

Katika uchunguzi wetu wa mada hii tunapaswa kutambua kwamba ingawa Bwana wetu alisema, kama ukweli thabiti, kwamba ufalme wake ungeanzishwa bila mwonekano wa nje, na kwamba kuja kwake, uwepo wake, kungekuwa *kama* wa mwizi, ukihitaji uangalizi makini ili kuutambua na kuuona, maandiko yote yaliyo hapo juu ambayo kwa kawaida hurejelewa kama uthibitisho wa mwonekano wa nje, unaoonekana kwa macho, yamo katika *lugha ya kufananisha sana*, isipokuwa lile linalosema kwamba atakuja kwa namna ileile alivyokwenda. Alamisho lazima daima ipunguzwe katika tafsiri kwa maneno yaliyo wazi zaidi, ya kihalisi, mara tu asili yake ya alamisho inapotambuliwa. Wakati wowote tafsiri ya kihalisi ingeenda kinyume na akili, na pia kuweka

aya inayokinzana moja kwa moja na *kauli zilizo wazi* za Maandiko, aya hiyo inapaswa kuchukuliwa kuwa ya kimfano, na tafsiri yake kama ishara inapaswa kutafutwa kwa muafaka na aya zilizo wazi na za kihalisi, na kwa tabia na lengo la jumla la mpango uliofunuliwa. Kwa kutambua na hivyo kutafsiri alama katika kisa hiki, muafaka mzuri wa kauli zote unaonekana wazi. Sasa tuichunguze na tuone jinsi zinavyokubaliana kikamilifu na kauli ambazo si za kiishemasi.

Bwana mwenyewe atashuka kutoka mbinguni kwa *ngurumo*, kwa *sauti ya malaika mkuu*, na kwa *tarumbeta ya Mungu*. (***1 Wathesalonike 4:16***) Sauti na tarumbeta zilizotajwa hapa zinaendana kwa kila njia na picha zile zile zilizotumika katika ***Ufunuo 11:15***-19—"Malaika wa saba *alipopiga* tarumbeta, ikawa *sauti* kuu mbinguni, zikisema, Ufalme wa dunia hii umekuwa ufalme wa Bwana wetu, na wa Kristo wake, naye atatawala milele na milele....Na mataifa yalikasirika, na ghadhabu yako imekuja, na wakati wa wafu hukatwa hukumu," n.k. Matukio yale yale yanatajwa katika unabii wa Danieli: "Na wakati huo Mikaeli [Kristo] atasimama [atachukua mamlaka], yule Mkuu, ... na kutakuwa na wakati wa dhiki ambao haujawahi kuwapo tangu kulipo na taifa, ... na wengi wa wale wanaolala katika vumbi la nchi wataamka." Na Paulo anaongeza kwa kutaja kwake sauti na tarumbeta kauli, "Na waliokufa katika Kristo watafufuka kwanza." Katika ***2 Tim. 4:1*** anaeleza zaidi kwamba Kristo atawahukumu walio hai na waliokufa, wakati huu wa kuonekana kwake na ufalme wake; na mwanzo wa hukumu hii ya mataifa yaliyo hai unaelezewa kila mahali kama wakati mkuu zaidi wa taabu ambao dunia imewahi kujua. ***Dan. 12:1***

Hivyo basi, Paulo, Yohana na Danieli kwa dhahiri wanarejelea wakati uleule, wakati wa kuonekana kwa Bwana wetu, na kuanzishwa kwa ufalme wake katikati ya wakati mkuu wa

[B146]

taabu, na matukio yanayotangulia na kuyaanzisha. Matokeo yaleyale yanaonyeshwa na kila mwandishi kufuatia kusimama kwa Mikaeli, sauti na tarumbeta: yaani, taabu na ghadhabu juu ya mataifa na ufufuo wa wafu. Kisha, zingatia mfano uliotumika:

"KWA PIGO LA SAUTI." Neno la Kigiriki lililotafsiriwa hapa kama "pigo la sauti" ni *keleusma*, ambalo linamaanisha *pigo la sauti la kutia moyo*. Pigo la sauti linadokeza ujumbe wa hadhara uliolengwa masikio, si ya wachache, bali ya umati mchanganyiko. Kwa kawaida huandaliwa ama kuogofisha na kutisha au kusaidia na kutia moyo. Au linaweza kuwa na athari moja kwa kundi moja, na athari kinyume kwa jingine, kulingana na mazingira na hali.

Hali ya mambo duniani katika miaka kumi na tano iliyopita inaendana sana na ishara hii, katika milipuko ya himizo la ulimwengu wote kwa wanadamu wote kuamka na kutambua haki na haki zao kama wanadamu, na kuzingatia mahusiano yao ya pamoja, kanuni ambazo yanajengwa juu yake na malengo ambayo wanapaswa kuyatimiza. Ni wapi duniani kuna taifa lililostawi ambalo halijasikia kelele hii, na halijaathiriwa nayo! Dunia nzima iliyostawi, katika miaka michache iliyopita imekuwa ikichunguza uchumi wa kisiasa, haki za kiraia na uhuru wa kijamii kwa namna ambayo haijawahi kuonekana katika historia; na wanadamu wanahamasishana, na wanahamasishwa, kwa namna ambayo haijawahi kuonekana, kuchunguza mada hizi hadi kwenye msingi wake. Mlio wa himizo uliozuka kutokana na kuongezeka kwa maarifa miongoni mwa wanadamu tayari umeizunguka dunia, na chini ya ushawishi wake wanadamu wanajipanga pamoja, wakihimizwa na kusaidiwa na watu wenye akili na vipaji, ili kupigania na kujitahidi kwa ajili ya haki na uhuru halisi na ule wa kufikirika; na kadiri mashirika yao yanavyoongezeka na kuzidi, kelele inazidi kuwa kubwa na ya muda mrefu, na hatimaye itasababisha, kama ilivyotabiriwa, wakati ule mkubwa wa taabu na fujo ya mataifa yenye hasira. Matokeo haya yameelezwa kwa ufasaha na Nabii—

[B147]

"Sauti ya umati milimani [milki] kama ya watu wengi; kelele ya milki ya mataifa yaliyokusanyika pamoja: Bwana wa majeshi anahesabu jeshi la vita." ***Isa. 13:4***

"SAUTI YA MALAIKA MKUU" ni ishara nyingine ya kuvutia yenye umuhimu kama huo. Jina "malaika mkuu" linamaanisha *mjumbe mkuu*; na Bwana wetu aliyepakwa mafuta yeye mwenyewe ni Mjumbe Mkuu wa Yehova—"Mjumbe wa Agano." (***Mal. 3:1***) Daniel anamrejelea mtu huyo huyo, akimwita Mikaeli, jina ambalo linamaanisha *nani kama* Mungu—jina linalofaa kwa yule ambaye ni "mfano halisi wa utu wa Baba," na mwakilishi wa mamlaka na nguvu zake. Sauti ya Malaika Mkuu inawakilisha mamlaka na amri ya Kristo. Basi, alama hii inamwakilisha Kristo akichukua udhibiti, au kuanzisha utawala wake na kutoa amri zake, maagizo yake rasmi, akitangaza mabadiliko ya enzi kwa kutekeleza sheria za ufalme wake.

Wazo lile lile limeelezwa kwa njia tofauti na Danieli, anaposema, Basi Mikaeli, yule Mkuu wa Wafalme, "*atasimama*." Kusimama kuna maana ya kuchukua mamlaka, kutoa amri. Tazama "*atasimama*," ***Isa. 2:19,21***. Mfano mwingine wa ishara hii unatoka kwa Daudi, anayesema kwa unabii kumhusu Kristo, "Alitoa sauti yake; nchi iliyeyuka." Wakati ule mkuu wa taabu utasababishwa, na nchi (jamii iliyopangwa) itayeyuka, au kuvunjika, chini ya mabadiliko ya utawala yatakayoanza kutekelezeka wakati Mfalme mpya atakapotoa sauti yake ya amri. Kwa amri yake, mifumo ya makosa, ya kiraia, kijamii na kidini, lazima zianguke, haijalishi ni za zamani kiasi gani au jinsi zilivyoimarishwa na kuimarishwa. Upanga unaotoka kinywani mwake ndio utasababisha maangamizi: Ukweli katika kila somo, na katika nyanja zake zote mbalimbali, utawahukumu wanadamu, na, chini ya nguvu na ukuu wake, utasababisha kuangushwa kwa uovu na makosa katika maumbo yao yote maelfu.

"TUPE YA MUNGU." Wengi wanaonekana kuamini bila kufikiria kwamba tupe hii itakuwa sauti halisi kwenye

hewani. Lakini hili litaonekana kuwa ni matarajio yasiyo na msingi, tunapoona kwamba Paulo hapa anarejelea kile ambacho Mwoneshaji anakiita "Twala ya Saba," "Twala ya Mwisho" katika *mfululizo* wa twala za kiishara. (***Ufunuo 11:15***; ***1 Wakorintho 15:52***) Uthibitisho kwamba marejeleo haya yanahusu tarumbeta moja unapatikana katika kumbukumbu za matukio yanayohusiana na kila moja. Paulo anataja ufufuo, na kuanzishwa kwa Ufalme wa Bwana, vikiwa vimeunganishwa na "tarumbeta ya Mungu," na Mwfunuzi anataja vivyo hivyo kwa undani zaidi hata zaidi. Ufaa wa kuitaja "tarumbeta ya saba," au "tarumbeta ya mwisho," kama "tarumbeta ya Mungu," pia unaonekana wazi tunapokumbuka kwamba matukio yaliyotajwa chini ya tarumbeta sita zilizotangulia za Ufunuo yanahusu matendo ya wanadamu, ilhali ya saba inahusu hasa kazi ya Bwana, na inajumuisha "Siku ya Bwana." Kwa kuwa tarumbeta sita zilizotangulia zilikuwa alama—na hili linakubaliwa kwa jumla na wafasiri na wanafunzi wanaodai kuwa wafafanuzi wa Ufunuo—itakuwa ni kinyume na mantiki na busara ya kawaida kutarajia ya saba, ya mwisho katika mfululizo huo, kuwa sauti halisi, inayoweza kusikika hewani. Na si hivyo tu, bali pia ingekuwa kinyume na mbinu za jumla za Bwana, pamoja na yale matamko ya Maandiko yanayoashiria *usiri* wa kuja kwake; kwani mwizi hawahi kupiga tarumbeta kutangaza kuwasili kwake.

Mashofara saba ya Ufunuo yote ni ya kiwakilishi, na yanawakilisha vipindi saba vikuu vya wakati na matukio yake. Uchunguzi wa haya tunaiacha kwa ajili ya toleo lijalo. Inatosha kusema hapa kwamba leo tunajikuta katikati ya matukio hasa yanayoashiria kupigwa kwa tarumbeta ya saba. Sauti kuu, kuongezeka kwa maarifa, mataifa yenye hasira, n.k., vikichukuliwa sambamba na unabii wa wakati, vinathibitisha hili kuwa ukweli. Matukio mengi bado yanatakiwa kutokea kabla ya tarumbeta hii ya saba au ya mwisho kuacha kupigwa; kama, kwa mfano, kuwazawadia watakatifu na

[B149]

manabii, ufufuo wa wafu wote, n.k. Kwa hakika, inajumuisha kipindi chote cha Utawala wa Milenia wa Kristo, kama inavyoashiriwa na matukio yatakayotokea chini yake. ***Ufu. 10:7; 11:15,18***

Hivyo tunapata "*mlio mkuu*," "*sauti ya Malaika Mkuu*" na "*tarumbeta ya Mungu*" vyote ni alama, na sasa viko katika mchakato wa kutimizwa. Tambua pia kwa makini ukweli kwamba kila moja ya unabii hizo tatu zilizotajwa (***Dan. 12:1***; ***Ufu. 11:15***; ***1 The. 4:16***) inatangaza *uwepo* wa Bwana wakati matukio hayo yanapotokea. Zilitabiriwa kwa lengo hasa la kuonyesha jinsi *uwepo* wake *usioonekana* utaonekana kwa wale walio na imani katika neno la unabii. Paulo anasema, "Bwana *atashuka* kwa ngurumo," sauti, tarumbeta, n.k.; Yohana anasema kwamba falme za ulimwengu huu zitakuwa zake, wakati wa matukio haya; na Danieli anasema, "Wakati huo Mikaeli, Mkuu wa Mfalme [Kristo], atasimama" (*kutokea*) na kuchukua mamlaka yake makuu. Kwa hiyo, ikiwa tunaweza kutambua kelele, sauti na mlio wa tarumbeta kuu, tunapaswa kuzichukulia kama ishara, si kwamba Bwana atakuja hivi karibuni, bali kwamba amekuja na yuko sasa hapa, na kwamba kazi ya mavuno ya kukusanya ngano na kuchoma magugu tayari imeanza. Hili tutaona hivi karibuni linaonyeshwa waziwazi na unabii wa wakati. Hata hivyo, si kwa maono ya kawaida, bali kwa jicho la imani tu, kupitia neno la hakika la unabii, ndipo uwepo na kazi yake vinaweza kutambuliwa.

Hapa ndipo ukweli mwingine usipotelekezwa, yaani, kwamba "Mwito," "Sauti ya Malaika Mkuu," na "Tarumbeta ya Mungu," kama ilivyoelezwa hapo juu, vyote ni vyombo vya utekelezaji wa kazi ya mavuno ya enzi ya Injili. Kwa hiyo, ikiwa tunaona si tu maana ya alama hizi, bali pia *matokeo* yaliyotabiriwa yakitokea kweli, tuna uthibitisho wa ziada kwamba tumeelewa kwa usahihi

tuliitafsiri alama, na kwamba sasa tuko katika kipindi hiki kinachoitwa "mavuno," ambacho enzi ya Injili na enzi ya Milenia vinapishana—moja inakwisha na nyingine inaanza. Wengi hawatahitaji msaada wowote katika kufuatilia *kazi ya kutenganisha* inayofanyika sasa kati ya Wakristo waliojitolea kweli na wale wa majina tu. Wengi wanaweza kuona moto wa kiishara tayari unaendelea, na wanaweza kutambua "kelele" ya watu, amri ya Mfalme mpya Immanuel na matukio yanayoitwa "tarumbeta ya saba," na "majiwi" ya taabu, ambamo Bwana anakuja, na kutoka na ndani yake nguvu zake zitafichuliwa—akitawala vitu vyote kwa ajili yake mwenyewe.

Tayari tumeshakita (Juz. I, uk. 237) mkazo kwenye ukweli kwamba kutambua kazi ya mavuno ikiendelea ni uthibitisho wa uwepo wa Bwana, kwani alitangaza kwamba angekuwa mvunaji mkuu na mkurugenzi wa kazi yote, na kwamba hii ingekuwa kazi yake ya kwanza—"Tazama, wingu jeupe, na juu ya wingu hilo ameketi mtu aliye kama Mwana wa Adamu, akiwa na taji la dhahabu kichwani mwake, na kwa mkono wake kombora kali.... Naye yule aliyeketi juu ya wingu akalipika kombora lake juu ya nchi; nayo nchi ikavunwa." "*Wakati* wa mavuno nitasema kwa wavunaji, kukusanya" n.k. (***Ufunuo 14:14,16***; ***Mathayo 13:30***) Kazi ya mavuno itachukua miaka arobaini ili ikamilike kikamilifu, ikimalizika mwaka wa 1914 B.K. Vipengele vyake mbalimbali vitatimizwa hatua kwa hatua, lakini siku zake zote ni "siku za Mwana wa Mtu"—siku za uwepo na nguvu za Bwana wetu—zitakazotambuliwa na wote mwishoni, lakini mwanzoni tu na kundi lililoainishwa na Mtume—"Ninyi, ndugu—mko katika nuru."

"KWA MOTO UENYE MING'ORO." Mmoja wa matamko haya ya kiishara unaweza kueleweka kwa urahisi, ikiwa maana ya ishara, moto, n.k., ambayo tayari imeelezwa (Juz. I, uk. 317), itazingatiwa. Inasomeka, "Bwana Yesu atadhihirishwa kutoka mbinguni pamoja na malaika wake wenye nguvu, katika moto wenye mwing'oro, akichukua

[B151]

kuwalipiza kisasi wale wasiomjua Mungu, na wale wasiotii injili ya Bwana wetu Yesu Kristo." ***2 Wathesalonike 1:8***

Ikielezwwa kihalisi, tunaelewa hii ina maana kwamba katika siku yake (Enzi ya Miaka Elfu) uwepo wa Bwana wetu utadhihirishwa au kuonekana kwa ulimwengu kutoka katika cheo chake cha udhibiti wa kiroho ("mbinguni"), katika ghadhabu na adhabu itakayotolewa wakati huo kwa uovu na wahalifu. Itakuwa ghadhabu inayoteketeza, kama inavyoashiriwa na alama ya *moto*, na haitaacha mzizi wala tawi la mifumo ya uovu, makosa, ukandamizaji, au wenye dhambi kwa hiari; na wenye kiburi wote, na wote watenda mabaya, watateketezwa kama maganda kavu katika siku hiyo ya Milenia. Mwanzoni mwake—katika kipindi hiki cha "mavuno"—moto huu utawaka kwa ukali sana, ukiteketeza kiburi na uovu, ambavyo sasa vimekua na kuenea sana. Wao ni wanyonge wale wataka olesha kiburi na uovu wao ili viharibiwe, ili wao wenyewe wasiharibiwe pia (katika "mauti ya pili"), kama wengine watakaosema la haswa watakavyokuwa, wakati wa enzi ya Milenia. Ni kuhusu wakati huu tunaposoma, "Tazama, siku inakuja ya kuungua kama tanuri; na wenye kiburi wote, naam, na wote wanaotenda maovu, watakuwa kama manyasi; na siku ile inayokuja itawaunguza, asema Bwana wa majeshi, hata wasiache mzizi wala tawi." ***Mal. 4:1***

"Malaika wenye nguvu," wajumbe, au wawakilishi wa nguvu zake, ni wa aina mbalimbali, na wanaweza kueleweka ipasavyo kama wakihusu na kujumuisha vyombo vyote mbalimbali, vyenye uhai na visivyo na uhai, ambavyo vitatumika na Bwana wetu katika kuangamiza mifumo mibaya ya sasa, na katika kuwadhibu wahalifu.

Wakati ghadhabu au kisasi cha Bwana kitakapodhihirishwa kwa moto wenye miale, katika shida inayoteketeza, ambayo haijawahi kujulikana—kwa upana na kuenea kote, na kwa uharibifu mkubwa wa uovu—watu wema na haki wataanza kupewa fadhili. Na kadiri matendo haya yanavyozidi kudhihirika, watu wataanza kutoa hitimisho kwamba nguvu mpya imechukua udhibiti wa masuala ya wanadamu; na

[B152]

Hivyo *uwepo* wa Bwana wetu kama Mfalme wa wafalme utadhihirishwa kwa ulimwengu. "Atadhihirishwa katika moto mkali, akilipiza kisasi [wote] wasiomjua Mungu [wasiofahamu Mungu kikweli, lakini ambao hata hivyo wanashindwa kutii nuru ya dhamiri, ambayo wote wana kwa kiasi fulani], na [pia kwa wale ambao, ingawa wanamjua Mungu, bado] hawatatii Injili ya Bwana wetu Yesu Kristo."

Chini ya adhabu, nuru inayoongezeka, na fursa nzuri za siku ya Milenia, wote watafikiwa na maarifa dhahiri ya ukweli na njia ya haki kiasi cha kutokuwa na kisingizio cha ujinga, au cha kutoweza kutii ukweli; na wale wanaoendelea *kuwa* maadui wa Mungu na haki watahukumiwa *maangamizo ya milele* (maangamizo ambayo hakutakuwa na ufufuo) kutoka katika uwepo wa Bwana na kutoka katika utukufu wa nguvu zake.

"KWA NGUVU NA UTUKUFU MKUBWA." Kauli inayofuata inaeleza kwamba ulimwengu utaona Mwana wa Mtu *akija*, kabla ya ufalme wake kuanzishwa kikamilifu au warithi wenzake wote kukusanywa na kutukuzwa pamoja naye. Na, wakiuona uja wake, makabila yote ya dunia yataomboleza—"Wataona Mwana wa Mtu akija kwa nguvu na utukufu mkuu."

Tayari ulimwengu unaona mawingu ya taabu yakikusanyika na kuleta giza; wanatambua kwamba nguvu sasa inafanya kazi katika masuala ya wanadamu, ambayo hawawezi kuikabili; wakati ujao ulio karibu, kwa mtazamo wa sasa, ni giza na wa kutisha kwa wote wenye akili za kutosha kufuatilia mwelekeo wa matukio. Watu wenye fikra wanaona ushupavu ambao maswali ya mema na mabaya, haki na dhuluma, yanawalazimisha kuyafikiria, *yakitaka* waonyeshe kanuni zao binafsi. Wengi wanatambua *utukufu na nguvu* za Mtawala mpya wa dunia, lakini kwa sababu mawingu na giza viko karibu naye hawamtambui Mfalme mwenyewe. Watu wanaona *mawingu*, na kwa hiyo wanamuona akija katika

mawingu yenye nguvu na utukufu mkuu [utukufu wa mamlaka na haki], lakini *hawamtambui*. Si hadi mawingu yatakaponyesha mawe ya theluji na makaa ya moto (***Zab. 18:12,13***) ili kuvunja kiburi cha wanadamu, ubinafsi, na upendeleo wao, na kuviteketeza, ndipo mawingu yatakapotoweka, na kufunua utukufu kamili wa uwepo wa Kristo. Kama wanadamu wangefikiria, na kuisikiliza sauti ya Bwana, ambayo sasa inaongoza mkondo wa haki, na kuonya kuhusu adhabu inayokaribia, majanga makuu ya siku za usoni yangeweza kuepukwa; lakini "Mungu husema mara moja, naam, mara mbili, lakini mwanadamu haulitambui....Ndipo anafungua masikio ya watu [katika sauti za radi za "siku ya taabu"] na kuweka muhuri mafundisho yao, ili amwondoe mwanadamu katika kusudi lake, na kumficha kiburi mwanadamu."

"Tazama, anakuja katika mawingu," na kwa wakati unaofaa "kila jicho litamwona [kumtambua]," litatambua uwepo wake, nguvu na mamlaka yake; na wote lazima wajisalimishe, iwe wanataka au hawawataki, hadi kufunguliwa kwa Shetani kwa muda mfupi, mwishoni mwa Milenia, wakati baada ya uzoefu kamili utayari wao au kutotaka kwao kutajaribiwa kikamilifu, na wasiotaka wataangamizwa—mauti ya pili, inayoitwa kwa ishara ziwa la moto. ***Ufu. 21:8***

Hivyo basi, maelezo haya yote ya kiishelo kuhusu jinsi Bwana wetu anavyokuja yanaendana kikamilifu na kauli zilizo wazi zinazotangaza kwamba uwepo wake utakuwa siri kwa muda, ukijulikana tu na wale wanaotazama.

Kwa Njia Iliyofanana

Sasa, nini kinafundishwa na kauli ya malaika wakati wa kuondoka kwa Bwana ***wetu—Matendo 1:***11—"Yesu huyu, ambaye amechukuliwa kutoka kwenu kwenda mbinguni, atakuja tena, kama vile mlivyomwona akipaa mbinguni"?

Uchunguzi makini wa maandishi haya utadhihirisha muafaka wake na yaliyotangulia. Wengi wanaonekana kufikiri kipande hiki

[B154]

inasomeka, Kama *mnavyomwona* Bwana akipaa mbinguni, ndivyo, kwa namna ileile, *mtaona* akija tena. Wale walioona akiondoka wanapaswa kusoma hivi tena na tena, hadi watambue kwamba haisemi kwamba wale waliomwona akiondoka ndio watakaomwona akija, wala kwamba mtu mwingine yeyote atamwona akija. Kinachosema ni kwamba, *namna* ya kuja kwake itakuwa *kama namna* ya kuondoka kwake. Basi, namna gani ya kuondoka kwake ilikuwa? Je, ilikuwa kwa utukufu mkuu, na kwa maonyesho makuu? Je, ilikuwa kwa mlio wa tarumbeta na sauti na kelele kubwa ikipasua anga, na Bwana mwenyewe akimetameta kwa utukufu na mwangaza usio wa kawaida? Ikiwa ndivyo, tungetarajia kurudi kwake tena kuwa "*kwa namna ileile*." Kwa upande mwingine, je, haikuwa kwa utulivu na kwa siri kadri iwezekanavyo, kulingana na kusudi lake la kuwafanya mashahidi wawe na hakika kabisa ya ukweli huo? Hakuna aliyemwona, wala aliyejua jambo hilo, isipokuwa wafuasi wake waaminifu. Kauli yake (***Yohana 14:19***), "Bado kidogo ulimwengu hautamwona tena," bado haijakanushwa; kwani ndugu zake pekee ndio walioona hata maonyesho yake baada ya ufufuo wake, na hakuna wengine walioshuhudia kupaa kwake. Na kwa *namna ileile* alivyoondoka (kimyakimya, kwa siri, kadiri ulimwengu alivyohusika, na bila kujulikana isipokuwa kwa wafuasi wake), *ndivyo*, kwa namna hii, anavyokuja tena. Na kama alivyoinua mikono yake na kuwabariki alipoondoka, ndivyo atakavyokuja tena, ili furaha yao iwe timilifu, kama alivyosema: "Nitawajia tena, nikaawatia furaha;" "Nitawaona tena, na moyo wenu utafurahi, na furaha yenu hakuna mtu atakayewapokonya." ***Luka 24:50,51***; ***Yohana 14:3; 16:22***

Malaika pia alionekana kusisitiza sana kwamba kurudi tena kungekuwa kwa "*Yesu yuleyule*"—yeyile aliyeacha utukufu alioukuwa na Baba kabla ya kuwepo kwa dunia, na akawa mwanadamu

—alikuwa maskini ili sisi tuwe matajiri; Yesu yuleyule aliyekufa Kalvari; Yesu yuleyule aliyefufuka siku ya tatu akiwa roho ya uhai; Yesu yuleyule aliyejidhihirisha

[B155]

mabadiliko yake katika siku arobaini—Yesu huyu huyu sasa amepaa juu. Ndiyo, ni Yesu *huyu huyu* ambaye amepitia mabadiliko mawili ya asili—kwanza kutoka roho kuwa binadamu, kisha kutoka binadamu kuwa wa kimungu. Mabadiliko haya ya asili hayajaharibu utu wake. Utambulisho wake ulihifadhiwa, kama malaika anavyotuhakikishia, iwe falsafa ya ukweli huo inaeleweka au la; na ingawa hatutamjua tena kwa mwili (kama mwanadamu), bali tukikumbuka kuinuliwa kwake, kwamba sasa ni wa asili ya kimungu, ya kiroho, na tukitarajia kuja kwake kulingana na mabadiliko na kuinuliwa huku, bado tunaweza kukumbuka kwamba yeye ni *yule Yesu mpenzi*, na hajabadilika katika jambo hili. Ni "Yesu huyu huyu," ambaye, ingawa alikuwepo kwa siku arobaini baada ya ufufuko wake, alionekana na wanafunzi pekee, nao kwa muda mfupi tu, ambaye katika ujio wake wa pili hatakuonekana na ulimwengu kama alivyokuwa katika siku arobaini kabla ya kupaa kwake. Lazima tukumbuke kwamba haji kujitoa dhabihu, na hivyo basi hana tena haja ya mwili wa binadamu ulioandaliwa kwa ajili ya dhabihu. (***Ebr. 10:5***) Yote hayo yamekwisha sasa: hatakufa tena, bali sasa anakuja kutawala na kubariki na kuinua kizazi kilichokombolewa.

Bwana wetu alitupatia mfano mzuri sana wa jinsi uwepo wake utakavyofunuliwa, aliposema, "Kama vile kung'aa kunavyotokea mashariki, na kung'aza hata magharibi, ndivyo itakavyokuwa *uwepo* wa Mwana wa Mtu." (***Mathayo 24:27***) Ni wazi kwamba tafsiri nyingi za aya hii zimefanya kosa kwa kutumia neno radi, mahali ambapo mwangaza wa jua ndio uliokusudiwa; kwani miale ya radi haitoki mashariki na kung'aa hadi magharibi. Huja kutoka pande nyingine mara nyingi, na ni nadra sana, kama si kamwe, kung'aa wazi kuvuka mbingu nzima. Mfano wa Bwana, na ambao pekee unaoendana na maneno yake, ni mwangaza wa jua, ambao bila kuepukika huchomoza kutoka mashariki na kung'aa hata hadi magharibi. Neno la Kigiriki *astrape*, lililotumika hapa, ni

hivyo imeonyeshwa kuwa imetafsiriwa isivyo sahihi katika maandishi haya, na pia katika maelezo ya maneno yale yale na ***Luka (17:24)***. Mfano mwingine wa matumizi ya neno hili *astrape* na Bwana wetu upatikana katika ***Luka 11:36***, ambapo linahusu mwangaza wa mshumaa, na katika tafsiri ya kawaida limetafsiriwa kama "ang'avu-mwangaza." Dhana zisizo sahihi kuhusu jinsi Bwana wetu anavyokuja na kujidhihirisha, zilizokuwa zimeimarika katika akili za watafsiri, ziliwapeleka katika kosa hili la kutafsiri *astrape* kwa neno "king'ora." Walidhani kwamba angefunuliwa ghafla, kama radi, na si taratibu, kama mwanga wa alfajiri. Lakini ni picha nzuri ilivyo ya kuchomoza kwa jua, ikionyesha kuibuka taratibu kwa ukweli na baraka katika siku ya uwepo wake. Bwana anawahusisha washindi naye katika picha hii, akisema, "Ndipo waliyo haki watakapong'aa kama Jua katika Ufalme wa Baba yao." Na Nabii, akitumia mfano huo huo, anasema, "Jua la haki litainuka pamoja na uponyaji katika miale yake." Mwangaza huo huibuka *taratibu*, lakini hatimaye mwangaza kamili, wazi na mkali utaondoa kabisa giza la uovu, ujinga, dhana za kishirikina na dhambi.

Tafsiri isiyo kamilifu ya neno *parousia* imechangia zaidi kuficha maana ya kifungu hiki. Katika Emphatic Diaglott na katika tafsiri ya Prof. Young limetafsiriwa *kama uwepo*; katika tafsiri ya Rotherham ni *kuwasili*; huku katika tafsiri ya kawaida limetafsiriwa *kama kuja*. Na ingawa maandishi ya Tafsiri Iliyorekebishwa yanadumisha tafsiri hii ya mwisho isiyo *sahihi—kuja*
—hata hivyo katika usomaji wa pembeni inakiri kuwa "*uwepo*" ndiyo tafsiri sahihi ya Kigiriki. Neno la Kigiriki *parousia* daima linamaanisha uwepo binafsi, kama vile kufika, kuwasili; na halipaswi kamwe kueleweka kama linaashiria kuwa njiani, kama neno la Kiingereza *coming* linavyotumika kwa ujumla. Kwa hiyo, maandishi yanayozingatiwa hapa yanafundisha kwamba kama vile *mwanga wa* jua unavyochomoza taratibu, ndivyo pia

uwepo wa Mwana wa Adamu utadhihirishwa taratibu.

Pamoja na mfano huu, Bwana wetu aliongeza maneno ya tahadhari ili kutulinda dhidi ya makosa fulani ambayo yangetolewa wakati wa kuja kwake mara ya pili, yaliyokusudiwa kupotosha Kanisa lake. "Tazama, nimewaambia hapo awali. Basi, wakawaambia, Tazama, yuko jangwani; msitoke; tazama, yuko katika vyumba vya siri; msimwamini. Maana kama vile jua linalong'aa linavyotoka mashariki na kung'aa hata magharibi, ndivyo itakavyokuwa kwa *uwepo* wa Mwana wa Mtu." Hivyo Bwana wetu anatuhadharisha dhidi ya makosa mawili yanayokua kwa kasi katika siku zetu. Moja ni dai kwamba Bwana wetu atakuja katika mwili, katika jangwa la Palestina; na, kwa kuamini hivyo, wengi wameenda huko, na wanasubiri kumwona Yesu katika *mwili*, akiwa na alama za majeraha, kama alivyoonekana alipofanyiwa msalaba. Wakimtarajia *alivyokuwa*, na si "kama alivyo," wanakosea sana, na kujipofusha dhidi ya ukweli, kama walivyofanya Wayahudi wakati wa kuja kwake kwanza. Matarajio haya ya uongo huwafanya watu wa aina hii kutafsiri kihalisi kauli ya nabii (***Zek. 14:4***), "Miguu yake itasimama siku hiyo juu ya Mlima wa Mizeituni," n.k.* Wakiwa wamepofushwa na matarajio ya uongo, hawaoni kwamba "miguu" katika kifungu hiki ni ya kimfano, kama ilivyo kweli katika ***Zab. 91:12***; ***Isa. 52:7***; ***Zab. 8:6; 110:1***; ***Efe. 6:15***; ***Kumb. la Torati 33:3***;
na katika sehemu nyingine nyingi. Kama wangejua *cha* kutarajia, wangejua kutokwenda Yerusalemu kumtafuta *mtu* Kristo Yesu; kwa maana mfalme aliye juu sana huja kama mwangaza wa jua, na kuweka uwepo na ushawishi wake uonekane kote ulimwenguni. Hivyo basi, "Msitoke nje."

"Wakija kusema, Tazama, yuko katika vyumba vya siri; msiiamini." Roho-ibada, ambayo daima iko tayari kudanganya kwa vitu vya bandia,

---

*Tunaacha uchunguzi wa unabii huu kwa wakati mwingine.

na daima tayari kutumia kweli za juu kama vazi la nuru (***2 Kor. 11:13,14***), hawajasita kudai kwamba tuko katika kipindi cha mabadiliko ya utoaji, alfajiri ya enzi ya utukufu. Miongoni mwa mambo mengine kama hayo, baadhi yao hata hufundisha kwamba Kristo *yupo*, na, hatuna shaka, hivi karibuni watafanya *vikao* ambavyo watadai kumwonyesha katika *vyumba vya siri*. Kama kosa hili likijitokeza kwa namna hii, au nyingine yoyote, tukumbuke maneno ya Bwana wetu na tukatae madai yote kama ya uongo, tukijua kwamba *hatadhihirisha* uwepo wake kwa njia hii, bali "kama mwanga wa jua," ukichomoza taratibu—"Jua la haki litainuka pamoja na uponyaji katika miale yake."

Parousia ya Bwana wetu katika Mavuno

Kigiriki ni lugha sahihi sana: jambo ambalo linaongeza sana thamani yake katika kutoa maelezo sahihi ya ukweli. Hivyo, kwa mfano, katika Biblia zetu za kawaida za Kiingereza, neno *'come'* linatumika kutafsiri maneno thelathini na mawili ya Kigiriki, ambapo kila moja lina tofauti yake ndogo maalum. Mifano: *ephistemi* ina *maana ya kufikia*, kama katika ***Luka 21:***34—"kuwapata [kuwafikia] ghafla"; *sunerchomai* ina *maana ya kukusanyika*, au *kuungana*, kama katika ***1 Wakorintho 11:***18—"kuungana kanisani"; *proserchomai* ina *maana ya kukaribia*, au *kuja kuelekea*, kama katika ***Ebr. 4:***16—"Basi *tuje* kwa ujasiri"; *heko* ina maana *ya kufika*, au *kufika*, au *kufika*, kama wakati tendo la kuja limekamilika, kama katika ***Yohana 2:***4—"Wakati wangu haujawadia"; *enistemi* ina *maana ya kuwepo*, na imetafsiriwa hivyo, isipokuwa katika visa viwili ambapo inapaswa kutafsiriwa hivyo: ***2 Tim. 3:***1—"Nyakati za hatari *zitakuja*"—kuwepo; na ***2 Wathes. 2:***2—"Hata siku ya Kristo *iko karibu*"—kuwepo. *Parousia*, pia, ina maana ya *uwepo*, na haipaswi kamwe kutafsiriwa *kama 'kuja'*, kama ilivyo katika Biblia ya kawaida ya Kiingereza, ambapo imetafsiriwa mara mbili ipasavyo, *uwepo*. (***2 Kor. 10:10***; ***Flp. 2:12***) "*Emphatic Diaglott*," tafsiri bora sana ya Agano Jipya, hutafsiri parousia ipasavyo, UWEPO, katika takriban kila matumizi ya neno hilo.

[B159]

tafsiri muhimu sana ya Agano Jipya, inatafsiri *parousia* ipasavyo, UPWELIO, katika takriban kila matumizi ya neno hilo.

Maneno mawili ya Kigiriki, *heko* na *parousia*, na matumizi yake katika Agano Jipya, ndiyo tunayotaka kuyaangazia kwa sasa, na hasa la pili kati ya haya; kwa sababu ufahamu sahihi wa maana yao unaangaza namna ya kurudi kwa Bwana wetu, kupitia mistari ambayo yanatokea, ilhali tafsiri ya kawaida lakini potofu inafunika hasa kile ambacho inapaswa kuangaza.*

Tukiwa na ufahamu sahihi wa maana ya neno parousia akilini—siyo ule wa *kuja*, kama kuwa njiani, bali *uwepo*, kama baada ya kuwasili—tuchunguze baadhi ya mistari ambayo neno hili linatumika. Na kutokana na hii tutajifunza kwamba *uwepo* hauimaanishi kwa lazima kuonekana, bali unaweza kutumika pia kwa vitu vilivyopo lakini visivyoonekana. Hivyo basi, kwa mfano, malaika, viumbe wa roho, wanaweza kuwa nasi, lakini wasionekane, kama Bwana wetu *alivyokuwa* duniani na mara nyingi akiwa na wanafunzi wake katika siku arobaini baada ya ufufuo wake, bila kuonekana na ulimwengu, au na wanafunzi wake isipokuwa katika nyakati chache fupi ambazo tayari zimetajwa. Siku hizo zilikuwa siku za *parousia* (uwepo) wake, kama vile miaka thelathini na tatu na nusu iliyotangulia ilivyokuwa.

Katika mazungumzo yaliyotangulia swali la ***Mathayo 24:3***, Bwana wetu alikuwa ametabiri uharibifu wa hekalu, na kukataliwa kwa Israeli kwa jinsi ya kimwili hadi wakati ambapo wangemtambua kwa furaha kama Masihi wao na kusema, "Ameebarikiwa yeye." Aliwaambia wanafunzi wake kwamba atatoka, na atarudi tena na kuwakaribisha kwake mwenyewe. Yeye

---

Neno *parousia* linapatikana mara ishirini na nne katika Agano Jipya la Kigiriki, na limetafsiriwa kwa usahihi mara mbili tu katika tafsiri ya Kingereza ya Common Version (***2 Kor. 10:10***; ***Fil. 2:12***) *kama uwepo*. Matukio mengine, ambapo imetafsiriwa vibaya kama '*kuja*', ni kama yafuatayo: ***Mathayo 24:3,27,37,39***; ***1 Wakorintho 15:23; 16:17***; ***2 Wakorintho 7:6,7***; ***Wafilipi 1:26***; ***1 Wathessalonike 2:19; 3:13; 4:15; 5:23***; ***2 Wathes. 2:1,8,9***; ***Yakobo 5:7,8***; ***2 Petro 1:16; 3:4,12***; ***1 Yohana 2:28***.

[B160]

waliiita siku yao "mavuno," au mwisho wa enzi hiyo, na aliwaambia kuhusu "mavuno" ya baadaye wakati wa kuja kwake mara ya pili. (***Mathayo 9:37,38; 13:39,40***) Bila shaka wakikumbuka kwamba ni wachache waliomtambua yeye kama Kristo katika kuja kwake kwa mara ya kwanza, walitaka kujua *jinsi* angeweza kutambuliwa kwa uhakika katika kuja kwake kwa mara ya pili—wakitarajia pengine kwamba kuja kwake kwa mara ya pili kungetokea katika siku zao. Ndiyo maana waliuliza, "Lutakuwa ni nini ishara [alama] ya *kuja* kwako [parousia] na ya mwisho wa enzi?"

Kwa sababu ya tabia yao ya kuchanganya matukio ya mwisho ya enzi ya Kiyahudi, au mavuno, ambayo walikuwa tayari wakiishi, na "mavuno" yajayo, au mwisho wa utawala wa Injili, Bwana wetu alitoa maelezo ya kina kuhusu matukio ambayo yalipaswa kutokea, akionyesha kupita kwa *kipindi* kirefu kati ya matukio hayo, lakini hakutoa wazo wazi la urefu wake; kwani hata yeye hakuwahi kujua wakati huo ni kwa muda gani ingekuwa. ***Marko 13:32***

Jibu la Bwana wetu katika ***mistari 1 hadi 14*** linashughulikia enzi nzima ya Injili; na maneno yake katika ***mistari 15 hadi 22*** yana matumizi mawili—kihalisi hadi mwisho wa enzi ya Kiyahudi, na kwa njia ya mfano hadi mwisho wa enzi hii ya Injili, ambayo enzi ya Kiyahudi ilikuwa kivuli chake. ***Aya 23-26*** zina maneno ya onyo dhidi ya Kristo wa uongo, na katika ***aya ya 27*** anafikia swali lao kuhusu *parousia* yake, na anatangaza [ikiwa imetafsiriwa ipasavyo], "kama vile mwanga mkali [mwanga wa jua] unavyotoka mashariki na kung'aa hata magharibi, ndivyo *parousia* [UHUDHURIAJI] wa Mwana wa Adamu itakavyokuwa." Mwangaza wa jua huwepo papo hapo, lakini bila kelele; na huonekana kwanza na wale wanaoamka kwanza.

Tukiacha vipengele vingine vya kati vya mahubiri ya Bwana wetu kwa uchunguzi katika sehemu zao zinazofaa, tunatambua marejeleo yake ya pili kwa swali lao kuhusu *parousia* yake katika ***mistari ya 37 na 39***. Anasema, "Kama vile siku za Nuhu, ndivyo itakavyokuwa *parousia* [UPO] wa Mwana wa Adamu." Kumbuka,

[B161]

kwamba kulinganisha si kati ya *kuja* kwa Nuhu na *kuja* kwa Bwana wetu, wala kati ya *kuja* kwa mafuriko na *kuja* kwa Bwana wetu. *Kuja* kwa Nuhu hakutajwi kabisa; wala *kuja* kwa Bwana wetu hakutajwi; kwa sababu, kama ilivyotajwa tayari, *parousia* haimaanishi *kuja*, bali *uwepo*. Kwa hiyo, tofauti iko kati ya wakati wa uwepo wa Nuhu miongoni mwa watu "*kabla* ya mafuriko," na wakati wa uwepo wa Kristo duniani, katika ujio wake wa pili, *kabla* ya moto—taabu kuu ya Siku ya Bwana ambayo enzi hii inamalizika nayo.

Na ingawa watu walikuwa waovu katika siku za Nuhu, *kabla* ya mafuriko, na watakuwa waovu katika wakati wa kuwepo kwa Bwana wetu, *kabla* ya moto mkali wa taabu kuwajia, bado *hili si* jambo la kulinganisha au kufanana ambalo Bwana wetu anarejelea; kwa maana uovu umeenea katika kila enzi. Kigezo cha kulinganisha kimeelezwa waziwazi, na kinaonekana kwa urahisi tukisoma kwa umakini: Watu, isipokuwa wanachama wa familia ya Nuhu, hawakuijua dhoruba iliyokuja, na *hawakuamini* ushuhuda wa Nuhu na familia yake, na hivyo hawakujua; na hiki ndicho kigezo cha kulinganisha. *Ndivyo* itakavyokuwa pia KUWEPO kwa Mwana wa Mtu. Hakuna ila wale wa familia ya Mungu watakaoamini hapa: wengine "hawatajua," hadi jamii, kama ilivyoandaliwa sasa, itaanza kuyeyuka kwa joto kali la wakati wa dhiki unaokaribia. Hii inaonyeshwa kwa maneno, "Kama ilivyokuwa katika siku zile *za kabla* ya mafuriko, walikuwa wakila, wakinwa na kuoa [***Luka (17:28)*** anaongeza "kupanda na kujenga"], hata siku Nuhu aliingia ndani ya safina, na hawakujua,...ndivyo itakavyokuwa pia *parousia* [uwepo] wa Mwana wa Mtu." Hivyo basi, katika wakati wa *uwepo* wa Mwana wa Adamu, ulimwengu utaendelea na shughuli zake za kula, kunywa, kupanda, kujenga na kuoa—mambo ambayo hayajatajwa kama dhambi, bali yanaonyesha *ujinga* wao *kuhusu uwepo wake*, na kuhusu dhiki itakayotawala ulimwenguni. Hii, basi, ndiyo jibu la Bwana wetu kwa

[B162]

Swali la wanafunzi—Ni ishara gani [alama] ya uwepo wako [*parousia*] na ya mwisho au mavuno ya enzi? Kimsingi, anasema: Hakutakuwa na ishara kwa umati wa watu wa dunia; hawatajua kuhusu uwepo wangu na mabadiliko mapya ya utawala. Ni wachache tu watakaojua, nao watafundishwa na Mungu (kwa njia isiyoelezwa hapa) kabla ya kuwepo kwa *ishara* yoyote ambayo watu wa ulimwengu wanaweza kuiona.

Maelezo ya Luka kuhusu mahubiri haya hayaya (***Luka 17:26-29***), ingawa si kwa maneno yale yale, yanalingana kikamilifu. Luka hatumii neno *parousia*, lakini anaelezea wazo hili hasa, akisema: "Kama ilivyokuwa *katika siku za Nuhu*, ndivyo itakavyokuwa pia *katika siku za Mwana wa Mtu*"—katika siku za *uwepo* wake. Sio *kabla ya* siku zake, wala *baada ya* siku zake, bali *katika* (*wakati wa*) siku zake, ulimwengu utakuwa unakula, unanywa, unaoa, unanunua, unauza, unapanda na kujenga. Maandiko haya, basi, yanafundisha waziwazi kwamba Bwana wetu *atakuwepo* mwishoni mwa enzi hii, bila kufahamika kabisa na ulimwengu, na bila kuonekana nao.

Ingawa kamwe hakutakuwa na *mafuriko* mengine ya kuangamiza dunia (***Mwanzo 9:11***), imeandikwa kwamba dunia yote itateketezwa kwa *moto* wa wivu wa Mungu (***Sefania 3:8***)—siyo dunia halisi, ya kimwili katika kesi yoyote, bali *mpangilio* uliopo *wa mambo* katika kesi zote mbili: mara ya kwanza likitimia kwa kuwagonga mauti watu wote isipokuwa familia ya Nuhu; katika ya mwisho, kwa kuwachoma wote isipokuwa familia ya Mungu katika moto wa kiwakilishi—taabu kuu ya Siku ya Bwana. Watoto waaminifu wa Mungu watahesabiwa kuwa wastahiki kuepuka mambo yote hayo yatakayokuja duniani (***Luka 21:36***): si lazima kwa kuondolewa kutoka duniani, bali huenda kwa kufanywa wasioweze kuathiriwa na moto, kama katika mfano wa kawaida wa Wahiwiri watatu waliokuwa katikati ya tanuru ya moto iliyopashwa moto mara saba, ambapo hata katika mavazi yao hakukuwa na harufu ya moto; kwa sababu mmoja aliyefanana na Mwana wa Mungu alikuwa nao. ***Dan. 3:19-25***

[B163]

Kisha tutaona maandiko yanayofundisha kwamba wengi kanisani, kwa muda, hawatajua uwepo wa Bwana, na kuhusu "mavuno" na mwisho wa enzi hii, wakati yeye kwa kweli yupo, na kazi ya mavuno inaendelea.

Aya za mwisho za ***Mathayo 24, kuanzia aya ya 42*** na kuendelea, ni muhimu sana. Katika ***aya ya 37*** Bwana wetu alikuwa ameonyesha kwamba ulimwengu hautajua kuhusu *parousia* ya Mwana wa Mtu; na sasa anawaonya wanafunzi wake wanaojiita kwamba, isipokuwa wakiwa waangalifu, nao watakuwa katika giza vivyo hivyo kuhusu *parousia* yake. Anasema, "Basi, kesheni; maana hamjui ni saa gani Bwana wenu anakuja [erchomai—kuwasili]." Ikiwa watu wangekuwa wakimtarajia mwizi kwa wakati maalum, wangefanya macho ili wasishikwe bila kutahadhari: hivyo ninyi mnapaswa kuwa macho daima, tayari daima, na kuwa macho daima kwa dalili ya kwanza ya *parousia* yangu. Kujibu swali lako, "Mambo haya yatawahi kuwa *lini*?" nakuambia tu kuwaangalieni na mwe tayari, na nitakapowasili, *nitakapokuwepo*, nitawajulisha wote wanaoangalia na walio waaminifu, nao pekee ndio watakaokuwa na haki ya kujua. Wengine wote wanapaswa na ni lazima wawe gizani nje, na ni lazima wajifunze pamoja na ulimwengu—kupitia shida.

"Nani, *basi* [katika "mavuno"], ni mtumwa mwaminifu na mwenye busara, ambaye Bwana wake atamweka* msimamizi juu ya familia yake, kuwapa chakula chao kwa wakati ufaao? Heri ya yule mtumwa ambaye Bwana wake akija [*erchomai—anapowasili*] atamkuta akifanya hivyo. Kweli nawaambia, atamweka kuwa msimamizi wa mali zake zote"—hifadhi yote kubwa ya kweli ya thamani itafunguliwa kwa watumishi watiifu kama hao, ili kuandaa na kusambaza na kulisha nyumba yote ya imani.

Lakini ikiwa moyo wa yule mtumwa si mwema, atasema, Bwana wangu anakawia [*hajafika*], naye atampiga [kupinga na kukanusha] watumwa-wenzake [wale wanaokosoa;

---

*Manuskripti za Kisinai na Vatikani zinasomeka "*atamtenda*."

[B164]

wale, basi, wanaotangaza kinyume chake—Bwana wangu hapungui, bali *amekuja*, *yupo*]. Wale wanaoweza kula na kunywa na wasio na kiasi [wanaolewa na roho ya dunia], lakini Bwana wa mtumishi huyo atakuja [Kigiriki, heko—atakuwa amewasili] katika siku isiyotarajiwa, na katika saa ambayo mtumishi huyo *hajui*, naye atamkata [kutoka kuwa mmoja wa watumishi walio na haki ya kutoa nyama kwa wakati unaofaa kwa familia], na atamweka sehemu yake pamoja na wanafiki. [Ingawa si mnafiki bali ni mtumwa halisi, ni lazima, kwa sababu ni mwasi na amebeba mzigo kupita kiasi, apate sehemu yake pamoja na wanafiki katika mfadhaiko na taabu inayokuja juu ya Babeli.] "Kutakuwa na kilio na kusagana kwa meno."

Yaliyoelezwa hapo juu, yakichunguzwa kwa makini, yanatufundisha waziwazi kwamba mwishoni mwa enzi hii kutakuwa na kundi moja linalokana kwamba Bwana *yupo* (si kwa kukana kwamba atakuja wakati fulani, bali kwamba amekwisha kuja), na kuwapiga au kuwakabili vikali wale watumwa wenzake ambao kwa hivyo lazima walikuwa wakifundisha kinyume chake—kwamba Bwana amekwisha kuja. Ni yupi mtumwa mwaminifu, mkweli, na ni yupi aliye katika makosa, imewekwa wazi na Bwana wetu. Yule mwaminifu ambaye atakayeonekana akitoa "nyama" inayofaa wakati mwafaka atatukuzwa na kupewa udhamini mkubwa zaidi juu ya ghala la ukweli, akiwa na uwezo ulioongezeka wa kuileta kwa ajili ya nyumba, huku yule asiye mwaminifu atatenganishwa polepole na kusogezwa karibu zaidi na karibu zaidi na wale wanaojiitisha tu au wanafiki. Na kumbuka ukweli kwamba asiye mwaminifu hukatizwa, au kutengwa, wakati ambao *haufahamu*—katika wakati wa mavuno—wakati Bwana wake yuko kweli *karibu* bila yeye kujua, akitafuta na kukusanya vito vyake. ***Mathayo 13:30***; ***Zaburi 50:5***; ***Malaki 3:17***; ***Mathayo 24:31***

Tunabainisha hapa, kwa lengo tu la kuonyesha kwamba, katika kujibu swali la wanafunzi kuhusu dalili na ushahidi wa *ujio* wake wa pili, Bwana wetu alifundisha kwamba wala dunia wala

[B165]

watumishi wasio waaminifu wangefahamu hilo, hadi moto mkali wa dhiki utakapokuwa umeanza angalau. Na waaminifu bila shaka *wataona uwepo wake* kwa jicho la imani tu—kupitia Maandiko yaliyoandikwa zamani kwa ajili ya mafundisho yao, ili yafahamishe wanapofikia wakati wao. Kweli za sasa kuhusu kila mada ni sehemu ya "vitu vyake" na hazina mpya na za kale ambazo Bwana wetu alituhifadhiwa na sasa anatupa kwa ukarimu. ***Mathayo 24:45-47***

Hivyo basi, kwa ishara zilizotabiriwa, Bwana alifanya maandalizi ya kutosha kuiwezesha Kanisa kutambua uwepo wake wakati ukiwadia, ingawa wasingemwona kwa jicho la kawaida; pia alituonya kwa makini dhidi ya udanganyifu utakaojitokeza—udanganyifu utakaoonekana kuwa wa kuaminika kiasi cha kuwadanganya hata wateule wenyewe, kama ingewezekana. Lakini haiwezekani, kwa sababu wote waliochaguliwa wanasikiliza kwa makini onyo hilo, na kwa bidii wanajifunza ishara zilizotabiriwa za kuwepo kwake, na wanasubiri utimizo wake. Wale wenye nia tofauti si wa kundi la waliochaguliwa. Ni washindi pekee ndio watakaotawala pamoja na Bwana. Udanganyifu huu, kama itakavyoonyeshwa katika sura inayofuata, tayari upo, na unadanganya wengi. Lakini, Mungu asifiwe, wateule wameonywa mapema na wamejiandaa, na hawadanganyiki wala hawakatishwi tamaa. Ingawa mawingu na giza viko kumzunguka, wanatambua uwepo wake, na wanafurahi kwamba ukombozi wao umekaribia. Mtu yeyote akisema nanyi, Tazama, Kristo yuko hapa, au yuko pale [*mahali* fulani], msimwamini. Na wakisema nanyi, Tazama, yuko jangwani, msitoke; tazama, yuko katika vyumba vya ndani, msimwamini; kwa maana kama [kama vile] nuru angavu ya jua inayochomoza na kujaza nchi polepole, *ndivyo uwepo wake utakavyokuwa*. (***Mathayo 24:23,26,27***) Itadhihirishwa kama ilivyotabiriwa, kwa mwanga wa ukweli unaochomoza—ukweli juu ya kila mada, kama tunavyoiona sasa ikijifunua kwa haraka na kwa utukufu. Miaka michache zaidi, na Jua la haki

itakuwa imeinuka kikamilifu ikiwa na uponyaji katika miale yake ili kubariki na kuinua ulimwengu ulioathiriwa na kifo.

Kwa kuzingatia ushahidi uliowasilishwa katika sura hii na zilizotangulia na zilizofuata, hatuna shaka yoyote katika kutangaza habari hii inayofurahisha moyo, kwamba mavuno ya enzi ya Injili yamekaribia, na kwamba Bwana yuko tena kama Mavunaji Mkuu—si kwa mwili, kama ilivyokuwa katika mavuno ya Kiyahudi, bali katika nguvu na utukufu mkuu, kama Kristo wa kimungu aliyeinuliwa juu sana, ambaye mwili wake wa utukufu sasa ni "mfano halisi wa utu wa Baba," ingawa utu wake wa utukufu umefunikwa kwa neema dhidi ya macho ya wanadamu. Anazindua utawala wake wa haki; mundu wake wa kweli unatenganisha; anakusanya pamoja katika umoja wa moyo na akili mbanzi zilizokomaa za Israeli ya kiroho; na hivi karibuni "mwili" huo uliochaguliwa utakaokamilika utatawala na kuibariki dunia.

Tangazo hili limetolewa hapa, ili kadiri tunavyoendelea msomaji awe na wazo lililo wazi zaidi kuhusu kile ambacho unabii wa nyakati unaashiria hasa, wakati itakapodhihirishwa kwamba mavuno, na matukio yake yote yanayoambatana nayo, *sasa* yamefika wakati wake kulingana na mpangilio wa matukio, na yanatokea kama ilivyotabiriwa.

Hivyo basi, unabii huu wa nyakati na maelezo haya yote maalum kuhusu jinsi na mazingira yatakayozunguka kuonekana kwa Bwana havikutolewa ili kuogofya ulimwengu, wala kuridhisha udadisi mtupu, wala kuamsha kanisa la jina tu lililolala; bali zilitolewa ili wale ambao hawamelali, na si wa ulimwengu, bali waliotahajudi, waliojitolea na waaminifu, na wanafunzi wakujituma wa mpango wa Baba yao, wajulishwe umuhimu wa matukio yanayotokea, na wasiwe gizani kuhusu mada na *matukio ambayo hayawezi kutambuliwa kwa uhakika kwa njia nyingine* yoyote—mavuno, uwepo wa Mavuno Mkuu, kupepeta na kuchuja ngano ya kweli, kufungwa na kuchomwa kwa magugu wakati wa dhiki, n.k.

[B167]

Kutukana Kulikotabiriwa

Mtume Petro anaelezea jinsi baadhi ya watumishi wasio waaminifu na wanafiki watakavyotukana wakati wa *uwepo* wa Bwana, kama vile walivyotukana katika siku za Nuhu. (***2 Petro 3:3,4,10,12***) Tambua kwamba Mtume aliandika kwa Kanisa, na kwamba wale wanaotema mzaha anaowataja wako *katika* kanisa la jina tu na wanaodai kuwa na shauku na kazi na mpango wa Bwana, na hivyo kuwa waumini kwamba *atakuja wakati fulani*. Kutemea kunakoelezwa ni juu ya mada hii hapa inayozingatiwa, na ni aina tunayosikia na tutakayosikia kutoka kwa Wakristo wanaodai kuwa wao ni Wakristo, kila wakati mada ya kuwepo kwa Bwana na kazi ya mavuno, n.k., inapowasilishwa. Wakristo kwa ujumla, hadi watakapochunguza mada hiyo, huwa na mawazo kama hayo ya maonyesho halisi ya moto, tarumbeta, sauti, n.k., na ya kumwona Bwana akishuka angani, akiwa mwili unaong'aa wa nyama, kwamba wanaposikia kuhusu *uwepo* wake usioonekana, bila kuchukua muda kuchunguza mada ambayo wanahisi wako na uhakika nayo, wakiwa wamejishughulisha na mipango ya kidunia, na wamelewa na roho ya dunia, watapuuza jambo hilo haraka kama lisilostahili kuchunguzwa.

Ni kwa darasa hili la Wakristo wanaodai kuwa wao ni Wakristo ndilo Mtume anarejelea, akisema, "Katika siku za mwisho [katika miaka ya mwisho ya enzi ya Injili—katika 'mavuno'] watakuja watani, wakifuata tamaa zao [mipango, nadharia, n.k.], wakisema, 'Ahadi ya *kuja* kwake [*parousia*] iko *wapi*? Kwa maana tangu mababu walipolala, mambo yote yameendelea kama yalivyo tangu mwanzo wa uumbaji.'" Wakirejelewa kauli ya Bwana wetu (***Mathayo 24:37-39***; ***Luka 17:26***) kwamba katika *siku zake*, katika siku za *kuwepo* kwake, mambo yangekuwa yakiendelea kama zamani; na kwamba, kama katika siku za Nuhu, watu wangeendelea kula, kunywa, kuoa, kupanda na kujenga; na kwamba, kama wakati huo, ulimwengu haungetambua kuwepo kwake, na haungesoma ishara

ya mabadiliko ya haraka na makubwa yaliyo karibu, wako na shughuli nyingi mno kufikiria ushuhuda huo kwa makini, na wanaendelea tu kubeza.

Ah! anasema Petro, wamesahau mabadiliko makuu yaliyotokea katika siku za Nuhu; na kisha, kwa alama ya moto, anaelezea mafuriko makubwa ya taabu yatakayokumba ulimwengu wote hivi karibuni, yakivunja kabisa utawala wote wa kiraia na kidini [mbinguni] na kuyeyusha muundo mzima wa kijamii [ardhini]—yakisababisha fujo na machafuko ya kijamii hadi mbingu mpya [mamlaka yanayotawala—Ufalme wa Mungu] yatawekwa imara kikamilifu, pamoja na dunia mpya [jamii iliyopangwa kwa msingi mpya na bora zaidi, wa upendo, usawa na haki]. Kisha Mtume anatukumbusha (***beti ya 8***) kwamba Siku hii ya *uwepo* wa Bwana, ambayo Kanisa limeitamani na kuitazamia kwa muda mrefu, ni siku ya miaka elfu moja—Milenia ya utawala wa Kristo.

Katika ***aya ya 10*** anatuhakikishia kwamba "Siku ya Bwana *itafika* [Kigiriki, *heko*] *kama mwivi*"* [bila kutambuliwa, kimyakimya: itakuwepo, wakati wengine wanatania na kuwapiga wale watumishi-wenzao wanaotangaza ukweli]. Kisha Mtume anawahimiza watakatifu kujitenga na ulimwengu; wasizame katika siasa, kutafuta pesa, n.k., bali waweke mioyo yao katika mambo ya juu zaidi. Anasema, Kwa kuwa katika mpango wa Mungu hali za sasa za kidunia ni za muda tu na hivi karibuni zitapisha nafasi kwa mpangilio bora zaidi, tunapaswa kuwa watu wa namna gani, kwa kuendana na maisha matakatifu na uchaji-Mungu?—"*tukisubiri* UJIO [*parousia*] wa Siku ya Mungu"—tukiwa macho kwa ajili ya dalili zitakazothibitisha kuwa imefika.

Na, shukrani kwa Mungu, utoaji wake ni mwingi sana kiasi kwamba wote wenye uchaji, wanaosubiri siku hiyo, wataujua kabla ya moto wa ghadhabu kupamba moto kikamilifu. Kupitia

---

*Manuskripti za Kale hapa zinaacha maneno, "*katika usiku*."

[B169]

Paulo anatuhakikishia kwamba hakuna mmoja wa watoto wa nuru atakayebaki gizani, ili siku hiyo isiwashukie bila waotarajia. (***1 Wathesalonika 5:4***) Basi, ingawa tayari tuko *katika* siku ya *uwepo* wa Bwana, na katika mwanzo wa moto mkuu wa dhiki, tunaona kwamba ni kama ilivyotuhadhii kwa ishara (***Ufunuo 7:1,2***)—dhoruba imezuiwa hadi watumishi waaminifu wa Mungu "watiwe muhuri pande zao za mbele:" yaani, hadi wale wapewe ufahamu wa kiakili wa *wakati*, *uwepo*, n.k., ambao sio tu utawahudumia faraja na kuwa kinga kwao, bali pia utakuwa *alama*, muhuri au ushahidi wa uana wao, kama ilivyoonyeshwa na Bwana wetu alipowaahidi kuwa Roho Mtakatifu angewaonyesha waaminifu "mambo *yajayo*." ***Yohana 16:13***

Wengine huchukua kauli ya Petro kihalisi, kwamba "mbinguni zikiwa moto zitatoweka na kupita kwa mngurumo mkuu"; na pia maelezo ya Mwoneshaji kuhusu matukio yale yale, kwa ishara inayofanana sana, "Mbingu ilitoweka kama kitabu kinachojikunja." Hata hivyo, inaonekana kwamba mtazamo mmoja juu kwenye vito vingi vya usiku vinavyong'aa kupitia mamilioni ya maili za anga, bila kitu chochote katikati cha kuzunguka, au kuwaka moto, unapaswa kuwa hoja ya kutosha katika wakati mmoja kuwashawishi watu hao kwamba walikosea kudhani kauli hizi ni za kihalisi—unapaswa kuwashawishi kwamba matarajio yao ya utimilifu wa kihalisi ni upuuzi mtupu.

Hivyo basi, Mungu aliwafunika wanadamu kwa njia ya mifano ya tarumbeta, sauti, moto, n.k., habari (ambayo haikuwa kwa watu wa ulimwengu kujua, bali kwa "kundi dogo" la watakatifu waliojitolea) kuhusu mavuno, uwepo wa Bwana, ufalme wake wa kiroho, n.k.; na bado aliipanga ili, kwa wakati unaofaa, ingezungumza waziwazi na kwa msisitizo kwa kundi alilokusudia habari hiyo. Kama ilivyokuwa wakati wa kuja kwake kwanza, ndivyo kwa darasa lingine lililojitolea linaweza kusemwa sasa, katika wakati wa kuja kwake kwa pili—"Kwenu

imekabidhiwa kujua mafumbo ya ufalme wa Mungu; bali kwa wale wasio nje, mambo haya yote hufanywa kwa misemo—kwa mifano na maneno ya fumbo—ili kwamba, hata wakipata Biblia mbele yao, wengine wasio watakatifu wasione wala wasielewe kweli. ***Marko 4:11,12***

Ulimwengu haujajinga kuhusu matukio na hali zisizo za kawaida za wakati huu, na jinsi zinavyozidi kuwa za maana kila mwaka unaopita; lakini kwa kutotambua matokeo makuu, hizi hujaa tu akili zao na hofu za giza za mabaya. Kama ilivyotabiriwa, wako katika hofu, wakisubiri mambo yajayo duniani; kwani tayari nguvu za mbingu (mamlaka ya sasa yanayotawala) zinatikiswa.

Kuunganisha Mnyororo wa Unabii

Katika sura iliyotangulia tulitoa ushahidi unaoonyesha kwamba "Nyakati za Mataifa," au muda wao wa utawala, utamalizika kabisa mwaka wa A.D. 1914, na kwamba wakati huo watang'olewa* na Ufalme wa Kristo utaimarishwa kikamilifu. Kwamba Bwana lazima awe amewepo, na kuanzisha Ufalme wake, na kutumia nguvu zake kuu ili kuvunja mataifa vipande vipande kama chombo cha mfinyanzi, basi hilo linaekezwa waziwazi; maana ni "katika siku za wafalme hawa"—kabla ya kuangushwa kwao—yaani, kabla ya mwaka wa 1914—ndipo Mungu wa mbinguni ataanzisha Ufalme wake. Na Ufalme *huo utavunja vipande vipande na kuteketeza yote haya*. (***Dan. 2:44***) Na kwa muafaka na hili, tunaona pande zote kutuhusu ushahidi wa mwanzo wa kupiga, kutikisa, na kuangusha mamlaka za sasa, kama maandalizi ya kuanzishwa kwa ufalme "usioweza kutikiswa"—serikali yenye nguvu.

Sura inayofuata itaeleza ushahidi wa Biblia kwamba 1874 A.D. ilikuwa tarehe kamili ya kuanza kwa "Nyakati za

---

*Haijatujulikana itachukua muda gani kukamilisha mabadiliko haya, lakini tuna sababu ya kuamini kuwa kipindi hicho kitakuwa "kifupi."

[B171]

Urejeshaji," na hivyo basi ya kurudi kwa Bwana wetu. Tangu tarehe hiyo amekuwa akitimiza ahadi yake kwa wale walio katika msimamo unaofaa wa kuwa macho—"Walao waja ambao Bwana atawakuta wakiwa macho wakiwa na heri; hakika nawaambia, atajifunga kiuno, na kuwafanya wakae chini ili wale chakula, naye atakuja mbele yao na kuwahudumia." (***Luka 12:37***) Hata hivyo, ametufungulia Maandiko, akituonyesha ukweli kuhusu asili yake ya utukufu ya sasa, kusudi, namna, na wakati wa kuja kwake, na tabia ya maonyesho yake kwa nyumba ya imani na kwa ulimwengu. Ametuelekeza umakini wetu kwenye unabii unaotuweka waziwazi katika mkondo wa wakati, na ametuaonyesha mpangilio wa mpango wake wa utendaji katika huu wakati wa mavuno. Ametuonyesha, kwanza kabisa, kwamba ni mavuno ya watakatifu, wakati wa kuiva kwao kikamilifu, na wa kutengwa kwao na magugu; na pili, kwamba ni wakati kwa dunia kuvuna mavuno yake ya dhoruba—kwa ajili ya uvunaji wa mzabibu wa dunia, na kukanyaga matunda yake katika kanyagio la ghadhabu ya Mungu Mwenyezi. Ametuonyesha kwamba ukomavu huu wote wawili (***Ufunuo 14:1-4,18-20***) utakamilika katika kipindi cha miaka arobaini, ukimalizika na mwaka wa 1915 A.D.

Lakini ingawa msomaji amejulishwa hivyo kuhusu kile kitakachothibitishwa katika sura zinazofuata, hapaswi kutarajia kuonyeshwa sehemu za Maandiko ambazo masuala haya na tarehe hizi zimeandikwa waziwazi. Kinyume chake, anapaswa kukumbuka kwamba mambo haya yote *yamefichwa* na Bwana, kwa namna ambayo hayakuweza kueleweka wala kuthaminiwa hadi wakati ufaao ulipofika, na hapo ndipo tu na watoto wake wakarimu na waaminifu, wanaothamini ukweli kuwa wa thamani zaidi kuliko yakuti, na ambao wako tayari kuutafuta kama watu wanavyotafuta fedha. Ukweli, kama fedha, lazima usimbe tu, bali pia usafishwe, utenganishwe na uchafu, kabla thamani yake inaweza kuthaminiwa. Mambo yaliyotajwa hapa kwa ufupi

[B172]

mambo yaliyotajwa hapa kwa maneno machache yatathibitishwa hoja kwa hoja; na ingawa wengi wanaweza kupendelea kuchukua kauli bila usumbufu wa kuithibitisha kutoka kwa Maandiko, hali haitakuwa hivyo kwa mtafutaji wa kweli wa ukweli. Ni lazima, kadiri iwezekanavyo, afanye kila hoja, hoja kuu na uthibitisho kuwa wake mwenyewe, moja kwa moja kutoka kwa Neno la Mungu, kwa kufuatilia uhusiano wote na hivyo kujihakikishia yeye mwenyewe ukweli wa maelezo yaliyowasilishwa.

Ingawa Bwana huitoa, na watumishi huwaletea "chakula kwa wakati wake kwa ajili ya nyumba," bado kila mmoja, ili aweze kuimarishwa, lazima ale mwenyewe.

"Macho yangu yanaweza kuona utukufu wa kuja kwa Bwana;
Anakanyaga kanyagio ambako zabibu Zake za ghadhabu zimehifadhiwa; Naona dhoruba ya moto ya upanga Wake unaoshuka kwa haraka.
Mfalme wetu anasonga mbele."

Naona hukumu zake zijazo, zinazozunguka dunia yote, Ishara na vilio vilivyoahidiwa, kutangulia kuzaliwa mara ya pili;
Ninasoma hukumu Yake ya haki katika viti vya enzi vinavyoporomoka duniani.
Mfalme wetu anaendelea kusonga mbele.

"Nyakati za Mataifa" zinakwisha; maana wafalme wao wamepata siku yao; Na pamoja nao dhambi na huzuni zitapotea milele;
Kwa kuwa '*Simba*' wa kabila la Yuda sasa anakuja kutawala.
Mfalme wetu anasonga mbele.

"Twali ya saba inalia, na Mfalme wetu hajui kushindwa: Atachuja mioyo ya watu mbele ya Kiti Chake cha Hukumu.
Ee, harakisha, roho yangu, kumkaribisha Yeye, na nyayo zangu zishangilie.
Mfalme wetu anasonga mbele.

[B173]

SOMO LA SITA

JUBILEE KUU YA DUNIA

"Nyakati za Urejeshaji wa Vitu Vyote" Zilizotabiriwa na Musa—Tarehe ya Kuanza Kwake Imeonyeshwa—Haviwezi Kuanza Hadi Mrejeshi Mkuu Aje—Ushahidi Kutoka kwa Sheria—Ushuhuda Uliothibitishwa kutoka kwa Manabii—Hitimisho za Mantiki Zilizotolewa Kutokana na Haya Zikizingatiwa Kwa Kujitenga na kwa Pamoja—Muafaka wa Dalili za Sasa.

Kweli ***na***waambieni, mpaka mbingu na dunia zipite, hata nukta moja wala mshale mmoja hautapita katika Sheria, hata yote *yatimie*.

Ni pale tu tunapotambua asili ya kielelezo ya muamala wa Mungu na Israeli ndipo tunaweza kuthamini ipasavyo historia ya ajabu ya watu hao, au kuelewa kwa nini historia yao, ikipendelewa kuliko ile ya mataifa mengine yote, imeandikwa kwa undani sana na Manabii na waandishi wa Agano Jipya. Ndani yake, kama waandishi wa Agano Jipya wanavyoonyesha, Mungu ametoa mifano dhahiri ya mipango yake, kwa ajili ya Kanisa na ulimwengu. Huduma yao ya Hema, iliyoamriwa kwa undani katika Sheria iliyotolewa na Mungu, pamoja na wanyama wake wanaotoa damu na vitu vyake vyote vya kipekee, sikukuu na siku zake kuu, Sabato zake, na sherehe zake zote, kama mifano ilielekeza mbele kuelekea mifano kuu, mikubwa, ya juu na ya kifahari zaidi kuliko vivuli hivyo. Na Mtume Paulo anatuhakikishia kwamba antitipu hizo zitakuwa zimejaa baraka kwa wanadamu, anaposema kwamba Sheria ilionyesha "MAMBO MZURI *yajayo*" (***Ebr. 10:1; 8:5***; ***Kol. 2:17***); wakati Bwana wetu, katika kauli hiyo hapo juu, anatuhakikishia kwamba mambo yote mema yaliyoonyeshwa yatatimia kwa hakika.

Hata hivyo, tunapozingatia mifano, tunapaswa kuepuka kwa makini kosa la watu wengi wenye nia njema, ambao, wanapoanza

[B174]

kuona kwamba kuna aina muhimu katika Maandiko, wanafikia kiwango cha kupitiliza kwa kuona kila mhusika na tukio la Biblia kama mfano, na hivyo huingia katika makosa kwa udadisi tu na ujanja. Hatujengi juu ya msingi usio salama kama huo tunapochunguza sherehe za Sheria ya Kiyahudi, zilizotolewa mahususi kama alama na kutangazwa hivyo na mitume. Wala hatuwezi kumudu kuacha alama hizi zipite bila kuzingatia ipasavyo na kusoma kwa makini masomo yanayofundisha, kama vile tusivyoweza kumudu kutumia muda katika kubahatisha, na kujenga imani juu ya dhana tu.

Bwana wetu aliposema kwamba hakuna nukta wala mstari mdogo wa Sheria utakaopita bila kutimizwa, hakuzungumzia tu utimilifu wa wajibu wake wa agano kwa wote walio chini ya Agano hilo la Sheria, kumaliza udhibiti wake juu yao, kwa kutimiza kikamilifu matakwa yake dhidi yao kwa maisha yake mwenyewe, bali alimaanisha zaidi ya hayo: Alimaanisha, zaidi ya hayo, kwamba baraka zote zilizodhihirishwa ndani yake kimfano pia zingekuwa na uhakika wa kutimizwa kwa kiwango cha kinyume-mfano. Katika sherehe zote za Kiyahudi, Mungu hakufanya aina yoyote ambayo ingethibitika kuwa haina maana, au isiyotimizwa; na utekelezaji wa aina zote uliendelea hadi *angalau* utimilifu wake *ulipoanza*. Aina zote lazima zirudiwe daima hadi antitipu zake zionekane; kwani kutekeleza aina si kuitimiza. Utimilifu hufiki pale aina inapoisha, ikichukuliwa nafasi na uhalisia, yaani antitipu.

Hivyo basi, kwa mfano, kuuawa kwa mwana-kondoo wa Pasaka kulitimia katika kifo cha Kristo, "Mwana-kondoo wa Mungu," na hapo ndipo ilipoanza baraka maalum kwa wazaliwa wa kwanza wa kimaana, yaani waumini wa enzi ya Injili. Baraka hiyo, iliyotabiriwa katika mfano huo, bado haijatimia kikamilifu, ingawa utimilifu wake ulianza kwa kifo cha Kristo, Mwana-kondoo wetu wa Pasaka. Vivyo hivyo, kila ibada iliyoamriwa katika Sheria inathibitika kuwa imejaa maana ya mfano. Na umakini maalum uliotumika katika kutimiza kila undani wa

[B175]

ya mifano ilitekelezwa kwa umakini katika enzi yote ya Kiyahudi, jambo linalosisitiza maneno ya Bwana wetu yaliyotajwa hapo juu—kwamba kila undani mdogo, kila nukta na mshiko, lazima utimizwe kwa undani uleule kama ulivyotekelezwa kwa uangalifu katika sherehe za Sheria.

Katika sura hii tunakusudia kuchunguza kipengele hicho cha mfano cha Sheria ya Musa kinachojulikana kama Jubilei, na kuonyesha kwamba kilikusudiwa kutabiri Urejeshaji mkuu, uponyaji wa wanadamu kutoka kwa anguko, utakaotimizwa katika enzi ya Milenia; kwamba katika asili yake kilikuwa ni mfano wa Urejeshaji ujao; na kwamba katika namna ya kuhesabu kwake inatoa kanuni za muda ambazo, zikieleweka na kutumika, zinaonyesha waziwazi *wakati wa kuanza kwa kinyume chake*, "Urejeshaji wa vitu vyote." ***Matendo 3:19-21***

Kwa kuwa Jubilei ilikuwa sehemu ya Sheria, na kwa kuwa kurudia hakuitimizii, na kwa kuwa Bwana wetu alitangaza kwamba mfano huo haungepita bila kutimizwa; na zaidi ya hayo, kwa kuwa tunajua kwamba hakuna utimilifu kama huo wa vitu vyote uliokutabiriwa "na manabii wote watakatifu tangu mwanzo wa ulimwengu," na kuashiriwa katika mfano huu, ambao haujawahi kutokea, tunajua kwamba lazima *utimizwe* katika siku zijazo.

Mwaka wa Jubilei wa Israeli

Mwaka wa Jubilei ulikuwa Sabato ya kupumzika na kuhuisha, kwa watu na kwa nchi ambayo Mungu aliwapa. Ulikuwa kilele cha mfululizo wa Sabato au mapumziko.* Walikuwa na *siku* ya Sabato kila baada ya siku saba; na mara moja kila mwaka hizi siku za Sabato za kawaida zilifikia kilele—yaani, mzunguko wa Sabato saba, hivyo kuashiria kipindi cha siku arobaini na tisa (7 x 7 = 49), ulifuatiwa na *siku ya Jubilei*, siku ya hamsini (***Mambo ya Walawi 23:15,16***), inayojulikana miongoni mwa Wayahudi kama Pentekoste. Ilikuwa siku ya shangwe na shukrani.

---

*Neno "Sabato," linamaanisha *kupumzika*.

[B176]

Mwaka wa Sabato ulitokea kila baada ya miaka saba. Ndani yake, nchi iliruhusiwa kupumzika na hakuna mazao yaliyopandwa. Kilele cha miaka hii ya Sabato (pumziko) kilifikia kwa namna ileile kama Sabato ya Pentekoste au siku ya hamsini. Miaka saba ya Sabato, ikijumuisha kipindi cha miaka saba mara saba, au miaka arobaini na tisa (7 x 7 = 49), ilitengeneza mzunguko wa miaka ya Sabato; na mwaka uliofuata, MWAKA WA HAMSINI, ULIKUWA MWAKA WA YUBILEE.

Tuchunguze maelezo yake na kuona ufaa wake kama mfano wa milenia kuu ya urejesho.

Wakati Israeli walipofika Kanaani, nchi iligawanywa miongoni mwao kwa droo, kulingana na makabila na familia zao. Baadaye, mafanikio yangeweza kuongeza, au taabu kupunguza, mali zao binafsi, kulingana na hali ilivyokuwa. Ikiwa mtu alijikuta ameingia kwenye madeni, alilazimika kuuza sehemu au hata mali yake yote, na yeye na familia yake wakaingia utumwani. Lakini Mungu aliweka utaratibu wa neema kwa ajili ya wasio na bahati: Aliweka mpango kwamba hali mbaya kama hizo zisiwe za kudumu milele, bali kwamba hesabu zao zote—madeni na mikopo—zingehesabiwa tu hadi Mwaka wa Jubili, wakati kila mtu anapaswa kuachiliwa kutoka kwa mizigo ya zamani, n.k., ili kuanza upya kwa muhula ujao wa miaka hamsini.*

Hivyo kila mwaka wa hamsini, kuanzia wakati wa kuingia kwao Kanaani, ulikuwa kwa Israeli mwaka wa Yubiley, wakati wa furaha na urejesho, ambapo familia zilizogawanyika ziliungana tena na makazi yaliyopotea yalirejeshwa. Haishangazi

---

Mpangilio unaofanana kiasi chini ya *Sheria ya Kufilisika* umeonekana kuwa na manufaa katika enzi na nchi yetu, hivyo ukithibitisha kanuni iliyotangazwa wakati huo. Wala haimaanishi kwamba kufutwa kwa deni kila baada ya *miaka hamsini*, na *utaratibu* wa Kiyahudi, kutatufaa zaidi kuliko mbinu za leo; kwani kwa upande wao, wakati, mazingira, n.k., havikuwa *mahususi* kwa ajili yao wenyewe, urahisi wao, na hali zao, bali *hasa* kama alama na mafundisho ya unabii yanayohusiana na mpango wa Mungu katika maendeleo yake ya baadaye.

kwamba iliitwa Yubyile. Ikiwa mali ilikuwa imeuza kwa deni, ilipaswa kuchukuliwa tu kama utoaji wa mali hiyo hadi mwaka wa Yubyile; na bei ambayo ingeleta ikiwa ingeuzwa ilitegemea iwapo Yubyile ijayo ilikuwa karibu au mbali.

Maelezo ya utekelezaji huu yanapatikana katika ***Mambo ya Walawi 25***. ***Ayah 10 hadi 15*** zinasema hivi: "Mtutakase mwaka wa hamsini, na kutangaza uhuru katika nchi yote, kwa wakazi wake wote. Ni Jubilei kwenu, na mtu kila mmoja arudi katika umiliki wake, na mtu kila mmoja arudi katika ukoo wake....Na mkimuuzia jirani yako chochote, au mkinunua chochote kutoka mkononi mwa jirani yenu, msitanyanyasane. Kulingana na idadi ya miaka baada ya Jubilei ndivyo utakavyomnunulia jirani yako, na kulingana na idadi ya miaka ya mazao atakayokauza. Kadiri miaka inavyoongezeka ndivyo utakavyoongeza bei yake, na kadiri miaka inavyopungua ndivyo utakavyopunguza bei yake."

Mpangilio huu uliotolewa na Mungu kupitia kiongozi wao na mpatanishi wao wa mfano, Musa, ingawa ulikuwa ni neema iliyobarikiwa, ulitabiri baraka kubwa zaidi ambayo Mungu alikuwa ameikusudia—kuachiliwa kwa wanadamu wote kutoka kwa deni la dhambi na utumwa wake, kupitia Kristo Bwana wetu, Mpatanishi na Mwokozi mkuu zaidi, ambaye Musa alikuwa mfano wake. (***Kumb. la Torati 18:***15) Ilikuwa hivyo, kwa njia ya alama, kwamba Musa aliandika kumhusu Kristo na baraka zitakazokuja kupitia kwake (***Yohana 5:46; 1:45***)—Urejeshaji Mkuu na Jubilei inayokuja kwa jamii yote, ambayo sasa inakwata chini ya utumwa wa uharibifu na utumwa kwa Dhambi.

Kama kivuli kilileta furaha na shangwe kwa watu wa kawaida, kitu halisi, urejeshaji wa kweli, kitaleta shangwe isiyo na kikomo na kwa hakika kitakuwa Jubilei kuu kwa watu wote—dunia nzima, ikiwemo Israeli, ikifananishwa na watu hao.

[B178]

kama vile upadre wao ulivyoiwakilisha Kanisa, "upadre wa kifalme." Hata kama hatukujulishwa waziwazi, ni nini kingekuwa na mantiki zaidi kuliko kudhania kwamba upendo huo huo usio na kikomo uliotunza ustawi wa muda wa Israeli, "kizazi kigumu shingo," ungekuwa na utunzaji zaidi kwa ustawi wa kudumu wa ulimwengu wote, ambao Mungu aliupenda kiasi cha kuwakomboa wakiwa bado ni wenye dhambi? Na hapa inaweza kuwa vyema kutambua, jambo ambalo litaonyeshwa kwa ukamilifu zaidi baadaye, kwamba ingawa kwa upande mmoja Waisraeli walikuwa mfano wa waumini wa enzi ya Injili, kwa upande mwingine walikuwa wakilisha wote ambao, katika enzi yoyote, wataamini Mungu na kukubali uongozi wake. Na katika sifa hii ndiyo tunawachunguza sasa. Agano lao, lililothibitishwa kwa damu ya ng'ombe dume na mbuzi, lilikuwa ni mfano wa Agano Jipya, lililothibitishwa kwa damu ya thamani ya Kristo, ambalo chini yake upatanisho wa ulimwengu utafanyika katika enzi ijayo. Siku yao ya upatanisho na dhabihu zake za dhambi, ingawa zilikuwa mfano kwa watu hao, na kwa ajili ya dhambi zao pekee, zilikuwa mfano wa "dhabihu bora" na upatanisho halisi "*kwa ajili ya dhambi za ulimwengu wote*." Lakini kumbuka kwamba Jubilei haikutumika kwa ukuhani wa Israeli (ambao ni mfano wa Kanisa la Kinjili), bali kwa *wengine tu*; kwa maana ukuhani haukupewa mali yoyote, na hivyo haukuweza kupoteza chochote wala kupata chochote kurejeshwa. Jubilei ilikuwa kwa watu wote isipokuwa kabila la ukuhani, na hivyo inaashiria, si baraka zile zitakazokuja kwa Kanisa, "Ukuhani wa Kifalme," bali baraka za urejeshaji
—baraka za kidunia—kwa wakati unaofaa zitawafikia wote watakaokuwa waumini na wafuasi wa Mungu.

Mafundisho ya aina hii yanaendana kikamilifu na kile tulichojifunza katika uchunguzi wetu wa Mpango wa Kimungu wa Enzi. Yanaashiria waziwazi "Nyakati za Kurejesha vitu vyote, vilivyozungumzwa kwa kinywa cha manabii watakatifu wote tangu mwanzo wa ulimwengu." Musa alikuwa mmoja wa manabii; na hapa hasa anazungumza nasi kuhusu urejesho ujao wa hali ya kwanza ya mwanadamu na uhuru wake, uliopotea kwa muda mrefu,

aliyouzwa chini ya dhambi. Kwa kushindwa kwa wazazi wetu wa kwanza, yote yalipotea: haki zote zilikomeshwa, na wote wakawa watumwa wa mwanamfalme Mwovu na hawakuweza kujikomboa wenyewe. Mzunguko wa familia umevunjika kwa huzuni kwa utumwa wa uharibifu —mauti. Mshukuru Mungu kwa wakati ulioahidiwa wa ukombozi! Jubilei imekaribia, na hivi karibuni wafungwa wa Mauti na watumwa wa Dhambi watarudishiwa hali yao ya awali, utu kamili, na urithi wao wa kwanza, dunia—tunzo ya Mungu kupitia Yesu Kristo, mpatanishi na mthibitishaji wa Agano Jipya.

Ingawa katika Mwaka wa Jubilei wa kawaida uhuru na baraka nyingi zilizorejeshwa zilianza kufanyika mara moja, huenda sehemu kubwa ya mwaka ilihitajika ili kurekebisha mambo na kumweka kila mmoja tena kikamilifu katika uhuru, haki na mali zake zote za zamani. Ndivyo ilivyo pia kwa mfano halisi, enzi ya Milenia ya Urejeshaji. Itafunguliwa kwa mageuzi makubwa, kwa kutambua haki, uhuru na mali zilizopotea kwa muda mrefu; lakini kazi ya kurejesha kikamilifu (kwa watiifu) *yote yaliyopotea awali* itahitaji enzi yote hiyo ya urejeshaji—miaka elfu moja.

Ni hakika kwamba hakuna mfano halisi wa Jubilei unaolingana na sifa za mfano huu ambao bado haujatokea; na, kwa nguvu ya kauli ya Bwana wetu, tuna hakika vivyo hivyo kwamba mfano huo haukuweza kupita bila kutimizwa: "Ni rahisi mbingu na dunia kupita, kuliko nukta moja ya Sheria kushindwa." (***Luka 16:17***) Lakini, *inaonekana*, kipengele hiki cha Sheria kimeshindwa. Kwa hakika, mfano huo, ambao ulizingatiwa mara kwa mara kila mwaka wa hamsini maadamu Waisraeli walikuwa katika nchi yao, haujazingatiwa tangu utumwa wao Babeli. Kwa hiyo, *inaonekana*, kipengele hiki cha Sheria "kilipita" bila hata *kuanza* kutimizwa. Tutajibu nini mbele ya kinyume hiki kinachoonekana cha kauli ya Bwana? Lakini je, kweli iko hivyo? Au je, kunaweza kupatikana antitipu yoyote ya Jubilei, inayoanza pale ambapo utekelezaji wa mwisho

[B180]

ya Jubilei ya mfano ilimalizika? Ndiyo, tunajibu; antitipu iliyoainishwa wazi ilianza mahali hapo hasa, na kwa kiwango kikubwa na cha kifahari zaidi, kama antitipu zilivyo daima. Tunaona, kwa utimilifu halisi, kwamba *mizunguko*, pamoja na Miaka ya Jubilei ambayo ilifikia kilele chake, ilijumuishwa katika mfano; na kwamba *njia* ile ile ambayo Jubilei ya mfano ilionyeshwa (kwa kuzidisha) ilipaswa kuzingatiwa katika kuhesabu muda wa kinyume—Jubilei Kuu ya Dunia. Mara baada ya Jubilei ya mwisho ya mfano kuadhimishwa na kupita, *mzunguko mkuu ulianza kuhesabiwa*, ambao mwisho wake utaanzisha Jubilei ya kinyume au enzi ya Urejeshaji.

Tayari tumeshazungumzia mbinu ya kuhesabu Sabato—kwamba kuzidisha Sabato au siku ya saba kwa saba (7 x 7 = 49) kulionyesha Pentekoste, Siku ya Jubilei iliyofuata; na kuzidisha mwaka wa saba kwa saba (7 x 7 = 49) kulitengeneza mzunguko ulioonyesha na kupelekea Mwaka wa hamsini au wa Jubilei. Na mfumo huo huo ukitekelezwa utaashiria kwamba ili kufikia antitipu kuu tunayotafuta, tunapaswa kwa namna ileile kufanya mraba wa Jubilei—yaani, kuzidisha mwaka wa hamsini kwa hamsini. Yaani, mzunguko wa kinyume, kwa njia ya kuzidisha tuliyofundishwa hapa, unapaswa kuhesabiwa kwa kuzidisha Jubilei ya kielelezo au mwaka wa sabato wa hamsini kwa hamsini, kama vile katika kuufikia tulivyozidisha Sabato ya mwaka wa saba kwa saba. ***Mambo ya Walawi 25:2-13***

Kwa kufuata mbinu hii ya kuhesabu iliyoonyeshwa kimungu, matokeo ya ajabu hufunguka mbele yetu, ambayo hutuhakikishia kwamba tuna ufunguo sahihi na tunautumia kama ilivyokusudiwa na yeye aliyeunda sanduku hili la hazina. Thelathini na tano mara thelathini na tano miaka hutoa kipindi kirefu cha miaka elfu mbili na mia tano (50 x 50 = 2500), kama urefu wa *mzunguko* huo mkuu, ambao ulianza kuhesabiwa Jubilei ya mwisho ya kielelezo ya Israeli ilipomalizika, na ambao lazima utamalizikia katika Jubilei kuu isiyo ya kielelezo. Tunajua kwamba mzunguko kama huo lazima *ulianza kuhesabiwa* pale ambapo kielelezo

[B181]

iliisha; kwa sababu, kama hata nukta moja ya Sheria isingeweza kupita bila angalau kuanza kwa utimilifu wake, basi mfano wa Jubilei, ambao ulikuwa zaidi ya nukta moja, kwa hakika kipengele kikubwa na muhimu cha Sheria, usingeruhusiwa kupita hadi wakati mwafaka wa kuanza kwa kinyume chake. Ni wazi kwamba mfano halisi wa Jubilei haukuanza kwa namna yoyote ile Waisraeli walipoacha kuuadhimisha; kwa hivyo, tunaweza kuwa na uhakika kwamba *mzunguko* mkuu ulianza *kuhesabiwa* wakati huo. Mzunguko mpya, mrefu ulianza hapo, ingawa Israeli na ulimwengu wote hawajui wala ukweli kwamba mzunguko mkuu umekuwa ukihesabiwa, wala Jubilei kuu ya mfano halisi itakayoumaliza. Hatupaswi kutafuta Jubilei kuu ya Jubilei zote kuanza *baada ya* mzunguko huu, bali kama antitipu kuchukua nafasi ya Jubilei ya hamsini au ya mwisho ya mzunguko. Antitipu kamwe *haifuati* aina yake bali huchukua nafasi yake katika tarehe ileile. Hivyo basi mwaka wa 2500, ambao ungekuwa Jubilei kuu ya 50, lazima uwe antitipu, Jubilei halisi au urejeshaji. Lakini badala ya kuwa mwaka mmoja, kama ilivyo katika aina yake, utakuwa mkubwa zaidi; utakuwa mwanzo wa Jubilei kuu ya miaka elfu moja—Milenia. Ndivyo ilivyo katika utimilifu wa kila mfano ambapo *muda* ulikuwa kipengele. Hivyo, kumiminwa kwa Roho Mtakatifu wakati wa Pentekoste kulitokea katika siku ya mfano ya Pentekoste—au siku ya hamsini. Kristo, dhabihu yetu ya Pasaka, alikufa katika usiku uleule ambapo mwana-kondoo wa mfano aliteuliwa kuuawa—siku moja kabla au siku moja baadaye isingekubalika. Basi hapa, si mwaka uliofuata wala mwaka uliotangulia wa 2500, au kufungwa kwa mzunguko wa mfano, kungetosha; bali mwaka huo hasa, kuanzia Oktoba, 1874, lazima ulianza mfano wa kinyume wa nyakati za Urejeshaji.

Utimizaji wa mfano huo haukuweza kuisha hadi mzunguko mkuu (50 x 50) ulipoanza kuhesabiwa. Jambo muhimu la kubainishwa, basi, ni *tarehe kamili* ambayo Jubilei ya mwisho ya kimfano ilifanywa na Israeli. Tarehe hiyo ikishathibitishwa kwa hakika,

inakuwa jambo rahisi sana kuhesabu mzunguko mkuu wa hamsini mara hamsini, yaani miaka elfu mbili na mia tano, na hivyo kubaini kwa hakika tarehe ya mwanzo wa Jubilei Kuu ya Dunia—"Nyakati za Urejeshaji wa vitu vyote."

Lakini lazima tutafute tu mwanzo wa kazi hii kubwa mno ya kurejesha vitu vyote. Siku chache za mwanzo katika Mwaka wa Jubilei wa mfano zingeshuhudia kazi kidogo ikifanyika; hivyo basi tunapaswa kutarajia katika miaka michache ya mwanzo ya kuanza kwa Jubilei Kuu ya Milenia kuona kazi kidogo tu ikifanyika. Kazi ya kwanza katika Mwaka wa Jubilei wa mfano ingekuwa, kwa kawaida, kutafuta haki na mali za zamani na kubaini upungufu wa sasa. Tukifuatilia mlingano huu, tunapaswa kutarajia katika mfano halisi kile hasa tunachoona kikiendelea kutuzunguka; kwa maana, kama itakavyoonyeshwa hivi karibuni, tayari tumeingia katika kipindi kikuu cha Jubilei ya kimfano halisi, na tumekuwa ndani yake tangu Oktoba, A.D. 1874. Tunaona nini kutuzunguka? Tunaona uchunguzi kwa upande wa watu kuhusu urithi wao wa asili uliotolewa na Mungu, na upungufu wao wa sasa, haki zao, n.k., wengi katika ujinga na ubinafsi wakidai kile ambacho wengine wanacho; na jaribio la kushikilia mengi iwezekanavyo kwa upande wa wale walio na umiliki—jikisababisha mabishano, utata, migomo na kufungwa kwa viwanda, kwa haki na dhuluma kiasi kwa pande zote mbili, ambayo hatimaye lazima iachwe kwa hukumu ya Kristo, kama vile mabishano chini ya Sheria yalivyotatuliwa na Musa, na baada ya kifo chake na wale waliokaa katika kiti cha Musa. (***Mathayo 23:2***) Kwa hitimisho hizi zilizowekwa na matarajio haya, tuutafute tarehe ambayo Mungu kwa wazi aliificha kwetu katika mfano huu, "ili tujue mambo yaliyotolewa kwa ukarimu kwetu na Mungu," ambayo sasa yanapaswa kueleweka.

Hatuna rekodi ya *moja kwa moja* katika Biblia kuhusu Israeli kuadhimisha Mwaka wa Dhamu zao za mfano ambayo ingeonyesha ni ipi ilikuwa ya mwisho kuadhimishwa. Tunaweka tarehe ya Mwaka wa Dhamu mara moja

[B183]

kabla ya utumwa wa Babeli na miaka sabini ya upweke wa nchi yao, kama Jubilei ya mwisho, kwa sababu mbili: Kwanza, haingeweza kuwa upande huu wa uharibifu huo, kwa sababu hapo, kwa hakika, *mfano* ulikoma, "ulipita"; kwa kuwa nchi ilikuwa jangwa kwa miaka sabini na watu walikuwa utumwani katika nchi ya kigeni, ni lazima Jubilei ingekuwa inatakiwa mahali fulani katikati ya miaka hiyo sabini na *ni lazima haikutimizwa*. Kuangalia kwa haraka kunatosha kuonyesha kwamba amri na masharti yanayohusiana na Mwaka wa Jubilei hayangeweza kutimizwa wakati wao kama taifa walipokuwa utumwani na nchi ilikuwa jangwa. Hivyo basi, tunasema mfano huo ulipitwa na wakati, ama wakati huo, au kabla ya mkwamo huo: haukuweza kuwa upande huu wa tukio hilo. Na kila wakati utekelezaji wa mfano ulipokoma, *mzunguko* wa mfano mkuu ulio kinyume lazima ulianza kuhesabiwa. Kosa moja kama hilo la kutotii aina hiyo lingeashiria kwamba *aina* hiyo *ilikuwa imeisha* na kwamba mzunguko unaoelekea kwenye kinyume chake ulikuwa umeanza kuhesabiwa. Zaidi ya hayo, tangu utumwa wa Babeli, Israeli haijawahi kuwa na udhibiti kamili wa nchi: wao na nchi yao tangu wakati huo wamekuwa chini ya utawala wa Mataifa.

Pili, Katika kila utumwa kabla ya ule, Mungu kwa wazi aliwaokoa kutoka kwa maadui zao kwa wakati ili warudi katika nchi yao kusherehekea Mwaka wa Jubilei, na hivyo kuuendeleza kama mfano hadi wakati mwafaka wa mzunguko mkuu (50 x 50) kuanza kuhesabiwa; kwa mafungo yao ya awali, ingawa yalikuwa mengi, inaonekana hayakudumu zaidi ya miaka arobaini, hivyo kuwaruhusu, kulingana na mpangilio wa Jubilei, kuwa huru na kupokea tena kila mtu urithi wake kila Mwaka wa Jubilei. Zaidi ya hayo, tutakapodhihirisha hivi karibuni kwamba, ikihesabiwa kuanzia mwanzo wa uharibifu wa miaka sabini chini ya Babeli, mzunguko huo mkuu unaisha mwaka wa A.D. 1875, itawadhihirikia wote kwamba haukuweza kuanza katika tarehe ya awali, kabla ya utumwa huo wa Babeli; kwani tukiuweka hata Jubilei moja kabla, ingeweka ukomo wa mzunguko huo miaka hamsini

[B184]

miaka hamsini kabla ya mwaka 1875, yaani mwaka 1825; na kwa hakika hakuna enzi ya Jubilei ya urejesho iliyoanza mwaka huo.

Tukishibishwa hivyo kwamba Jubilei ya mwisho ya mfano, ambayo mzunguko mkuu (50 x 50) huhesabiwa kutoka kwake, haikuwa ya mapema zaidi, na *haingewezekana kuwa hivyo tangu* utumwa wa Babeli, na hivyo basi ile iliyotangulia moja kabla ya utumwa huo ndiyo ilikuwa Mwaka wa Jubilei wa mwisho wa mfano, na kwamba mwishoni mwake mzunguko mkuu, wa kimya, ulianza kuhesabiwa, tunaendelea kubainisha wakati kamili wa Jubilei hiyo ya mwisho ya mfano, hivi:

Kwa kuwa mfumo wa Sabato za miaka ulihusishwa na *nchi* yao, Kanaani, na urithi wao ndani yake, mzunguko wa kwanza wa miaka arobaini na tisa, unaoelekeza kwenye Jubilei ya kwanza, unapaswa kuanza kuhesabiwa tangu walipoingia Kanaani. Hitimisho hili la busara linathibitishwa na maneno ya Bwana—"*Mtakapoingia katika nchi* nitakayowapa, nchi itashika Sabato [itashika mfumo wa Sabato] kwa BWANA: Miaka sita utapanda shamba lako, na miaka sita utapogoa shamba lako la mizabibu na kukusanya mazao yake; bali katika mwaka wa saba [kuanzia kuingia nchi] kutakuwa na Sabato ya kupumzika kwa nchi." Hivyo basi, mzunguko wa saba mara saba, au miaka arobaini na tisa (7 x 7 = 49), ulianza kuhesabiwa *mara moja*, na mwaka wa hamsini baada ya kuingia Kanaani ulikuwa Jubilei ya kwanza ya mfano.*

Wengine wamesema kwamba kwa kuwa kulikuwa na miaka sita iliyotumika katika vita kabla ya kugawanywa kwa nchi kukamilika, kwa hivyo kuhesabu kwa mizunguko ya Jubilei hakukuanzia hadi wakati huo. Bali sivyo, walivamia nchi walipovuka Yordani, na amri inasomeka, "Mtakapofika katika nchi," na si, "Mtakapogawanya nchi." Iligawanywa kipande kwa kipande katika kipindi cha miaka sita, lakini hawakuitwaa yote katika miaka hiyo, wala kwa muda usiojulikana baadaye—hadi maadui walifukuzwa, jambo ambalo katika baadhi ya visa halikutokea kamwe. (Tazama ***Yoshua 18:2,3; 17:12,13; 23:4,7,13,15***.) Hivyo basi, kama wangelisubiri kumiliki kikamilifu kabla ya kuanza kuhesabu mizunguko, wasingewahi kuanza.

[B185]

Kutokana na jedwali la Kiroholojia, itaonekana kwamba miaka 969 ilipita kati ya kuingia kwao Kanaani na ukiukaji wa miaka sabini.

Kwa mgawanyo wa nchi		Miaka 6
Kipindi cha Waamuzi	450	"
Zama za Mfalme 513		"
Jumla .....Miaka 969		

Tunaweza kujua ni Jubilei ngapi walikuwa wameadhimisha hadi wakati huo kwa kugawanya miaka 969 kwa 50. Kuna vipindi 19 vya miaka hamsini katika miaka 969, ikionyesha idadi hiyo ya Mwaka wa Jubilei, na miaka 19 iliyobaki inaonyesha kwamba Mwaka wao wa Jubilei wa kumi na tisa, ambao ulikuwa wa mwisho wa Mwaka wa Jubilei wa kawaida, ulitokea miaka kumi na tisa kabla tu ya kuanza kwa miaka sabini ya ukiukavu wa nchi walipokuwa utumwani Babeli, na miaka mia tisa na hamsini baada ya kuingia Kanaani.

Hapo, basi, miaka kumi na tisa tu kabla ya "miaka sabini ya ukiukaji" wa nchi yao, mwishoni mwa Jubilei yao ya mwisho—ya kumi na tisa—mzunguko mkuu wa miaka 2500 (50 x 50 = 2500) *ulianza kuhesabiwa*; na inakuwa jambo rahisi sana kukokotoa ni wapi miaka hiyo 2500 ilimalizika, na hivyo basi ni wapi mwaka wa elfu mbili mia tano, mwanzo wa Jubilei kuu ya kinyume, ulianza. Hivyo basi:

Kuanzia Jubilei ya mwisho au ya kumi na tisa hadi mwanzo wa uharibifu wa nchi		Miaka 19
Kipindi cha uharibifu	70	"
Kuanzia urejesho wa Israeli na Koreshi, hadi tarehe inayojulikana kama A.D. (Anno Domini—mwaka wa Bwana wetu)	536	"
Hivyo, kutoka Jubilei yao ya mwisho hadi A.D. 1	625	"
Idadi ya miaka tangu A.D. 1, inayohitajika ili kukamilisha mzunguko wa miaka 2500 1875		"
Kutoka kwa Jubilei ya mwisho iliyotambuliwa—Jumla .....Miaka 2500		

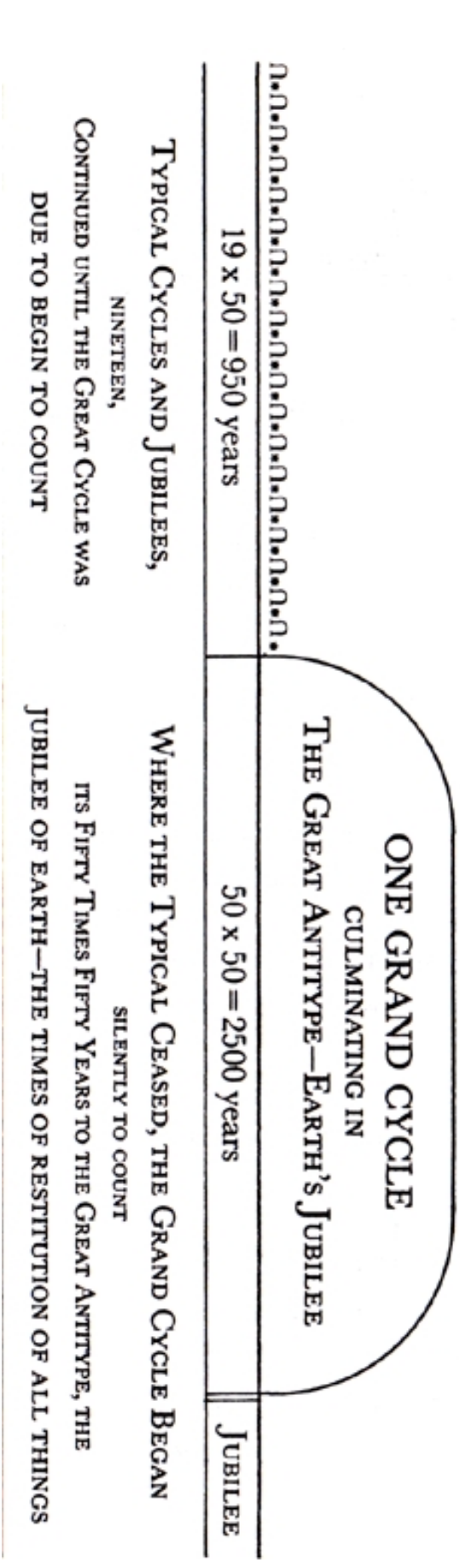
JEDWALI YA KIKRONOLOJIA
tazama ukurasa wa 184

Tarehe za aina ya Jubilei tangu kuingia Kanaani:

Hadi mgawanyo wa nchi	Miaka
6. Kipindi cha Waamuzi	450 "
Enzi ya Wafalme	513 "
Kuelekea uharibifu	969 "
19 Jubilei . . . . . =	950 "
Baki: .....miaka	19

Kutoka Jubilei iliyopita hadi angamizo .....Miaka	19.
Kipindi cha uharibifu, na utumwani *ya wote* huko Babeli	70 "
Kutoka urejesho wao katika nchi yao na Koreshi, hadi A.D. 1	536 "
Kuanzia mwaka A.D. 1 hadi A.D. 1875 (wakati wa Kiyahudi, mwanzo Okt. 1874)	1874 "
	Miaka 2499

Hivyo, mwaka ulioanza Oktoba 1874 ulikuwa mwaka wa 2500, lakini kwa kuwa antitaypi ni kubwa kuliko taypi—miaka 1000 badala ya mwaka mmoja—1875 (ulioanza Oktoba 1874), badala ya kuwa mwaka wa Jubilei ulikuwa wa kwanza wa miaka 1000 ya Jubilei.

[B187]

Hivyo basi tunagundua kwamba *mwaka wa elfu mbili mia tano* ulianza na mwanzo wa mwaka wa A.D. 1875, ambao katika wakati wa kiraia wa Kiyahudi, ambao huu huhesabiwa kwa mujibu wake (***Mambo ya Walawi 25:9***), ulianza takriban Oktoba 1874. Hivyo basi, kama Jubilei kuu ingekuwa *mwaka mmoja* tu, kama mfano wake, ingeanza Oktoba, A.D. 1874, mwishoni mwa miaka 2499, na ingeisha Oktoba, A.D. 1875. Lakini hii si mfano, bali ni uhalisia: haikuwa *Mwaka wa Jubilei*, bali ni *Miaka Elfu* isiyo ya mfano *ya Urejeshaji wa vitu vyote*, iliyoanza Oktoba, A.D. 1874.

Hivyo basi tunaona kwamba si tu Jubilei ya Israeli ilitabiri waziwazi na kwa nguvu "NYAKATI ZA KUREJESHA MAMBO YOTE ambayo Mungu ameyasema kwa kinywa cha manabii wake watakatifu wote tangu mwanzo wa ulimwengu," bali pia namna ya kuhesabu kwake inaonyesha waziwazi tarehe ya mwanzo wa Jubilei Kuu ya Dunia. Tukishindwa kukubali hitimisho hizi, hatuoni njia nyingine isipokuwa kwamba mfano huu ulipita bila kutimizwa, licha ya kauli thabiti kabisa za Bwana wetu kwamba haingewezekana—kwamba ingekuwa rahisi zaidi mbingu na nchi kupita kuliko nukta moja au alama ndogo ya Sheria kupita bila kutimizwa. (***Mathayo 5:18***) Tunakubali ukweli ulioonyeshwa hivyo kimungu, hata kama hitimisho tunalopaswa kutoa kwa busara linaweza kuwa la kushangaza.

Lakini ni hitimisho gani za busara kutoka kwa mafundisho haya ya Biblia? Tuchunguze kile kinachopaswa kufuata, kwa mtazamo wa busara, na kisha tuone kama maandiko mengine yataidhinisha au kupinga hitimisho hizo. Kwanza, tunahitimisha kwamba wakati "Wakati wa Urejeshaji" unapofika kuanza, uwepo wa MPONYAJI MKUU pia unapaswa kuwepo. Hii ingekuwa hitimisho la busara sana, lakini linakuwa zaidi ya hitimisho tu linapothibitishwa na kauli chanya iliyopuliziwa ya Mtume, kwamba "*Wakati [uliowekwa] wa kuburudishwa* utakapofika kutoka kwa

uwepo* wa Bwana [Yehova],...atamtuma Yesu Kristo, ambaye aliwahubiriwa hapo awali, ambaye mbingu lazima imshikilie *hadi* NYAKATI ZA URUDISHO WA YOTE
VITU, ambavyo Mungu amevitangaza kwa kinywa cha manabii wake watakatifu wote tangu mwanzo wa ulimwengu." ***Matendo 3:19-21***

Kwa nguvu ya kauli hii iliyoongozwa na Roho Mtakatifu pekee, tuna ushahidi dhahiri wa ukweli kwamba kuja kwa Bwana wetu mara ya pili *kulikuwa kumefika* wakati Maafa ya Urejeshaji *yalipokuwa* yakitarajiwa kuanza, yaani, Oktoba, A.D. 1874, kama ilivyoashiriwa na mpangilio wa Jubilei. Kwa hakika, inaonekana wazi kwamba Jubilei, kama mambo mengine yote ya enzi hiyo, ilipangwa "ili iwe funzo *kwetu* sisi, sisi ambao mwisho wa enzi umefikia." (***1 Kor. 10:11***) Jambo moja linaonekana wazi—kama hazitutafaa, zimekuwa hadi sasa karibu zisizo na faida; kwani Maandiko yanatujulisha kwamba Wayahudi hawakuwahi kuzingatia mfano huo *kikamilifu* na ipasavyo, hata wakati wa Jubilei za kwanza kumi na tisa. (***Mambo ya Walawi 26:35***) Bila shaka walikuta karibu haiwezekani kuzuia upendo wao kwa mali. Hilo, kama unabii na alama zote, bila shaka lilipangwa ili kutoa nuru wakati na mahali panapohitajika katika njia ya wenye haki—kuongoza "miguu" ya mwili wa Kristo.

Neno lililotafsiriwa hapa kama *uwepo* si *parousia*, bali *prosopon*; na *apo prosopon*, lililotafsiriwa *kutoka kwa uwepo*, halimaanishi *kama matokeo ya uwepo*, bali zaidi *ni kutoka mbele ya uso*. Fikra hii ni ya kawaida kwetu, na ilikuwa ya kawaida zaidi katika nchi za mashariki zamani: Kuonyesha uso ilikuwa ni ishara ya neema, huku kugeuza mgongo ukiwa ni ishara ya kukosa neema. Hivyo basi, kumhusu Bwana wetu katika kuja kwake kwanza, ililiandikwa, "Tulijificha kana kwamba nyuso zetu kwake." yaani, tulikuwa na aibu naye na hatukumtambua. Vilevile, Yehova "asingetazama dhambi," na akajificha uso wake kwa wenye dhambi. Sasa, hata hivyo, tangu *fidia* ilipotolewa, Yehova anasubiri kuonyesha neema, hadi wakati uliowekwa. Ndipo hatapuuza tena wanadamu na kuwatendea kama wenye dhambi, akiwageukia, bali atawatumia faraja kutoka kwa uso wake, neema yake, na atamtuma Yesu, mwakilishi wake katika urejesho wa vitu vyote. Tuna wazo lile lile katika nyimbo zetu: "Uonyeshe uso wako uliopatana"; na "Uonyeshe uso wako na yote yatang'aa."

[B189]

Basi kumbuka yale yaliyoonyeshwa katika sura iliyopita kuhusu namna ya kurudi na kuonekana kwa Bwana wetu, ili usitembwe hapa kwa sababu ya mawazo potofu juu ya jambo hilo. Kumbuka, kwamba "Kama vile siku za Nuhu zilivyokuwa, ndivyo pia utakuwa *uwepo* [Kigiriki, *parousia*] wa Mwana wa Mtu; kwa maana kama vile katika siku zile zilizo kabla ya mafuriko *walijua... hawakuwajua*,...ndivyo pia utakavyokuwa uwepo wa Mwana wa Adamu." (***Mathayo 24:37-39***) Kumbuka, pia, kile ambacho tayari tumejifunza kutokana na mafundisho yaliyoongozwa na Roho—kwamba ni wale tu wanaotazama kwa imani neno la uhakika la unabii, na kumpenda na kusubiri kuonekana kwake, ndio watakaoweza kutambua uwepo wake, hadi atakapoufanya dhahiri kwa ulimwengu "katika moto unaowaka, akilipiza kisasi"—katika wakati ule mkuu wa taabu. Kwa hiyo, ukweli kwamba *uwepo wake* haujulikani na hautambuliwi kwa ujumla na ulimwengu, au hata miongoni mwa Wakristo, si hoja dhidi ya ukweli huu. Ulimwengu hauna imani na unabii, na bila shaka hauwezi kuona chochote katika nuru yake. Na Wakristo walio na hali ya kati (na hao ndio wengi) hawazingatii "neno la hakika la unabii"; na wengi wanaodai kuwa wako macho husoma unabii kupitia miwani yenye rangi ya makosa ya zamani yaliyodumu kwa muda mrefu, na macho yao yamechanganyikiwa vibaya na upendeleo. Wote hao wanapaswa kwenda kwa Tabibu Mkuu ili wapate "dawa ya macho" au upole (***Ufunuo 3:18***), na waachane kabisa na miwani yenye rangi ya mila za wanadamu, na nadharia zote zao wenyewe na za wengine ambazo haziambatani na kila ushuhuda wa Neno la Mungu.

Lakini si ujinga na ukosefu wa imani wa ulimwengu wala upuuzi wa kupuuza na upendeleo wa wengi wanaojiita Wakristo vitakuwa vizingiti kwa wateule wa Mungu—kwa wale ambao kwa imani ya dhati, ya utotoni, wanakubali ushuhuda wa Neno lake lililobarikiwa. Watu kama hao hawawezi kukwenda; wala haiwezekani *wao* wadanganywe. Kwa imani yao na uongozi wa Mungu, watu kama hao watashinda yote. Msiogope, wapendwa

[B190]

Vito vya kuchaguliwa na Bwana mwenyewe: inueni vichwa vyenu mkafurahi, mkijua kwamba ukombozi wenu, utukufu wenu na heshima, viko karibu. ***Luka 21:28; 12:32***

Tegemeo jingine la busara, ikiwa Nyakati za Kurejesha zilianza kweli mwezi Oktoba, A.D. 1874, na kama uwepo wa pili wa Bwana wetu ulikuwa unatarajiwa wakati huo, ingekuwa kwamba wale wanaotazama waone dalili fulani zinazotambulika za kile Maandiko yanachoelezea kuwa kazi ya kwanza ya uwepo wake, yaani, uvunaji wa matunda ya enzi ya Injili, kukusanyika pamoja kwa wateule wake (katika ushirika wa kiakili na wa kiroho), na angalau hatua fulani za maandalizi kuelekea kuanzishwa kwa Ufalme wa Kristo. Baadhi ya ushahidi huu tayari tumeutaja kwa ufupi; lakini kuna mengi ya kuzingatia kuhusu nukta hii kiasi kwamba ni lazima tuiachie kwa ajili ya sura inayofuata. Mavuno ya Kanisa kwa kweli yametuja; ngano inatenganishwa na magugu; na mambo duniani yanajipanga kwa kasi, yakijiandaa kwa uanzishwaji wa kudumu wa Ufalme wa Mwokozi. Ishara zilizotabiriwa, kwa namna na mpangilio kamili wa utabiri wake, zinafichuliwa waziwazi kwa wale wanaotazama; lakini hili tunaliacha kwa sasa

—kwa sababu tunataka kwanza kuwasilisha ushuhuda mwingine wa unabii. Tosha kusema hapa kwamba panga katika "mavuno" ya enzi hii, kama katika "mavuno" ya Kiyahudi, ni ukweli; na kwamba "watumishi" wanaotumia panga sasa ni wanafunzi au wafuasi wa Bwana, ingawa wengi wao sasa, kama ilivyokuwa wakati huo, wanaelewa kwa kiasi kidogo tu ukubwa wa kazi waliyoihusika nayo.

Ushuhuda wa Kinabii Unaothibitisha

Ingawa ushahidi uliotangulia ni imara na wazi kama ulivyo, sasa tunawasilisha *ushuhuda* wa *unabii* unaothibitisha kwamba tulianza kuhesabu Mzunguko Mkuu (50 x 50) katika sehemu sahihi. Baba Yetu wa Mbinguni alijua hofu na kutetemeka

ambayo imani yetu ingeshika ahadi hizi kuu na za thamani, na hivyo ameongeza mara mbili kamba iliyokuwa tayari imara ya ushahidi, uliotolewa katika Sheria, kwa ushuhuda wa ziada kupitia nabii. Na Mkombozi wetu mpendwa na Bwana, ambaye anatupatia kamba hii, na ambaye *uwepo* wake ushuhuda huu unatuonyesha, anapokuja kwetu alfajiri ya Siku ya Milenia, anaonekana kusema, kama alivyowahi kumwambia Petro (***Mathayo 14:25-32***), "Ewe mtu wa imani ndogo, mbona ulishuku?" Jifunze kwamba mimi ni kiumbe wa kiroho, ambaye haonekani tena kwa macho ya binadamu. Hivyo najidhihirisha kwa taa ya Neno kwa macho ya ufahamu wako, kwamba kama nitakavyotembea katika siku zijazo juu ya bahari yenye dhoruba ya taabu isiyo na kifani ya dunia, huna haja ya kuogopa, bali "Uwe na furaha." Ukikumbuka kwamba ni mimi, usiogope.

Uthibitisho huu wa unabii wa ajabu kweli, ambao sasa tunaendelea kuutafakari, ulikuwa umefichika katika urahisi wake mwenyewe hadi uthamini na matumizi ya mfano wa Jubilei, kama ilivyoelezwa hapo juu, ulipoupa umuhimu.

Miaka sabini, ambayo kwa kawaida hurejelewa kama *utumwa* wa *miaka sabini* Babeli, katika Maandiko huitwa "*miaka sabini ya ukiukavu wa nchi*." Ukiukavu huu Mungu alikuwa ameutabiri kupitia Yeremia Nabii, hivi: "Na nchi hii yote itakuwa ukiukavu, na...itamtumikia mfalme wa Babeli miaka sabini." (***Yer. 25:11***) "Ndivyo asemavyo Bwana, kwamba baada ya kukamilika kwa miaka sabini huko Babeli, nitawatembelea, na kutimiza neno langu jema kwenu kwa kuwafanya mrirudi mahali hapa." (***Yer. 29:10***) Katika ***2 Mambo ya Nyakati 36:17-21*** utimilifu wa unabii huu umerekodiwa; na sababu *kwa* nini ilikuwa miaka sabini tu, na kwa nini nchi iliachwa *ukiwa* kabisa, imeelezwa hivi: Aliwaletea mfalme wa Wakaldayo [Nebukadneza, mfalme wa Babeli],...na wale waliotoroka upanga aliwapeleka utumwani Babeli, ambako walikuwa watumwa wake na wanawe hadi enzi za ufalme wa Uajemi: ili kutimiza neno la

[B192]

Bwana kwa kinywa cha Yeremia, *mpaka nchi ilipata raha katika mapumziko yake; maana* MUDHUI ILIKUWA UTIKAU, ILISHIKAMINA SABATO, *ili kutimiza miaka sabini* [70]."

Kutokana na hili tunaona kwamba Israeli walishindwa kuzingatia ipasavyo miaka ya Sabato, ambayo Miaka ya Jubilei ilikuwa msingi wake. Hakika ilikuwa mtihani mkali wa utiifu kwa Mfalme wa Mbinguni, kwa watu waliokuwa na tamaa ya mali kupita kiasi, kuamriwa kuiacha ardhi ipumzike, kurejesha kwa wamiliki wa awali ardhi zilizopatikana na kumilikiwa kwa miaka mingi, na kuwapa watumwa uhuru wao—hasa wakati utiifu uliamriwa tu, na haukutekelezwa kwa nguvu. Mungu aliwaonya mapema, kupitia Musa, kwamba kama wangeasi sheria ambazo walijitolea kuzitii kama taifa, angewaadhibu kwa sababu hiyo. Katika sura ile ile ambayo anawaambia kuhusu adhabu ya *mara saba* chini ya utawala wa Mataifa, anawaambia, pia, kwamba kama wangeuzembea Mwaka wa Sabato angewaadhibu kwa hilo kwa *kuangamiza nchi yao*. (Na, kwa hakika, *uangamizi wa miaka sabini* pia ulikuwa mwanzo wa *Nyakati saba za Mataifa*, kama ilivyoonyeshwa tayari.) Tishio la Bwana linasema hivi: "Nchi yenu itakuwa ukiwa na miji yenu itaharibiwa. Ndipo nchi itakapofurahia sabato zake, maadamu itakuwa ukiwa nanyi mkiwa katika nchi ya adui zenu,... *kwa* sababu haikupumzika katika sabato zake nanyi mkikaa ndani yake." ***Mambo ya Walawi 26:34,35,43***

Mungu aliwaruhusu kwa muda utiifu wao wa nusu moyo na nusu njia, lakini hatimaye aliwaondoa kabisa nchi, akaifanya iwe jangwa, bila mkazi, na akaiweka *kikamilifu Idadi* ya Miaka yake ya Jubilei—sio tu kwa yale waliyoyashika isivyo kamili, bali pia kwa idadi yote ya baadaye ambayo ingepita, kulingana na mpangilio wake, kabla ya Jubilei ya kimfano, Enzi ya Urejeshaji au Milenia, kufika.

[B193]

Na kwa kuwa *jumla* ya *miaka* ya Jubilei ya kielelezo, iliyokusudiwa kutangulia kielelezo kikuu, imethibitishwa kuwa sabini, basi tumepewa njia nyingine ya kukokotoa ni lini kielelezo kikuu kinatarajiwa kuanza. Ukokotoaji wa kauli hii ya unabii kuhusu jumla ya miaka ya Jubilei ni rahisi na mwepesi; na, kama inavyotarajiwa, matokeo yake *yanaendana kikamilifu* na yale yaliyopatikana tayari kwa njia ya kuhesabu iliyotolewa na Sheria.

Jumla ya idadi ikiwa ni sabini, na kumi na tisa kati ya hizi zilitendwa kwa nusu moyo na Israeli kabla ya uharibifu, inafuata kwamba hamsini na moja zilizobaki (70-19=51) zinaashiria kipindi kuanzia Jubilei ya mwisho ambayo Israeli haikutimiza kikamilifu, hadi mfano mkuu. Lakini hapa kumbuka tofauti katika utaratibu wa kuhesabu. Kwa hesabu ya Sheria, tulihesabu mizunguko ya siku zijazo na ile ya zamani ya miaka arobaini na tisa, *tukiongeza* mwaka wa hamsini, yaani Mwaka wa Jubilei; kwa maana Sheria inaonyesha mambo kama yalivyotarajiwa kuwa, kama Israeli ingeyatekeleza ipasavyo. Lakini unabii unaandika mambo kama yatakavyotokea hasa. Sasa tunachunguza kauli *ya unabii*, kumbuka, na hivyo basi tunapaswa kuhesabu mizunguko hii jinsi *il*ivyotokea—mizunguko ya miaka arobaini na tisa, bila Miaka ya Jubilei; kwa maana Israeli haikutimiza Mwaka wa Jubilei tangu ule wao wa kumi na tisa. Mizunguko ya kwanza kumi na tisa ilikuwa na Miaka ya Jubilei, lakini hamsini na moja tangu wakati huo hazijakuwa na Jubilei; kwa hivyo ni lazima tuhesabu mizunguko hamsini na moja ya miaka arobaini na tisa kila mmoja, au miaka 2499 (49 x 51 = 2499), kuanzia Jubilei ya mwisho ya kielelezo iliyoshikiliwa na Israeli hadi kielelezo halisi. Hesabu hii, ingawa ni tofauti kabisa na ile nyingine, inamalizika sawasawa na ilivyoonyeshwa na njia ya Sheria ya kuhesabu iliyochunguzwa awali—Oktoba, A.D. 1874.

Tutoe uthibitisho huu wa mwisho kwa namna nyingine, kwa manufaa ya wengine, hivi: Idadi kamili ya mizunguko ya Jubili ambayo Mungu alikuwa ameamuru ilikuwa sabini, kama inavyoonyeshwa na kauli zilizo wazi

[B194]

kuhusu sababu ya *uharibifu* wa *miaka sabini* wa nchi yao. Hii ilijumuisha zile ambazo Israeli ilikuwa imezisherehekea kwa njia isiyoridhisha, ambazo tumeona zilikuwa kumi na tisa, pamoja na mizunguko yote iliyofuata, hadi kwenye antitipu. Sasa tutahesabu haya yote kuanzia mwanzo wao walipoingia Kanaani, na kuona yanamalizikia wapi.

Mizunguko 19 pamoja na Miaka ya Jubilei (miaka 50 kila moja)	=	miaka 950
Mizunguko 51 bila Jubilei (miaka 49 kila mmoja)	=	2499 "
Mizunguko 70, kwa hivyo, hufunika kipindi cha		miaka 3449

Kipindi hiki cha miaka 3449, kinachohesabiwa tangu kuingia Kanaani, kinaisha kama kile kilichotangulia, Oktoba, A.D. 1874, hivi:

Kuanzia kuingia Kanaani hadi kugawanywa kwa nchi . . . . . ,	miaka 6
Kipindi cha Waamuzi hadi Sauli mfalme	450 "
Kipindi cha wafalme	513 "
Kipindi cha ukiwa	70 "
Kutoka urejeshaji hadi A.D.	536 "
Jumla ya miaka kabla ya tarehe inayojulikana kama A.D.	1575 "
Miaka tangu A.D., ili kukamilisha kipindi hicho cha miaka 3449, ni miaka kamili 1874, ambayo ingeisha (wakati wa Kiyahudi) Oktoba	1874 "
Kipindi cha mizunguko 70, kama ilivyoonyeshwa hapo juu, kuanzia mwanzo wa mfumo wa Jubilei, walipoingia Kanaani, hadi antitayipu, Jubilei Kuu, au Nyakati —— ya Urejeshaji, ilianza, Oktoba, A.D. 1874	miaka 3449

Hitimisho la kimantiki, ikiwa mambo haya yatakubaliwa kuwa ni mpangilio wa kimungu, linapatikana kwa urahisi. Na kama si mpangilio wa kimungu, yalitoka wapi? Hatuyaweki katika Neno lililoongozwa na Roho: tunayapata tu *huko* katika urahisi na uzuri wake wote, na, kama chakula kingine chote cha thamani na cha utajiri kutoka ghala, ambacho Bwana wetu sasa anatuhudumia

JEDWALI LA KITARATIBU
tazama ukurasa wa 194

Kuanzia kuingia Kanaani:
Kwa mgawanyo wa
ardhi . . . . . Miaka 6
Zama za Waamuzi . . . . . 450 "
Enzi ya Mabwana . . . . . 513 "

Hadi Uharibifu . . . . . 969 "
19 Jubilei . . . . . = 950 "

Baki: .....Miaka 19

Hivyo Jubilei yao ya mwisho ilishuhudiwa miaka 19 kabla ya Uharibifu.

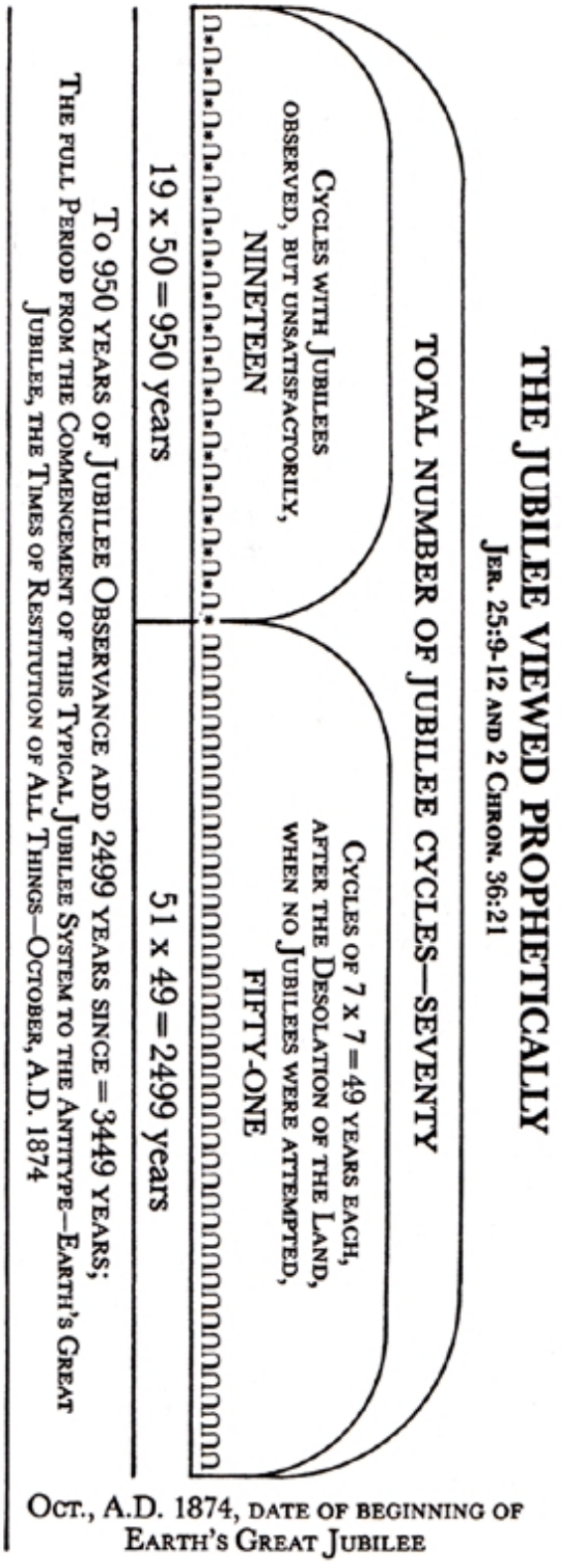
KIPINDI TANGU JUBILEE YA MWISHO.

Kabla ya "Uharibifu"
kama hapo juu .....Miaka 19.
Miaka ya Upori . . . . . 70 "
Kutoka kwa Urejeshaji na
Koreshi hadi A.D. 1 . . . . . 536 "
Miaka kuanzia A.D. 1 hadi
A.D. 1874, Oktoba 10th
(mwisho wa mwaka—
wakati wa Kiyahudi) . . . . . 1874 "

miaka 2499

Mizunguko 51 (bila Jubilei) kama ilivyotokea kweli na kutajwa katika unabii, miaka 49 kila moja = miaka 2499. Au, jumla ya miaka tangu kuingia Kanaani hadi Oktoba 1874 = miaka 3449.

Kipindi cha mizunguko 19 na Jubilei (miaka 950) na mizunguko 51 pekee (miaka 2499) = miaka 3449.

[B196]

kulingana na ahadi yake (***Luka 12:37***), hii ni "chakula cha watu wazima" kinacholisha—siyo maalum kwa "watoto wachanga katika Kristo," bali kwa wale waliokomaa zaidi, "waliotumia hisia zao" (***Ebr. 5:14***) kutambua na kuthamini chakula hiki sasa katika "wakati ufaao." Ikiwa si mpangilio wa kimungu na haikusudiwi kutufundisha, basi ni kwa namna gani na kwa nini kuna ushahidi wa mara mbili, unaolingana na kuthibitishana kikamilifu namna hii? Ili kujihakikishia mpangilio wake wa kimungu, zingatia kwamba hakuna mahali na njia nyingine ambapo miaka hii sabini ya Sabato katika ukiukaji inaweza kuendana na mzunguko wa (50 x 50) wa Jubilei Kuu. Jaribu. Thibitisha. Hebu fikiria iwe ni kosa, au mabadiliko ya *mojawapo* ya Jubilei kumi na tisa zilizoshikiliwa na Israeli: Fikiria kwamba miaka kumi na nane (moja *pungufu*) au ishirini (moja *zaidi*) ilikuwa imepita kabla ya kuanza kwa *uharibifu wa miaka sabini*. Fanya hesabu, na utaona kwamba *mistari* hii *miwili* ya ushahidi, ambayo inaungana kikamilifu katika ushuhuda kwamba 1875 (ikianza Oktoba, A.D. 1874) ndiyo tarehe ya mwanzo wa Nyakati za Urejeshaji, na kwa hivyo, ndiyo tarehe ambayo kutokana nayo tunaweza kujua kwamba mbingu hazimshikilii tena Bwana wetu, Mrejeshi mkuu, na haiwezi kuunganishwa mahali pengine, bila kinyume na asili yake, na bila kupingana na mpangilio wa matukio, na na unabii mwingine ambao bado utachunguzwa.

Ikiwa unabii huu wa nyakati unafundisha chochote, ni kwamba Jubilei Kuu, Nyakati za Urejeshaji wa vitu vyote, imeanza, na kwamba tayari tuko katika alfajiri ya enzi ya Milenia, na vilevile katika "mavuno" ya enzi ya Injili—enzi hizi zinapishana kwa miaka arobaini—"siku ya ghadhabu." Tayari tumepita miaka kumi na nne katika siku hii ya miaka arobaini ya ghadhabu; na maandalizi ya mapambano yanaendelea kwa kasi. Miaka ishirini na sita ijayo, kwa kasi ya sasa, itatosha kabisa kwa utimilifu wa "mambo yote yaliyoandikwa."

[B197]

Mwisomaji yeyote asihukumu kwa haraka kwamba hakuna ushahidi wa Urejeshaji kutuzunguka, wala kwamba Jua la Haki halijaanza tayari kupamba minara ya ulinzi ya Sayuni na kuangaza dunia. Badala yake, na afikirie kwamba tayari tuko katika siku ambayo mambo yaliyofichika yanadhihirishwa; na akumbuke kwamba kazi ya kwanza ya Urejeshaji ni hasa kuvunja muundo wa zamani uliooza unaosimama mahali ambapo mpya utaanzishwa. Kumbuka kwamba kazi ya kwanza ya daktari mwenye huruma zaidi mara nyingi ni kufungua majeraha, na kuyasafisha na kukata sehemu fulani kulingana na mahitaji ya mgonjwa, ili kufanikisha uponyaji kamili. Hakuna haja ya kuambiwa kwamba huduma kama hiyo husababisha maumivu na mara chache humshukiriwa na mgonjwa wakati huo; na ndivyo ilivyo kwa kazi ya Tabibu mkuu, Mrejeshi, Mtoaji-maisha: Yeye huumiza ili kuponya, na taabu na uchujaji katika Kanisa na ulimwengu si chochote ila ni uchubuo na usafishaji unaohitajika, na sehemu muhimu sana ya kazi ya Urejeshaji.

Katika mfano, Tarumbeta ya Jubilei ilipaswa kupulizwa mwaka wa Jubilei ulipoanza, ili kutangaza uhuru katika nchi yote, kwa wakazi wake *wote*. (***Mambo ya Walawi 25:10***) Mfano halisi unaanzishwa kwa kupulizwa kwa "Tarumbeta ya Saba" (ya mfano), "Tarumbeta ya Mungu," "Tarumbeta ya Mwisho." Hakika ni tarumbeta kuu: inatangaza uhuru kwa kila mfungwa; na ingawa mwanzoni inamaanisha kukabidhi madai na haki nyingi zilizopitwa na wakati, na kuwa ni kipindi cha jumla cha mtafaruku na kuvurugika kwa desturi, tabia, n.k., maana yake kamili, inapofahamika ipasavyo, ni "*habari njema za furaha kuu ambazo zitakuwa kwa watu wote*."

Katika msukosuko wa mwanzo, kila mtu anayesikia Tarumbeta ya Jubilei ya utawala mpya huvutiwa sana na mojawapo ya sifa zake nyingi na haizingatii nyingine. Mwingine huona umuhimu wa, na huitaka, mageuzi ya serikali, ufutaji wa majeshi ya kudumu na kodi yao mzito. Mwingine

[B198]

wanaitaka kuondolewa kwa tabaka la watawala wenye vyeo na kutambuliwa kwa kila mtu kwa sifa zake za kiume. Wengine wanaitaka kuondolewa kwa mfumo wa wakodishaji ardhi, na wanadai kwamba umiliki wa ardhi uwe kama ulivyokuwa mwanzoni, kulingana na uhitaji, uwezo na utayari wa kuitumia. Wengine wanahimiza mageuzi ya ulevi, na kwa sheria za marufuku na nyinginezo, kupitia Vyama vya Sheria na Utaratibu, wanatafuta kuifunga pingu uovu huu mkubwa, na kuanza kuwazuia watu ambao kwa ajili ya upendo wa pesa wangewadanganya, kuwatia utumwani na kuwaharibu wenzao, na ambao, wakichomeka meno yao makali katika udhaifu wao, wangejirundikiza na kufurahia damu yao. Wengine huunda Jumuiya za Utu na Kupinga Ukatili, ili kuzuia wale wenye uwezo wasiwaumize wanyonge na wategemezi. Wengine huanzisha vyama vya kupambana na maovu na maandiko yanayoharibu maadili. Wengine huanzisha Vyama vya Kupinga Uchanganyaji Dawa ili kuchunguza uchanganyaji wa chakula, na kuwafichua, kuwashtaki na kuwahukumu wale ambao kwa ajili ya tamaa ya faida kubwa zaidi huchanganya chakula na hata kukifanya kiwe hatari kwa afya. Sheria huwekwa ili kulinda maisha na afya ya watu. Wachimbi wa migodi lazima wawe na hewa safi, bila kujali gharama; lazima wawe na njia mbili za kutoroka endapo kutatokea moto. Wafanyakazi, wasio na uwezo wa kujisaidia wenyewe au kuchagua maeneo yao ya kazi, wanatunzwa na sheria za umma. Hawanaweza tena kulipwa wakati mwajiri anavyopenda, na kwa hundi za dukani, lakini sasa sheria inataka kuwa siku ya malipo iwe angalau kila baada ya wiki mbili na kwa pesa taslimu. Hawawezi tena kutoshwa katika majengo ambapo endapo kutatokea moto wangeweza kuungua hadi kufa au kujidhuru maishani kwa kuruka; kwa kuwa "ngazi za dharura za moto" ni lazima, na kwa kifo au jeraha lolote linalotokana na uzembe wa mwajiri, yeye anawajibishwa, na anakaripiwa, iwe kwa faini, fidia au kifungo. Makampuni matajiri, kama vile yanayomiliki njia za reli na meli za mvuke, yanalazimishwa kutunza maisha na maslahi ya *watu*, maskini kama vile matajiri. Maboresho haya

[B199]

ni matokeo ya kuamka kwa watu kwa Turubai ya Jubilei ya maarifa na uhuru, na hayatokana na wema mtupu kutoka kwa tabaka lililopewa fursa zaidi. Kwani ingawa wote katika tabaka la matajiri au walio na fursa ambao ni wema, na wale wanaopenda haki, wanaweza na hufurahi katika mwanzo huu wa mageuzi, wengine, na walio wengi, wanakubali kwa masikitiko kutokana na kulazimika. Ni kweli, sheria na mipango kama hiyo bado haijakamilika, wala si ya ulimwengu wote; lakini mwanzo uliobainishwa unatufurahisha mioyo, na unatoa ushahidi wa kile kinachoweza kutarajiwa katika kuinua wanyenyekevu na wanyonge, na kudunisha wenye kiburi, wakati kanuni za Jubilei zitakapokuwa zinafanya kazi kikamilifu. Mambo haya yote ni sehemu ya mtikisiko wa mageuzi unaoanzisha Jubilei Kuu ya Dunia; na ingawa mengi yametakiwa, na mengi yamekubaliwa taratibu, lakini wafalme, na mfalme wakubwa, na malkia—wa kisiasa, kijamii, kidini na kifedha—hawatajisalimisha kwa mchakato mkuu wa kusawazisha wa enzi hii ya Jubilei au Urejeshaji bila mapambano makubwa na magumu, kama Maandiko yanavyoashiria kuwa yako mbele yetu, na ambayo, ingawa ni magumu, hayaepukiki, na yataleta wema wa mwisho.

Roho ya "*uhuru* katika nchi yote" kwa kweli wakati mwingine hupitiliza kwa kiasi kisicho na msingi na wajinga na wenye hasira ya haraka; na bado yote ni sehemu ya msisimko mkuu usioweza kuepukika wa Jubilei, uliosababishwa na ujinga na ukandamizaji wa zamani. Hakuna isipokuwa "kundi dogo" la Bwana aliye na taarifa kamili na sahihi kuhusu upeo mkuu wa Urejeshaji. Hawa huona mabadiliko madogo, kurekebishwa kwa mambo madogo ya wanadamu, lakini pia huona kile ambacho huwezi kuonekana kutoka kwa mtazamo mwingine wowote isipokuwa Neno la Mungu—kwamba mtekaji mkuu, Dhambi, atanyang'anywa nguvu zake, kwamba gereza kuu la Mauti litafunguliwa na kila mfungwa atapewa ukombozi, uliosainiwa kwa damu ya thamani ya Mwana-Kondoo wa Mungu aondoaye dhambi

[B200] wa ulimwengu, Mwokozi Mkuu na Mrejeshi. Habari njema kweli *itakuwa* kwa watu *wote*, si tu kwa walio hai, bali pia kwa wote walio katika makaburi yao. Kabla ya mwisho wa Jubilei hii kuu kila mwanadamu anaweza kuwa huru kabisa—kurudi katika hali ya awali ya mwanadamu, "mzuri sana," akipokea tena kupitia Kristo yote yaliyopotea katika Adamu.

Twanda la Saba

Piga tarumbeta, piga Sauti ile ya
shangwe na heshima;
Mataifa yote wajue,
Hadi kingo za mbali za dunia, Jubilei
ya Dunia imefika,
Akirejesha wenye dhambi waliotekwa nyumbani.

Yesu, Kuhani wetu Mkuu, Ametufanyia
upatanisho kamili.
Roho zenu zenye uchovu, pumzika;
Ninyi roho zenye huzuni, furahini.
Jubilei ya Dunia imefika,
Wakirejea wenye dhambi walioponywa nyumbani.

Ninyi mliouzwa bure, Urithi wenu
uliopotea,
Mpate yote tena bila malipo, zawadi
kwa gharama ya Yesu.
Jubilei ya Dunia imefika, Wakinusurika
wenye dhambi wanarudi nyumbani.

Sikieni tarumbeta ya saba, Habari za
neema ya mbinguni;
Uokoaji sasa umekaribia;
Tafuteni uso wa Mwokozi.
Jubilei ya Dunia imefika, Ikiwarudisha wenye
dhambi waliombolezwa nyumbani.

[B201]

SOMO LA VII

MISAMBAYA YA KIPINDI

Enzi ya Kiyahudi ni Aina ya Enzi ya Injili—Ulinganifu wa Ajabu au Ulingano Kati ya Mipango Miwili ya Utawala—Hata Hivyo Zinatofautiana—Ubora wa Enzi ya Kikristo, Kipingamizi—Ulinganisho wa Israeli wa Kimwili na wa Kiroho—Ulinganifu Muhimu Ulichunguzwa—Ulinganifu wa Nyakati Uliotiliwa Maanani Hasa—Kipindi cha Neema ya Israeli wa Kimwili—Wakati wa Kukatizwa kwao Kutoka kwa Neema—Kipindi cha Kukosa Neema Kinaonyeshwa Kwa Utabiri Kuwa Sawa na Kipindi cha Neema—Ushuhuda wa Kitume kwamba Kipindi Chao cha Kukosa Neema Ndicho Kipindi cha Wito Mkuu wa Israeli wa Kiroho—Urefu wa Enzi ya Injili Hivyo Unaonyeshwa kwa Njia Isiyo ya Moja kwa Moja lakini kwa Uwazi—Ulinganifu wa Mfuatano wa Matukio wa Biblia, Ushuhuda wa Yubiley, Nyakati za Wapagani, na Unabii Mwingine pamoja na Masomo ya Mlingano Huu yasiyo na Jibu, ya Uhakika na Yanaridhisha.

Katika sura zilizopita, jambo hili limeelezwa kwamba mahusiano ya Mungu na taifa la Israeli yalikuwa ya kimfano; hata hivyo, ni wachache wanaoielewa kikamilifu hali hii ilivyokuwa. Bila shaka wengi wameona kwamba mitume, hasa Paulo, walipokuwa wakifundisha Kanisa la Kikristo, mara nyingi walirejelea baadhi ya vipengele vya kuvutia vya mfano na kinyume chake katika utawala wa Kiyahudi na Kikristo. Lakini umakini wa karibu zaidi kwa mafundisho ya Mtume utaonyesha kwamba yeye haitumii tu mifano michache iliyochukuliwa kutoka kwa mfumo wa Kiyahudi, bali katika hoja zake za kina anarejelea mfumo mzima wa Kiyahudi kama uliowekwa na Mungu (akitupilia mbali kabisa "mafundisho ya wazee," ambayo hayakuwa sehemu ya mfumo huo), na inaonyesha kwamba katika sifa zake zote ilikuwa kielelezo cha utawala wa Kikristo uliokuwa unaanza, ikipanga waziwazi mkondo wa Kanisa la Kikristo katika enzi ya Injili, na vilevile ikionyesha kazi yake ya utukufu katika enzi ya Miaka Elfu.

[B202]

Wengi huchukulia kuwa enzi za Kiyahudi na Kikristo ni moja kweli, na kwamba Mungu amekuwa akichagua Kanisa la Kikristo tangu mwanzo kabisa wa kuwepo kwa mwanadamu. Hii ni makosa makubwa, ambayo hufunika na kuzuia uelewa sahihi na wazi wa kweli nyingi. Yesu alikuwa kichwa na mtangulizi wa Kanisa la Kikristo, ambalo ni mwili wake (***Efe. 5:23***; ***Kol. 1:24***); kwa hiyo hakuna aliyemtangulia kama wanachama wa Kanisa. Kama kungekuwa na mtu aliyemtangulia, hangeweza kuitwa *mtangulizi* ipasavyo. "Wito wa juu" wa kuwa wahudumu-pamoja wa dhabihu, na hatimaye warithi-pamoja naye, haukujulikana katika enzi zingine. (***Efe. 3:2,5,6***) Watu wema waliyoishi na kufa kabla ya *malipo halisi* ya fidia yetu kwa damu ya thamani hawakujua chochote kuhusu "wito huu wa juu." Na kwa kuwa zawadi na miito ya Mungu ni neema zisizostahiliwa, hakuna dhuluma inayotendeka kwa wale wa enzi nyingine, kwa kutoowapa neema ileile. Wito na neema kwa wale wa enzi zilizopita, kama itakavyokuwa pia kwa wale wa enzi ijayo, ilikuwa ni kwa heshima za kidunia, na utukufu wa kidunia, na uzima wa milele kama wa kidunia (binadamu) wakiwa; ilhali wito na neema ya enzi ya Injili ni kwa heshima na utukufu wa mbinguni, kwa *mabadiliko ya asili* kutoka ule wa kibinadamu hadi ule wa kiungu, na kwa mamlaka, heshima na utawala mbinguni na duniani, kama warithi-wenza na washirika wa kazi pamoja na Kristo. Na kwa kuwa Kanisa lililoitwa hivi, likitengwa na ulimwengu, na likakua katika enzi hii, katika enzi ijayo litakuwa mwakilishi wa Yehova katika utekelezaji kamili wa mpango wake mkuu wa enzi—mpango unaohusu maslahi si tu ya wanadamu, bali ya viumbe wote mbinguni na duniani—maandalizi yaliyofanywa katika enzi zilizopita kwa ajili ya mafunzo na mafundisho yao yamekuwa ya ajabu. Na si kwa kiasi kidogo pia ni ya ajabu jinsi walivyotunzwa, hawa waliotwaa kuwa *warithi* wa utukufu wa kimungu, katika enzi hii wakiwa wamefunzwa, wamedhibitiwa, wameongozwa na kulindwa kupitia njia ndefu, ngumu na nyembamba, iliyofunguliwa kwa mara ya kwanza na

[B203]

Bwana na Mwanzilishi wao, ambaye nyayo zake wameelekezwa kutembea—kama alivyoacha mfano. ***1 Petro 2:21***

Bwana wetu alitumia miaka mitatu na nusu ya huduma yake akiwachagua kutoka Israeli, na kuwafunza na kuwaelekeza, wanafunzi wachache ambao wangetengeneza kiini cha Kanisa la Kikristo. Alipokuwa karibu kuwaacha peke yao duniani aliwapa ahadi ya Roho Mtakatifu, ambayo, katika enzi nzima, ingeiongoza Kanisa katika ukweli wote, na kuonyesha mambo yajayo, na kuleta upya kumbukumbu ya yale aliyoyafundisha—ahadi ambayo ilianza kutimia wakati wa Pentekoste. Imeandikwa pia kwamba malaika wote ni roho watumishi waliotumwa kuhudumia warithi hawa wa wokovu huu mkuu (***Ebr. 1:14***), na kwamba Bwana wetu anawalea kwa uangalifu maalum, hata mpaka mwisho wa enzi. (***Mathayo 28:20***) Maandiko yote ya mitume yameelekezwa kwa Kanisa, na si kwa ulimwengu, kama wengi wanavyodhani; na yamejaa maagizo *maalum*, himizo na mafundisho, ambayo ni muhimu tu kwa watakatifu wanaoishi katika enzi hii katika njia nyembamba. Na ufunuo wa Bwana wetu, ambao Mungu alimpatia baada ya kupaa kwake mbinguni, aliutuma na kuufunua [kuufunua—kuueleza kwa ishara, alama, n.k.] kwa Kanisa lake, kupitia mtumishi wake Yohana. (***Ufunuo 1:1***) Tunaambiwa pia kwamba unabii uliotolewa zamani na watu watakatifu wa kale haukupewa kwa ajili yao wenyewe, wala kwa ajili ya wengine wa wakati na enzi zao, bali kwa ajili ya mafundisho ya Kanisa la Kikristo pekee. ***1 Petro 1:12***

Katika sura hii tunakusudia kuonyesha kwamba taifa lote la Kiyahudi, katika enzi hiyo yote, lilikuwa likijihusisha bila kukusudia, chini ya uongozi wa Mungu, katika kutoa kwa ajili ya mafundisho yetu mtazamo wa kielelezo wa mpango mzima wa wokovu katika utendaji wake wote, kama vile tuonavyo sasa Jubilei zake zikionyesha ukamilisho wa mwisho wa mpango huo katika baraka ya familia zote za dunia. Ni kwa kuchukua kwetu kutoka kwenye hazina hii

[B204]

ya ukweli, iliyotolewa kwa wingi na kwa namna ya kipekee kwa Kanisa, kwamba Roho wa Mungu anatutunza na kutuongoza hatua kwa hatua katika uelewa kamili zaidi na zaidi wa mpango wake, kadri maarifa hayo yanavyotuhitaji. Na kutoka kwenye ghala hili kuu Mungu sasa anatoa mwanga na chakula maalum vingi vinavyotuhitaji katika wakati huu wa "mavuno" wakati wa ukamilisho wa enzi. Kwa kuwa hii ndiyo imekuwa huduma na utoaji wa Mungu kwa Kanisa la Kikristo kuliko watu wengine wote wa enzi zilizopita na zijazo, ni muhimu sana katika mtazamo wake maarifa hayo kwetu, na tunapaswa kuyatumia kwa hamu.

Ingawa hatutaingia katika sura hii au juzuu hii katika uchunguzi *wa kina* wa sifa za kawaida za mwingiliano wa Mungu na Israeli, kama ilivyoelezwa katika Hema la Kukutania, na Hekalu, na amri na dhabihu, n.k., sasa tunatoa wito wa kuzingatia kwa makini baadhi ya mifumo iliyo wazi na kuu ya *ulinganifu* kati ya mipango ya kiroho ya Kiyahudi na Kikristo kama mfano na kinyume chake; kwa yote ambayo Kanisa la Kikristo linayapitia na kuyatimiza, Kanisa la Kiyahudi lilikuwa ni kivuli chake. Na sifa nyingi za mfanano huu zinafanana si tu kwa tabia, bali pia katika *wakati* wake wa kutokea. Hata katika historia yao ya kitaifa, na katika historia ya watu wengi mahususi wa taifa hilo, tunapata mfanano ulioonyeshwa katika Maandiko. Baadhi ya haya, wafikiriaji Wakristo wameyagundua kwa muda mrefu, na mengine yamepuuzwa kabisa. Hapa uwanja mzuri na wenye tija wa fikra na utafiti unafunguka mbele yetu.

Paulo anaiita Kanisa la Kiyahudi "Israeli wa mwili," na Kanisa la Kikristo "Israeli wa Mungu." (***1 Kor. 10:18***; ***Gal. 6:16***) Kwa hiyo, tunaweza kuziita ipasavyo Israeli wa Mwili na Israeli wa Kiroho. Kiwango cha juu cha nyumba ya kiroho pia kinaonyeshwa na Mtume anapomwelezea Israeli wa Mwili kama nyumba [familia] ya *watumwa*, na

[B205]

Israeli ya Kiroho kama nyumba ya *wana*. (***Ebr. 3:5,6***; ***Rum. 8:14***) Nyumba ya kimwili ilikuwa watumishi waliotukuzwa wa nyumba ya kiroho kwa njia mbalimbali, lakini hasa kwa kuwa wao bila kutambua, chini ya mpangilio wa Mungu, walitoa mifano ya kimyakimya ya mambo ya kiroho, ambayo, ikichunguzwa na kuzingatiwa, inabariki sana na kuyaangaza sana nyumba ya wana.

Katika visa vyote viwili kumekuwa na Israeli ya Jina tu na Israeli ya Kweli, kwa kadiri ya tathmini ya Mungu, ingawa kwa wanadamu zimeonekana kama moja; ile ya jina tu na ile ya kweli zisitofautishwe waziwazi hadi mwisho au wakati wa mavuno wa enzi zao, wakati ukweli unaofaa kufunuliwa hufanya utengano, na huweka wazi ni nani wa Israeli ya kweli na ni nani wa Israeli ya jina tu. Kuhusu nyumba ya kimwili Paulo alisema, "Si Waisraeli wote walio [kwa jina] wa Israeli" (***Warumi 9:6***); na Bwana wetu alitambua ukweli huo huo alipomwambia Nathanaeli, "Tazama Mwisraeli *wa kweli*, ambaye hana hila ndani yake," na pia wakati wa mavuno alipotenganisha wa kweli na wa jina tu, na kuwaita wa kweli ngano ya thamani, na wa jina tu makapi tu
—ingawa, kwa kulinganisha, ngano ilikuwa ni kiasi kidogo tu, na makapi yalijumuisha karibu taifa lote. Kwa uwiano kama huo, na chini ya mfano kama huo, wanachama wa jina tu na wa kweli wa Israeli ya Kiroho wa enzi ya Injili wanaonyeshwa; na utengano wao, pia, ni wakati wa mavuno—mwishoni mwa enzi ya Injili. Ndipo ngano tu—idadi ndogo ikilinganishwa, "kundi dogo"—watakapotenganishwa kutoka kwa umati wa Israeli ya Kiroho ya jina tu, wakati walio wengi, wakiwa ni magugu na si ngano halisi, watakataliwa kwa kuwa hawastahili neema kuu waliyoitwa kwayo, na hawatahesabiwa miongoni mwa vito vya Bwana. ***Warumi 9:27; 11:5***; ***Luka 12:32***; ***Mathayo 3:12; 13:24-40***

Kichwa cha nyumba ya kimwili alikuwa Yakobo, aliyepewa jina la Israeli (mfalme mdogo); na kupitia wanawe *kumi na wawili* aliianzisha nyumba iliyobeba jina lake, Nyumba ya Yakobo, Nyumba ya *Israeli*.

[B206] Vivyo hivyo kwa Nyumba ya Kiroho: mwanzilishi wake, Kristo, aliianzisha kupitia mitume *kumi na wawili*; na nyumba hii pia inabeba jina la mwanzilishi wake—Kanisa la Kristo. Kwa wakati, Mungu aliita Israeli ya Kimwili kwanza; lakini kwa neema, na katika wakati wa utimilifu, Israeli ya Kiroho huja kwanza. Hivyo, wa kwanza huwa wa mwisho, na wa mwisho huwa wa kwanza. (***Luka 13:30***) Maandiko yameweka wazi nyumba hizi mbili za Israeli kuwa mbegu ya kimwili ya Abrahamu na mbegu ya kiroho ya Yehova—Baba wa mbinguni ambaye Abrahamu alikuwa mfano wake.

Wengine hupofushwa macho na kweli muhimu kwa dhana kwamba usemi, "nyumba zote mbili za Israeli," unahusu makundi mawili ya Israeli ya Kimwili, baada ya mgawanyiko katika siku za mwana wa Suleimani, Reobaamu. Watu wa aina hiyo wanahitaji tu kukumbushwa kwamba baada ya utumwa wa Babeli, waliporejeshwa Palestina, Waisraeli wote wa makabila yote waliokuwa watekwa katika eneo lote la Milki ya Medo-Persi, ikiwemo nchi ya Syria au Babeli, walipewa uhuru wa kurudi katika nchi yao wenyewe iwapo wangechagua. (***Ezra 1:1-4***) Wengi wa Waisraeli waaminifu wa makabila *yote*, ambao walithamini ahadi za Mungu zinazohusiana na nchi takatifu na mji mtakatifu, walirudi katika miji mbalimbali ya Palestina. Kabila la Yuda, kabila kuu, ambalo lilikuwa limepewa cheo cha ufalme, na katika ardhi yake mji mkuu Yerusalemu ulikuwa umewekwa, kiasili lilichukua jukumu kuu katika ujenzi wake upya; lakini baada ya ule mrejeo kutoka Babeli, Israeli haikuwa tena taifa lililogawanyika, bali waliishi pamoja kama mwanzoni, kama watu mmoja, na walijulikana kwa jina moja la asili, Israeli. Tazama ***Neh. 11:1,20***; ***Ezra 2:70***.

Hili linawekewa mkazo zaidi katika Agano Jipya. Bwana na mitume wanasema kuhusu Israeli ya kimwili kama *taifa moja*. Paulo anasema kwamba *Israeli* ilitafuta, lakini ni "masalio" tu yaliyopatikana kuwa na haki. (***Rum. 10:1-3; 9:27; 11:5-12,20-25***; ***Mat. 26:7***) Yetu
Bwana alisema kwamba alitumwa kwa kondoo wote waliopotea wa nyumba ya Israeli; lakini alipokataa kuwaruhusu wanafunzi wake kwenda nje ya Palestina kuwatafuta (***Mathayo 10:5,6; 15:24***),

ni wazi kwamba wale waliotoka katika mataifa *yote* ya Israeli waliishi Palestina, na wengi wao waliishi katika mataifa yaliyozunguka. Hivyo, Paulo alikutana na kuwahubiria Waisraeli karibu kila mahali. (***Matendo 2:36***; ***Yak. 1:1***) Wengi kutoka kwa kabila zote waliishi Palestina, na wengi kutoka kwa kabila zote waliishi katika mataifa ya jirani. Hivyo basi, Paulo alikutana na kuwahubiria Waisraeli katika karibu kila mji aliotembelea Asia Ndogo na Italia, lakini daima walitambuliwa kama taifa moja, huku Israeli ya kiroho ikiwa ndiyo Israeli pekee mwingine.

Mungu amefanya agano maalum au ahadi kwa nyumba hizi zote mbili za Israeli. Ahadi kwa nyumba ya kimwili zilikuwa zote *za kidunia*, wakati zile kwa nyumba ya kiroho ni zote *za mbinguni*. Ingawa ahadi kwa nyumba ya kimwili zilikuwa (na bado ni) kuu na za thamani, ahadi kwa nyumba ya kiroho zinafafanuliwa kama "ahadi bora zaidi," na "ahadi kuu sana na za thamani." (***Ebr. 8:6***; ***2 Pet. 1:4***) Kwa nyumba ya kimwili ilisemwa, "Mkitii sauti yangu kwa kweli, na kulishika agano langu, nanyi mtakuwa mali yangu ya kipekee kuliko watu wote; maana dunia yote ni yangu. Nanyi mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani, na taifa takatifu." Na ingawa Israeli wote waliitikia na kusema, "Yote ambayo Bwana ameyasema tutayafanya" (***Kumb. la Torati 19:5-8***), na kisha wakashindwa kuuhifadhi agano lao, bado wale waaminifu miongoni mwao, waliojitahidi kwa bidii katika udhaifu wao kulihifadhi, watakuwa "mabwana katika *nchi* yote" katika enzi ya Milenia, wakiwa wanachama wa awamu ya kidunia ya Ufalme wa Mungu. Tazama Juz. I, sura ya xiv.

Kwa upande mwingine, kwa nyumba ya kiroho, imesemwa, "Ninyi mmejengwa kuwa *nyumba ya kiroho*, ukuhani mtakatifu, ili kumtoa dhabihu* zinazomkubali Mungu kwa Yesu Kristo....Ninyi ni mteule

---

Neno *kiroho* kabla ya dhabihu katika maandishi haya (***aya ya 5***) limeachwa katika hati ya kale zaidi ya Kigiriki—ya Sinayi. Usahihi wa kuachwa huku unaonekana wazi tunapofikiria kwamba si vitu vya kiroho hutolewa dhabihu, bali haki za kidunia au za kibinadamu, n.k.

[B208]

kizazi, ukuhani wa kifalme, taifa takatifu, watu wa milki ya Mungu, mpate kutangaza fadhili zake yeye aliyewaita mtoke gizani mkaingie katika nuru yake ya ajabu; ninyi ambao zamani hamkuwa watu, lakini *sasa* mmekuwa WATU WA MUNGU." ***1 Petro 2:5,9,10***

Israeli ya kimwili, kwa agizo la Mungu, ilikuwa na Hema lililotengenezwa kwa mikono, ambalo lilikuwa la mfano, katika jinsi lilivyokuwa na katika huduma zake zote. (***Ebr. 9:1,2,9,10***) Lakini Israeli ya Kiroho ina "Hema ya *kweli* [ya kinyume], ambayo Bwana aliipiga hema, na si mwanadamu." (***Ebr. 8:2***) Kwa ajili ya huduma za Hema ya mfano, ukuhani wa mfano uliwekwa, ambao Aroni alikuwa kichwa chake, uliotoa dhabihu za mfano kwa ajili ya dhambi za watu wa mfano, na kukamilisha usafi wa mfano au haki kila mwaka. Hema la antitipu lina upadre wake, unaotoa dhabihu bora zaidi (***Ebr. 9:23***), ambazo kwa kweli na milele huondoa dhambi za ulimwengu wote. Na katika upadre huu Bwana wetu Yesu ndiye kuhani mkuu—Kuhani Mkuu wa udhuru wetu [au cheo chetu] —Kanisa ambalo ni mwili wake likiwa makuhani watoa huduma. Kanisa lote la jina si ukuhani huu—bali Kanisa la kweli, waaminifu katika Kristo Yesu, wanaofuata nyayo za Kuhani wetu Mkuu mkuu katika dhabihu.

Kipengele kingine dhahiri cha mlingano huu kama mfano na mfano halisi, kinachotajwa katika Maandiko, ni kwamba nyumba zote mbili za Israeli (ya kimwili na ya kiroho) zilipelekwa mateka Babeli. Hili litaonekana wazi zaidi tutakapofika katika sura inayofuata kuutazama "Babeli Mkuu, Mama wa Malaya." (***Ufunuo 17:5,6***) Tunataja tu hapa ufanano huu. Israeli ya kimwili ilitekwa mateka na kupelekwa Babeli halisi, iliyojengwa juu ya mto halisi wa Ufراتی, wakati katika enzi ya Injili, Babeli ya fumbo au ya mfano, iliyoteketeza mateka Israeli ya Kiroho, inaonyeshwa ikiketi juu ya Ufراتی wa fumbo. Katika mfano wa awali, vyombo vya dhahabu vya Hekalu vilichukuliwa

mbali na kuchafuliwa na Babeli halisi: katika kinyume chake, kweli za thamani, za kimungu (za dhahabu), zinazohusiana na huduma ya Hekalu la kweli, Kanisa (***1 Kor. 3:16,17***; ***Ufu. 3:12***), ziliondolewa mbali na mahali pake panapostahili, zikawekwa kinyume na kutumiwa vibaya na Babeli ya fumbo. Kwa kuwa Babeli halisi ilijengwa juu ya mto Frati, ambao ulichangia kwa kiasi kikubwa katika utajiri na rasilimali zake, kuangushwa kwake kulitimia kwa kuelekezwa kando kwa maji hayo. Ndivyo Babeli ya kitambo inaketi juu ya, inashikiliwa na, maji mengi (watu, mataifa), na kuanguka kwake kutabiriwa, kupitia kuelekezwa kando kwa waunga mkono na wadumifu wake, yaani watu. ***Ufu. 16:12***

MAWAKATI SAWA

Kupima

Kivuli na Kitu Halisi—Mfano na Uhalisia wake

Sasa tunafikia kuzingatia kipengele hicho cha ajabu zaidi cha mlingano huu wa kielelezo, yaani, kipengele cha wakati, ambacho katika kila hali huimarisha na kuthibitisha tarehe zilizotolewa na Jubilei, Kronolojia, na mwisho uliotabiriwa wa Nyakati za Mataifa. Na ni kwa kusudi hili hasa ndipo mada hii inaletwa hapa—ili nguvu ya ulinganifu huu wa ajabu iongezeke na kuthibitisha imani ya watoto wa Mungu katika kipengele cha wakati cha mpango wake, kama ilivyokusudiwa waziwazi. ***Ebr. 9:9,23; 10:1***

Kati ya unabii wote na ushahidi wa wakati, hakuna unaovutia na kushawishi zaidi kuliko huu. Somo linalofundisha linashangaza kwa sababu ya urahisi wake, na linaingiza ushawishi katika mioyo ya wanyenyekevu. Si tu kwamba Israeli ya Kimwili na ibada zake zilikuwa za mfano, bali *enzi* ya Kiyahudi ilikuwa mfano wa *enzi* ya Injili. Zina urefu sawa kabisa, na zinaenda n a ; kiasi kwamba, kwa kuona na

[B210]

Tukizingatia enzi ya Kiyahudi, urefu wake, na sifa za kipekee za mavuno yake au mwisho wake, tunaweza kujua urefu kamili wa enzi ya Injili, mfano wake halisi, na kuelewa nini cha kutazamia, na lini, katika mavuno ya enzi ya Injili. Lakini sasa tuendelee kuonyesha hili; maana ingawa tunaweza kulichukulia hili kwa misingi ya jumla, na kusema kwamba kama vipengele mbalimbali vya mfumo wa Kiyahudi vinalingana na vile vya enzi ya Injili, vivyo hivyo na *wakati* unapaswa kulingana, bado Mungu hatuachi tujitegemee *katika kumhitimisha hivi*, bali ametueleza waziwazi ingawa kwa njia isiyo ya moja kwa moja.

Pawulo anatufundisha kwamba Mungu ameiondoa nyumba ya kimwili katika neema, wakati wa uteuzi wa nyumba ya kiroho; na kwamba nyumba ya kiroho itakapochaguliwa, basi neema ya Mungu itarudi kwa nyumba ya kimwili. Anasema: "Ndugu zangu [ndugu wa Kanisa, au Israeli wa kiroho], sitaki mjue siri hii, msije mkajivunia wenyewe, kwamba upofu kwa sehemu umemkuta Israeli [asili, au wa kimwili] *hata* utimilifu wa Mataifa* uingie. Kama ilivyoandikwa: Kutoka Sayuni atatoka Mwokozi [aliyeahidiwa] [Kristo—Bwana wetu, kichwa, na masalia au wachache waaminifu, wa nyumba zote mbili za Israeli za jina tu, ambao watakuwa mwili wake, Kanisa] na ataondoa ukafiri kwa Yakobo. Na hivyo Israeli yote itawokolewa (kwa maana hii ndiyo agano langu kwa

---

Hakuna anayepaswa kuchanganya "Ujazo wa Mataifa" huu na "Nyakati za Mataifa," zilizotajwa hapo awali. "Nyakati za Wapagani," kama ilivyoonyeshwa, ni kipindi ambacho Wapagani wanaruhusiwa kutawala dunia; wakati "Ujazo wa Wapagani" unarejelea *idadi kamili* itakayochaguliwa kutoka miongoni mwa Wapagani, kukamilisha Kanisa la Injili—ambalo, pamoja na "masalio" yaliyochaguliwa kutoka miongoni mwa Waisraeli (ambayo yangejumuisha mitume), ndio watakaounda Kanisa la Kristo, Taifa Takatifu, Ukuhani wa Kifalme, Ufalme wa Mungu, ambao ufalme na utawala wa dunia utawekwa mikononi mwao.

[B211]

wao) *nitakapotangua dhambi zao*. Kwa upande wa injili [wito mkuu wa enzi hii], wao ni maadui [waliotupwa mbali] kwa ajili yenu [ili mpate pendeleo na kurithi sehemu bora zaidi, za kiroho za ahadi]; bali kwa kadiri ya uteuzi [ambao kwao walichaguliwa kupokea neema maalum za kidunia kutoka kwa Mungu, zilizowaahidiwa baba yao Abrahamu na uzao wake wa asili], wanapendwa kwa ajili ya mababa; maana zawadi na wito wa Mungu si vitu vya kutubu." Kile ambacho Mungu ameahidi ni hakika kitatimizwa. Akijua mwisho tangu mwanzo, Yehova hakuwahi kufanya agano ambalo angenahitaji au kutamani kulivunja.

Katika unabii huu, Mtume anatoa dokezo la urefu wa enzi ya Injili, kwa kuonyesha kwamba ilianza kwa kutupiliwa mbali kwa Israeli ya kimwili, na kwamba itamalizika kwa urejesho wao katika neema. Tukichanganya maneno ya Paulo na Petro (***Warumi 11:27*** na ***Matendo 3:19,20***), tunajifunza kwamba wakati wa kurejea kwa neema kwa Israeli utakuwa mwanzoni mwa Nyakati za Urejeshaji, katika kuja kwa mara ya pili kwa Bwana wetu. Paulo anasema kurudi kwa neema kwa watu hao kutakuwa wakati Mungu *atakapofuta dhambi zao*, jambo ambalo Petro anasema atalifanya katika nyakati za upya au urejeshaji zitakazokuja wakati Bwana wetu atakapokuja mara ya pili, wakati mbingu zitakapomwachilia.

Tarehe ya kuja kwa Bwana wetu mara ya pili, na alfajiri ya Nyakati za Urejeshaji, tayari tumeonyesha kuwa ni mwaka wa 1874 A.D. Kwa hiyo, tunapaswa kutarajia kuona baadhi ya alama za neema ya Mungu inayoanza kurudi kwa Israeli ya Kimwili muda mfupi baada ya mwaka wa 1874 A.D., kama mojawapo ya sifa za kwanza za kazi ya urejesho. Na, kwa hakika, tunaona neema ikianza kuwarudia. Na kila ushahidi mpya wa kuondolewa kwa upofu wa Israeli, na wa neema ya kimungu kwao, ni, unapopimwa kwa maneno ya Mtume, uthibitisho mpya kwamba enzi ya Injili inakaribia kufungwa na kwamba "kundi dogo" linakaribia kukamilika. Lakini sisi

[B212]

tuna ushahidi zaidi unaotupa *tarehe kamili* wakati neema inapaswa kuanza kurudi kwa Israeli. Hadi sasa tumeona tu kwamba kipimo cha hali ya Israeli ya Kimwili *ya kupuuzwa* ni kipimo cha wakati wa neema *maalum* kwa wengine, kwa wito wa watu wengine (Watu wa Mataifa) kuwa warithi-wenza na Kristo, wito ambao unaisha mwanzoni mwa Nyakati za Urejeshaji; lakini si (utabiri mwingine unaonyesha) mwanzoni kabisa mwake.

Lakini simama kidogo—hakuna mkanganyiko juu ya suala hili: Wakati *wito* wa heshima kuu wa kuwa wanachama wa Kanisa, bibi arusi na mrithi pamoja wa Kristo, unapokoma, haimaanishi kwa vyovyote vile kwamba wote walioitwa tayari watahesabiwa kuwa na haki, na hivyo kuchaguliwa; kwa maana "Wengi *wameitwa*, lakini wachache *wamechaguliwa*," kwa sababu ni wachache tu kati ya walioitwa wanaokidhi masharti ya wito huo. Wala haimaanishi kwamba wale ambao hawaitwi tena baada ya hapo kwa "wito huo wa juu" hawapatishiwi neema nyingine. Ukweli ni kwamba, wito huu "wa juu" unapokoma, ni kwa sababu Mpangaji Mkuu wa mpango wa enzi amekaribia kukamilisha *sehemu hiyo* ya mpango wake iliyokusudiwa kutimizwa katika enzi ya Injili—yaani: uteuzi wa Kanisa la Injili, bibi harusi wa Kristo. Siyo watu wote waliitwa kwa heshima hiyo kuu. Tumejulishwa mahususi kwamba mpango wa Mungu ulikuwa ni kuchagua kwa madhumuni haya idadi ndogo tu, "kundi dogo," ikilinganishwa na umati wa wanadamu. Baada ya wengi wa kutosha kuitwa na wakati wa kuitwa kuisha na isiwe sahihi tena kutoa wito *huu* kwa wengine, bado itakuwa inawezekana kwa wale walioitwa tayari, ambao wamekubali wito huo, kuufanya wito na uteuzi wao kuwa wa uhakika, kwa uaminifu kwa agano lao la kujitolea kikamilifu kwa Mungu, hata kufa; na bado itakuwa inawezekana kwa hawa kushindwa kufanya hivyo. Wito huu, ambao lazima uishe wakati waliohitimu wamealikwa ili kukamilisha "kundi dogo" lililobarikiwa, mwili wa Kristo, uko mbali sana na kuwa kikomo cha upendo na neema ya Mungu

[B213]

na wito. Mwisho wake utakuwa tu kufunga wito wa mbinguni au "wito wa juu." Kwa maana wito huu unapokwisha, mlango huu wa fursa na neema unapofungwa, mlango mwingine huanza kufunguka—mlango wa fursa ya kuingia katika barabara kuu ya utakatifu, na kupanda juu yake—siyo kwa asili ya kimungu, ambayo Kanisa la Injili lilikuwa limeitwa, bali kwa uzima wa milele na ukamilifu kama wanadamu. Tazama Juz. I, sura x na xi.

Lakini sasa, kwa *tarehe kamili* ya kurejea kwa neema kwa Israeli, ambayo inaashiria mwisho kamili wa *wito* wa mbinguni—kuanzia tarehe hiyo Israeli itaanza kuona polepole, na kupata ushahidi unaoongezeka wa neema ya kimungu inayorejea, na kuanzia tarehe hiyo pia wito wa Mungu wa heshima za mbinguni utaisha, na ni wale tu walioitwa tayari watakaopata fursa ya kushinda zawadi hiyo kwa uaminifu hadi mwisho wa maisha:

Israeli ya kimwili, kama Israeli ya kiroho, iliitwa na Mungu kuwa watu wake wa kipekee, hazina yake ya kipekee juu ya watu wote (moja ikiwa hazina ya kidunia, na mfano wa ile nyingine, ambayo ni hazina ya mbinguni). Wakiwa wametengwa na ulimwengu, walipokea neema ya kipekee kutoka kwa Mungu kwa miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano (1845). Kipindi hiki kilianza na mwanzo wa *maisha* yao *ya kitaifa*, wakati wa kifo cha Yakobo, wa mwisho wa mababu, walipotambuliwa kwa mara ya kwanza kama taifa, na kuitwa "Kabila Kumi na Mbili za Israeli," jina la kitaifa. Tazama ***Mwa. 49:28; 46:3***; ***Kumb. 26:5***. Haya miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano ya maisha ya kitaifa na neema yalimalizika kwao kukataa Masihi—

Mwaka 33 B.K.—wakati, siku tano kabla ya kusulubishwa kwake, alijitambulisha kwao kama mfalme wao, na, kwa kuwa hawakumpokea, akatangaza, "*Nyumba yenu imeachwa ukiwa*." (***Mathayo 23:38***) Hii, mwisho wa neema yao, ilikuwa kilele cha kuanguka kwao, ambacho kiliendelea kwa miaka thelathini na saba (37), na kikamalizika

Mwaka wa 70 B.K. katika uharibifu kamili wa serikali yao ya kitaifa, pamoja na mji wao, hekalu, n.k. Hata hivyo, inapaswa kuzingatiwa,

[B214]

kwamba Mungu aliendelea kuwapa neema watu binafsi wa taifa hilo, baada ya taifa hilo, kama taifa, kukatiliwa; kwani wito wa injili ulikuwa *umepungukiwa* kwa watu binafsi wa taifa hilo kwa miaka mitatu na nusu baada ya Pentekoste, baada ya kifo cha Kristo—huku usimfikia Kornelio, Mgeni wa kwanza aliyepewa neema hiyo (***Matendo 10***), hadi wakati huo. Huu ulikuwa mwisho kamili wa wiki sabini za neema zilizohadithiwa kupitia Danieli, kama ilivyoandikwa, "Atathibitisha agano na wengi kwa wiki moja." Ile wiki ya sabini ya miaka ilianza wakati wa ubatizo wa Bwana wetu; msalaba wake, kama ilivyotabiriwa, uliashiria katikati yake; na neema ilikuwa imepungukiwa kwa Israeli wa kimwili hadi mwisho wake.

Wakati wa kipindi chao kirefu (miaka 1845) cha neema ya kitaifa, ambapo mataifa mengine yalipuuzwa, Israeli ilikuwa na adhabu na baraka kwa pamoja. Lakini hata adhabu zao kwa ajili ya dhambi zilikuwa ni ushahidi na vipengele vya neema ya Mungu na malezi yake ya kibaba juu yao. Aliwatuma shida, na mara nyingi aliwaruhusu kupelekwa uhamishoni, waliposahau na kutosikiliza amri zake; lakini walipoitubu na kumwomba Bwana, daima aliwasikia na kuwaokoa. Historia yote ya watu hao, kama ilivyoandikwa katika Kutoka, Yoshua, Waamuzi, Nyakati na Samweli, inathibitisha ukweli kwamba Mungu hakuficha uso wake kwao kwa muda mrefu, na kwamba sikio lake lilikuwa wazi daima kwa kilio chao cha toba—hadi siku nyumba yao ilipotelekezwa. Hata siku hiyo, Mungu aliwasamehe zaidi kuliko wakati mwingine wowote, na aliwatumia Masihi aliyeahidiwa kwa muda mrefu, Mwokozi, katika mtu wa Bwana wetu, Mwanawe. Kutofaa kwa taifa hilo kuendelea kuwa hazina yake maalum, au kwa namna yoyote kuwakilisha Ufalme wa Mungu duniani, kulidhihirishwa katika ukanushaji wao wa yule mtakatifu, asiye na hatia, asiye na doa, na tamaa yao ya kumuona muuaji badala yake.

Hivyo basi, kwa sababu ya kutofaa kwao, siku ya neema yao kuu ikawa siku ya kukataliwa kwao na kuanguka kwao kutoka kwa neema.

[B215]

Na neema kuu ya kuwa warithi-wenza na Masihi, ambayo Israeli, isipokuwa "*masalio*" watiifu (***Isaya 1:9; 10:22,23***; ***Rom. 9:28,29; 11:5***), hivyo wakakosa kwa upofu na ugumu wa mioyo yao, ilitolewa kwa Wapagani wanaoamini: si kwa mataifa ya Wapagani, bali kwa waumini waliothibitishwa wa kila taifa—ingawa neema hiyo mwanzoni, kwa miaka mitatu na nusu, ilikuwa imepungukiwa pekee kwa waumini wa taifa la Israeli. Wakiwa wamepofushwa kama taifa na upendeleo wa kitaifa, zawadi kuu ambayo walitanguliwa kuitunukiwa, lakini ambao hawakuistahili, inaenda kwa taifa takatifu, watu wa milki ya Mungu, waliojengwa kwa "masalio" yaliyo haki ya taifa lao, pamoja na wengine waliotolewa kutoka kwa mataifa ya Kigentile, ambao kwa kiburi chao cha majivuno walikuwa wamewadharau hapo awali kama "mbwa." Na neema ya Mungu iliyohadisiwa haitarudi kwao kama taifa, kuondoa upofu wao, na kuwaongoza kama matunda ya kwanza ya mataifa katika baraka za kidunia, *hadi* idadi kamili ya "watu wake wa sifa" itakapokuwa imeitwa kutoka kwa *Mataifa—hadi* utimilifu wa Mataifa utakapofika katika neema hii ya juu zaidi.

Hivyo basi, kama Paulo alivyotangaza (***Warumi 11:7***), Israeli ya mwili haukupata kile walichokitafuta, yaani, neema kuu. Tukichukulia neema kuu kuwa baraka za kidunia, na katika kiburi cha mioyo yao wakidai baraka hiyo kuu kama haki yao ya kuzaliwa, na kama walivyostahili zaidi kwa matendo yao, walikwenda kikundi na kuikataa bila kuona kama *neema* kupitia Kristo. Kama Daudi alivyoitabiri, meza yao—iliyotandazwa kwa ukarimu mkubwa na ahadi na baraka tajiri walizopewa *kupitia Kristo*—ikawa "mtego, na kizibo, na kikwazo, na malipo kwao," kwa sababu ya ugumu wa mioyo yao. (***Warumi 11:9,10***; ***Zaburi 69:22-28***) Kristo, aliyekuja kuwakomboa na ambaye angeliwainua hadi cheo cha utukufu kilicho juu ya uwezo wao wa kutamani au kufikiria, alikuwa kwa kiburi chao "jiwe la kikwazo na mwamba wa hatia." ***Warumi 9:32,33***; ***Isaya 8:14***

[B216]

Hata hivyo, upofu wa Israeli ulikuwa ni "upofu kwa sehemu," na si upotevu kamili wa kuona; kwa maana ushuhuda wa Sheria, manabii na mitume ulikuwa wazi kwa wote, iwe Myahudi au Mgeni; na katika enzi ya Injili, Myahudi yeyote ambaye angefuta kwa uthabiti vumbi la ubaguzi na kiburi, na kukubali kwa unyenyekevu na shukrani neema ya Mungu pamoja na ndugu yake Mgeni, angeweza kufanya hivyo. Hata hivyo, ni wachache tu walioweza kufanya hivyo; na hakuna *neema* itakayotolewa, wala hakuna jitihada *maalum* ya kuwashawishi kama taifa kuhusu ukweli, au kuondoa upendeleo wao, itakayofanywa, hadi utimilifu wa Mataifa uje; au, kwa maneno mengine, hadi Israeli ya Kiroho itakapokamilika.

Tangu walipomkataa Masihi—tangu nyumba yao ilipotelekezwa—Israeli haijawahi kuwa na dalili za kibali cha Mungu. Hata Wayahudi wenyewe lazima wakiri kwamba machozi yao, vilio vyao na maombi yao hayajajibiwa; na, kama ilivyotabiriwa na manabii wao, wamekuwa "neno la mfano na la kunyemelea" kwa mataifa yote. Ingawa zamani Mungu alisikia maombi yao, akatambua machozi yao, akawarudisha katika nchi yao, na kuwafadhili daima, tangu wakati huo hawasikii wala *hawawaonyeshi fadhili*. Kwa kuwa walisema, "Damuya iwe juu yetu na juu ya watoto wetu," adhabu yao imekuwa mfululizo: wametawanywa na kusudiziwa miongoni mwa mataifa yote, kama ilivyotabiriwa. Haya ndiyo matukio halisi kama ambavyo kila mtu anaweza kuyasoma katika kurasa za historia. Sasa tugeukie manabii na tuone jinsi matukio haya yalivyotabiriwa mahususi, na manabii hao hao wanasema nini kuhusu mustakabali wao.

Kupitia nabii ***Yeremia (sura ya 16)***, baada ya kuiambia Israeli jinsi walivyomwacha, Bwana anasema: "Ndiyo maana nitawatoa katika nchi hii na kuwapeleka katika nchi ambayo hamjui, ninyi wala baba zenu; na huko mtawahudumia miungu mingine [watawala] mchana na usiku, ambapo *sitawaonyesha neema*." (***Aya 9-13***) Siku hizi zilikuja walipokataa

[B217]

Masihi. Jinsi tishio hili lilivyotimizwa kihalisi wote wanaweza kuhukumu, na wao wenyewe lazima wakiri. Utabiri huu hauwezi kumaanisha yoyote ya utumwani wao wa awali kwa mataifa yanayowazunguka—Siria, Babeli, n.k. Hitimisho kama hilo linadhibitiwa katika kauli, "Kwenye nchi msiiyoijua, *ninyi wala baba zenu*." Abrahamu alitoka Uru ya Wakaldayo—Babeli—na Yakobo kutoka Siria. (***Kumb. la Torati 26***:5) Mwanzi wa Israeli miongoni mwa mataifa yote tangu mwisho wa miaka yao 1845 ya neema, na si utumwani wao mwingine wowote, unaendana na kauli hii maalum—nchi ambayo *ninyi* na baba zenu hamkuijua. Basi, hili, pamoja na *kutokuwepo kwa neema*, linaashiria waziwazi unabii huu kuwa unahusu mwanzi wa Israeli wa sasa miongoni mwa mataifa yote.

Lakini ingawa aliwaweka kando kwa muda bila neema yoyote, Mungu hatawaacha wakiwa wamewekwa kando milele, bali anasema—***Yer. 16:13-15***: "Tazama, siku zinakuja, asema Bwana, ambapo haitasemwa tena, Bwana hai, aliwatoa watoto wa Israeli nchi ya Misri; bali, Bwana hai, aliwatoa watoto wa Israeli nchi ya kaskazini [Urusi, ambako karibu nusu ya kabila la Kiebrania wanaishi], na kutoka katika nchi zote alizowafukuza: na nitawarejesha tena katika nchi yao niliyoipatia baba zao."

Tunaweza kuongeza nukuu kutoka kwa manabii na mitume kuhusu kurejea kwa mwisho kwa neema ya Mungu kwa Yakobo, au Israeli kwa mwili, baada ya uteuzi wa idadi kamili kwa ajili ya "mwili wa Kristo" kutoka kwa Mataifa, lakini mwanafunzi anaweza kufanya hivyo kwa kutumia Kamusi ya Mawiano au Biblia ya Marejeleo. Miongoni mwa marejeleo maalum sana kuhusu neema hii itakayorejeshwa kwa Israeli, katika Agano Jipya, ni lile la Yakobo, ***Matendo 15:14-16***, na la Paulo, ***Warumi 11:26***. Lakini kwanza, ni lazima wanywe tone la mwisho kabisa la adhabu yao; na ndivyo ilivyosemwa katika unabii huu wa ajabu (***aya ya 18***); "Na kwanza [kabla ya neema kuja] nitawalipiza

[B218]

maovu yao na dhambi zao *mara mbili*." Neno la Kiebrania lililotafsiriwa hapa kama "mara mbili" ni *mishneh*, na linamaanisha sehemu ya pili, yaani urudiaji. Ikifahamika hivi, tamko la Nabii ni kwamba, kuanzia wakati wao wa kutupwa mbali na kila neema hadi wakati wao wa kurejea katika neema kungekuwa ni urudiaji, au *uendelezaji* wa *matukio katika muda*, wa historia yao ya awali, ambayo katika kipindi hicho walikuwa wamefurahia neema ya kimungu.

Kama inavyoonyeshwa kwenye mchoro unaoambatana na maandishi haya, kipindi cha neema yao, kuanzia mwanzo wa kuwepo kwao kama taifa kufuatia kifo cha Yakobo, hadi mwisho wa neema hiyo kufuatia kifo cha Kristo, mwaka 33 B.K., kilikuwa miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano (1845); na hapo ndipo "mara mbili" yao (*mishneh*)

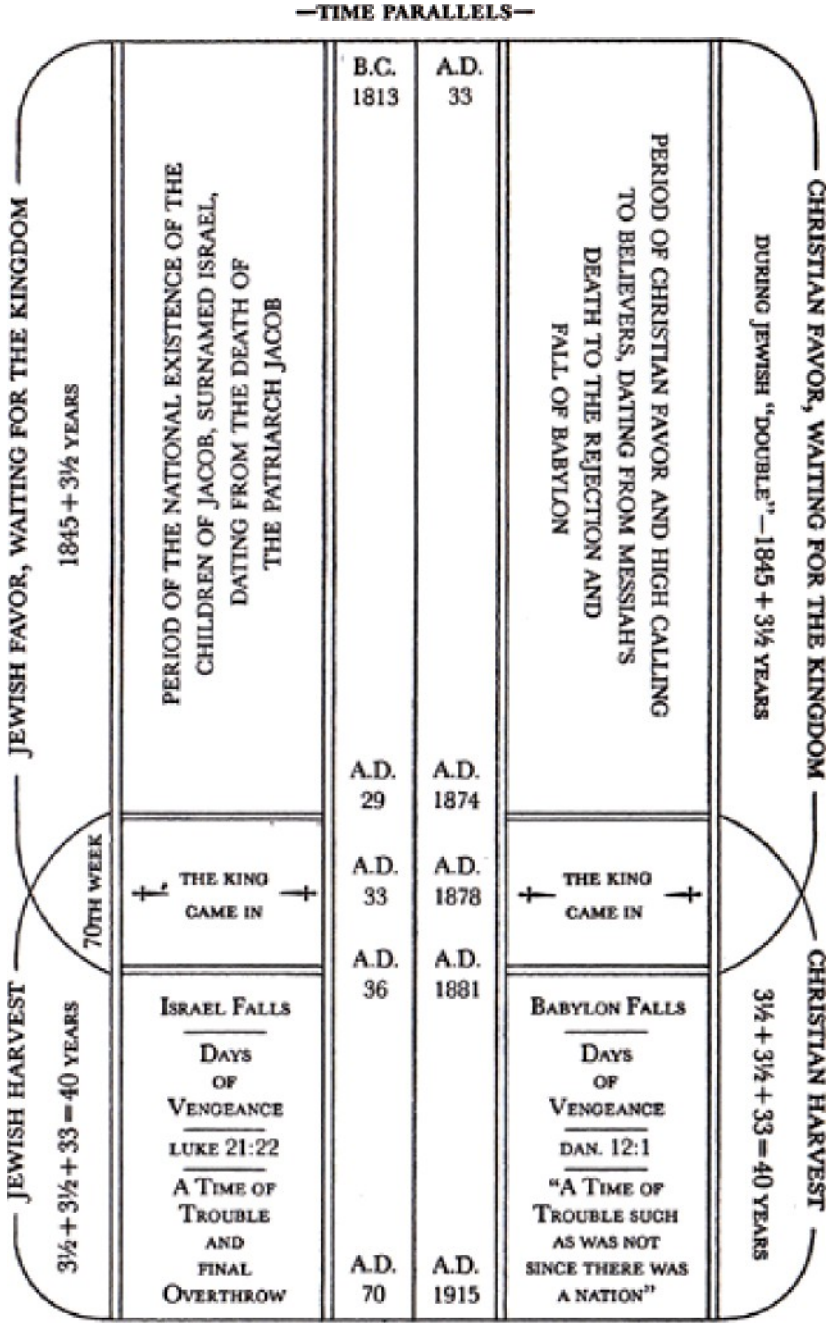
—kurudiwa au nakala ya muda uleule, miaka elfu nane mia nne na hamsini (1845), *bila kibali*

—ilianza. Miaka elfu nane mia arobaini na tano tangu A.D. 33 inaonyesha kuwa A.D. 1878 ndiyo mwisho wa kipindi chao cha kukosa kibali. A.D. 33 pamoja na 1845 = A.D. 1878.

Alama hizi zote za unabii katika enzi zilizopita zimewekwa wazi, na tunapaswa kutarajia ushahidi fulani wa neema ya Mungu inaporudi kwa Israeli ya Kimwili ("Yakobo") karibu na mwaka wa 1878 A.D. Hii tunaiona katika ukweli kwamba Myahudi sasa ameruhusiwa haki na fursa nchini Palestina ambazo zimekuwa zikimkataliwa kwa karne nyingi zilizopita. Na ilikuwa katika mwaka huo hasa—1878 B.K., wakati "wakati wao *wa pacha*" ulipokamilika, na neema ya Mungu ilipokuwa inapaswa kurejea kwa watu hao—ndipo "Mkutano wa Mataifa wa Berlin" ulipofanyika, ambapo Bwana Beaconsfield (Myahudi), ambaye wakati huo alikuwa Waziri Mkuu wa Uingereza, alikuwa mhusika mkuu na alichukua jukumu kuu. Huko Uingereza ilichukua utunzaji wa jumla juu ya mikoa ya Asia ya Uturuki, ambayo miongoni mwake ni Palestina; na serikali ya Uturuki ilirekebisha sheria zake zinazohusu wageni, jambo ambalo liliboresha sana hali ya Wayahudi waliokuwa wakiishi Palestina wakati huo, na pia kwa kiasi fulani ilifungua mlango kwa wengine kuja kuishi huko, wakiwa na haki ya kumiliki mali isiyohamishika. Hapo awali, Myahudi alikuwa tu "mbwa," anayepigwa, anayepigwa teke na

[B219]

"NYUMBANI KWA ISRAELI WOTE"

[B221]

akidhulumiwa na mtawala wake Muislamu, na akanyimwa haki za kawaida kabisa za kuishi, katika nchi takatifu kwake yenye kumbukumbu za zamani, na yenye ahadi za wakati ujao.

Wakati huo huo mlango wa Palestina ulipowafunguliwa, mateso makali yalianza nchini Romania na Ujerumani, na hasa nchini Urusi, ambako bado yanaendelea—na kuongezeka. Kupitia sheria moja baada ya nyingine, wamekunyang'anywa haki na fursa zao na serikali hizi, na pia kushambuliwa na majirani zao, hadi wanalazimika kuondoka kwa idadi kubwa. Lakini mateso haya bila shaka ni neema pia, kwani yatapelekea, na tayari yamepelekea, kuwafanya watazame kuelekea Yerusalemu na agano, na kuwakumbusha kwamba wao ni warithi wa ahadi fulani za kidunia zenye utajiri.

Lakini ni lazima tukumbuke kwamba mwaka wa 1878 B.K. ulikuwa tu mwanzo wa kugeuza upendeleo kwa Israeli ya Kimwili. Tayari tumejifunza, kutokana na utafiti wetu wa "Nyakati za Mataifa," kwamba Yerusalemu na watu wake wataendelea kukanyagwa—kudhibitiwa na kunyanyaswa na Mataifa
—"*mpaka* nyakati za Mataifa zitimizwe," na hivyo, ingawa neema ilistahili na ilianza mwaka 1878, Myahudi hatarudishwa tena katika *neema kamili* hadi baada ya mwaka 1915. Hivyo, kurudi kwao katika neema kutakuwa taratibu, kama ilivyokuwa anguko lao kutoka kwake. Pia, ni jambo la kushangaza kwamba vipindi hivi viwili vya kuanguka na kuinuka kwao vina urefu sawa kabisa—kuanguka kulikuwa kwa hatua, kwa kasi iliyoongezeka, kwa miaka *thelathini na saba*, kuanzia Mwaka wa 33 B.K., ambapo neema yao ya kitaifa ilikoma, hadi
Mwaka 70 B.K., ambapo kuwepo kwao kitaifa kulikoma, nchi iliharibiwa na Yerusalemu iliharibiwa kabisa. Hivyo basi, historia inaashiria mwanzo na mwisho wa kuanguka kwao, wakati unabii unaashiria pande zote mbili za kuinuka kwao—1878 na 1915
—ikionyesha ulinganifu kamili wa miaka thelathini na saba. Hii ni

[B222]

sehemu zaidi ya *mishneh* yao ("mara mbili") iliyotajwa na nabii.

Ingawa vigezo vya mabadiliko vya enzi za Kiyahudi na Injili vimewekwa wazi kwa mwaka wa 33 B.K. na 1878 B.K. mtawalia, kupitia kukataliwa kwa Israeli na neema yake inayorejea, kazi ya kila enzi hizi huendelea katika enzi inayofuata. Hivyo basi, hatua ya mabadiliko ya enzi ya Kiyahudi ilipofikiwa, enzi yao *ilifunikwa* na enzi ya Injili iliyoanza, kama vile neema yao inayorejea, ambayo ni mojawapo ya sifa za mwanzo za enzi ya Milenia, inavyofunika mwisho au mavuno ya enzi ya Injili. Kwa miaka thelathini na saba (kuanzia M.K. 33, mwisho wa neema yao ya kitaifa, hadi M.K. 70, kuangushwa kwao kabisa) Israeli, isipokuwa masalia watiifu, ilikuwa ikianguka, na Mataifa waliamini walikuwa wakipanda—enzi ya Kiyahudi ilikuwa inakwisha na enzi ya Injili ilikuwa inaanza; na kwa miaka thelathini na saba (kuanzia A.D. 1878 hadi A.D. 1915) enzi ya Injili inakwisha, na mabalaa yanatayarishwa na kuja juu ya kile kinachoitwa Ulimwengu wa Kikristo, isipokuwa masalia waaminifu, huku kazi ya urejesho kwa Israeli na watu wote ikitayarishwa. Yaani, tarehe za M.K. 33 na M.K. 1878 zinaashiria wakati kazi ya enzi mpya husika ilipoanza, ingawa kazi ya kuvuna ya enzi iliyotangulia, na kuangamiza takataka, iliruhusiwa kuendelea kwa miaka thelathini na saba hadi katika enzi mpya, katika visa vyote viwili. Hivyo basi, kipindi cha mpito cha utawala, pamoja na alama za mwisho za kila mmoja, kimefafanuliwa waziwazi.

Kazi maradufu inahusiana na kila kipindi hiki kinachofuata: kuangusha kile cha zamani na kuanzisha mpangilio mpya au utawala mpya. Na kwa kuwa enzi na watu wa Kiyahudi walikuwa ni mifano tu au vivuli, ni lazima tutegemee matokeo hapa kuwa makubwa zaidi kuliko huko; na ndivyo tutakavyovipata. Kazi hii yenye sehemu mbili inaonyeshwa katika kauli ya nabii Isaya—"Kwa maana (1) siku ya kulipiza kisasi iko moyoni mwangu, na (2) mwaka wa wateule wangu umefika." ***Isa. 63:4***

[B223]

Wala si muafaka uliotungwa kwa ujanja, uliopangwa ili kuendana na matukio; kwani mengi ya mifano hii, na kweli nyingine, yaliona kutokana na unabii, na yalihubiriwa kama yalivyowasilishwa hapa, miaka kadhaa kabla ya A.D. 1878—mwaka huo ukitangazwa kuwa wakati wa kurudishiwa neema kwa Israeli, kabla haujafika, na kabla ya tukio lolote kuuashiria hivyo. Mwandishi wa toleo hili alichapisha hitimisho hizi zilizotolewa kutoka kwa Maandiko, katika mfumo wa brosha, katika majira ya machipuo ya mwaka 1877 B.K.

Ushuhuda huu usingeweza kuwa imara zaidi, na bado ukawekwa siri hadi *wakati* huu *uliopangwa* wa kuongezeka kwa maarifa, na kwa wenye hekima [katika mafundisho ya kweli ya kimungu] kuelewa. Tunajua mwaka kamili wa kukataliwa kwa Israeli—ndiyo, hata siku hasa—; kwamba wangekuwa na *mishneh* au kipindi cha mara mbili, Nabii anabainisha waziwazi; kwamba kipindi hiki sambamba ni cha urefu wa miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano, na kwamba kilimalizika mwaka wa 1878 A.D., tumeonyesha waziwazi, tunadhani; na kwamba kilidhihirishwa kwa neema ni ukweli usiopingika. Na pia, kumbuka kwamba ni tangu mwisho wa "mara mbili" yao ndipo Profesa Delitzsch amechapisha tafsiri yake ya Kiebrania ya Agano Jipya, ambayo tayari iko mikononi mwa maelfu ya Waebrania na inazua shauku kubwa. Zaidi ya hayo, kumbuka kwamba harakati kubwa zaidi ya Kikristo miongoni mwa Wahebrea tangu siku za mitume, ikiongozwa na Rabinowitsch na wengine, sasa inaendelea nchini Urusi. Na ilianza takriban muda uleule baada ya mwaka wa 1878 B.K., ambapo "*nusu*" ya Israeli ilimalizika, kama vile vile wakati wa kuamka kwa Mataifa ulivyokuwa baada ya Israeli kukataliwa mwaka wa 33 B.K.

Sasa kumbuka maneno ya Mtume yanayoonyesha wazi kwamba walitengwa na neema ya kimungu, na kutoka kwa MIAGANO YA DUNIA, AMBAYO BADO ILIYEWO YAO, *hadi* utimilifu-
kamili au idadi kamili kutoka kwa Mataifa imeingia—hadi *mwisho wa wito wa* Inj*ili*—na kisha utaona kwamba 1878 ni tarehe muhimu, yenye kuvutia sana kwa Israeli ya Kiroho—isiyo na umuhimu mdogo kuliko Israeli ya Kimwili.

[B224]

Hata hivyo, kama hakuna aliyejua isipokuwa Bwana wetu Yesu umuhimu wa mwisho wa enzi ya Sheria na mwanzo wa enzi ya Injili (hata mitume walijua kwa sehemu tu na waliona kwa giza hadi baada ya Pentekoste), vivyo hivyo sisi sasa tunaweza kutarajia tu mwili wa Kristo, uliyepakwa ule Roho mmoja, kuona waziwazi mwisho wa enzi ya Injili na umuhimu wake mkubwa. Wayahudi maskini na Wakristo wengi wanaojiita hawajui hata sasa kuhusu mabadiliko makuu ya kipindi yaliyotokea katika kuja kwake kwanza—kumalizika kwa enzi ya Kiyahudi na kuanza kwa enzi ya Injili. Na vivyo hivyo sasa, ni wachache wanaojua, au watakajua, hadi ushahidi wa dhahiri utakapothibitisha kwa macho yao ya kawaida, kwamba sasa tuko katika mwisho au "mavuno" ya enzi ya Injili, na kwamba mwaka wa 1878 B.K. ulikuwa ni hatua muhimu sana kama ilivyokuwa. Wala haikukusudiwa kwamba wengine isipokuwa wale wachache waaminifu waone na wajue, na wasiwe gizani pamoja na ulimwengu—"*Ninyi* mmepewa kujua," alisema Bwana wetu.

Lakini wengine huenda wakasema, ingawa Yeremia alikuwa nabii wa kweli wa Bwana, ambaye ushuhuda wake kuhusu "*mishneh*" au marudio ya uzoefu wa Israeli unapaswa kuheshimiwa, tungechukulia ushahidi kuwa imara zaidi kama nabii mwingine angezitaja mambo yale yale. Kwa wale tunawajibu kwamba kauli ya nabii mmoja wa kuaminika ni msingi mzuri na wa kutosha kwa imani, na kwamba ushahidi mwingi wa maana wakati wa kuja kwake kwanza ulitabiriwa na nabii mmoja tu; hata hivyo, Mungu, ambaye ni tajiri kwa rehema na mwenye huruma sana, akizingatia udhaifu wetu wa imani, amejibu sala ya mioyo yetu mapema, akitoa ushahidi zaidi ya ule mmoja.

Sasa geukia ***unabii wa Zekaria (9:9-12)***. Katika maono ya unabii anatembea kando ya Yesu anapoingia Yerusalemu—
Mwaka 33 B.K.—siku tano kabla ya kusulubishwa kwake (***Yohana 12:1-12***), na kwa watu Nabii anapaza sauti, "Furahi sana, Ewe binti Sioni! Piga kelele, Ewe binti Yerusalemu! Tazama, mfalme wako anakuja kwako! Yeye ni mwenye haki, na ana wokovu:

[B225]

mwenye unyenyekevu, akiwa amepanda punda." Angalieni utimilifu wazi wa maneno ***haya—Mathayo 21:4-9,43***; ***Yohana 12:12-15***; ***Luka 19:40-42***. Kila kipengele kilitimia, hata yale ya kupiga kelele. Watu walipopiga kelele Hosana! Mafarisayo waliomba Yesu awawakeme, lakini alikataa, akisema, "Kama hawa watanyamaza, mawe yatalia mara moja." Kwa nini? Kwa sababu ilitabiriwa kwamba kutakuwa na kelele, na kila kipengele cha unabii lazima kitimizwe. Maelezo haya ya kina katika utimilifu wa unabii yatupe uhakika katika kauli zingine za nabii huyu na manabii wengine.

Baada ya kutaja kwa ufupi madhara mabaya yatakayofuata baada ya kukataa mfalme wao (***Zekaria 9:10***), Nabii, akizungumza kwa niaba ya Yehova, anawaambia hivi (***beti 12***): "Geukeni kwa ngome [Kristo], ninyi wafungwa wa tumaini; *hata leo* natangaza kwamba nitawapatia maradufu." Neno "mara mbili" hapa ni neno lile lile lililotumiwa na Yeremia—"*mishneh*"—maana yake ni urudiaji, au sehemu nyingine sawa. Israeli walikuwa kwa miaka mingi chini ya nira ya Warumi, lakini walikuwa "wafungwa wa tumaini," wakitumaini kwa ajili ya mfalme ajaye ambaye angewaokoa na kuwatukuza hadi katika enzi iliyoahidiwa ya dunia. Sasa mfalme wao, mnara wao imara, alikuwa amefika, lakini akiwa mpole na mnyenyekevu sana kiasi kwamba wao katika kiburi cha mioyo yao hawakuweza kumtambua kama mwokozi wa namna hiyo. Na zaidi ya hayo walikuwa wafungwa wa Dhambi, na Mwokozi huyu alikusudia pia kuwatoa huru katika hili kubwa zaidi. Bwana wetu alikuwa nao kwa miaka mitatu na nusu, akitimiza Maandiko katikati yao, na sasa ilifika jaribio la mwisho kabisa—je, wangempokea, Mteule wa Bwana, kama mfalme wao? Utabiri wa Mungu, kwamba wangemkataa Masihi, unaonyeshwa na maneno ya Nabii—"Hata leo ninatangaza kwamba nitakurudishia maradufu."

Ubinabii huu hauachi shaka yoyote kuhusu kuwepo kwa adhabu maradufu—kuongezwa kwa adhabu mara mbili kwa Israeli

[B226]

uzoefu kwa sababu ya ukanamwasi wao kwa Masihi—bali pia inaashiria *siku hasa* ilipoanza, na inafanya hitimisho zilizotolewa kutoka kwa unabii wa Yeremia, na kuthibitishwa na maneno ya Bwana wetu, "Nyumba yenu imeachwa ukiwa," kuwa na nguvu mara mbili, sahihi na wazi.

Kumbuka maneno ya Bwana wetu wakati huu na katika muktadha huu—"Ee Yerusalemu, Yerusalemu, wewe uaye wauaji wa manabii, na kuwapiga kwa mawe wale wanaotumwa kwako, mara ngapi nilitaka kuwakusanya watoto wako pamoja, kama tai anavyowakusanya vifaranga vyake chini ya mbawa zake, wala hamkutaka. Tazama! *Nyumba yenu imeachwa ukiwa*; kwa maana nawaambia, Hamtoniona kuanzia sasa, hata mtakaposema [kutoka moyoni], Alabarikiwa yeye ajaye kwa jina la Bwana." (***Mathayo 23:37-39***) Pia tunasoma kwamba siku ya mwisho ya majaribio yao, "alipokaribia [akiwa amepanda punda], akaiona mji akalia juu yake, akisema, Laiti wewe, hata wewe, angalau katika siku yako hii, ungejua mambo yanayohusu amani yako! Lakini sasa [kuanzia sasa] *yamefichwa machoni pako*." (***Luka 19:41,42***) Tushukuru Mungu, sasa kwa kuwa "nakala" yao imekamilika, tunaweza kuona kwamba upofu wao unaanza kuondolewa. Na hili linawapa watakatifu furaha kwa ajili yao wenyewe pia, kwa maana wanatambua kwamba utukuzwaji wa Mwili wa Kristo unakaribia.

Lakini Baba yetu mwenye upendo, ambaye waziwazi alitaka kutuliza na kuimarisha mioyo yetu bila shaka, juu ya nukta ndogo inayohukumu na kuthibitisha mengi, ametutumia neno kuhusu "*mara mbili*" ya Israeli kupitia mmoja wa watumishi wake waliotukuzwa zaidi—Mtume Isaya.

Nabii huyu anaweka msimamo wake hapa mwishoni, wakati ambapo "mara mbili" (*mishneh*) imetimia—

A.D. 1878; na, akituongea sisi tunaoishi sasa, anatupa ujumbe wa Mungu, akisema: "Farijini, farijini watu wangu, asema Mungu wenu. Mwambieni Yerusalemu kwa faraja, na mumpigie kelele kwamba *wakati* wake *umeitimia*, kwamba

uzushi umesamehewa; maana amepokea kutoka mkononi mwa Bwana ADHABU MARADUFU* kwa dhambi zake zote." ***Isaya 40:1,2***. Tazama maandishi ya pembeni.

Mwanafunzi wa unabii anapaswa kutambua kwamba manabii hubadilisha mitazamo yao wanapotoa maneno, wakati mwingine wakizungumzia mambo ya siku zijazo kama yalivyo, na wakati mwingine wakichukua msimamo wa siku zijazo na kuzungumza kutoka katika msimamo huo waliochukua; kwa mfano, Isaya, akizungumzia kuzaliwa kwa Bwana wetu, anajifanya kama yuko kando ya malisho ambapo mtoto Yesu alilala, anaposema, "Kwetu mtoto amezaliwa, kwetu mwana amepewa, na serikali *itakuwa* mabegani mwake," n.k. (***Isa. 9:6***) Kitabu cha Zaburi hakiwezi kusomwa kwa uelewa isipokuwa kanuni hii itambuliwe. Hakuna mfano bora zaidi wa kanuni hii ya mitazamo tofauti ya unabii unaoweza kutolewa kuliko unabii mitatu inayohusiana na "maradufu" ya Israeli ambayo tayari imetajwa. Yeremia alitabiri kwamba siku *zingekuja* ambapo Mungu angewasambaza miongoni mwa mataifa yote, na kwamba, watakapopokea "MARADUFU," angewakusanya tena kwa maonyesho makuu zaidi ya nguvu kwa niaba yao kuliko walipotoka katika utumwa wa Misri. Zekaria anazungumza kana kwamba aliishi wakati Kristo alipojitoa kwa Israeli kama mfalme wao, na anatufahamisha kwamba hapo, *siku* hiyo *hiyo*, "maradufu" yao ilianza kuhesabiwa. Isaya anasimama pamoja nasi mwaka wa 1878, na kutuvutia kwenye ukweli kwamba Mungu alikuwa tayari na *wakati uliowekwa* wa kuionyesha fadhili Israeli, na kwamba wakati huu uliowekwa ulikuwa baada ya *maradufu*, au kinyume, cha neema yao ya awali; na anatuaambia kwamba sasa tunapaswa kuipa Israeli ujumbe huu wa faraja kwamba *maradufu* yake yamekamilika

—wakati wake uliowekwa umekamilika. Ingekuwa vigumu sana kuamua ni ipi kati ya unabii hizi tatu ni yenye nguvu zaidi au ni muhimu zaidi. Zote ni zote ni muhimu, na

---

Neno la Kiebrania hapa lililotafsiriwa "mara mbili" ni *kephel*, ambalo linamaanisha *mara mbili*, kwa maana ya kitu kilichokunjwa katikati.

[B228]

kila moja lingekuwa imara peke yake; lakini likiunganishwa ni kamba ya nyuzi tatu yenye nguvu ya ajabu kwa watoto wa Mungu wenye unyenyekevu, wanaojitahidi, na wanaomwamini.

Nguvu ya maneno haya ya unabii inaongezeka tunapokumbuka kwamba manabii hawa hawakishi tu na kuandika kwa miaka mia kadhaa tofauti, bali pia waliandika mambo kinyume kabisa na matarajio ya Kiyahudi. Hakika, wasio na imani na *wenye moyo mlegevu* wa kuamini yote ambayo Mungu ameyasema kupitia manabii ni wale wasioweza kuona katika ushuhuda huu ulio wazi na wenye muafaka kidole na matendo ya Mungu.

Iwapo mtu yeyote atapinga, kwamba Kongamano la Berlin na matendo yake hayakuwa mwanzo ulio dhahiri wa kutosha wa neema ya Mungu kurejea kwa Israeli, tunajibu kwamba ilikuwa ni urejeo wa neema ulio dhahiri zaidi kuliko kitendo cha Bwana wetu cha kuingia Yerusalemu kilivyokuwa alama ya kukosa kibali. Wala, wakati wa kutokea kwake, haikutambuliwa kama utimilifu wa unabii. Na leo kuna maelfu zaidi wanaojua kuhusu utimilifu wa mara mbili kuliko wale waliokuwepo hadi Pentekoste waliojua kwamba mara mbili *ilianza* hapo zamani. Hivyo tunaona kwamba mtoto ambaye Simeoni alisema alikuwa amewekwa kwa ajili ya *kuanguka* na *kuinuka tena* kwa wengi katika Israeli (***Luka 2:34***) alithibitisha kuwa jiwe la kikwazo kwa Israeli ya Kimwili kama taifa; na tumeona jinsi, kama Kichwa na Mkuu wa Israeli ya Kiroho, yeye ndiye Mwokozi, atakayeinua tena nyumba ya kimwili, na kurejesha mambo yote baada ya "wakati wao uliopangwa," "mara yao mbili," kukamilika; na sasa tunaona mara ya mbili ikikamilika na neema kwa Israeli ikianza. Tunapozingatia matimizo haya ya Neno la Baba yetu, mioyo yetu inaweza kuimba,

"Mwamba gani imara, enyi watakatifu wa Bwana,
Uliowekwa kwa imani yenu katika Neno lake bora."

Wakati tukitambua hivi anguko la Israeli kutoka kwa neema na hasara yao inayofuata, na chanzo cha haya yote, tusisahau kwamba katika hili pia walitabiri Israeli ya Kiroho ya jina tu,

[B229]

na kwamba manabii hao hao wametabiri kikwazo na kuanguka kwa nyumba zote mbili za Israeli—"Atakuwa jiwe la kikwazo na mwamba wa kusababisha kushtuka kwa nyumba *zote* mbili za Israeli." ***Isa. 8:14***

Kama ilivyo kweli kwamba kulikuwa na kutupwa na kuanguka kwa Israeli ya Kimwili ya jina tu, kama tulivyoona, vivyo hivyo pia kutakuwa na kutupwa na kuanguka kwa Israeli ya Kiroho ya jina tu, Kanisa la Kikristo la jina tu, na kwa sababu zinazofanana. Kutupwa na kuanguka kwa kimoja kumefafanuliwa waziwazi katika Maandiko kama vile vile vya kingine. Na kwa hakika vivyo hivyo, kama masalio ya Israeli ya Kimwili yalivyookolewa kutoka kwa upofu na anguko kupitia upole na imani, ndivyo pia masalio yanayofanana ya Israeli ya Kiroho ya jina tu yataokolewa kutoka kwa upofu na anguko la umati wa jina tu katika "mavuno" au mwisho wa enzi hii. Hivyo basi, wanachama wa mwisho wa Kanisa la kweli, mwili wa Kristo, watatengwa kutoka kwa kanisa la jina tu —kuunganishwa na Kichwa, na kutukuzwa. Hawa (masalia waliochaguliwa kutoka kwa Israeli ya Kimwili wakati wa kuanguka kwake, na waaminifu wachache wa enzi ya Injili, wakiwemo masalia walio hai mwishoni mwa enzi hiyo) pekee ndio wanaounda "Israeli wa Mungu" wa kweli. Hawa ndio Waliochaguliwa —waliohalalishwa kwa imani katika kazi ya ukombozi ya Kristo, waliitwa kwa ajili ya kafara ya pamoja na urithi wa pamoja na Kristo, waliochaguliwa kupitia imani katika ukweli na utakatifu kwa roho ya ukweli, na watiifu hata kufa. Kukamilika kwa uteuzi wa kundi hili, katika mavuno ya enzi hii, kunaweza kutarajiwa msukosuko mkubwa miongoni mwa ngano na magugu; kwani neema nyingi za kimungu, zilizotolewa mahususi kwa ajili ya wale *wachache waaminifu*, zitaondolewa kutoka kwa umati wa majina tu, wakati kundi dogo, ambalo neema hizo zilitolewa kwa ajili ya ukuaji wake, litakapokamilika.

Tunapaswa kutarajia kwamba mpangilio hapa ungekuwa, kama katika mavuno ya Kiyahudi ya mfano, kazi ya kutenganisha, ikitimiza maneno ya Nabii, "Nikusanyieni *watakatifu wangu*, ninyi mliofanya agano nami kwa dhabihu."

[B230]

(***Zab. 50:5***) Na kama mwaka wa 33 B.K. uliashiria kukabidhiwa kwa nyumba ya Kiyahudi *ya jina tu*, kama mfumo, kwa kukosekana kwa kibali, mgawanyiko na kuangushwa, vivyo hivyo tarehe inayolingana nayo, mwaka wa 1878 B.K., iliashiria mwanzo wa kukosekana kwa kibali, mgawanyiko na kuangushwa kwa Israeli ya Kiroho *ya jina tu*, ambayo tutaizungumzia zaidi katika sura zijazo.

Uthibitisho wa Kihisabati

Tukichukulia kuwa ushahidi uliotangulia ni wa uhakika na wa kuridhisha, sasa tunaendelea kuonyesha kihistoria: Kwanza, kwamba enzi ya Kiyahudi, kuanzia kifo cha Yakobo hadi nyumba yao ilipotelekezwa wakati sehemu yao *ya maradufu* au ya pili ilipoanza kuhesabiwa, ilidumu kwa miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano (1845); na pili, kwamba sehemu *ya maradufu* ilimalizika mwaka 1878, na neema ilipaswa kuanza hapo—na hivyo kuthibitisha mwisho wa neema za enzi ya Injili.

Nukta ya pili kwa kweli haihitaji uthibitisho; kwa kuwa ni ukweli kwamba Bwana wetu alikufa mwaka wa 33 A.D., inakuwa jambo rahisi kuongeza miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano kwa
Mwaka 33 B.K., na kupata kuwa mwaka 1878 B.K. ndio mwaka ambao neema kwa Israeli ilipaswa kuanza, mradi tu tuweze kuthibitisha hoja yetu ya kwanza, kwamba kipindi cha kusubiri kwa Israeli kutimizwa kwa ahadi za Mungu *chini ya neema yake* kilikuwa kipindi cha miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano.

Urefu wa kipindi hiki umeelezwa kikamilifu katika sura ya Kirojolojia isipokuwa kipengele kimoja, yaani, kipindi kutoka kifo cha Yakobo hadi kutoka Misri. Kipindi hiki kilifichwa, au kufunikwa, kwa namna ya kipekee hadi hivi karibuni; hadi ilipogundulika kuwa urefu wa enzi ya Kiyahudi haukujulikana; na bila hicho, mara mbili yake isingeweza kupimwa, hata kama unabii kuhusu mara mbili hiyo ulikuwa umegunduliwa na kueleweka. Mfuatano wa matukio unaendelea vizuri hadi kifo cha Yakobo, lakini kuanzia tarehe hiyo hadi kutoka Misri, hakuna kumbukumbu kamili. Mbalimbali

[B231]

vipande hapa na pale vimejitolewa, lakini hakuna mfululizo unaounganisha ambao kwa njia yake tunaweza kujua kwa hakika. Ni kwa sababu hii kwamba katika hatua hii ya jedwali la Kirojolojia tulilazimika kutazama Agano Jipya. Huko tulipokea msaada kutoka kwa Mtume aliyeongozwa na Roho, ambaye alitupa kiungo kinachounganisha. Hivyo basi tulijifunza kwamba ilikuwa kipindi cha mia nne na thelathini
(430) miaka kutoka Agano, tangu kifo cha Tera, baba wa Abrahamu, hadi kutoka kwa Israeli kutoka Misri.

Tunapata kipindi hiki kilichofichika kati ya kifo cha Yakobo na kutoka kwa Israeli Misri, kwa usahihi, kwa kwanza kukokotoa kipindi kutoka kifo cha Terahi hadi kifo cha Yakobo, na kisha kutoa idadi hiyo ya miaka kutoka kwa miaka mia nne thelathini, kipindi kutoka kifo cha Terahi hadi kutoka Misri. Hivyo:

Ibrahimu alikuwa na umri wa miaka sabini na mitano (75) wakati Agano lilipofanywa naye, wakati wa kifo cha Tera (***Mwanzo 12:4***), na Isaka alizaliwa miaka ishirini na tano (25) baadaye. (***Mwanzo 21:5***) Hivyo—

Kuanzia Agano hadi kuzaliwa kwa Isaka. .....Miaka 25
Kutoka kwa kuzaliwa kwa Isaka hadi kwa kuzaliwa kwa Yakobo (***Mwanzo 25:26***) .....60 "
Kutoka kuzaliwa kwa Yakobo hadi kifo chake (***Mwanzo 47:28***) 147 "
Jumla ya miaka kutoka Agano la Abrahamu ——hadi kifo cha Yakobo. ..... 232 "
Kutoka Agano hadi siku Israeli ilipoondoka Misri (***Kutoka 12:41***), wakati wa Pasaka .....430 "
Kutoka hapa punguza kipindi kutoka kwa Agano hadi kifo cha Yakobo. .....232 "
Kipindi kutoka kifo cha Yakobo hadi Kutoka, ——kwa hivyo, kilikuwa.....miaka 198

Hivyo basi, ugumu wote unaohusiana na urefu wa kuwepo kwa taifa la Israeli unaondolewa. Kipindi kilichofichwa tangu kifo cha Yakobo hadi Kutoka hakikuwa na shaka kilifichwa kwa makusudi, hadi wakati wake wa kuonekana. Hapa sasa tunaongeza vipindi vilivyowasilishwa katika Jedwali la Kirokolojia, kama ifuatavyo:

[B232]

Kipindi kutoka kifo cha Yakobo hadi Kutoka .....miaka 198
Israeli jangwani.....40 "
Hadi mgawanyo wa Kanaani..... 6 "
Zama za Waamuzi.....450 "
" " Mabwana .....513 "
" " Uharibifu. .....70 "
Kuanzia mwaka wa kwanza wa Koreshi hadi A.D. 1. .....536 "
Jumla ya miaka tangu kifo cha Yakobo hadi mwaka wetu wa Anno
——Domini.....1813 "
Kuanzia A.D. 1 hadi kusulubishwa, wakati wa Pasaka katika
Majira ya Chipukizi ya A.D. 33—miaka kamili,
Muda wa kidini wa Kiyahudi*..... 32 "
Kipindi chote cha kusubiri kwa Israeli ufalme, ——
chini ya neema na utambuzi wa kimungu. .....Miaka 1845

Ili kupata kipimo cha *wawili* wao, wakati neema ilipostahiliwa na kuanza kwao, na wakati hivyo ilipoanza kuondoka kutoka kwa Israeli ya Kiroho ya *jina tu*, tunahesabu miaka elfu moja mia nane na arobaini na tano (1845) tangu Majira ya kuchipua ya
Mwaka wa 33 B.K., na kupata tarehe ya Pasaka, mwaka wa 1878 B.K. Kufufuka kwao upya kutoka A.D. 1878 *hadi* A.D. 1915 (kuhitimishwa kwa Nyakati za Mataifa), chini ya neema ya Mfalme waliyemkataa, na ambaye wakati huo watamtambua, kunaendana kwa urefu na miaka yao thelathini na saba ya kuanguka, kuanzia siku nyumba yao *ilipotelekezwa*, A.D. 33, hadi kuangushwa kwao kabisa kama taifa, A.D. 70.

Tumechunguza tayari mifano mingi ya kushangaza kati ya kivuli cha enzi ya Kiyahudi, au mfano, na kiini cha enzi ya Injili, au kinyume chake, na hapa tumethibitisha mfano mwingine: *Urefu wa enzi hizi mbili unaendana* kabisa—Kanisa la Injili likiitwa *wakati wa* "*mishneh*" ya Israeli au maradufu ya

---

Mwaka wa kidini wa Kiyahudi ulianza majira ya kuchipua; na Pasaka ilitokea siku ya 15 ya mwezi wa kwanza wa kila mwaka mpya (wa kidini).

[B233]

kutopendwa. Na ingawa mlingano mwingine ni wa kushangaza, hasa ni sifa za mwisho za enzi hizi mbili—"mavuno" yao, wavunaji wao, kazi yao na muda uliotumika, yote hutumika kutupa mchoro wazi wa kazi ya mwisho itakayotimizwa katika mavuno ambayo ni mwisho wa enzi hii. Angalia kwa makini mlingano wa mavuno haya mawili, tunapoyarudia kwa ufupi:

Mapitio ya Mlingano wa Mavuno

Enzi ya Kiyahudi ilimalizika kwa "mavuno," Bwana wetu na mitume wakifanya kazi ya kuvuna matunda, mbegu zake zilizopandwa na Musa na manabii. "Inueni macho yenu (alisema Yesu), mtazame mashamba, maana yamekuwa meupe tayari kwa mavuno." "Nawatuma mvune kile ambacho hamkujitahidi nako; wengine wamejitahidi, nanyi mmeingia katika kazi zao." (***Yohana 4:35-38***) Mwisho wa enzi ya Injili pia huitwa mavuno—"Mavuno ni mwisho wa dunia" (enzi). "Wakati wa mavuno, nitasema kwa wavunaji, Kusanyeni kwanza magugu, mwayafunge katika funi,...bali ngano mkusanye ghalani mwangu." ***Mathayo 13:39,30***

Yohana alitabiri kazi na athari ya mavuno ya Kiyahudi, akisema (***Mathayo 3:12***), "Aliyeko na funza mkononi mwake, naye atachuja sawasawa ghorofa yake, na kuikusanya ngano yake [Waisraeli wa kweli] kwenye gombanini [Kanisa la Kikristo]; bali angewaka maganda [takataka ya taifa] kwa moto usioweza kuzimwa"—(taabu iliyowangamiza kitaifa). Hapa ndipo palikuwa na ubatizo wa Roho Mtakatifu na wa moto—Roho Mtakatifu akija juu ya "Waisraeli wa kweli" katika Pentekoste, na moto wa dhiki juu ya wengine wote, katika kipindi cha miaka thelathini na saba kilichofuata kukataliwa kwao. (***Mathayo 3:11***) Katika dhiki hiyo Israeli *kama taifa* iliharibiwa, lakini si kama watu binafsi. Mwoneshaji anazungumzia mavuno ya enzi hii kwa nyundo kali ya ukweli, kwa sababu *wakati wa kuvuna* umefika, na anaonyesha kazi maradufu, sehemu yake inahusiana na

[B234]

mzabibu wa dunia, kinyume na mzabibu wa kweli uliopandwa na Baba, Kristo Yesu na viungo vyake au matawi yake. (***Yohana 15:1-6***) Mavuno ya enzi hii yanasemekana kuwa ya ngano na magugu (***Mathayo 13:24-30,36-39***): yale ya enzi ya Kiyahudi yaliitwa mavuno ya ngano na makapi. Na kwa kuwa makapi yalikuwa mengi zaidi huko, mlinganisho na ulinganifu ulio dhahiri katika kila kipengele kingine unaashiria kwamba magugu yatakuwa mengi zaidi kuliko ngano katika mavuno haya.

Mavuno ya Kiyahudi, katika kipindi chote cha miaka arobaini, yalianza na huduma ya Bwana wetu na yalimalizika kwa kukataliwa na kuangushwa kwa Israeli ya jina tu, na uharibifu wa mji wao, uliofanywa na Warumi, mwaka 70 B.K. Na mavuno ya enzi hii yalianza kwa kuwepo kwa Bwana wetu mwanzoni mwa Jubilei Kuu ya Dunia, mwaka 1874, kama ilivyoonyeshwa katika sura ya vi, na yameisha kwa kuangushwa kwa mamlaka ya Mataifa—A.D. 1914, pia kipindi cha miaka arobaini—mojawapo ya mifano ya ajabu ya enzi hizi mbili.

Ingawa mavuno ya Kiyahudi yalianza na huduma ya Bwana wetu, na neema ya Mungu iliondoka katika mfumo wao wa jina tu miaka mitatu na nusu baadaye, na ikafuatiwa na miaka thelathini na saba ya shida juu ya mfumo huo, bado neema maalum iliendelea kuwepo kwa watu binafsi wa taifa hilo, na wito wa cheo cha juu cha kuwa warithi-wenza na Kristo uliwaepushwa wao pekee kwa miaka mitatu na nusu baada ya Bwana wetu kukataliwa nao na wao—hivyo kuthibitisha ahadi kwa Danieli (***Dan. 9:27***), kwamba neema ingeonyeshwa kwa watu wake hadi mwisho kamili wa wiki ya sabini, katikati yake Masihi alikatiliwa. Ahadi hii ilitimia kwa ngano zote za kweli, huku *mfumo* uliokuwa ukishikilia ngano hizo ukihukumiwa na kutupwa katikati ya wiki. Mavuno ya ngano ya enzi ya Kiyahudi yalidumu kwa miaka kadhaa, yakianza na huduma ya Bwana wetu, ingawa sifa zote maalum

[B235]

neema ilikoma miaka mitatu na nusu baada ya kifo cha Kristo. Shida (moto) juu ya taifa hilo ilianza kuwasha mapema, lakini haikufikia hasira yake kuu hadi ngano ya taifa hilo ilipokuwa karibu kukusanywa yote.

Vipindi vinavyofanana vimewekwa alama katika mavuno ya enzi hii inayokaribia mwisho, vikiakisi sifa za mavuno hayo. Kipindi cha vuli cha mwaka 1874 B.K., ambapo mizunguko ya Jubilei inaonyesha kwamba Bwana wetu alipaswa kuwepo, kinaendana na wakati wa ubatizo wake na kupakwa mafuta kwa Roho Mtakatifu alipokuwa Masiya Mfalme (***Dan. 9:25***), na akaanza kazi yake ya kuvuna mavuno ya Kiyahudi. Majira ya kuchipua ya A.D. 1878 (miaka mitatu na nusu baadaye) yanalingana na tarehe ambayo Bwana wetu alichukua wadhifa wa Ufalme, alipanda punda, alitakasa hekalu kutoka kwa wabadilishaji fedha, akalia na kuliachia ukiwa kanisa au ufalme huo wa jina tu; na inaashiria tarehe ambayo mifumo ya makanisa ya jina tu ilitapikwa (***Ufunuo 3:16***), na tangu wakati huo (Mwaka wa 1878) hawako tena kama vinywa vya Mungu, wala hawatambuliwi naye kwa namna yoyote. Na miaka mitatu na nusu iliyofuata Majira ya Kuchipua ya Mwaka wa 1878, iliyomalizika Oktoba, Mwaka wa 1881, inalingana na miaka mitatu na nusu ya neema endelevu kwa Wayahudi binafsi katika nusu ya mwisho ya wiki yao ya sabini ya neema. Kama ilivyo katika mfano, tarehe hiyo—miaka mitatu na nusu baada ya kifo cha Kristo—iliashiria mwisho wa neema yote maalum kwa Myahudi na mwanzo wa neema kwa Mataifa, hivyo tunatambua Mwaka wa 1881 A.D. kama unaoashiria mwisho wa neema maalum kwa Wapagani—mwisho wa "wito mkuu," au mwaliko wa kupokea baraka za kipekee za enzi hii—wa kuwa warithi-wenza na Kristo na washiriki wa asili ya kimungu. Na, kama tulivyoona, hili linaashiria harakati kubwa miongoni mwa Watu wa Kiyahudi kuelekea Ukristo, inayojulikana kama "Harakati ya Kishenev." Na sasa taabu inakaribia juu ya Ukristo wa jina tu, lakini dhoruba imesimamishwa mpaka ngano ivunwe, mpaka wajumbe wa Mungu waweke muhuri watumwa wake

[B236]

katika vipaji vyao vya mbele (akili) kwa kweli. ***Ufu. 7:3***

Sifa za mavuno haya zinazolingana na zile za mavuno ya Kiyahudi pia zimekuwa dhahiri sana kuhusiana na mahubiri yaliyofanywa. Katika miaka mitatu na nusu ya kwanza ya mavuno ya Kiyahudi, Bwana na wanafunzi walikuwa na *wakati* maalum kwa ajili ya ujumbe wao, na ukweli wa *uwepo* wa Masihi. Tangazo lao lilikuwa, "Wakati umejaa," Mwokozi amekuja. (***Marko 1:15***; ***Mathayo 10:7***) Ilikuwa hivyo pia katika mavuno haya: hadi mwaka 1878 B.K. unabii wa wakati na ukweli wa uwepo wa Bwana, kimsingi kama yalivyowasilishwa hapa, ingawa kwa ufafanuzi mdogo, ndiyo ujumbe wetu. Tangu wakati huo kazi imepanuka, na mtazamo wa kweli nyingine umeangaza na kuwa wazi zaidi; lakini mambo yale yale na maandiko yale yale, yanayofundisha *wakati* uleule na *uwepo* uleule, vinasimama bila kupingwa na bila shaka. Kama vile neema iliyodumu kwa Waisraeli binafsi, baada ya nyumba yao ya jina tu kukatizwa neema, haikusudiwi kubadilisha na kurekebisha *mfumo* wao *wa kanisa la jina tu*, wala haikutolewa kwa matumaini ya kubadilisha makapi yao kuwa ngano, bali ilikusudiwa tu kutenganisha na kukusanya kila chembe ya ngano iliyokomaa, hivyo katika mavuno haya lengo la neema endelevu na tele (ya nuru ya ukweli) ya sasa halikusudiwi kuongoa madhehebu yote au kufanya mageuzi ya kitaifa, bali kinyume chake ni kutenganisha kabisa kundi la ngano kutoka kwa kundi la magugu. Yameota pamoja kando kwa kando kwa karne nyingi, na dhehebu *safi* la ngano pekee halijawahi kujulikana; lakini sasa katika mavuno utengano lazima uje, na msukosuko utakuwa mkuu. Hii itamaanisha, katika visa vingi, kuvunja urafiki wa kidunia na kuvunja uhusiano mwingi wa dhati; na *ukweli* ndio utakaotenganisha. Utabiri wa Bwana kuhusu "mavuno" katika kuja kwake kwanza utawezuka tena katika mavuno ya sasa. (Tazama ***Mathayo 10:35-38***; ***Luka 12:51-53***.) Kama vile huko ukweli ulivyoweka baba dhidi ya mwana, binti dhidi ya mama, na shemeji dhidi ya bibi harusi, ndivyo

[B237]

tena, adui wa mtu mara nyingi atakuwa ni wale wa nyumba yake mwenyewe. Hili haliwezi kuepukwa. Wale wanaopenda amani kuliko ukweli watajaribiwa, na wale wanaopenda ukweli kwa juu kabisa watakubaliwa na kupokelewa kama "washindi"—kama ilivyokuwa katika "mavuno" ya Kiyahudi.

Katika "mavuno" ya Kiyahudi, wajumbe waliochaguliwa na kutumwa kama watangazaji wa Mfalme na wa Ufalme uliokuwa karibu walikuwa watu wanyenyekevu, wasio na vyeo, na wale walioupinga ujumbe walikuwa Makuhani Wakuu, Walimu, Mafarisayo na Wataalamu wa Sheria; na kama tunavyotarajia tunakikuta hapa: vipofu zaidi ni viongozi wa vipofu, ambao, kama mifano yao ya Kiyahudi, "*hawatambui wakati* wa kutembelewa kwao." ***Luka 19:44***

Uwepo wake ulikuwa mojawapo ya mambo makuu ya majaribio huko, na *msalaba* ulikuwa jingine. Yohana Mbatizaji aliwalia, "Mtu mmoja amesimama *katikati yenu* ambaye hamjamtambua." Hata hivyo, ni Waisraeli wa kweli tu ndio walioweza kutambua uwepo wa Masihi; na miongoni mwao wengi walikwazwa na msalaba; maana ingawa walikuwa tayari kumpokea Masihi kama Mwokozi, kiburi chao kilifanya wasitake kumpokea pia kama *Mkombozi*. Hivyo basi hapa, vivyo hivyo, *uwepo* wa Kristo, "mavuno" yanayoendelea, na kukataliwa kwa umati wa waongofu wa jina tu, huwapotosha wengi; na Mwokozi mkuu, ambaye wengi wameomba kuja kwake na ufalme wake (kama walivyofanya Wayahudi), hawako tayari kumkiri. Tena ni kweli, "Kuna mmoja amesimama katikati yenu ambaye hamwamini." Na tena *msalaba* wa Kristo unakuwa jaribio na mwamba wa kikwazo au majaribu kama hakuna aliyetarajia; na wengi, wengi sasa wanaanguka juu yake, wakisema, Tutamkubali Kristo kama *Mwokozi* wetu, lakini tunamkataa kama Mkombozi au Mtoa-fidiya wetu.

Hakika wote watakaofikiria jambo hili kwa makini lazima wakubali kwamba ushahidi kwamba Bwana wetu yuko sasa (kiumbe wa roho, na hivyo haonekani) ni mkubwa na wazi zaidi kuliko ushahidi ambao Myahudi alikuwa nao wa uwepo wake katika mwili wakati wa kuja kwake kwanza. Na si tu kwamba ushahidi wa unabii

[B238]

ya uwepo wa Bwana sasa ni kamili, kamilifu na nyingi zaidi, bali pia ishara za nyakati kila mahali kutuzunguka, zinazoonyesha kazi ya mavuno inayoendelea, zinaonekana wazi zaidi na zinaaminika zaidi, kwa wale ambao macho yao yamepakiwa mafuta (***Ufunuo 3:18***), kuliko ilivyokuwa katika nyakati za kuja Kwake mara ya kwanza, wakati Bwana wetu Yesu, akiwa na kundi dogo la wafuasi, kupitia upinzani mwingi na chini ya hali nyingi zisizofaa, alipotangaza, "*Muda* umejaa; toeni toba na kuamini habari njema"—Masiha amekuja, Mjumbe wa Yehova mkuu, kutimiza kwenu ahadi zote zilizotolewa kwa mababa. Si ajabu kwamba ni wanyenyekevu tu ndio walioweza kumkubali Mnazari mnyenyekevu kama Mwokozi mkuu, au watu wanyenyekevu wasio na vyeo waliokuwa naye kama sehemu ya baraza lake lililochaguliwa—kama wale ambao walipaswa kuwa masultani chini yake. Ni wachache tu ndio walioweza kumwona yule aliyepanda punda na kulia kwa ajili ya Yerusalemu kama Mfalme mkuu ambaye Zekaria alitabiri kwamba Sayuni angemkaribisha kama Mfalme kwa shangwe na shabaha.

Katika kuja kwake mara ya kwanza alijinyenyekeza, akichukua umbo na asili ya mwanadamu (***Ebr. 2:9,14***), ili kutimiza ukombozi wetu kwa kujitoa mwenyewe kama gharama ya fidia yetu. Sasa amepandishwa juu sana, na hatakufa tena; na katika ujio wake wa pili, akiwa amevaa nguvu zote (***Filipi 2:9***), atainua "mwili" wake, na kisha atawapa ulimwengu baraka ya urejesho *aliyoinunua* kwa damu yake ya thamani wakati wa ujio wake wa kwanza. Kumbuka, yeye si mwili tena, bali ni kiumbe wa kiroho, na hivi karibuni atabadilika, na kuwafanya watiwa utukufu wafuasi wake wote waaminifu kama viungo na warithi-wenza wake.

Kwa nyumba ya Kiyahudi Yesu alijitambulisha katika nafasi tatu—kama Mchumba (***Yohana 3:29***), Mavunaji (***Yohana 4:35,38***) na Mfalme (***Mathayo 21:5,9,4***). Kwa nyumba ya Kikristo anajitambulisha katika nafasi zile zile tatu. (***2 Kor. 11:2***; ***Ufu. 14:14,15; 17:14***) Kwa nyumba ya Kiyahudi alikuja kama

[B239]

Bwana arusi na mvunaji mwanzoni mwa mavuno yao (mwanzo wa huduma yake); na kabla tu ya kusulubishwa kwake alijitambulisha kama Mfalme wao, akitumia mamlaka ya kifalme katika kutoa hukumu dhidi yao, kuacha nyumba yao ukiwa, na katika tendo la kawaida la kusafisha hekalu lao. (***Luka 19:41-46***; ***Marko 11:15-17***) Ndivyo ilivyokuwa katika mavuno haya: uwepo wa Bwana wetu kama Mchumba na Mvunaji ulitambuliwa katika miaka mitatu na nusu ya kwanza, kuanzia A.D. 1874 hadi A.D. 1878. Tangu wakati huo imekuwa dhahiri kabisa kwamba wakati ulikuwa umefika mwaka wa 1878 B.K. ambapo hukumu ya kifalme ilipaswa kuanza katika nyumba ya Mungu. Hapa ndipo ***Ufunuo 14:14-20*** inatumika, na Bwana wetu anaonyeshwa kama Mavunaji *aliyepewa taji*. Mwaka wa 1878 B.K., ukiwa ni mlingano wa yeye kupokea mamlaka katika mfano, *unaashiria* waziwazi *wakati* wa kupokea mamlaka halisi kama Mfalme wa wafalme, kwa Bwana wetu wa sasa, wa kiroho, asiyeonekana—wakati wa yeye kuchukua mamlaka yake makuu ya kutawala, ambayo katika unabii inahusishwa kwa karibu na ufufuo wa watiwa wake, na mwanzo wa dhiki na ghadhabu juu ya mataifa. (***Ufunuo 11:17,18***) Hapa, kama katika mfano, hukumu huanza na kanisa la jina tu, kwa kuhukumu *mifumo* ya jina tu (siyo watu) uharibini, ambayo kwa nje inaonyesha Kanisa la kweli —"mwili." Hapa pia kuna usafishaji wa hekalu la kweli, Kanisa la kweli, mwili wa Kristo—kundi lililotakaswa. (***1 Kor. 3:16***; ***Ufu. 3:12***) Kundi hili lililotakaswa au *la hekalu* ndani ya kanisa la jina tu lina uhusiano na kanisa la jina tu, kwa ujumla, kama vile hekalu halisi lilivyokuwa na uhusiano na mji mtakatifu wa Yerusalemu, kwa ujumla. Baada ya mji kukabidhiwa, hekalu *lilisafishwa*: vivyo hivyo sasa kundi la hekalu lazima lisafishwe: kila wazo la ubinafsi, la kimwili na ulimwengu wote lazima vitupiliwe mbali, ili hekalu liwe safi, makao ya Roho takatifu wa Mungu—hekalu la Mungu aliye hai.

[B240]

Kazi maalum tangu mwaka wa 1878 B.K. imekuwa ni kutangaza amri ya Mfalme, "Tokeni kwake [Babiloni], enyi watu wangu, msishiriki dhambi zake, wala msipokee maafa yake." (***Ufunuo 18:4***) "Toka, toka, nendeni zenu kutoka huko; msiguse kitu chochote kilicho cha uchafu; tokeni katikati yake; mwe safi, ninyi [Kuhani wa kifalme] mbao mnabeba vyombo vya Bwana." ***Isa. 52:11***

Jambo lingine linaloonekana wazi la kufanana linaloambatana na kuja kwake mara ya kwanza na ya pili ni hisia iliyotawala ya uhitaji wa mwokozi, na dhana iliyosambaa miongoni mwa mataifa kwamba ukombozi lazima uje hivi karibuni kwa namna fulani—hata mawazo ya wengine yakikaribia ukweli wa jambo hilo. Lakini katika kila kisa ni wachache tu wanaoweza kumtambua Mwokozi na kujiunga chini ya bendera yake katika huduma ya ukweli. Katika mavuno ya Kiyahudi, kulikuwa na kutoka kwa wengi kumlaki Bwana wakati watu wote "walikuwa na matarajio" yake (***Luka 3:15***), wakati wa kuzaliwa kwake, miaka thelathini kabla ya kupakwa mafuta kwake kama Masihi mwanzoni mwa huduma yake; na hivyo kulikuwa na matarajio na harakati sambamba kwa upande wa wengi (waliotajwa baadaye kama Waadventista) waliotanguliwa hasa na ndugu Mbatisti anayeitwa William Miller, katika nchi hii, na na Bwana Wolff na wengine Ulaya na Asia. Hili lilejea kilele mwaka wa 1844, miaka thelathini kabla ya mwaka wa 1874, wakati Kristo Mchumba na Mvuna alipokuja kweli, kama inavyoonyeshwa na mafundisho ya Jubilei. Katika hili tunapata ulinganifu mwingine wa kushangaza wa wakati kati ya enzi hizi; kwani yale miaka thelathini yalingana kabisa na miaka thelathini kuanzia kuzaliwa kwa mtoto Yesu hadi kwa Masihi aliyepakwa mafuta—aliyeubatizwa, na kutangazwa kama Mchumba na Mavunaji, akiwa na umri wa thelathini. ***Mathayo 3:11***; ***Yohana 3:29***

Katika visa vyote viwili kulikuwa na kukatishwa tamaa na kipindi cha kusubiri cha miaka thelathini, ambacho ndani yake wote walilala usingizi, na ni wachache tu katika kila kisa waliamka kwa wakati *unaofaa* na kutambua uwepo wa Masihi. Umati mkubwa wa majina tu katika vyote viwili

[B241]

Nyumba hizo nyingi za majina hazitambui ziara hiyo, kwa sababu zimejaa deni na ni baridi, zikipuuzia amri ya kuwa makini na kuamka. Hivyo utatimizwa utabiri wa Nabii

—"Atakuwa jiwe la kikwazo na mwamba wa utata kwa nyumba zote mbili za Israeli." (***Isaya 8:14***) Nyumba ya kimwili ilikwazika kwa sababu walikuwa wamefanya sheria ya Mungu kuwa batili kwa kutilia maanani mila (***Marko 7:9,13***), na hivyo hawakuwa na ufahamu sahihi wa namna na kusudi la kuja kwake kwanza. Kwa sababu hiyo hawakuwa tayari kumpokea kama alivyokuja, na hivyo wakakwazika kwa yeye na kazi yake ya kafara. Umati wa Israeli ya kiroho ya jina tu sasa wanakwazwa na mwamba uleule, na kwa sababu ileile. Wamepofushwa na mapokeo ya wanadamu na upendeleo wa kikundi unaozuia ufunuo unaofaa kupitia Neno la Mungu; kwa hivyo hawana dhana sahihi kuhusu namna au kusudi la ujio wa pili wa Bwana. Na hapa pia msalaba wa Kristo, mafundisho ya ukombozi, unakuwa jaribio kwa wote. Pia, inafaa kuzingatiwa kwa makini kwamba hakuna nyumba yoyote kati ya hizo mbili ingeanguka au kugongwa na mwamba usiokuwepo. Mwamba sasa upo, na mifumo ya majina tu inagongwa, inaanguka na kuvunjika vipande vipande; wakati sasa, kama ilivyokuwa katika kuja kwake kwanza, "Waisraeli wa kweli" wanamtambua na kumkubali Mwamba mmoja mmoja, na kwa kupanda juu ya kweli hii wanainuliwa kiroho juu sana kuliko umati unaogongwa na wenye kukataa.

Wale ambao macho ya ufahamu wao yameangazwa hawadidii; bali wanapopanda juu ya Jiwe, kutoka katika mtazamo wake wa juu zaidi wanaona kwa uwazi zaidi sana yaliyopita na yajayo ya mpango wa kimungu—mambo fulani yasiyowezekana kuyatamka, kuhusiana na utukufu ujao wa Kanisa na siku kuu ya dunia. Wale wanaoweka tumaini lao kwa Bwana hawataaibika kamwe.

Nguvu kamili ya ulinganifu huu haipatikani isipokuwa ikizingatiwa kwamba mizunguko ya Jubilei na Nyakati za Mataifa

[B242]

weka alama vipindi vinavyolingana kabisa na hivi katika mlingano wa Kiyahudi. Sio dhana tu kwamba enzi za Kiyahudi na Kikristo ni mfano na kinyume chake—mitume na manabii wanashuhudia ulinganifu wao. Wala hatutegemei tu mlingano huu kama uthibitisho wa kazi ya mavuno ya utawala wa Kikristo unaoendelea sasa: mavuno haya, kama ilivyoonyeshwa tayari, yamewekewa alama tofauti—kuanzia mwanzo wake hadi mwisho wake. Mizunguko ya Jubilei inathibitisha kwamba Bwana wetu Yesu alipaswa kuwepo na kuanza kazi ya urejesho katika vuli ya mwaka 1874 A.D. na ulinganifu uliotajwa hapo juu unaonyesha kwamba tarehe hiyo (1874) inalingana kabisa na kupakwa mafuta kwa Yesu kama Masihi, mwanzoni mwa "mavuno" ya Kiyahudi, katika kuja kwake mara ya kwanza. "Nyakati za Mataifa" zinathibitisha kwamba serikali zote za sasa lazima zibomolewe karibu na mwisho wa mwaka 1915 A.D.; na ulinganifu uliotajwa hapo juu unaonyesha kwamba kipindi hiki kinaendana kabisa na mwaka 70 A.D., ambao ulishuhudia kukamilika kwa anguko la utawala wa Kiyahudi. Basi, swali la busara, kutokana na haya yote, ni je, mwingiliano huu wa nyakati ni matukio ya bahati nasibu tu, au ni sehemu ya mpangilio uleule wa kimungu ambao tumeona ukipanga mambo mengine ya nyumba ya mwili kama vivuli vya uhalisia wa utawala huu?

Hapana, si bahati mbaya: bila shaka ni Yeye yuleyule mwenye hekima yote aliyetufundisha kupitia Kronolojia kwamba miaka elfu sita tangu uumbaji wa Adamu ilimalizika mwaka 1872 B.K., na kwamba elfu ya saba, enzi ya Miaka Elfu, ilianza hapo; ambaye kupitia mizunguko ya Jubilei aliyetufundisha kwamba Bwana atakuwepo na Nyakati za Urejeshaji zitaanza katika vuli ya 1874; na ambaye kupitia Nyakati za Mataifa alituonyesha kwamba hatupaswi kutarajia mambo haya yafanyike kwa haraka, bali kwa njia zinazoonekana kuwa za kawaida zikichukua kipindi cha miaka arobaini, amefanya katika Haya Mipangilio ya Mwongozo

[B243]

aliyetiwa alama na "mara mbili" ya Israeli alitupa ushahidi ambao sio tu unafundisha waziwazi uwepo wa Bwana, mavuno na urejeshaji (ukianza kwa neema kwa Israeli wa kimwili), bali pia kwa wakati mmoja unatoa *uthibitisho* wa usahihi wa ushahidi mwingine wa unabii na wa Mfuatano wa Matukio. Kwa maana, ikumbukwe wazi kwamba ikiwa Mfuatano wa Matukio, au kipindi chochote kati ya hivi, kitabadilishwa hata kwa mwaka mmoja tu, uzuri na nguvu ya ulinganifu huu utaharibika. Kwa mfano, ikiwa Mfuatano wa Matukio utabadilishwa hata kwa mwaka mmoja, zaidi au pungufu—tukiongeza mwaka mmoja, tuseme, kwenye kipindi cha Wafalme au Waamuzi, au tukipunguza kwa mwaka mmoja—hilo lingeharibu ulinganifu. Tukiongeza mwaka mmoja, ingefanya kipindi cha kwanza cha Israeli kuwa na urefu wa miaka 1846, na nusu yake mara mbili ingehamishwa *mwaka mmoja baadaye*, ilhali, kinyume chake, kwa mabadiliko kama hayo ya Mfuatano wa Matukio, mizunguko ya Jubilei ingehamishwa mwaka mmoja mapema, yaani, A.D. 1873; na ingefanya miaka 6000 kuisha mwaka 1871 A.D., wakati Nyakati za Mataifa Yasiyo Waisraeli zisingeathiriwa kabisa na hilo. Kila mtu anaweza kuona kwamba mapatano au ulinganifu huo ungeharibiwa kabisa. Au, ikiwa mwaka mmoja ungepunguzwa kutoka kwa hesabu ya kihistoria, mkanganyiko ungekuwa mkubwa vivyo hivyo, huku mabadiliko ya vipindi mbalimbali yakielekea kinyume. Hivyo basi, unabii hizi mbalimbali za wakati zinathibitishana, huku ulinganifu wa nyakati hizi mbili ukithibitisha ushuhuda wao.

Wale wote wanaofahamu hesabu zinazofanywa kawaida na "Waadventista wa Pili" na wengine kuhusu vipindi vya unabii, n.k., watagundua kwamba mbinu hii ya kushughulikia mada hizi ni tofauti sana na yao. Kwa kawaida hujaribu kufanya unabii wote kuisha katika tarehe *moja*. Matumaini yao potofu huwafikisha hapa. Wanasubiri kwamba matukio machache yataashiria mpango mzima ambao kwa kweli utachukua miaka elfu moja—kuja kwa Bwana, ufufuo, na hukumu ya dunia.

[B244]

Na matarajio yao kuhusu nyakati hizo chache ni kwamba zinakamilika kwa kuungua kwa dunia. Ili kuelewa na kukubali unabii unaoonyesha tarehe mbalimbali kwa hatua mbalimbali katika mpango mkuu wa Mungu, wangelazimika kwanza kuelewa "Mpango wa Enzi" na namna ya kweli ya kuja kwa Bwana mara ya pili. Lakini wengi mno wamepofushwa na nadharia zao na upendeleo wao wa mawazo kufanya hivi. Jaribio lao la kutumia unabii kwa matarajio yao ya uongo mara nyingi husababisha kupindisha, kunyoosha au kupunguza maana, kulingana na mahitaji ya hali, katika jitihada za kufanya unabii wote ukamilike katika tarehe moja. Wapendwa hawa wanapaswa kuamka na kuona kosa lao katika mwelekeo huu; kwani matarajio yao yamekuwa yakishindikana mmoja baada ya mwingine, ilhali sisi na wao tunajua kwamba baadhi ya unabii waliotumia hauwezi kusogezwa mbele hadi wakati ujao, bali umeisha katika yaliyopita, na sasa wameuacha. Umekamilika, lakini kwa namna tofauti na walivyotarajia, na hawatambui.

Kinyume chake, unabii unaowasilishwa hapa, na ule ambao bado utafikiriwa, haujanyanyuliwa, wala haujapindishwa au kupunguzwa maana. Tunauwasilisha tu jinsi tunavyoupata katika Neno la Mungu; na, kwa kuwa na matarajio sahihi kutoka kwa "Mpango Mkuu wa Enzi" wa Mungu, ni rahisi kwa wale wanaoona waziwazi kutambua jinsi minyororo mbalimbali ya unabii inavyoendana nalo na kulipima. Zinailainisha, baadhi katika nukta moja muhimu na zingine katika nyingine; na kwa wale wanaoona hili, ulinganifu huu wa nyakati za Kiyahudi na Kikristo unaonyesha na kuthibitisha bila shaka yoyote uhalali wa zote zingine.

Maelezo ya vipindi vya wakati vya mpango wa Mungu, yaliyotolewa katika unabii, yanafanana sana na maelezo ya msanifu majengo; na mlingano wa utawala wa Kiyahudi unafanana na michoro yake ya muhtasari. Tuseme tuna maelezo ya msanifu majengo kwa ajili ya nyumba, bila michoro yoyote, na tukaketi na kutengeneza mchoro kutoka kwa maelezo hayo,

[B245]

na baadaye tukapokea kutoka kwa mbunifu michoro yake ya muhtasari ya jengo linalokusudiwa—ikiwa kulinganisha hiyo na mchoro wetu wenyewe, uliotengenezwa kutoka kwa maelezo hayo, kungeonyesha pembe na vipimo vyote vikiwa vilevile kabisa, tungekuwa na uhakika mara mbili kuhusu uelewa wetu sahihi wa maelezo hayo. Hivyo basi, mchoro huu, ambao ni aina au kivuli cha enzi ya Injili kilichotolewa kwetu katika enzi ya Kiyahudi, na muafaka wa unabii na matukio na vile vilivyotabiriwa, vinatupa uhakikisho thabiti kabisa wa usahihi wa hitimisho letu kama inavyowezekana, wakati bado "tena hatuenzi kwa kuona, bali kwa imani."

Nyakati nyingine za unabii ambazo bado hazijachunguzwa pia zitapatikana zikikubaliana kikamilifu na mlingano huu. Moja kati ya hizo, Nyakati za Danieli, inaonyesha baraka kuu kwa wale waliojitolea watakaokuwa wakiishi mwaka wa 1875 A.D. na kuendelea—baraka ambayo kwa hakika inatimizwa katika ufunuo mkuu wa kweli za Neno la Mungu tangu wakati huo. Sifa ziwe kwake aliyetuita kutoka gizani na kutuingiza katika nuru yake ya ajabu!

Kumbuka kwamba mavuno ya Wayahudi *ya miaka arobaini* yalimalizika Oktoba, M.K. 69, na yalifuatiwa na kuangushwa kabisa kwa taifa hilo; na kwamba vivyo hivyo mavuno ya miaka arobaini ya enzi ya Injili yataisha Oktoba, 1914, na kwamba vivyo hivyo kuangushwa kwa "Ukristo," kama unaoitwa, kunapaswa kutarajiwa kufuata mara moja. "Ndani ya saa moja" hukumu itamjia. ***Ufu. 18:10,17,19***

Umakini wa msomaji unaelekezwa kwenye Jedwali la Ulinganisho linalofuata, ambalo utafiti makini utalilipia sana.

[B246]

"Nyumba Zote Mbili za Israeli" zinazolingana na Mpangilio wa Kimao na Kikristo

ISRAELI KWA KIMWILI

Kuanzia Kifo cha Yakobo hadi Msalaba, Kipindi cha Neema kwa Nyumba ya Wajitoleaji ya Jina tu, Miaka 1845,

Ikifuatiwa na Kuadhimishwa kwa Wachache Waliotii, na kwa Kuachwa, Taabu na Hukumu juu ya Wengine

Nyumba ya Watumishi

1 Kor. 10:18; Rum. 9:7,8; 4:16; Ebr. 3:5

Imeanzishwa katika Wana Kumi na Wawili wa Yakobo 1 Wafalme 18:31

Ufalme na Ukuhani, Taifa Takatifu Kutoka 19:6

Haruni, Kuhani Mkuu wa Nyama Ebr. 9:7

Ukeketaji wa Nyama Rum. 2:28,29

Sheria ya Dhambi na Kifo Rum. 8:2

Ahadi za Kidunia Mwa. 13:14-17; Mat. 7:2-5

Katika Utekwani Kwenye Babeli Halisi 2 Nya. 36:20

Muda wa Neema Miaka 1845, kuanzia Kifo cha Yakobo hadi Kukataliwa kwa Israeli na Mwanzo wa Israeli wa Kiroho, M.W. 33

Mfumo wa Kinafiki Kuachiliwa, Mwaka 33 B.K. Mathayo 23:38

Miaka 37 katika Kuporomoka, hadi A.D. 70

Mwisho wa enzi ni Mavuno ya miaka 40 Luka 10:2,16

Uwepo wa Kristo katika Nyama kama Mvunaji Yohana 4:35-38

Uwepo wa Bwana wetu na Tabia ya Kutolewa Mwili Kama Dhabihu, Jiwe la Kikwazo

ISRAELI KWA KUPENDA WA ROHO

Kuanzia Kifo cha Yesu hadi Mwaka wa 1878 B.K., Kipindi cha Neema kwa Nyumba ya Kinafa kwa Jina tu, Miaka 1845

Ikifuatiwa na Kuinuliwa kwa Wachache Watiifu, na kwa Kuwatupa, Taabu na Hukumu kwa Wengine

Nyumba ya Wana

Gal. 4:5,6,7,30,31; 6:15; Yoh. 1:12; Rum. 8:15

Iliyojengwa juu ya Mitume Kumi na Wawili wa Yesu Ufu. 21:14

Ukuhani wa Kiroho, Taifa Takatifu 1 Pet. 2:5,9

Yesu, Kuhani Mkuu wa Kiroho Ebr. 9:11

Ukeketaji wa Moyo Rum. 2:28,29

Sheria ya Roho wa Uzima katika Kristo Yesu Rum. 8:2

"Ahadi Bora" Ebr. 9:23; 11:40

Katika Utekwa wa Babeli ya Kifumbo Ufu. 17:5; 18:4

Muda wa Neema, Miaka 1845, kuanzia Kifo cha Yesu hadi Mwanzo wa Utawala wa Kristo na Ukatali wa Babeli, A.D. 1878

Mfumo wa Kinafiki Umetapika, A.D. 1878 Ufunuo 3:16

Miaka 37 katika kuanguka, hadi A.D. 1915

Mwisho wa enzi Mavuno ya miaka 40 Mathayo 13:24-30,36-43

Uwepo wa Kiroho wa Kristo kama Mvunaji Ufu. 14:14,15

Uwepo wa Bwana wetu na Hali ya Kutoa Sadaka ya Kifo Chake, Jiwe la Kikwazo

---

Atakuwa jiwe la kikwazo na mwamba wa kusababisha hatia kwa *nyumba zote mbili* [za jina tu] *za Israeli*." Isa. 8:14

[B247]

HAWAKUJUA WAKATI WA UZURIAJI WAO Luka 19:44; Mathayo 24:38,39
BWANA WETU ALIWASILISHWA KATIKA HALI TATU—KAMA MHARI, MVUNJI NA MFALME
Yohana 3:29; 4:35,38; Mathayo 21:5,9,4; 2 Wakorintho 11:2; Ufunuo 14:14,15; 17:14

Harakati ya Kwaresima wakati wa Kuzaliwa kwa Yesu, miaka thelathini kabla ya Kuja Kwake na Kupakwa Mafuta, kama Masihi, wakati wa Ubatizo
Mathayo 2:1-16; Matendo 10:37,38
Uwepo halisi wa Bwana kama Mchumba na Mvunaji—Oktoba, M.K. 29
Mamlaka na Cheo cha Mfalme vilichukuliwa miaka mitatu na nusu baadaye—M.K. 33

Harakati ya Kuja kwa Bwana mwaka 1844, miaka thelathini kabla ya wakati halisi wa Uwepo Wake, ili Kuamsha na Kujaribu Kanisa Mathayo 25:1
Uwepo Halisi wa Bwana kama Mchumba na Mavunaji—Oktoba, A.D. 1874
Mamlaka na Cheo cha Mfalme vilichukuliwa miaka mitatu na nusu baadaye—A.D. 1878

KAZI YA KWANZA YA MFALME, HUKUMU

Nyumba ya Kiyahudi ya Kina Jina Imekataliwa; ya Kihalisi Tem- Nyumba ya Kikristo ya Kina Jina Imekataliwa; ya Kiroho

Hekalu la Kiyahudi la Kina la Kikatoliki la Kina la Kikristo la Kiroho

Imetakaswa—Mathayo 20:18; 21:5-15; 23:37; 24:2
Uharibifu Kamili wa Utawala wa Kiyahudi, Ulikamilika katika Miaka 37 Baada ya Kutupwa—au
miaka 40 Tangu Mwanzo wa Mavuno—M.K. 70

Hekalu Limesafishwa—1 Pet. 4:17; Ufu. 3:16; Mal. 3:2

Uharibifu Kamili wa Ukristo wa Jina tu, Ulikamilika katika miaka 37 baada ya Kukataliwa—aumiaka 40 Tangu Mwanzo wa Mavuno—Mwaka wa 70 B.K.Hekalu Linasafishwa—1 Pet. 4:17; Ufu. 3:16;Mal. 3:2
Baada ya Kukataliwa—au
Miaka 40 Tangu Mwanzo wa Mavuno—A.D. 1915

[B249]

SOMO LA VIII

ELIA ATAKUJA KWANZA

Jinsi Utabiri Huu Muhimu Unavyohusiana na Kuja kwa Pili—Utimizo wa Sehemu na wa Mfano kwa Yohana Mbatizaji—Utimizo Halisi—Maono kwenye Mlima Mtakatifu—Mawiano ya Kustaajabisha kati ya Eliya, Mfano na Eliya wa Antitipu—Wakati Uko Karibu—Mtazamo—Mrithi wa Eliya, Elisha.

"Tazama, nitawatumia Eliya nabii kabla ya kuja kwa siku kuu na ya kutisha ya Bwana. Naye atageuza mioyo ya baba kwa watoto, na mioyo ya watoto kwa baba zao, ili nisije nikapiga dunia laana." ***Mal. 4:5,6***

WAKATI wa kuzingatia ushahidi kwamba wakati umekaribia wa kuanzishwa kwa Ufalme wa Masihi duniani, unabii huu, unaoonyesha kipaumbele cha kuja kwa Eliya, haupaswi kupuuzwa.

Mtindo wa maandishi haya ni wa kipekee. Wazo linaonekana kuwa kazi ya Eliya itakuwa ni *kuwaleta* wazazi (yaani, kuwahamisha) katika hali ya unyenyekevu, ya utotoni, na, baada ya kuwafanya waweze kufundishwa kama watoto wadogo, kuigeuza mioyo yao kutoka kwa makosa, dhambi na uasi, na kuwarudisha katika maelewano na "baba zao"—jina lililotolewa na Waebrania kwa mababu na manabii wao *waaminifu*.

Ubinifu wa ujumbe wa Malaki, ujumbe wa mwisho kutumwa na Yehova kwa Israeli, unaonekana kuwagawa kwa undani—hasa sura mbili za mwisho, ambazo zinahusu hasa kuja kwa Masihi, na majaribu maalum ambayo siku ya uwepo wa Bwana ingeleta. (Tazama ***Mal. 3:1-3,13-18; 4:1-6***.) Wakiwa wameelewa kutokana na hili kwamba majaribu yangekuwa ya kipekee, walipata faraja kutoka kwa mistari ya mwisho iliyotajwa hapo juu, ambayo

[B250]

iliwaahidi kwamba Eliya nabii, ambaye aliwahi kuigeuza taifa zima kutoka kwa ibada ya Baali kurudi kwa ibada ya Mungu, angekuja tena kuwatayarisha, kabla ya wakati huu mkali wa majaribio ambao kuja kwa Masihi kungeleta.

Nabii hii *haikutimizwa* katika kuja kwa Bwana wetu mara ya kwanza—wala sehemu inayomhusu Masihi wala ile inayomhusu Eliya. Rejea ya nabii hii ni wazi kuwa ni kwa kuja kwa pili; kwa kuja kwa "Mjumbe wa Agano" katika utukufu na nguvu; na kwa majaribio na dhiki kuu ya Siku ya Bwana wakati huo. Hata hivyo, kuwasilishwa kwa Kristo kwa Israeli ya mfano, na taabu kuu iliyowapata kama taifa walipomkataa, kulikuwa, kama Mungu alivyotabiri na kusudia, kivuli kingine kilichoelezea zaidi kwa undani mambo yaliyoonyeshwa katika unabii huu. Yohana Mwbatizaji, katika roho ya Eliya, alifanya kazi kwa ajili ya Israeli inayofanana na ile ya Eliya aliyeahidiwa, lakini hakufanikiwa; na, kama matokeo, shida (laana) ilimwangukia taifa hilo. Eliya wa kweli aliyerejelewa na nabii alipaswa kufanya kazi kuu kwa "ardhi" yote, kuwatayarisha wanadamu wote kwa ajili ya ujio wa pili; na yeye pia atashindwa kwa muda, na kama matokeo yake, wakati mkuu wa taabu (laana) utaikumba ardhi yote.

Kuja kwa Eliya aliyotajwa na nabii ni "*kabla*" ya "Siku kuu na ya kutisha ya Yehova."* Na kwa kuwa, kama tulivyoonyesha hivi punde, Siku kuu ya Yehova ilianza katika
A.D. 1874, itaendelea kwa miaka arobaini, na itamalizika kwa kumalizika kwa Nyakati za Mataifa katika kuangushwa kabisa kwa utawala wa kidunia na wa Shetani duniani, na utoaji kamili wa mamlaka kwa Immanuel—Kristo Yesu na watakatifu wake—na mamlaka yote na utawala, ni muhimu kwetu kuonyesha hapa

---

*Tazama Jilid I, Sura xv.

[B251]

kwamba *Eliya amekuja*. Ameshindwa kugeuza mioyo ya ulimwengu kuwa na utoto na kwa hekima [ya kweli] ya wacha Mungu; na kwa hiyo wakati mkuu wa taabu unakuja, kama Mungu alivyotabiri na kutangaza mapema. Ndani yake, Mungu atawafundisha wanadamu kwa uzoefu mkali na mchungu masomo wanayohitaji kujifunza kikamilifu, ili kuwaandaa wakubali kwa shukrani Kristo—Mjumbe wa Yehova wa Agano Jipya—pamoja na mipango yote ya haki, sheria, n.k., za agano hilo.

Katika kuja kwake kwanza, kama tuonavyo sasa, ahadi na mipango mingi ya Mungu ilitimizwa kwa kiwango kidogo kwa taifa moja, Israeli, kama mfano wa uhalisia mkuu na wa kifahari zaidi utakaotimizwa katika kuja kwa Kristo mara ya pili. Na kadiri miujiza, uponyaji, n.k., zilionyesha kazi kuu za enzi ya Milenia, na Bwana wetu kupanda punda kama Mfalme kulionyesha yeye kuchukua mamlaka, utukufu na heshima kuu zaidi katika kuja kwa pili kama Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana, vivyo hivyo "*mtu* Kristo Yesu" na kundi lake dogo la wanafunzi walimwakilisha Bwana wa Utukufu aliyeinuliwa juu sana, akiwa pamoja na watakatifu, bibi harusi na warithi-wenza wake, katika kuja kwa pili. Na *hivyo* Yohana Mbatizaji na wanafunzi wake waliofanya kazi ileile pamoja naye na chini yake, katika kujaribu kuuongoa Israeli na kuwatayarisha kupokea Masihi, *waliwakilisha Eliya wa kweli* (kanisa la kweli la Kikristo), ambaye kazi yake imekuwa ni *kujaribu* kuuongoa ulimwengu kabla ya kuja kwa Masihi duniani—Bwana wa utukufu wa kiroho na Mfalme wa wafalme. Yohana Mbatizaji, kwa roho na nguvu za Eliya, alishindwa kuirekebisha Israeli, na, kwa matokeo yake (***Mathayo 17:12***), Israeli ilimkataa Yesu katika mwili, na kujiletea "*siku* kuu *ya kisasi*," taabu na ghadhabu. (***Luka 21:22***) Basi, vivyo hivyo, ila kwa kiwango kikubwa zaidi, *Eliya wa kweli na mkuu* ameshindwa kuongoa na kuandaa ulimwengu kumkaribisha Mfalme wa Utukufu, na sasa, kwa hivyo, siku kuu ya ghadhabu lazima ije juu ya

[B252]

dunia, ili kuiyeyusha, kuilainisha, kuinyenyekeza na kuitayarisha yote ili ipaze sauti kutoka moyoni—Hosana! Amebarikiwa yeye ajaye kwa jina la Yehova!

Hivyo basi, inaonekana kwamba *Kanisa katika mwili* (Kristo katika mwili, Kichwa na mwili) ndiye Eliya au mtangulizi wa *Kanisa katika utukufu*, Mpakwa mafuta wa Yehova. Siyo kanisa la jina tu, bali Kanisa lililotakaswa kweli, ambalo upande wa pili wa kaburi litakuwa Mwokozi Mkuu Mpakwa Mafuta

—hawa ndio Elia. Utume wao ni kukemea makosa na dhambi, na kuashiria Ufalme ujao wa utukufu. Bwana wetu Yesu na mitume, na waumini wote katika Kristo Yesu tangu wakati huo, ni sehemu ya huyu Elia mkuu wa kimaana, nabii au mwalimu—daraja lile lile (Kichwa na mwili) ambalo hivi karibuni litaunda Mfalme wa Utukufu. Kazi ambayo Kanisa linafanya sasa ni ya maandalizi tu kwa kazi yake ya baadaye, kadiri inavyohusu kurekebisha ulimwengu. Katika ofisi yake ya ufalme, Kanisa litatimiza kwa ajili ya ulimwengu kile ambacho halitaweza kufanya kama mwalimu Eliya.

Tusieleweke vibaya: Tumeshawahi kuonyesha kwamba mpango wa Mungu haujumuishi kuongoa ulimwengu wakati wa enzi ya Injili. Hakuwa na nia ya kufanya hivyo, bali alikusudia tu uteuzi na majaribio ya Kanisa sasa, na baraka ya ulimwengu kupitia Kanisa, Kristo, katika enzi itakayofuata hii. Hatupingani na hili tunaposema kwamba Eliya (Kristo katika mwili) *alijaribu* kuubadilisha ulimwengu na akashindwa, isipokuwa katika kuleta mageuzi ya sehemu; maana ingawa Mungu alijua na kutabiri kwamba utume wetu kwa ulimwengu ungekuwa na kushindwa kwa kiasi kikubwa, isipokuwa katika kuchagua kundi dogo lililochaguliwa, bado, akijua kwamba jitihada hiyo ingezaa matunda mema kwetu sisi, agizo lake kwetu kupitia Bwana wetu lilikuwa *kujaribu* kuubadilisha ulimwengu, aliposema, "Nendeni katika ulimwengu wote mkahubiri habari njema kwa kila kiumbe." Akiona kwamba alitabiri kushindwa kwetu kwa sasa, lakini mafanikio yetu ya baadaye, atakapomtukuza na kumvika

[B253]

tunawezeshwa kufurahi hata tunapoona kushindwa kwa kulinganisha kwa karne kumi na nane zilizopita, tukitambua kwamba kazi ya tabaka la kweli la Eliya haikuwa bure, bali imehudumia kusudi la kimungu katika kukuza Kanisa la kweli huku ikitoa ushuhuda mbele ya ulimwengu
—ambayo itainufaisha kwa wakati ufaao.

Yohana Mbatizaji hakikuwa kweli Eliya aliyerudi duniani, wala Kanisa si hivyo; lakini kama ilivyokuwa kweli kwa Yohana, kwamba alifanya kazi ya Eliya kwa Israeli (***Luka 1:17***) kuwaweka tayari, na kumtangaza Bwana katika mwili, vivyo hivyo ni kweli kwa Kanisa—hufanya kazi ya Eliya iliyotabiriwa "katika roho na nguvu ya Eliya" kwa ulimwengu, na hutangaza kuja kwa mara ya pili kwa Bwana wetu kwa maneno karibu yale yale ambayo Yohana aliyatumia katika kuja kwake kwa mara ya kwanza: "Yupo mmoja katikati yenu ambaye hamwamini; yeye ndiye, akija baada yangu, ambaye alinipita." ***Yohana 1:26,27***

Sio wote waliweza kupokea ushuhuda wa Yohana wala kutambua kwamba alikuwa mtangulizi wa Mfalme katika mwili. Kama wangetenda hivyo, wangekuwa wameandaliwa kupokea Yesu kama Masihi wao. Kwa wale wote miongoni mwao walioweza na waliokubali ujumbe wa Yohana na kumpokea Kristo, Yohana *aliwafanyia* kazi ya Eliya. Kama Bwana wetu alivyowaambia kuhusu Yohana (***Mathayo 11:14***), "*Mkipokea*, huyu ndiye Eliya aliye tarajiwa kuja"; ingawa Yohana na kazi yake hawakukamilisha unabii kuhusu Eliya, kama vile Bwana wetu katika *mwili* alivyotimiza hayo yote yaliyotabiriwa kumhusu Masihi. Alikuwa, kwa wote walioweza kumpokea, Mpakwa wa Yehova, hata kabla hajamaliza kazi yake ya kafara, au kutukuzwa, au kurudi tena katika utendaji wa wadhifa mkuu wa Masihi au Mwokozi. Yohana, katika kuja kwake kwanza, kwa kweli alikuwa ukamilisho, kwa kiasi fulani, wa mfano ulioanzishwa katika mtu na kazi ya Eliya; na kazi ya Yohana katika kuja kwake kwanza ilitabiri kazi ya mwisho ya Kanisa katika kuja kwake kwa pili. Hawa, miguu ya Kristo katika mwili—miguu ya Eliya—wanatangaza

[B254]

*U*falme. (***Isaya 52:7***) Kwa wale *wanaoweza* 'kuipokea' tunatangaza, kama iliyo karibu, utawala wa Kristo aliyetukuzwa; na vivyo hivyo *kwa wale wanaoweza 'kuipokea'* tumewabainishia Eliya wa mfano wa antitipu aliyetabiriwa. Wengine, pengine, hawatakubali, bali bado watamtafuta mtu mmoja atimize unabii wa Malaki, na "hawatajua wakati wa kutembelewa kwao" hadi siku kuu ya dhiki itakapokuwa ikiwaka kama tanuri.

Hivyo basi, itaonekana kwamba kushindwa kwa Eliya (Kristo katika mwili) kuongoa na kurejesha dunia kulikuwa matokeo yaliyotabiriwa, kama vile kushindwa kwa Yohana kuongoa Israeli. Hata hivyo, itakuwa ni kundi lile lile la Eliya, lakini likiwa limeutukuzwa na kupewa nguvu, ambalo katika enzi ya Milenia litabariki na kufundisha ulimwengu na kurejesha vitu vyote, kama ilivyoahidiwa kwa kinywa cha manabii watakatifu wote (***Matendo 3:19-21***); ila ni kwamba katika jina na mfano, aina ya Eliya inakoma pamoja na maisha yetu ya duniani. Kwa muafaka na hili yalikuwa maneno ya Bwana wetu alipowaajibu wanafunzi wake waliomuuliza, "Kwa nini basi waandishi husema kwamba Elia lazima aje kwanza?" Jibu la Bwana wetu halijaribu kutoa maelezo kamili kuhusu Eliya kuwa mfano na Yohana kuwa mwendelezo wa huo huku wakati huo huo akiwa utimilifu wa kivuli wa unabii huo, n.k.—mambo ambayo wanafunzi hawakuwa tayari kuyaelewa wakati huo, na ambayo zaidi ya hayo hayakupaswa kueleweka wakati huo; na hivyo, huku akibainisha *kushindwa* kwa Yohana kama utimilifu wa sehemu ya unabii huo, Bwana wetu anaongeza, "Eliya kwa kweli atakuja, na *kurejesha yote*." (***Mathayo 17:11***) Ni wazi alikuwa akifikiria kazi yake mwenyewe ya utukufu ya enzi ijayo, inayohusiana na "mwili" wake uliotukuzwa ambao enzi ya Injili ingechagua na kujaribu. Alikuwa akiangalia mbali zaidi ya pazia kuelekea enzi ya Miaka Elfu, na kuona kundi la Eliya likinyakuliwa katika magari ya moto kwa nguvu na utukufu mkuu—kuinuliwa kiroho.

---

*Manuskripti za zamani zaidi hazina *neno la kwanza*.

[B255]

Mwanamke ndiye mfano unaotumika pale Kanisa linaporejelewa peke yake, likiwa limetengwa na Bwana na Kichwa chake. Akiwa amejitenga na tofauti na Bwana wake, Mchumba wake, yeye ni bikira aliyeahidiwa. Lakini katika mfano huu, mwanaume, Eliya, ndiye anayetumika, kwa sababu kazi iliyotabiriwa si kazi ya Kanisa lililojitenga na Bwana wake, bali kazi moja ya wote wawili. Bwana wetu alikuwa Kichwa na Mtangulizi wa Kanisa katika mwili (Eliya), kama alivyo Kichwa cha Kanisa mshindi—Kristo. Mifano mingine ambapo mwanamume anatumiwa kama mfano, wakati kazi ya *pamoja* ya Kristo Yesu na mwili wake, Kanisa, inaashiriwa, ni mingi: kwa mfano, Haruni na wote waliofuatia katika wadhifa wa Kuhani Mkuu waliwakilisha Bwana na makuhani wakuu wengine, ambao ni wanachama wa mwili wake; Melkizedeki vivyo hivyo aliwakilisha *mwili mzima* katika utukufu; ndivyo ilivyokuwa kwa Musa, Daudi na Suleimani. Hivyo basi, matumizi ya Eliya kama mfano, katika kuwakilisha kazi *iliyoungana* ya Kristo na Kanisa, yanaendana na matumizi ya Maandiko.

Kwa kuzingatia darasa ambalo Eliya aliwakilisha, ni kauli gani yenye nguvu iliyotumika katika "*maono*" yale ambayo Bwana aliwaonyesha wanafunzi watatu juu ya mlima wa mabadiliko. (***Mathayo 17:1-9***) Yalikuwa maono ya Ufalme ujao, Petro anatuambia. (***2 Pet. 1:16-18***) Bwana wetu, aliyetukuzwa, alionekana akiwa mng'ao machoni mwao, wakati mfano wa Musa ukiwakilisha Enzi ya Musa au ya Sheria na mfano wa Eliya ukiwakilisha Enzi ya Injili au ya Kikristo. Enzi zote mbili zinaangalia na kuashiria na kuzungumzia sadaka na mateso ya Kristo na utukufu utakaofuata.

Kabla ya kuacha mada hii tutaonyesha baadhi ya sifa na matukio katika maisha ya Nabii Eliya, mfano halisi, tukiyalinganisha na historia ya Kanisa, Eliya wa mfano halisi wa kiroho, jambo ambalo bila shaka litawashangaza wote ambao hawajawahi kuyaona hayo hapo awali. Ili kulinganisho kuonekane kwa urahisi, tutaweka haya katika safu sambamba.

[B256]

ELIYA

Eliya aliteswa kwa uaminifu wake kwa ukweli na haki.

Mdhulumu wake mkuu alikuwa Yezabeli, Malkia mwovu wa Israeli, ambaye anatajwa kwa jina kama mfano wa adui wa watakatifu. Ufunuo 2:20

Nguvu ya mateso ya Yezabeli ilitekelezwa kupitia mumewe, mfalme Ahabu.

Eliya alikimbia kutoka kwa Yezabeli na Ahabu, jangwani, mahali palipoandaliwa na Mungu, ambapo alilishwa kwa muujiza. 1 Wafalme 17:5-9

Eliya alikaa "miaka mitatu na miezi sita" jangwani, na katika kipindi hicho hakukuwa na mvua, na njaa kuu ilikuwa nchini. Yakobo 5:17; 1 Wafalme 17:7; 18:2

Baada ya miaka mitatu na nusu, siku 1260, Eliya aliporudi kutoka jangwani, makosa ya makuhani wa Yezabeli yalidhihirika, Mungu wa kweli alitukuzwa, na mvua kubwa ilinyesha. 1 Wafalme 18:41-45

Mfalme na watu mwanzoni walifurahi, na Eliya na Mungu wake wakaheshimiwa; lakini roho ya Yezabeli haikubadilika. Bado alitafuta roho ya Eliya, na yeye akalazimika tena kukimbia jangwani. 1 Wafalme 18:40,45,46; 19:1-4

Kazi ya Eliya ilimalizika kwa kuchukuliwa kwake kutoka duniani.

KANISA

Kanisa liliteswa kwa uaminifu wake kwa ukweli na haki.

Mnyanyasaji mkuu alikuwa Kanisa la Roma lililopotea, ambalo linadai kuwa "malkia" na mtawala juu ya Israeli ya kiroho. Ufunuo 18:7

Nguvu ya mateso ya Upapa ilitekelezwa kupitia Milki ya Roma, ambayo ilikuwa imeungana nayo.

Kanisa la kweli lilikimbilia jangwani kwa ishara—au hali ya upweke—mahali pake, palipotayarishwa na Mungu, ambapo lilipatiwa lishe. Ufu. 12:6,16

Kanisa lilikuwa miaka mitatu na nusu ya kiishara (siku moja kwa mwaka mmoja—miaka 1260 halisi) katika hali ya jangwani, ambapo kulikuwa na njaa ya kiroho kwa sababu ya ukosefu wa ukweli—maji hai. Linganisha Ufunuo 12:6; 11:3; Amosi 8:11.

Mwisho wa miaka 1260 nguvu ya ukweli na mashahidi wake ilidhihirika (A.D. 1799); na tangu wakati huo ukweli umeenea kwa kasi ya mamilioni ya Biblia kila mwaka, ukiburudisha dunia na kuleta matunda.

Biblia imeleta baraka nyingi kiasi kwamba milki za duniani zinatambua mkono wa Bwana; lakini *kanuni* za Upapa—Yezabeli—katika madheheb u yanayodaiwa kuwa ya Kiprotestanti yanawalazimisha watakatifu tena kukimbilia katika hali ya jangwani.

Watakatifu watabadilishwa kutoka katika hali za kidunia kwenda katika hali za kimbinguni.

[B257]

Haya ni matukio yanayovutia, na si ya bahati mbaya. Na ukweli kwamba Eliya alipaswa kuja kabla ya siku kuu, na kwamba *sasa* tumempata katika Kanisa Eliya wa kinyume ambaye nabii Malakia alimrejelea na ambaye Yohana Mbatizaji alimfananisha zaidi, inapaswa kuchukuliwa *kama* ushahidi *mwingine* kwamba wakati umewakaribia—kwamba Siku kuu ya Bwana imefika. Lakini, zaidi ya hayo, katika mfano huu kuna mapendekezo, yanayoungwa mkono na maandiko mengine, yaliyokusudiwa kuwaongoza na kuwaandaa watakatifu kutekeleza wajibu wao ipasavyo, na kuwatia nguvu na kuwatetea katika siku ya dhoruba iliyo karibu kutufikia.

Hatuna nia ya kuchora picha ya giza mbele ya akili: tungependelea kufikiria na kuonyesha utukufu utakaofuata siku kuu ya ghadhabu, na furaha za Siku ya Milenia inayokuja, badala ya dhiki na kukata tamaa kwa siku zijazo za karibu ambazo hutangulia mapambazuko kamili. Lakini ni lazima watakatifu waonywe angalau kwa kiasi fulani kuhusu matukio yajayo, ili yanapotokea wasiogope au kukata tamaa, bali wakiwa wamejiandaa wajue jinsi ya kuyakabili; na pia ili waweze kuthamini zaidi baraka za sasa, ili "kufanya kazi wakati *bado ni* mchana; kwa maana usiku [wakati wa giza zaidi ukilinganisha na sasa, *unaoitwa* mchana] unakuja, *ambapo hakuna mtu* ATAKAYEONA KAZI."

Msimu huu mfupi wa sasa, kabla ya wingu la dhoruba kupasuka juu ya ulimwengu, ni wakati mwafaka sana kwa kazi ya darasa la Eliya, na unaendana na siku za mafanikio za Eliya na Yohana wote wawili. Ni mwafaka kwa ukuaji wa kibinafsi katika neema na maarifa, na pia kwa upanuzi wa ukweli—ni wakati mwafaka zaidi kuliko wakati mwingine wowote uliowahi kujulikana. Jinsi watafuta-kweli wa awali, kama vile Waberea, wangevyofurahi kwa vifaa vya kusaidia wanafunzi kama tulivyo navyo sasa, kama vile Biblia za Marejeleo kamili na zilizochapishwa, Makubaliano, Historia, Cyclopedias, Kamusi na kazi nyingine muhimu za marejeleo, kwa bei zinazowafikia wote,

na inapatikana kwa wote bila malipo katika maktaba za umma hata za miji ya ukubwa wa kati; na zaidi ya hayo yote, mwanga unaoongezeka wa siku ya Milenia inayochomoza, na uwezo wa watu wa tabaka zote kusoma na kufikiri kwa busara kwa niaba yao wenyewe. Kwa msaada kama huu, mengi zaidi yanaweza kujifunzwa kuhusu Neno la Mungu na mpango wake kwa siku moja kuliko ilivyowezekana kujifunza kwa mwaka mzima katika nyakati zisizokuwa na baraka nyingi. Wala hakujawahi kuwa na wakati uliofaa zaidi kwa juhudi za Kikristo, au unaochochea zaidi shauku na bidii ya Kikristo, kama wakati huu wa ujumbe mkuu wa mavuno unaotangaza uwepo wa Bwana na habari njema za ufalme unaokaribia.

Tukitaka kusafiri kutoka mahali hadi mahali, kukutana na waumini, tunaweza kusafiri katika wiki moja kama Paulo alivyoweza kufanya katika mwezi mmoja au zaidi, na kwa faraja kubwa zaidi. Tukitaka kuhubiri kwa sauti, tunaweza kufanya hivyo bila mtu wa kutusumbua au kututisha; na tunaishi katika wakati ambapo umma wa watu unaweza kusoma na kuandika, jambo ambalo ni wachache sana walioweza kufanya zamani, na wakati injili iliyochapishwa ni ya bei rahisi, rahisi kupatikana, na mara nyingi yenye ufanisi zaidi kuliko mahubiri ya mdomo. Moyo ulio tayari unaweza kufanya mengi zaidi kwa njia hii kuliko Akwila na Prisila walivyoweza kufanya kwa njia na wakati wao kwa juhudi zilezile. Tunaweza kuhubiri kwa maandishi yaliyochapishwa na yale ya kawaida kupitia mifumo ya ajabu ya posta ya siku zetu, kwa marafiki na wageni kote ulimwenguni, na karibu bila gharama yoyote.

Lakini Mtume, akirejelea Kanisa la jina tu katika siku za mwisho, anathibitisha kwamba "wakati utakapofika ambapo *hawavumilii* mafundisho yenye afueni." (***2 Tim. 4:3***) Ingawa hili ni kweli sasa, kwa maana ileile ambayo limekuwa kweli kwa karne nyingi, litakuwa na utimilifu wenye nguvu zaidi na wazi zaidi katika siku zijazo. Ni kweli sasa kwamba Kanisa la jina tu halitawavumilia wainjilisti wanaopuuza imani zao na "kuhubiri Neno," "ushauri [mpango] wote wa Mungu"; lakini kwa kuwa na "masikio yanayotamani kusikia," wanapenda dhana za kibinadamu kuhusu mageuko, na falsafa potofu

[B259]

inayodaiwa kuwa, badala ya Neno la Mungu. Na bado, kwa sababu hawawezi kulizuia, wanavumilia mafundisho sahihi kwa kiasi fulani—kiasi kinachozidi mbali kile ambacho Roma katika siku zake za utukufu ingekuwa imekivumilia.

Muda mfupi kabla ya maneno tuliyoyanukuu hapa, Mtume anarejelea moja kwa moja nyakati hatari za siku za mwisho za enzi hii (***2 Tim. 3:1-13***), akibainisha tabia zake za kiburi, upenda-furaha na kudharau mema, pamoja na ufasaha wake wa kimazingira, tamaa, kiburi na kutokuwa na shukrani; na anatangaza kwamba (*katika Kanisa*) watu wabaya na viongozi walio potea (kutoka kwa ukweli) watazidi kuwa wabaya zaidi na zaidi, wakidanganya wengine, nao wenyewe wakadanganywa na hila zao za upotoshaji. Na kwa kuwa Mtume alikuwa akifikiria na kuandika hasa kuhusu siku za mwisho, na si kuhusu enzi za kati, bila shaka tuna haki ya kuuliza kama huenda kuna wakati ambao hauko mbali sana mbele yetu, katika "siku hizi za mwisho," ambapo mafundisho sahihi *hayatavumiliwa* au kuruhusiwa kwa kiwango chochote.

Ingawa ni kweli sasa, kwa kiasi kikubwa, kwamba hakuna anayeruhusiwa kununua au kuuza [kufanya biashara ya ukweli] katika masoko ya umma au masinagogi, isipokuwa wale walio na alama ya mnyama au nambari ya jina lake (***Ufunuo 13:17***), hata hivyo, wale waliojitolea kikamilifu wamejifunza kwamba hekalu kuu za mitindo, zinazoitwa makanisa, hazihitajiki zaidi kwa ajili ya kuhubiri injili sasa kuliko zilivyokuwa katika siku za mitume, na kwamba ogani kubwa na kwaya zilizofunzwa si vifaa muhimu vya kuvutia umakini wa watu; kwani sasa, kama ilivyokuwa katika siku za mwanzo, watu wa kawaida husikia injili kwa furaha kwenye kona za mitaa, katika masoko, kupitia posta na kutoka kwenye kurasa zilizochapishwa. Swali ni, Je! Kauli hii ya Mwongozaji haimaanishi zaidi ya kile kinachotendeka sasa? Na, kama kauli ya Mtume Paulo, je! Haimaanishi kwamba wakati utakuja, katika siku za mwisho, ambapo mafundisho sahihi *hayatavumiliwa kabisa*? Je! Kauli ya Yohana Mbatizaji (mfano), ambaye alifungwa gerezani, haimaanishi zaidi ya hili? Kwa maneno mengine, Je! Katikati ya wakati huu ambao kwa kiasi fulani ni mwafaka—ingawa si bila matatizo yake—na wakati ujao uliobarikiwa wa kutokuwa na vizuizi, hatuwezi kutarajia zaidi ya hili? Na je, kama ilivyo kwa kauli ya Mtume Paulo, haimaanishi kwamba wakati utakuja, katika siku za mwisho, ambapo mafundisho sahihi hayatavumiliwa kabisa? Je! Kauli ya Yohana Mbatizaji (mfano), ambaye alifungwa gerezani, haimaanishi zaidi ya hili? Kwa maneno mengine, Je! Katikati ya wakati huu ambao kwa kiasi fulani ni mwafaka—ingawa si bila matatizo yake—na wakati ujao uliobarikiwa wa kutokuwa na vizuizi, hatuwezi kutarajia zaidi ya hili? Na je, kama ilivyo kwa kauli ya Mtume Paulo, haimaanishi kwamba wakati utakuja, katika siku za mwisho, ambapo mafundisho sahihi *hayatavumiliwa* kabisa? Je! Kauli ya Yohana Mbatizaji (mfano), ambaye alifungwa gerezani, haimaanishi zaidi ya hili? Kwa maneno mengine, Je! Katikati ya wakati huu ambao kwa kiasi fulani ni mwafaka—ingawa si bila matatizo yake—na wakati ujao uliobarikiwa wa kutokuwa na vizuizi, hatuwezi kutarajia zaidi ya hili? Na je, kama ilivyo kwa kauli ya Mtume Paulo, haimaanishi kwamba wakati utakuja, katika siku za mwisho, ambapo mafundisho sahihi *hayatavumiliwa kabisa*? Je! Kauli ya Y

[B260]

uzoefu wa Yohana Mbatizaji (mfano), ambaye alifungwa gerezani? Kwa maneno mengine, Tunaweza kutarajia nini kati ya wakati huu wa sasa ambao ni bora kiasi—ingawa si bila matatizo yake—na wakati ujao uliobarikiwa wa haki isiyo na kizuizi? Je, utaendelea kuwa bora kama wa sasa kwa kazi katika shamba la mizabibu—au zaidi, au pungufu? Tuzingatie kile ambacho mifano hii inaashiria; kwani tangu Bwana wetu atuelekeze umakini wetu kwao, chochote tunachokipata katika maisha na uzoefu wa Eliya au Yohana kinachoonekana kuendana vyema na uzoefu wa Kanisa, na ushuhuda kuhusu mkondo wake wa baadaye duniani, tunahesabiwa haki katika kukitambua kama mfano.

Eliya alitengwa na mandhari ya kidunia kwa gari la moto, linalowakilisha utukufu wa kiroho na kuinuliwa kunakowasubiri, mwishoni mwa mbio za kidunia, wale wa Kanisa watakaokuwa hai na kubaki hadi siku za mwisho. Lakini tunapaswa pia kukumbuka kwamba alichukuliwa kwa dhoruba ya upepo; na dhoruba ni ishara ya dhiki, kama vile gari la moto lilivyo ishara ya ushindi na ukombozi wa utukufu kutoka kwa dhiki hiyo.

Matukio ya mwisho ya Yohana Mbatizaji bado yanaonyeshwa wazi zaidi kwa kipengele cha shida. Ingawa hakutiiwa na watu (***Mathayo 17:12***), kwa muda mfupi walimtambua kama mtumishi na nabii wa Mungu (***Yohana 5:35***); lakini alipokuwa ametangaza uwepo wa Masihi, ushawishi wake ulianza kupungua hivi karibuni, kama alivyoshuhudia ingetokea, akisema kuhusu Kristo, "Yeye anapaswa kuongezeka, lakini mimi napaswa kupungua." Ndivyo itakavyokuwa mwishoni mwa enzi hii: kazi ya darasa la Yohana (darasa la Eliya) inakamilika kwa tangazo kwamba Ufalme wa Mungu umekaribia, na kwamba Mfalme yupo. Hili sasa linafanyika; na maneno halisi ya ushuhuda wa Yohana yanatumika kwa nguvu sawa katika wakati huu wa ujio wa pili wa Bwana: "Yupo mmoja *katikati yenu* [aliyepo] ambaye hamw jui," "ambaye fani yake iko katika wake

[B261]

mkono, naye atachuja [kutoa uchafu] kikamilifu ghorofa yake, na kuikusanya ngano yake ghalani; lakini atachoma makapi kwa moto usioweza kuzimwa"—wakati ule mkubwa wa taabu. ***Yohana 1:26***; ***Mathayo 3:12***

Kama Yohana alivyopungua—kazi yake maalum ikikamilika ujumbe wake ulipowasilishwa—ndivyo Kanisa katika mwili linapaswa kupungua ujumbe wake wa mwisho utakapotolewa, hadi mwanzilishi wa mwisho atakapoweka chini maisha yake yaliyotakaswa, na kuvuka pazia kuingia katika "utukufu," kuanzia hapo kuwa mwili wa Kristo mtukufu, anayetawala. Kama Yohana alivyosema kwamba Yesu lazima akue, vivyo hivyo sasa kwa kuwa ufalme wa kweli unakaribia kuanzishwa tunaweza kusema kwa ujasiri kwamba Mfalme yupo, na kwamba ufalme wake lazima uongezeke hadi ujaze nchi. Na tangazo la Yohana kuhusu kazi ya "mavuno"—kukusanywa kwa ngano, na taabu inayokuja juu ya funza—pia linafanana na wakati wa sasa.

Uhuru wa Yohana ulizuiliwa muda mfupi baada ya kutoa ujumbe wake, ukimtangaza *Yeye aliyepo* na kazi iliyokuwa mbele yake; naye alitupwa gerezani kwa kuwa alimkemea mfalme kwa muungano usiofaa na mwanamke (***Mathayo 14:4***). Na ingawa watoto waaminifu wa Mungu mara nyingi wameonyesha kwamba muungano kati ya Kanisa na mamlaka ya kiraia si wa mpangilio, ukitaja katika Maandiko kuwa ni kahaba (***Ufunuo 17:5***), na ingawa kwa kiasi kikubwa ulimwengu umejiondoa kutoka kwa makanisa, muungano huo bado upo, na Maandiko yanaonekana kuashiria kwamba, katika wakati wa taabu unaokaribia, makanisa ya majina tu, yanayodai kuwa mabikira wa Kristo, yatakuwa upande wa wafalme wa dunia, na yameungana nao; na Kanisa la kweli, kama mfano wake, Yohana Mbatizaji, halitapendwa na kuzuiliwa uhuru wake, kwa sababu ya uaminifu wake katika kupinga na kukemea makosa.

Katika kisa cha Yohana kama vile cha Eliya, ilikuwa ni mwanamke aliyetesha—mfalme akitenda kama wakala na chombo chake: kwa Kanisa la kweli imekuwa katika enzi zilizopita kile ambacho hawa wanakiashiria,

[B262]

na bila shaka itakuwa hivyo katika siku zijazo—kanisa la jina linalowakilishwa na mwanamke na serikali ya kiraia kwa mfalme. Si tu kwamba unabii unaashiria muungano wa karibu zaidi kati ya hizi kuliko ilivyo sasa, bali mchunguzi yeyote makini anaweza kuona kwamba *chombo* kikuu ambacho kwa njia yake tabaka la kifalme linawatawala umma ni dhana potofu kwamba Mungu aliwateua hawa "wanaume wakubwa," ingawa mara nyingi ni dhaifu na wabaya, kuwatawala; na kwamba kuasi dhidi ya udhalimu na ukosefu wa haki, na kudai haki, uhuru na haki sawa, ni kupinga mapenzi ya Mungu. Hivyo basi, mwelekeo wa serikali na makanisa ni kuelekea muungano wa wazi au wa siri kwa ajili ya ustawi wao wa pamoja katika dhoruba ijayo.

Sio hivyo tu, bali mapambano yajayo kati ya tabaka la juu na umma katika kila nchi yenye ustaarabu yatakuwa ya kipekee sana, na tofauti kabisa na uzoefu wowote wa awali, kiasi kwamba watu wenye msimamo wa wastani, wahafidhina, na wenye mwelekeo wa kidini, wakiaogopa uharibifu kamili wa jamii katika machafuko na fujo, watapendelea kiasili utawala wa kifalme, ukandamizaji na utumwa kuliko kitu chochote ambacho hakika kitakuwa kibaya zaidi. Hivyo basi, hao wataungana na kanisa na ufalme, na utajiri na tabaka la mabwana, katika jitihada ya pamoja ya kukandamiza na kuzuia mzozo huo usiozuilika—"Vita vya siku kuu ya Mungu Mwenyezi."

Hatimaye, pengine watu pekee wasiofuata mkondo huu, miongoni mwa wapenzi wa amani na dini ya kweli, watakuwa wale ambao Mfalme wa wafalme anapenda, kupitia Neno lake, kuwafunulia mipango yake (***Yohana 16:13***), na ambao wana imani kamili katika hekima na upendo wake, pamoja na nguvu zake za kufanya mambo yote yatimie kulingana na ahadi zake. Ni wale tu miongoni mwa watu wenye msimamo wa kihafidhina na wapendao utaratibu, wanaoona jukumu ambalo mapinduzi ya kijamii yajayo *yanapaswa* kucheza katika mpango wa Mungu, katika kuondoa mifumo iliyochakaa ambayo siku yake imepita, na katika kuutayarisha ulimwengu, kwa mchakato mkuu wa kusawazisha, kwa ajili ya utawala wa miaka elfu moja wa haki, ndio wataweza kuelewa hali halisi na kutenda ipasavyo. Lakini hawa wataeleweka vibaya,

[B263]

na juhudi zao za kuonyesha hali halisi ya jambo, na tiba halisi na pekee, huenda zikasumbuliwa na wale wasioona matokeo makuu, na ambao, kwa sababu hawataki kuwasilisha matakwa, mawazo na mipango yao, hawawezi kuona mipango ya Mungu. Wakati hatua za ukandamizaji, vizuizi na za kulazimisha zitakapoonekana kuwa za lazima, huenda hatua hizo zikajumuisha si tu mashirika ya wafanyakazi na machapisho yanayotetea haki na makosa yao, bali pia mengine yanayoonyesha mpango wa Mungu, na chanzo halisi na tiba pekee ya taabu kuu ya mataifa. Ndio, huenda wakati huo si miaka mingi mbeleni, ambapo hatua za ukandamizaji zinaweza kuchukuliwa dhidi ya kila juhudi ya watakatifu ya kueneza habari njema ya ufalme ujao, yote kwa kisingizio kwamba maslahi ya jumla na ustawi wa umma vinahitaji hatua kama hiyo.

Hivyo ndivyo utimizwe unabii wa ***Zaburi ya Pili***, na pengine mwishowe kwa uchungu mwingi kuliko unaoweza kufikirika sasa, ingawa tayari umetimizwa kwa sehemu juu ya Kichwa cha mwili. ***Matendo 4:25-29***

Uhitaji uleule wa kuweka kizuizi kwa uhuru katika masuala ya kisiasa na kijamii huenda utadhaniwa kutumika vivyo hivyo kwa uhuru wa kujieleza katika masuala ya kidini, ambao kwa kweli ndio msingi wa uhuru wote. Haingeshangaza ikiwa "serikali imara," yaani ufalme, siku moja ingechukua nafasi ya Jamhuri hii Kuu ya sasa; na inawezekana kabisa kwamba kiwango kimoja cha pamoja cha imani ya kidini kitachukuliwa kuwa ni muhimu na kitatangazwa, ambapo kuwafundisha nje yake kutachukuliwa na kuadhibiwa kama kosa la kisiasa. Udhuluma kama huo haungetoa tu, mwishowe au mavunoni ya enzi hii, mfano mwingine unaofanana na mavuno ya enzi ya Kiyahudi (***Matendo 4:10-13,23-30; 5:29-41; 11:19***), bali pia ingetoa maana pana na ya kina zaidi kwa maneno ya Mitume Paulo na Yohana (***2 Tim. 4:3***; ***Ufu. 13:17***),

na kwa mifano ya kawaida ya mwisho wa safari ya kidunia ya Kanisa la kweli, kama inavyoashiriwa katika kuondoka kwa ghafla kwa Eliya kwa kimbunga na kufungwa na kukatwa kichwa kwa Yohana Mbatizaji.

Masomo mawili tunaweza kuyapata kutokana na hili kwa faida, iwe maendeleo ya baadaye yatathibitisha kuwa tumeisoma ushuhuda wa unabii kwa usahihi au kinyume chake; na ni haya: Kwanza, tunapaswa kuwa tumejiandaa, tumevaa silaha na tumetawaliwa kikamilifu na ukweli usioshindika, ili mateso yatusukume tu kwenye shauku kubwa zaidi, na yasitupelekee kwa mshangao au hofu kupunguza kiwango chetu, wala kujisalimisha wakati wafalme wa dunia wanaposimama, na, pamoja na viongozi wa dini wa watu, wanakusanyika dhidi yetu, na dhidi ya kweli ambazo Mungu ametupa heshima ya kushuhudia, kama watumishi na wajumbe wake. (***1 Yohana 3:1***) Pili, tafakari kama hizi kuhusu siku zijazo, zikilinganishwa na fursa za sasa, zinapaswa kuchochea kila mtoto wa Mungu aliyejitolea kutumia kwa bidii fursa kuu za sasa za mavuno na fursa zilizopo, tukikumbuka kwamba "ayeavunaye hupokea mshahara," kama ilivyo kweli yule aliyepanda na kumwagilia, na kwamba sasa ni hasa wakati wa *kukusanya matunda* kwa ajili ya uzima wa milele. Utulivu mdogo wa wakati huu mwafaka, pamoja na uhuru na fursa zake kubwa zaidi kwa kila njia, umeandaliwa kimungu ili kuweka muhuri watumishi wa kweli wa Mungu pande za paji za nyuso zao (kimaakili, kwa kweli). ***Ufunuo 7:3***

> "Acha 'muda mfupi' kati yake
> Uonekane katika nuru yake ya dhahabu."

Bwana asema: "Fanyeni kazi wakati *ni* mchana; kwa maana usiku unakuja, ambapo hakuna mtu awezaye kufanya kazi." "Msifanyie kazi chakula kinachoharibika, bali chakula kinachodumu hata uzima wa milele."

Basi, katika wakati huu unaofaa, tunaona kwamba Eliya mtume alikuja, kama ilivyotabiriwa, kabla ya siku kuu na ya ajabu

[B265]

wa Bwana. Na tunasikia ushuhuda wake wa mwisho, kama ule wa Yohana, akisema, "Kuna mmoja katikati yenu ambaye hamjui"—ambaye ana upepeo mkononi mwake, naye atakusafisha kabisa sakafu yake ya kupuria: atakusanya ngano yake ghalani, na atachoma magugu [kama magugu—siyo kama watu] kwa moto usioweza kuzimwa katika wakati ule mkuu wa taabu—laana, ambayo ni lazima ije kuandaa njia ya Mfalme Mkuu wa wafalme. Yeye anapaswa kuongezeka, bali Eliya anapaswa kupungua na hatimaye kuzuiliwa kabisa. Sio tu kwamba tunasikia ushuhuda huu kutoka kwa wachache wa darasa la Eliya sasa, bali kila mmoja aliye wa darasa la Eliya hivi karibuni atapatikana akitangaza ujumbe huu na kujihusisha na kazi ya Eliya. Ni wale tu walio waaminifu namna hii ndio watakaokuwa wa Elia aliyetukuzwa, na kuruhusiwa kushiriki katika kazi ya urejesho wa vitu vyote ambayo, wakati wa Milenia, itakuwa mafanikio makubwa. Kuna umuhimu wa kina katika maana ya jina *Eliya*. Linamaanisha *Mungu* [Mwenyezi] *wa Yehova*. Hivyo basi ni jina linalofaa kwa Mpakwa wa Bwana, ambaye kazi yake kuu itakuwa ni kurejesha vitu vyote ambavyo Mungu ameviongea kwa kinywa cha manabii wake watakatifu wote tangu mwanzo wa ulimwengu.

Kuhitimisha mada hii, tunatambua kwa ufupi ukweli kwamba mwishoni mwa huduma ya Nabii Eliya alimwita Elisha, ambaye, baada ya kujitolea, aliacha yote na kumfuata Eliya, na akawa mrithi wake kama nabii wakati Eliya alipopokelewa mbinguni kwa dhoruba ya upepo—akipokea vazi lake la mamlaka na kiwango kikubwa cha roho na nguvu zake. (***1 Wafalme 19:16***) Na kwa kuwa Eliya aliwakilisha Mwili wa Kristo katika mwili—Kanisa linaloshinda, kundi, idadi—ina busara tu kwamba tufikie hitimisho kwamba Elisha pia aliwakilisha darasa; darasa ambalo litaingia katika huruma kuu na darasa la Eliya, na kufuata uongozi wa Bwana pamoja nalo; na bado darasa ambalo halitakuwa linatarajia kutukuzwa. Hawa watatenganishwa, kwa "dhoruba" ya shida, na darasa la Eliya, lakini hata hivyo watadumisha shauku na watapokea baraka. Baada ya Eliya kuondoka,

[B266]

Elisha akawa jasiri na mwenye nguvu, kiasi kwamba wanatheolojia wa wakati huo ("wana wa manabii") walisema, Roho ya Eliya iko juu ya Elisha sasa!

Maana ya jina *Elisha* ni *'mwokozi mwenye nguvu*', na kazi ya Elisha ilikuwa ya urejesho. Hii bila shaka inatabiri kazi ya darasa ambalo siku zijazo litakuwa wawakilishi hai miongoni mwa wanadamu katika kuendeleza kazi ya urejesho kwa nguvu ya Kanisa lililotukuzwa wakati huo. Miongoni mwa kazi zingine za ajabu, Elisha alitakasa maji, ili kuanzia hapo kutokuwepo tena na kifo au nchi kame; aliongeza mafuta ya mjane maskini ili kufuta deni lake; alimfufua mwana wa Mshunami; na kulipokuwa na njaa nchini, na mchuzi wa wanatheolojia ("wana wa manabii") ulipoonekana kuwa na sumu, hata hakuna aliyeweza kuula, Elisha aliutibu na kuufanya uwe salama kwa chakula. Alifanya mkate uliokuwa wa kutosha kwa wachache tu uwe wa kutosha kwa watu wengi. Alimponya Naamani ugonjwa wa ukoma. Pia alikuwa mjumbe wa Mungu katika kumtiisha Yehu, ambaye kwa mikono yake, kulingana na neno la Bwana kupitia Eliya, ukoo wa kifalme wa Ahabi, akiwemo Yezabeli, ulikatiliwa kabisa, pamoja na makuhani wake wote. ***2 Wafalme 2:19-22; 4:1-7,18-44; 5:1-10; 9:1-37; 10:28***

Si vigumu kuona katika kazi hizi za Elisha mfano unaofanana sana na kazi ya urejesho inayotarajiwa hivi karibuni, wakati maji ya kweli hayatakuwa tena na chumvi ya makosa, yakiponywa chanzo chake mwenyewe kwa ufahamu angavu zaidi wa Neno la Mungu; wakati maskini watakaposaidiwa kupata mafuta ya furaha kwa ajili ya roho ya huzuni; wakati wafu watakaporejeshwa; wakati katika njaa chakula (kweli) kitakapokuwa cha afya na kizito; na wakati mamlaka na mifumo inayo-wakilishwa na Ahabu na Yezabeli, na wote wanaoungana nao dhidi ya Bwana, watakapopinduliwa kabisa na kwa mwisho.

[B267]

MASOMO IX

MWANADAMU WA DHAMBI—MTU WA KIPINGA KRISTO

Mpinga Kristo Lazima Aendelezwe, Afunuliwe na Apigwe Kabla ya Siku ya Bwana—Mtazamo Tofauti Kuhusu Mada Hii Uchunguzwe—Ufafanuzi wa Kitabibu—Kuzaliwa kwa Mpinga Kristo—Ukuaji Wake wa Haraka—Picha ya Kihistoria na Maelezo ya Biblia Zinaendana—Ufalme Wake Ni Bandia—Kichwa Chake na Mdomo Wake Vya Kustaajabisha—Maneno Yake Makubwa ya Kujivunia ya Kulaani—Mafundisho Yake ya Kulaani—Kuchosha Kwake Watakatifu wa Aliye Juu—Ufalme Wake wa Miaka Elfu Moja—Mpinga Kristo Kupigwa kwa Upanga wa Roho—Mapambano Yake ya Mwisho na Mwisho Wake.

"Mtu yeyote asiwadanganye kwa njia yoyote; maana siku hiyo haitatoka, isipokuwa kwanza kuwe na uasi, na afunuliwe yule Mtu wa Kosa, Mwana wa Upotevu." ***2 Wathes. 2:3***

KWA KUZINGATIA maneno haya makali ya Mtume Paulo, yanayoonyesha kwamba mtu anayeitwa naye "Mtu wa Dhambi" lazima atangulie kuja kwa Siku ya Bwana, ambayo tumehakikisha tayari imeanza kupambazuka, ni muhimu tuchunguze, kuona kama mtu wa aina hiyo ameshajitokeza. Kwa maana ikiwa mtu mwenye tabia kama ile ambayo Paulo na mitume wengine wameielezea kwa uangalifu mkubwa bado hajaja, maneno yaliyo hapo juu yanapaswa kueleweka kama upingaji wa Paulo kwa ushahidi wote mwingine kuhusu uwepo wa Bwana na kuanzishwa kwa Ufalme wake *sasa*. Na upingaji huo lazima usimame kama hoja isiyoweza kupingwa hadi huyu Mtu wa Uasi atakapotambuliwa, akilingana katika kila undani na maelezo ya unabii.

Imetamkwa waziwazi, si tu kwamba Mtu huyu wa Uasi lazima aibuke kwanza, bali kwamba lazima akue na kustawi, kabla ya

[B268]

Siku ya Bwana inakuja. *Kabla* ya siku ya Kristo, ustawi na ushawishi wa nguvu hii utakuwa umefikia kilele chake na utakuwa unashuka; na ni kwa kung'aa kwa nuru ya *uwepo* wa Bwana katika kuja kwake kwa pili ndipo Mtu huyu wa Uasi atakavyoharibiwa kabisa. Hali hizi zilizotabiriwa ni lazima tuzingatie, ili kuona kama onyo hili kwa Kanisa katika siku za Paulo bado linafaa katika siku zetu. Sasa, baada ya karne kumi na nane, dai linafanywa tena kwamba siku ya Kristo imefika; na swali muhimu linajitokeza, Je, kuna chochote ambacho Paulo alisema katika kusahihisha kosa la Wathesalonike kinachopingana na dai hili sasa?

Kutokana na maagizo ya Mtume kwa Kanisa, ya kuwa macho kwa ajili ya kurudi kwa Bwana, wakizingatia neno la uhakika la unabii, na kutokana na umakini wake katika kuonyesha dalili za uwepo wa Kristo, asili ya kazi yake wakati huo, n.k., ni wazi kwamba alikuwa na wasiwasi sawa kuhusu Kanisa kuweza kutambua uwepo wa Bwana atakapokuja, kama vile wasidanganywe na kosa la kudhani kwamba ameshakuja kabla ya wakati wa kuja kwake. Kuangukia katika kosa la pili, katika sehemu za mwanzo za enzi hii, kulimweka wazi wale waliolishikilia kwa udanganyifu wa *kanuni* ya Mpinga Kristo ambayo ilikuwa tayari ikifanya kazi wakati huo; huku kushindwa kutambua Siku ya Bwana, na uwepo wake katika siku ambayo uwepo wake unatarajiwa, kunawaweka wale washindwa kumtambua waziwazi kwa udanganyifu unaoendelea na mafundisho ya uongo ya Mpinga Kristo, na kuwafanya vipofu kwa kweli kuu na haki maalum za siku hii. Hivyo basi, wasiwasi wa Mtume kwa Kanisa katika mwanzo na mwisho wa enzi, na onyo lake

—"Mtu yeyote asiwadanganye kwa njia yoyote ile." Hivyo pia kuna maelezo sahihi ya Mtu wa Dhambi, ili apate kutambuliwa katika wakati wake.

Wakati Wakristo katika mwisho huu wa enzi wana mwelekeo wa kusahau hata ahadi ya kurudi kwa Bwana, na, wanapowahi

[B269]

hukumbuka, lakini wakiifikiria tu kwa hofu na kutabiri mabaya, Kanisa la awali lilikuwa likiitarajia kwa hamu, na kwa matarajio ya furaha, kama utimilifu wa matumaini yake yote, thawabu ya uaminifu wake wote na mwisho wa huzuni zake zote. Kwa hivyo, waumini wa siku hiyo walikuwa tayari kusikiliza kwa makini mafundisho yoyote yaliyodai kwamba Siku ya Bwana ilikuwa karibu sana au ilikuwa imefika; na hivyo walikuwa hatarini kudanganywa katika suala hili isipokuwa wangekuwa wanafunzi wa makini wa mafundisho ya mitume kuhusu mada hiyo.

Kanisa la Tesalonika, likiwa limeathiriwa na mafundisho ya upotoshaji ya wengine, yaliyodai kwamba Bwana amekuja tena, na kwamba walikuwa wanaishi katika enzi yake, waziwazi walidhani kwamba wazo hilo lilingana na mafundisho ya Paulo katika barua yake ya kwanza kwao, ambapo alisema (***1 Wathes. 5:1-5***) kwamba Siku ya Bwana ingeibuka kimyakimya na bila kutambuliwa, kama mwivi wa usiku, na kwamba, ingawa wengine wangeikuta wakiwa hawatayari, watakatifu wangeishi katika nuru kuihusu. Alipogundua kosa kubwa walilokuwa wamefanya, la kudhani siku ya kuwepo kwa Bwana ilikuwa tayari imefika, Paulo aliwaandikia barua ya pili, ambayo wazo lake kuu lilikuwa ni kusahihisha kosa hili. Anasema: "Basi, ndugu zetu, tunawaomba, kwa habari ya kuja kwa Bwana wetu Yesu Kristo na mkusanyiko wetu kwake, msiweze kutikiswa mioyoni, wala kusumbuliwa; wala kwa roho, wala kwa neno, wala kwa barua inayodhaniwa kuwa ni yetu, kana kwamba Siku ya Bwana [*enestemi*] *imekaribia*. Mtu yeyote asiwadanganye kwa njia yoyote; kwa maana kule kupotoka [uzushi] *lazima kuje kwanza*, na yule Mtu wa Kosa, Mwana wa Maangamizi, Mpinga, atakayejipandisha juu ya kila kitu, akijiita mungu [mtawala mwenye nguvu] au anayepokelewa heshima—hadi atakapoketi katika Hekalu la Mungu, akijionyesha waziwazi kwamba yeye ni mungu. Je, hamkumbuki kwamba nilipokuwa bado nanyi niliwaambia hizi

[B270]

mambo? Na sasa mnafahamu kinachozuia, ili yeye [Kristo] afunuliwe kwa wakati wake uliokadiriwa. Lakini kutotii [kwa Kristo] tayari kuna kazi, ila kwa siri, hata yule anayekwamisha sasa atakapotolewa njia; na *ndipo* yule mkaidi atakayefunuliwa, ambaye Bwana atamwua kwa roho ya kinywa chake na kumwangamiza kwa mwangaza mkali wa *uwepo* wake [*parousia*]." Paulo aliweza kuandika kwa uhakika namna hii kuhusu maendeleo ya Mtu wa Dhambi kabla ya Siku ya Bwana, kwa sababu ya utafiti wake wa unabii wa Danieli, ambao Bwana wetu naye alirejelea (***Mathayo 24:15***); na pengine kwa sababu Paulo mwenyewe, katika "maono na ufunuo" wake, alionyeshwa uharibifu mkubwa ambao mhusika huyu angeusababisha katika Kanisa.

Ikumbukwe kwamba Paulo hakutumia hoja kama zile ambazo wengine leo wanapendelea kutumia dhidi ya madai kwamba siku ya Bwana imeanza. Hakuwaambia, Enyi Wathesalonike wapumbavu, je, hamjui kwamba Kristo atakapokuja macho yenu yamtazama, na masikio yenu ytasikia sauti kuu ya tarumbeta ya Mungu? na kwamba mtapata uthibitisho zaidi wa hilo katika mawe ya makaburi yanayoyumba na watakatifu wanaoinuka? Je, si dhahiri kwamba kama ukosoaji kama huo ungekuwa sahihi, Paulo angekuwa mwepesi kujitumia hoja rahisi na iliyoeleweka kwa urahisi kama hiyo? Na zaidi ya hayo, je, si ukweli kwamba hakuitumia hoja hii ni uthibitisho kwamba hoja kama hiyo haiko, na haiwezi kuwa, imejengwa juu ya ukweli?

Kutokana na ukweli kwamba Paulo, katika juhudi zake za dhati za kusahihisha kosa lao, alitoa pingamizi hili moja tu kwa dai lao, ni wazi kwamba alithibitisha kuwa mawazo yao ya jumla kuhusu Siku ya Bwana yalikuwa sahihi—kwamba inaweza kuanza wakati wengi wangekuwa hawayajui, na kwamba inaweza kuja bila dalili za dhahiri za kuashiria. Lakini msingi pekee wa pingamizi lake ulikuwa kwamba, lazima *kwanza* kutokee mageuko, na, kutokana na mageuko hayo, kuibuka kwa Mtu wa Dhambi—ambayo, iwe chochote ile

[B271]

(iwe ni mtu mmoja, au mfumo mkuu wa Mpinga Kristo ambao anauwakilisha), lazima aibuke, afanikiwe na aanze *kudorora—kabla* ya siku ya kuwepo kwa Bwana. Basi, kama pingamizi hili moja ambalo Paulo alitoa halipo tena kati ya njia—kama tunaweza kumwona waziwazi mtu ambaye kweli yupo ambaye historia yake inalingana kikamilifu na maelezo ya unabii ya Mwanadamu wa Dhambi, tangu mwanzo wa kuwepo kwake hadi wakati huu—basi pingamizi la Paulo, ambalo lilikuwa halina budi katika enzi zake, na lilikuwa la pekee kwake, si pingamizi halali tena dhidi ya dai la sasa kwamba tunaishi katika Siku ya Bwana, siku ya uwepo wa Bwana. Na, zaidi ya hayo, ikiwa Mtu wa Uasi anaweza kutambuliwa kwa urahisi, ikiwa kuinuka kwake, maendeleo yake na kudorora kwake vinaonekana wazi, basi ukweli huu unakuwa ushahidi mwingine wa kuthibitisha mafundisho ya sura zilizotangulia, ambazo zinaonyesha kwamba sasa tuko katika Siku ya Bwana.

Ufafanuzi Wake wa Kinabii

Mwanafunzi wa unabii atagundua kwamba Mtu wa Dhambi amebainishwa waziwazi katika maandiko matakatifu yote, si tu kwa kutoa maelezo dhahiri ya tabia yake, bali pia kwa kuonyesha nyakati na maeneo ya mwanzo wake, mafanikio na kudorora kwake.

Hali hii inaelezewa kwa nguvu sana hata katika majina yanayotumika kuiita na waandishi walioongozwa na Roho. Paulo anaiita "Yule Mwovu," "Mtu wa Dhambi," "Fumbo la Uovu," "Mpinga Kristo," na "Mwana wa Upotevu"; Nabii Danieli anaiita "Chukizo kinacholeta ukiwa" (***Dan. 11:31; 12:11***); na Bwana wetu anamrejelea mhusika huyo huyo kama "Chukizo cha Uporaji, kilichotamkwa na nabii Danieli" (***Mathayo 24:15***), na tena kama "Mnyama" (***Ufunuo 13:1-8***). Huyu mhusika yuleyule pia alionyeshwa kwa mfano na pembe ndogo, au nguvu, iliyotoka kwa mnyama wa kutisha ambaye Danieli aliiona katika maono yake ya unabii, ambayo ilikuwa na macho, na

[B272]

mdomo uliozungumza mambo makuu, na uliostawi na kufanya vita na watakatifu, na kuwashinda. (***Dan. 7:8,21***) Yohana pia alimwona na kuionya Kanisa dhidi ya mtu huyu, akisema, "Mlisikia kwamba Kinyume ya Kristo atakuja." Kisha anashauri jinsi ya kuepuka ushawishi wa Kinyume ya Kristo. (***1 Yohana 2:18-27***) Kitabu cha Ufunuo, pia, kwa kiasi kikubwa ni unabii wa kina wa kiishara kuhusu huyu huyu Kristo wa Uongo—ingawa hapa tutaangazia kwa juu juu tu, tukiacha uchunguzi wake wa kina kwa ajili ya toleo lijalo.

Majina haya mbalimbali na maelezo mafupi yanaashiria tabia ya msingi, ya hila, ya unafiki, ya udanganyifu, ya udhalimu na ukatili, iliyokua katikati ya Kanisa la Kikristo; mwanzoni ikijipenyeza polepole na kupanda taratibu, kisha kupanda kwa kasi katika mamlaka na ushawishi hadi kufikia kilele cha mamlaka, utajiri na utukufu wa kidunia—wakati huo huo ikitumia ushawishi wake kupinga ukweli, na kupinga watakatifu, na kwa ajili ya kujikuza mwenyewe, ikidai, hadi mwisho, utakatifu wa kipekee na mamlaka na nguvu kutoka kwa Mungu.

Katika sura hii tunakusudia kuonyesha kwamba Mtu huyu wa Dhambi ni mfumo, na si mtu mmoja, kama wengi wanavyoonekana kudhania; kwamba kama Kristo anajumuisha Bwana wa kweli na Kanisa la kweli, basi Mpinga Kristo ni mfumo bandia unaoundwa na bwana wa uongo na kanisa la upotovu, ambao kwa muda fulani unaruhusiwa kupotosha ukweli, kutenda udanganyifu na *kuiga* mamlaka na utawala wa baadaye wa Bwana wa kweli na Kanisa lake, na kulewesha mataifa kwa madai na dhana za uongo.

Tunatumai kuthibitisha, kwa kuridhisha kila msomaji mwenye dhamira njema, kwamba upotovu huu mkuu au kuacha kweli uliotajwa na Paulo umefika, na kwamba Mtu huyu wa Dhambi amejitokeza, ameketi "katika hekalu la Mungu" (la kweli, si la mfano), ametimiza unabii wote wa mitume na

[B273]

manabii kuhusu tabia yake, kazi yake, n.k., amefunuliwa, na sasa, tangu mwaka 1799 B.K., anakomazwa na roho ya kinywa cha Bwana (kweli), na *ataharibiwa kabisa* katika siku hii ya ghadhabu na ufunuo wa Bwana kwa moto mkali wa malipo, ambao tayari umeanza.

Bila nia yoyote ya kupuuza maoni ya wengine, bado tunaona ni muhimu kumwonyesha msomaji baadhi ya upuuzi unaohusiana na mtazamo wa kawaida kuhusu Mpinga Kristo, ili heshima na busara ya ukweli kuhusu mada hii zipimwe ipasavyo, kinyume na dai finyu kwamba yote ambayo Maandiko yanatabiri kuhusu mhusika huyu yatatimizwa na *mtu* mmoja halisi. Mtu huyu, inadaiwa, atawavutia watu wote duniani kiasi kwamba ndani ya miaka michache mfupi atajipatia heshima na *ibada* ya watu wote, ambao watadanganywa kwa urahisi kiasi cha kumdhania mtu huyu kuwa Mungu, na, katika hekalu la Kiyahudi lililojengwa upya, kumwabudu kama Yehova Mwenyezi. Haya yote yatafanywa kwa kasi ya umeme—miaka mitatu na nusu, wanasema, wakitafsiri vibaya muda huo wa kiishara, kama vile wanavyotafsiri vibaya "mwanadamu" huyo wa kiishara.

Hadithi za kubuni na mawazo ya ajabu zaidi ya utotoni hayalingani kabisa na mitazamo ya kupindukia ya baadhi ya watoto wapendwa wa Mungu wanaokwazwa na tafsiri *halisi* ya lugha ya Paulo, na hivyo kujipofusha wenyewe na wengine kuhusu kweli nyingi za thamani, ambazo, kwa sababu ya makosa katika mada hii, hawako tayari kuziona kwa mtazamo usio na upendeleo. Haijalishi tunavyoweza kuwahurumia, "imani yao ya kipofu" huleta tabasamu wanapoelezea kwa uzito alama mbalimbali za Ufunuo ambazo hawazielewi, wakizitumia kimwili kwa *mtu* wao *huyo wa ajabu*. Katika enzi hii ya mashaka zaidi ambayo dunia imewahi kujua, yeye, wanadai, katika kipindi kifupi cha miaka mitatu na nusu, atakuwa na ulimwengu wote miguuni pake, wakimwabudu kama Mungu, wakati Cesa, Aleksanda, Napoleon,

[B274]

Mahomet na wengine walisafiri katika bahari za damu na kutumia mara nyingi miaka mitatu na nusu, bila kufanikisha hata sehemu ya elfu ya kile kinachodaiwa kwa *mtu* huyu.

Na bado wale washindi walikuwa na faida zote za ujinga mkubwa na dhana za kishirikina kuwasaidia, ilhali leo tunaishi katika mazingira yasiyofaa kabisa kwa maendeleo ya udanganyifu na ulaghai wa aina hiyo: katika enzi ambapo kila kitu *kilichofichika* kinafunuliwa kama ambavyo haijawahi kutokea; katika enzi ambapo ulaghai wa aina inayodaiwa ni wa kipuuzi na wa kuchekesha mno kuweza kuzingatiwa. Hakika, mwelekeo wa siku zetu ni kuelekea upungufu wa heshima kwa watu, bila kujali jinsi walivyo wema, wenye vipaji na uwezo, au ni nyadhifa gani za kuaminika na mamlaka wanazoshikilia. Hili ni kweli kwa kiwango ambacho hakijawahi kutokea, kwamba kuna uwezekano mara elfu moja zaidi kwamba ulimwengu wote utakanusha kwamba kuna *Mungu yeyote*, kuliko kwamba watawahi kumwabudu mwanadamu mwenzao kama Mungu Mwenyezi.

Kikwazo kikubwa kwa wengi, katika kuzingatia mada hii, ni dhana finyu kwa ujumla inayoshikiliwa kuhusu maana ya neno *mungu*. Wanashindwa kutambua kwamba neno la Kigiriki *theos* (*mungu*) halirejelei daima kwa Yehova. Linamaanisha *mwenye nguvu*, mtawala, na hasa mtawala wa kidini au wa kikasisi. Katika Agano Jipya, *neno theos* hutumika mara chache sana isipokuwa kumrejelea Yehova, kwa sababu, katika mahubiri yao, mitume hawakuzungumzia sana wala mara nyingi kuhusu mifumo ya dini ya uongo, na hivyo hawakuwahi kuwataja mara nyingi watawala wao watakatifu au miungu yao; hata hivyo, katika maandiko yafuatayo neno *mungu* (*theos*) limetumika kumrejelea wengine tofauti na yule kiumbe mkuu mmoja, Yehova—yaani: ***Yohana 10:34,35***; ***Matendo 7:40,43; 17:23***; ***1 Wakorintho 8:5***.

Kutambua upana wa neno la Kigiriki *theos*, itaonekana mara moja kwamba kauli ya Mtume kuhusu An-tichrist—kwamba ataketi katika hekalu la Mungu, akijionyesha kuwa *yeye ni* mungu—haimaanishi kwa lazima kwamba Antikristo atajaribu kujitukuza juu ya Yehova, wala

[B275]

hata kwamba atajaribu kuchukua nafasi ya Yehova. Inaashiria tu kwamba mtu huyu atajidhihirisha kama kiongozi wa kidini, akidai na kutumia mamlaka juu ya viongozi wengine wote wa kidini, hata kufikia kiwango cha kujitukuza katika Kanisa, ambalo ni Hekalu la kweli la Mungu, na huko akidai na kutumia mamlaka ya ubwana kama kiongozi wake mkuu au aliyeidhinishwa. Popote katika Kigiriki neno *theos* linapotumika katika sentensi yoyote ambapo maana yake ingekuwa na utata, basi linaanzia na kiambishi-chito cha Kigiriki, ikiwa linamrejelea Yehova; kana kwamba kwa Kiingereza tungesema *the* God. Katika maandiko yaliyo hapo juu, yanayorejelea miungu *mingine*, na katika andiko hili (***2 Wathessalonike 2:4***), linalomrejelea Kristo wa Uongo, hakuna msisitizo kama huo.

Ikishadhihirika hili, kikwazo kikubwa huondolewa, na akili huandaliwa kutafuta mambo yaliyo sahihi kama matimizo ya unabii huu: si kwa ajili ya Mpinga Kristo anayedai kuwa Yehova na kudai kuabudiwa kama yeye, bali kwa ajili ya yule anayedai kuwa mwalimu mkuu, mkuu wa dini katika Kanisa; ambaye kwa hiyo hujaribu kunyakua mamlaka ya Kristo, Kichwa, Bwana na Mwalimu aliyeteuliwa na Mungu.

Cha kushangaza pia, wale wanaochukulia mtazamo huu halisi wa Mtu wa Dhambi kwa kawaida ni waumini wa kuja kwa Bwana kabla ya milenia, ambao wanamsubiri na kutarajia Bwana atakuja "*kila wakati sasa*." Kwa nini wote hawaoni maana ya Mtume, anapodai wazi kwamba Siku ya Bwana (Siku ya uwepo wake) haiwezi kuja na haipaswi kutarajiwa hadi baada ya Mtu wa Uasi kufunuliwa? Ilichukua zaidi ya miaka arobaini kujenga hekalu la kale la Kiyahudi, na bila shaka ingechukua angalau miaka kumi hadi ishirini kujenga, kwa utukufu zaidi kuliko lile la zamani, hekalu jipya Yerusalemu, ambapo wanatarajia Mtu wa Uasi halisi kuteuliwa na kuabudiwa kama Mungu. Kwa nini basi wale wanaoamini hivi wanatarajia Bwana

[B276]

kuja *wakati wowote sasa*? Mtazamo kama huo haupatani na akili pamoja na unabii wa Mtume. Ulinganifu unadai kwamba watoe msimamo wao wa kumtarajia Bwana wakati wowote, au waache matarajio yao ya Mtu wa Dhambi wa baadaye; kwa maana Siku ya uwepo wa Bwana haiwezi kuja hadi uasi (kupotoka) kutokee, na hadi Mtu wa Dhambi ajitengeneze na afunuliwe kutokana na uasi huo.

Lakini tunapopata mtazamo sahihi wa maneno ya Mtume, pamoja na mawazo sahihi ya *namna* ya kuja kwa Bwana, hatupati tofauti wala mwingano kama huo, bali mapatano na ufaafu unaoshawishi. Na mtazamo kama huo ndio tunaowasilisha sasa. Mhusika lazima athibitishe uhalali wake katika Maandiko.

Vyejulikano mbalimbali vinavyotumika kwa mfumo huu ni dhahiri vya kiishara. Hayarejelei kama majina kwa mtu mmoja, bali kama maelezo ya tabia kwa muungano potovu wa kidini na kiraia, uliokuwa ndani ya kanisa la Kikristo la jina tu, ambao, kwa upinzani wake mkali kwa Kristo, Kichwa, na Kanisa lake la kweli, mwili wake, unastahili kabisa jina *la Antikristo*. *Mfumo* kama huo ungeweza kutimiza unabii wote uliotolewa kuhusu Antikristo, au Mtu wa Dhambi, ingawa mtu binafsi hangeweza. Zaidi ya hayo, ni wazi kwamba mfumo huu wa Mpinga Kristo si mojawapo ya mifumo ya dini za kihaini, kama vile Uislamu au Ubrahmini; kwa maana Kanisa la Kikristo halijawahi kuwa chini ya udhibiti wa mfumo wowote kama huo, wala hakuna kati ya mifumo hii iliyoanzia katika Kanisa la Kikristo. Sasa hivi, na daima, vimekuwa huru kutoka kwa Kanisa la Kikristo.

Mfumo unaokidhi kikamilifu maelezo yaliyotolewa kwa ufunuo lazima uwe unaojiitangaza kuwa wa Kikristo, na lazima uwe na idadi kubwa ya wale wanaodai kuwa Wakristo. Na lazima uwe ule ulioanza kama mageuzi, au kuacha imani ya kweli ya Kikristo—mageuzi ambayo pia yalikuwa ya siri na ya kimyakimya, hadi mazingira yaliporuhusu kuibuka kwake

[B277]

ya mamlaka. Mwanzo wake wa siri ulikuwa katika siku za mitume—katika tamaa ya baadhi ya walimu kuwa wakubwa zaidi.

Hatuhitaji kutafuta kwa muda mrefu ili kupata mtu anayekidhi mahitaji yote kikamilifu; mtu ambaye rekodi yake, iliyoandikwa na wanahistoria wasio wa kidini pamoja na watumishi wake waliokosewa, tutaona inalingana kabisa na maelezo ya unabii ya Mpinga Kristo. Lakini tunaposema kwamba mfumo pekee ambao historia yake inalingana na unabii huu ni Upapa, mtu yeyote asituelewe vibaya kwamba tunamaanisha kila Mkatoliki ni mtu wa dhambi; wala kwamba makasisi, wala hata mapapa wa Kanisa la Roma, ni, au wamekuwa, Kristo wa Uongo. Hakuna *mtu* aliye "Kristo wa Uongo," "Mtu wa Dhambi," aliyeelezwa katika unabii. Mapapa, maaskofu na wengine ni sehemu tu au wanachama wa mfumo wa Mpinga Kristo, kama vile Makuhani Wafalme wote walivyo wanachama tu wa Kristo wa kweli, chini ya Yesu kichwa chao, na kwa namna ileile ambayo hawa katika hali yao ya sasa wako pamoja kama Eliya wa kimaana, ingawa hakuna hata mmoja wao aliye Eliya au Kristo aliyetabiriwa. Tambua, zaidi, kwamba Kanisa la Roma kama mfumo wa kidini tu si "*Mtu* wa Dhambi," na halijawahi kuwasilishwa kwa sura yoyote ya *mwanamume*. Kinyume chake, *mwanamke* ndiye alama inayotumika kila mara kwa kanisa lililojitenga na bwana na kichwa chake. Kanisa la kweli linaashiriwa na "bakhri mtakatifu," wakati kanisa la upotovu, ambalo limeanguka kutoka kwa utakatifu wa awali na uaminifu kwa Bwana, huitwa kiashiria "malaya." Kama vile Kanisa la kweli la "bakhri" linavyoendelea kuwa hivyo hadi mwisho wa enzi, wakati litakapounganishwa na Bwana wake na kupokea jina lake—Kristo—ndivyo kanisa la upotovu halikuwa Mpinga Kristo, au Mtu wa Dhambi, hadi lilipounganishwa na bwana na kichwa chake, papa, anayedai kuwa mwakilishi wa Kristo, na likawa *himaya* ya kidini, iliyopewa jina la uongo Ukristo—ambalo linamaanisha Ufalme wa Kristo.

Upapisti ndilo jina la ufalme huu wa uongo; na ulijengwa juu ya ukweli uliotumika vibaya—ukweli kwamba Kanisa ni

[B278
imeitwa kuwa wafalme na makuhani kwa Mungu na kutawala duniani. Lakini wakati wa kutawala haukuwa umefika bado: enzi ya Injili haikuteuliwa kwa kusudi hilo, bali kwa ajili ya uteuzi, ukuaji, nidhamu, unyenyekevu na dhabihu ya Kanisa, ikifuata nyayo za Bwana wake na kusubiri kwa subira na kuvumilia hadi wakati uliowekwa kwa ajili ya kuinuliwa kulikoahidiwa na utawala wa utukufu—enzi ya Miaka Elfu Moja.

Bwana alitabiri kwamba Ukristo wa jina tu ungeenea duniani kote, na kwamba, ukipata umaarufu, ungekubaliwa na wengi ambao wangefurahia umbo lake bila kuingia katika roho ya uanzishwaji wake. Aliwabashiri kwamba kadiri idadi ya watu wa aina hii wangejihusisha na Kanisa, roho ya kidunia, ambayo ni kinyume cha roho ya kujinyima na kujitoa kafara, ingeingia pamoja nao; kwamba ubinafsi na tamaa ya kuwa wakubwa na kutawala, vikiingia hivyo, visingesubiri muda mrefu kabla ya kupata fursa ya kujichukulia mamlaka; na kwamba hivyo Kanisa lingetafuta kulitegemeza ulimwengu kabla ya wakati—au, tuseme, kwamba kipengele cha kidunia ambacho kingeingia Kanisani kingefanya ushawishi wake uhisiwe, na *kwa jina* la Kanisa la kweli kingeshika mamlaka ya kiraia ya dunia ambayo Mungu alikuwa amewapa Mataifa, na ambayo haiwezi kupita kikamilifu mikononi mwa Kanisa la kweli hadi kufikia mwisho wa Nyakati za Mataifa, Mwaka wa 1914.

Na hivyo ndivyo ilivyotokea hasa: kanisa la jina tu lilianza kupotoka kadiri lilivyozidi kuongezeka kwa idadi chini ya mafundisho na mfano wa watu wenye tamaa kubwa ambao mawazo yao yalizidi kuwa na mwelekeo chanya zaidi kwa mamlaka na ushawishi wa kidunia vilivyokuja na wingi wa watu na utajiri. Hatimaye, roho ya Kanisa ikawa ya kidunia, na vitu vya dunia vikawa vinatamaniwa. Wazo la tamaa lilikuwa—"Ikiwa Milki Kuu ya Roma, kwa mamlaka na ushawishi wake wote,

[B279]

majeshi yake na utajiri wake, yalikuwa tu kwa ajili ya kuitegemeza Kanisa, basi ingekuwa heshima na fahari kiasi gani kuwa Mkristo! Kwa haraka sana basi mateso ya watu wa kigeni yangekoma! Wakati huo ingekuwa katika uwezo wetu sio tu kuwatisha, bali pia kuwalazimisha waungane na Kanisa na msalaba na jina la Kristo. Ni wazi kuwa si mpango wa Mungu kwamba Kanisa liwe chini ya dunia milele na kuliteswa nayo: maneno ya Mtume, 'Je! Hamjui kwamba watakatifu watawahukumu walimwengu?' pamoja na ahadi za Bwana wetu kwamba tutatawala naye, na unabii mwingi unaohusu utawala wa Kanisa, vinaonyesha waziwazi kuwa huo ndio mpango wa Mungu. Ni kweli, Mtume aliandika kwamba Bwana wetu atarudi kwanza na kuuinua Makanisa, na akahimiza kwamba tusubiri Bwana; lakini karne kadhaa sasa zimepita, na hatuoni dalili yoyote ya kuja kwa Bwana. Lazima tufahamu kwamba mitume walikuwa na makosa kwa kiasi fulani. Kwetu inaonekana wazi kwamba tunaweza na tunapaswa kutumia kila njia ili kushika serikali ya kiraia na kuushinda ulimwengu kwa ajili ya Bwana. Ni lazima pia, kwamba Kanisa liwe na kichwa—mmoja wa kumwakilisha Bwana asiye hapa na kuuwakilisha Ulimwengu mbele ya Kanisa—mmoja ambaye angepokea heshima ya ulimwengu, kutumia mamlaka ya Kristo, na kuutawala ulimwengu kwa fimbo ya chuma, kama Nabii Daudi alivyoitabiri." Hivyo taratibu kupitia mchakato wa polepole wa kufikiri uliodumu kwa karne nyingi, tumaini la kweli la Kanisa la kuinuliwa kutawala na kubariki ulimwengu—yaani, kurudi kwa Bwana mara ya pili—lilikosekana, na tumaini jipya likachukua nafasi yake: tumaini la mafanikio bila Bwana, chini ya uongozi wa mfululizo wa mapapa. Na hivyo, kwa njama, hila na kubadilishana fadhili na ulimwengu, tumaini la Kanisa likawa tumaini la uongo, mtego wa udanganyifu ambao kupitia kwake Shetani aliupeleka kutoka kwa uovu na kosa moja hadi jingine, katika mafundisho na matendo.

[B280]

Hatua ambayo mageuzi hayo ya uasi yalibadilika na kuwa "Mtu wa Dhambi" ilikuwa wakati cheo cha Kipapa kilijitukuza chini ya uongozi wa msururu wa mapapa uliopangwa, na kudai na kujaribu kutawala dunia kwa jina la, na kwa kujifanya kuwa, Ufalme wa Milenia wa Kristo. Ilikuwa dai la uongo na la ulaghai, bila kujali jinsi baadhi ya wafuasi wake walivyoliamini kikamilifu. Ulikuwa ufalme bandia na wa ulaghai, bila kujali jinsi baadhi ya waandaji na wafuasi wake walivyoweza kuwa waaminifu. Ulikuwa ni ufalme wa Mpinga Kristo, bila kujali jinsi walivyodai na kuamini kuwa ni utukufu na ufalme na mamlaka halisi ya Kristo duniani. Ni kosa kudhani kuwa kuwa mwaminifu daima kunamaanisha kuwa uko sahihi. Kila mfumo wa makosa bila shaka una waumini wengi waliokodolewa macho kwa dhamiri kama ulivyo na wanafiki, au hata zaidi. Uaminifu wa dhamiri ni uadilifu wa kimaadili, na hauitegemei maarifa. Wapagani, wakiwa wamepotoshwa, huabudu na kufanya dhabihu kwa sanamu kwa uaminifu wa dhamiri; Sauli, akiwa amepotoshwa, aliwasumbua watakatifu kwa uaminifu wa dhamiri; na vivyo hivyo, wakatoliki wengi, wakiwa wamepotoshwa, kwa uaminifu wa dhamiri waliikanyaga unabii, waliwasumbua watakatifu wa kweli na kuandaa mfumo mkuu wa Mpinga Kristo. Kwa mamia ya miaka, Upapisti haukudanganya tu wafalme wa dunia kuhusu nguvu zake na kudai mamlaka ya kimungu, na kuwatawala, bali hata ndani ya Kanisa, Hekalu la Mungu, ambapo Kristo pekee anapaswa kutambuliwa kama Kichwa na Mwalimu, umejikalia na kudai kuwa ndiye mwalimu na mtoaji sheria pekee; na hapa umewadanganya wote, isipokuwa wachache, kwa mafanikio yake ya ajabu na madai yake ya majivuno. "Ulimwengu wote ulishangaa"—walishangazwa, walidanganywa, walipotezwa —"ambao majina yao hayakuandikwa katika kitabu cha uzima cha Mwana-Kondoo," na wengi ambao majina yao yameandikwa kama watakatifu wa Mungu walifadhaika sana. Na udanganyifu huu una nguvu zaidi kwa sababu ya kuundwa kwa taratibu sana kwa mipango hii ya tamaa na utimizo wake kwa taratibu zaidi. Ilienea

[B281]

kwa karne nyingi, na, kama tamaa, ilikuwa tayari ikifanya kazi kwa siri katika siku za Paulo. Ilikuwa ni mchakato wa polepole kuongeza kosa juu ya kosa—kujaza matamko ya tamaa ya mtu mmoja kwa yale ya mwingine na mwingine zaidi mbele katika mtiririko wa wakati. Hivyo, kwa ujanja, Shetani alipanda na kumwagilia mbegu za makosa, na kuendeleza mfumo mkuu na wenye ushawishi mkubwa zaidi ambao ulimwengu umewahi kuujua—Mpinga Kristo.

Jina "Mpinga Kristo" lina maana mbili. Maana ya kwanza ni *dhidi* (yaani, kumpinga) Kristo: maana ya pili ni *badala* (yaani, mbadala bandia) wa Kristo. Kwa maana ya kwanza, usemi huu ni wa jumla, ambao ungehusika kwa adui yeyote anayempinga Kristo. Kwa maana hii, Sauli (baadaye aliyeitwa Paulo), na kila Myahudi, na kila Muislamu, na wafalme wote wa kipagani na watu wa Roma, walikuwa wapinga Kristo—wapinzani wa Kristo. (***Matendo 9:4***) Lakini si kwa maana hii ya neno kwamba Maandiko yanatumia jina *Antikristo*. Yanapita juu ya maadui wote wa aina hiyo, na kutumia neno *Antikristo* kwa maana iliyotolewa hapo juu, kama maana yake ya pili sasa, yaani—kama *kinyume*, kwa maana ya kumwakilisha vibaya, kumfanyia ujanja, *kuchukua nafasi ya* Kristo wa kweli. Hivyo Yohana anasema, "Mmesikia kwamba *yule* Mpinga Kristo anakuja. Na sasa hivi wapo antikristo wengi." (***1 Yohana 2:18,19***) [Kigiriki kinatofautisha kati *ya* Antikristo mkuu na wale wengine wengi wadogo.] Na maneno ya Yohana yaliyofuata yanaonyesha kwamba hakumaanishi wapinzani wote wa Kristo na Kanisa, bali kundi fulani ambalo, likidai bado kuwa ni la mwili wa Kristo, yaani Kanisa, lilikuwa limeacha misingi ya kweli, na kwa hivyo hawakuwa tu wanapotosha kweli, bali walikuwa, machoni pa ulimwengu, wakichukua nafasi na jina la Kanisa la kweli—hivyo basi kwa kweli walikuwa wanakwepa watakatifu wa kweli. Yohana anasema juu ya hawa, "Walitoka kwetu, lakini hawakuwa nasi:" hawatuwakilishi, ingawa wanaweza kujidanganya wenyewe na ulimwengu kuhusu mada hii. Katika barua hiyo hiyo Yohana anatangaza

[B282]

kwamba wale anaowataja kama antikristo wengi wana roho ya Antikristo.

Hivyo basi, hiki ndicho tunapaswa kutarajia, na ndicho tunakipata katika Upapisti: si upinzani kwa *jina* la Kristo, bali adui au mpinzani wa Kristo kwa kuwa linabeba jina lake kwa uongo, linaiga ufalme na mamlaka yake, na linawakilisha vibaya tabia, mipango na mafundisho yake mbele ya ulimwengu—adui na mpinzani mwenye madhara makubwa sana kwa kweli—mbaya zaidi kuliko adui anayezungumza waziwazi. Na hili ni kweli, tukumbuke, hata kama baadhi ya wale waliohusika na mfumo huo wamepotea kwa dhamiri njema—"wakidanganya na kudanganywa."

Kwa maelezo haya kuhusu utambulisho na sifa za Mwanadamu wa Dhambi, na ni lini, wapi, na katika mazingira gani, wa kumtafuta, tutaendelea na uchunguzi wa baadhi ya ushahidi wa kihistoria, unaothibitisha, tunaona bila shaka yoyote, kwamba kila utabiri kuhusu Mpinga Kristo umetimia katika mfumo wa Kipapa, kwa namna na kwa kiwango ambacho, ikizingatiwa mwanga wa siku hizi, wote lazima wakubali kwamba hakiwezi kujirudia tena. Nafasi inatulazimu hapa kujikita katika muhtasari tu wa wingi wa ushahidi wa kihistoria. Pia tumejikita tu kwa wanahistoria wanaotambulika kwa usahihi wao, na katika matukio mengi tumegeukia waandishi wa Kanisa Katoliki la Kirumi kwa ushahidi au maelezo yao.

Mazingira Yaliyomzalia Mtu wa Dhambi

UPOTEVU MKUBWA. Kwanza tunahoji, Je, historia inaandika utimilifu wa unabii wa Paulo wa upotevu mkubwa kutoka kwa urahisi na usafi wa awali wa mafundisho na maisha ya Kanisa la Kikristo, na wa kazi ya siri ya ushawishi wa uovu na wa tamaa ndani ya Kanisa, kabla ya kuibuka kwa Upapa, Mtu wa

[B283]

Dhambi—yaani, kabla ya kutambuliwa kwa papa kama kichwa cha Kanisa?

Ndio, wazi kabisa: Utetezi wa Kipapa haukuwepo kwa karne kadhaa baada ya Bwana na mitume kuanzisha Kanisa. Na kuhusu kipindi hicho cha katikati, tunasoma*:

"Kadiri kanisa lilivyokua kwa idadi na utajiri, majengo ghali yalijengwa kwa ajili ya ibada; ibada zikawa za kifahari zaidi; uchongaji na uchoraji vilitumika katika kazi ya kutoa msaada kwa ibada. Vibakio vya watakatifu na mashahidi vilithaminiwa kama mali takatifu; ibada za kidini ziliongezeka; na kanisa chini ya mfalme Wakristo [katika karne ya nne], likiwa na kundi lake la makasisi na sherehe zake za heshima, lilichukua sura nyingi za heshima na utukufu uliloonekana uliokuwa katika mfumo wa kihaini ambao lilikuwa limeubadilisha."

Mwingine anasema,+ "Wakati uleule na kuanzishwa [kwa Ukristo kama dini ya himaya katika karne ya nne] kulikuwa na maendeleo ya *rushwa kuu* na *ya jumla ambayo ilikuwa imeibuka karne mbili kabla*. Imani potofu na ujinga ziliwapa wanachama wa kanisa mamlaka ambayo waliitumia kwa ajili ya kujinufaisha wenyewe."

Rapin anagundua kwamba, "Katika karne ya tano Ukristo ulidunishwa na idadi kubwa ya uvumbuzi wa kibinadamu; urahisi wa utawala na nidhamu yake ulipunguzwa hadi kuwa mfumo wa mamlaka ya klerikali; na ibada yake ilichafuliwa na sherehe zilizokopwa kutoka kwa washenzi."

Mosheim, katika "*Historia ya Ukristo*" yake, anaelezea hatua kwa hatua jinsi Kanisa lilivyotengenea kutoka kwa urahisi na usafi wake wa awali, hadi kufikia hali yake ya kushuka sana iliyofikia kilele katika kuibuka kwa "Mtu wa Dhambi." Haionekani kama alimtambua Kristo wa Uongo, lakini kwa ustadi mkubwa ameelezea kazi za "Fumbo la

---

*Historia ya Ulimwengu ya Fisher, ukurasa wa 193.

+Historia ya Ulimwengu ya White, ukurasa 156.

[B284]

Uasi," katika Kanisa, hadi mwanzo wa karne ya nne—wakati kazi yake ilikatizwa ghafla na kifo. Kutoka kwa kazi yake bora na ndefu, nafasi yetu hapa haituruhusu kunukuu, lakini tunapendekeza kazi hiyo nzima kama yenye kufundisha sana kuhusiana na mada hii.

Tunamnukuu, kutoka kwa kitabu cha Lord's "*Old Roman World*," muhtasari mfupi na uliobainika wa historia ya Kanisa katika karne nne za kwanza, unaoonyesha waziwazi na kwa ufupi kudorora kwake taratibu, na kudorora kwake kwa kasi baada ya kizuizi kilichorejelewa na Mtume kuondolewa. Anasema:

Katika Karne ya Kwanza, wachache tu wenye hekima au wa heshima waliitwa. Hakuna majina makubwa yaliyotufikia; hakuna wanafalsafa, wala wanasiasa, wala watu wa heshima, wala majenerali, wala magavana, wala majaji, wala mahakimu. Katika karne ya kwanza Wakristo hawakuwa na umuhimu wa kutosha ili kushtakiwa kwa wingi na serikali. Hawakuwa hata wamevuta hisia za umma. Hakuna aliyeandika dhidi yao, hata wanafalsafa wa Kigiriki. Hatuisomi kuhusu maandamano au kuomba radhi kutoka kwa Wakristo wenyewe. Hawakuwa na watu wakuu katika safu zao, iwe kwa elimu, vipaji, utajiri, au hadhi ya kijamii. Hakuna kitu katika historia kisicho na tija zaidi kuliko matukio ya Kanisa katika karne ya kwanza, linapokuja suala la majina makubwa. Hata hivyo, katika karne hii waongofu waliongezeka katika kila mji, na hadithi zinaashiria ufishwaji wa wale waliokuwa mashuhuri, wakiwemo karibu mitume wote.

Katika Karne ya Pili hakuna majina makubwa zaidi kuliko Polycarp, Ignatius, Justin Martyr, Clement, Melito na Apollonius, mashemasi watulivu au wamartiri jasiri, ambao waliwahutubia makundi yao katika vyumba vya juu, na ambao hawakushikilia cheo chochote cha kidunia, wakijulikana tu kwa utakatifu au urahisi wa tabia zao, na wakitajwa tu kwa mateso na imani yao. Tunasoma kuhusu wateule, ambao baadhi yao waliandika risala na utetezi wenye thamani; lakini miongoni mwao hatupati watu wa hadhi. Ilikuwa aibu kuwa Mkristo machoni pa watu wa mitindo au wenye mamlaka. Maandiko ya awali ya Kikristo yanalenga hasa utetezi, na tabia yake ya kimafundisho ni rahisi na ya vitendo. Kulikuwa na mizozo kanisani, maisha ya kiroho yenye shauku, shughuli nyingi, wema mkuu, lakini hakukuwa na migogoro ya dhahiri,

[B285]

Hakuna historia ya kidunia. Bado hawakuishambulia serikali au taasisi kuu za kijamii za himaya. Ilikuwa ni kundi dogo la watu wacha Mungu na wasio na lawama, ambao hawakutamani *kuongoza jamii*. Lakini walikuwa wamevutia usikivu wa serikali na walikuwa na umuhimu wa kutosha kuudhiwa. Walionekana kama wenye msimamo mkali waliokuwa wakitafuta kuharibu heshima kwa taasisi zilizokuwepo.

[Iliyoandaliwa kwa Nguvu]

"Katika karne hii utawala wa Kanisa *uliandaliwa kimyakimya*. Kulikuwa na ushirika ulioandaliwa miongoni mwa washiriki; maaskofu walikuwa wamepata ushawishi, si katika jamii, bali miongoni mwa Wakristo; dayosisi na parokia zilianzishwa; kulikuwa na utofauti kati ya maaskofu wa mijini na wa vijijini; wajumbe wa makanisa walikusanyika kujadili masuala ya imani au kukandamiza uzushi uliokuwa unaibuka; mfumo wa dayosisi uliendelezwa, na mkusanyiko wa madaraka ya kanisa ulianza; wadiakoni walianza kuhesabiwa miongoni mwa makasisi wakuu; silaha za kufungiwa kanisani zilitengenezwa; juhudi za kimisionari ziliendelezwa; sikukuu za kanisa zilianzishwa; Ugnostiki ulikubaliwa na watu wengi wenye akili za juu; shule za katekesi zilifundisha imani kwa mfumo; fomu za ubatizo na sakramenti zikawa za umuhimu mkubwa; na umonaki ukapata umaarufu. Hivyo basi, Kanisa lilikuwa *likiweka msingi wa utawala na nguvu yake ya baadaye*.

Karne ya Tatu ilishuhudia Kanisa likiwa na nguvu zaidi kama taasisi. Sinodi za kawaida zilikuwa zikikutana katika miji mikuu ya himaya; mfumo wa metropolia ulikuwa umekomaa; kanuni za Kanisa zilikuwa zimeorodheshwa kikamilifu; shule kubwa za teolojia zilivutia akili zinazotafakari; mafundisho yalip*angiliwa kimfumo* [yaani, yalifafanuliwa, yakawekewa mipaka, na kuundwa kuwa imani na maungamo ya imani]. Ukristo ulikuwa umeenea sana kiasi kwamba ilibidi au uonewe au utangazwe halali; maaskofu wakubwa waliiongoza kanisa lililokuwa linakua; madaktari wakubwa [wa teolojia] walitafakari juu ya maswali [falsafa na sayansi zinazodaiwa kuwa za uongo] yaliyokuwa yametatiza shule za Kigiriki; majengo ya makanisa yalipanuliwa, na karamu zilianzishwa kwa heshima ya watakatifu waliouawa kwa ajili ya imani. Kanisa lilikuwa linakwenda mbele kwa kasi kuelekea nafasi iliyovuta hisia za ulimwengu.

[B286]

Haikuwa hadi Karne ya Nne—wakati mateso ya kifalme yalipokoma; wakati [Mfalme wa Roma] Konstantino alipobadilika; *wakati Kanisa lilipoungana na Serikali*; wakati imani ya awali ilipoharibika yenyewe; wakati dhana za kishirikina na falsafa batili zilipoingia miongoni mwa waumini; wakati mashemasi walipokuwa watumishi wa korti; wakati makanisa yalipokuwa matajiri na ya kifahari; wakati sinodi zilipoingiliwa na siasa; wakati watawa walipoweka kanuni ya uongo ya wema; wakati siasa na mafundisho makuu ya imani vilivyosonga pamoja, na mfalme waliitekeleza maamuzi ya mabaraza ya [kanisa]—ndipo *watu wa hadhi* waliingia Kanisani. Wakati Ukristo ulipokuwa dini ya ikulu na ya tabaka za kifahari, ulitumika kuunga mkono maovu yale yale ambayo hapo awali ulikuwa ukiyapinga. Kanisa halikujazwa tu na makosa ya falsafa ya Kiyahudi, bali pia lilipokea sherehe nyingi za ibada za mashariki, ambazo zilikuwa za kina na za kifahari. Makanisa yaligeuka, katika karne ya nne, kuwa ya kuvutia kama vile mahekalu ya zamani ya uabudu sanamu. Sikukuu zilikuwa nyingi na za kuvutia. Watu walizishikilia kwa sababu zilileta msisimko na mapumziko kutoka kwa kazi. Heshima kwa mashahidi ilikuza utoaji wa sanamu—chanzo cha baadaye cha uabudu wa sanamu miongoni mwa watu. Ukristo ulipambwa kwa sherehe za kifahari. Heshima kwa watakatifu ilikaribia kuwa zao kuwa miungu, na dhana za kishirikina zilimuinua mama wa Bwana wetu hadi kuwa chombo cha ibada kamili. Meza za Misa zikawa madhabahu makuu yanayofanana na dhabihu za Kiyahudi, na masalia ya watakatifu wakashtiri yalilindwa kama vito vya kitakatifu. Maisha ya kimonaki pia yalikuza mfumo mkubwa wa toba na mila za kufidia dhambi. Jeshi la watawa lilijitenga katika maeneo ya giza na yaliyojitenga, na kujitoa kwa nyimbo za kihisia, kufunga na kujisadaka. Walikuwa kundi la watu la kusikitisha na wenye msimamo mkali, wakiwa wamepuuza malengo ya vitendo ya maisha.

Wakleriki, wenye tamaa na wapenda dunia, walitafuta cheo na umaarufu. Hata walikusanyika katika mahakama za wakuu na kutamani heshima za kidunia. Hawakuendelea kuungwa mkono na michango ya hiari ya waumini, bali na mapato yaliyotolewa na serikali, au mali iliyorithiwa kutoka kwenye mahekalu ya zamani [ya kipagani]. Mirathi mikubwa ilitolewa kwa

[B287]

Kanisa lilikuwa la matajiri, na makasisi ndio waliokuwa wakilitawala. Wasiama hivi viligeuka kuwa vyanzo vya utajiri usioisha. Kadiri utajiri ulivyozidi na kuaminiwa kwa makasisi, walipoteza hisia kwa mahitaji ya watu—hawakuendelea kuungwa mkono nao. Walikuwa wavivu, wenye kiburi na waliojitegemea. Watu walifungiwa nje ya utawala wa Kanisa. Askofu alikuwa mtu mashuhuri aliyedhibiti na kuwachagua makasisi wake. *Kanisa lilikuwa na muungano na Serikali*, na mafundisho ya kidini yalilazimishwa kwa upanga wa hakimu.

"Uraia wa Kishangaza Uliwekwa, wenye Ngazi
Mbalimbali, ambao Ulifikia Kilele
katika Askofu wa Roma

Mfalme aliamua masuala ya imani, na makasisi waliachiliwa na mizigo ya serikali. Kulikuwa na wingi wa watu waliojitokeza kwa nafasi za upadri wakati makasisi walipokuwa na nguvu nyingi na kuwa matajiri sana; na watu walipandishwa vyeo vya juu vya kikanisa [diocesi], si kwa sababu ya uchaji wao au vipaji, bali kwa ushawishi wao kwa watu wenye mamlaka. *Dhamira ya Kanisa ilipotea katika muungano unaodhalilisha na Serikali*. Ukristo ulikuwa onyesho la heshima, utamaduni wa ibada, tawi la Serikali, falsafa ya upuuzi, dhana za kishirikina, na kanuni.

Hivyo basi, kuanguka kuu kutoka kwa imani, kulikotabiriwa na Mtume Paulo, ni ukweli uliothibitishwa wa historia. Wahistoria wote huushuhudia, hata wale wanaoidhinisha kuchukua madaraka na kuwasifu wahusika wakuu katika mpango huo. Tunasikitika kwamba nafasi yetu inatuzuia kunukuu maneno yote makali zaidi. Upotovu huo, uliochukua karne nyingi, ulikuwa wa taratibu kiasi kwamba haukuonekana sana na wale waliouishi wakati huo kuliko sisi tunaouona kwa ujumla; na ulidanganya zaidi kwa sababu kila hatua ya uanzishaji, na kila maendeleo kuelekea ushawishi na mamlaka katika Kanisa na duniani, yalichukuliwa *kwa jina la Kristo*, na kwa madai ya kumtukuza yeye na kutimiza mipango yake iliyorekodiwa katika Maandiko. Hivyo ndivyo Mpinga Kristo mkuu alivyoendelezwa— hatari zaidi, zaidi

[B288]

mpinzani mwerevu na mkaidi zaidi wa Ukristo wa kweli, na mnyanyasaji katili zaidi wa watakatifu wa kweli.

Kizuizi Kimeondolewa

Mtume Paulo alitabiri kwamba kanuni hii ya uovu ingefanya kazi kwa siri kwa muda, wakati kitu fulani kinachopingana nacho kikiwa kinasimama njiani, hadi kikwazo hicho kiondolewe, na iweze kusonga kwa uhuru, na kuendelea kwa kasi hadi kufikia maendeleo ya Mpinga Kristo. Anasema, "Yule tu anayekwamisha sasa ataendelea kukwamisha, hadi atakapotolewa njiani." (***2 Wathesalonike 2:7***) Historia ina nini cha kuonyesha katika utimilifu wa unabii huu? Inaonyesha kwamba kile kilichozuia maendeleo ya haraka ya Mpinga Kristo kilikuwa ni ukweli kwamba nafasi iliyotamaniwa ilikuwa tayari imejazwa na mwingine. Milki ya Roma haikushinda tu dunia na kuipa siasa na sheria, bali, ikitambua kuwa dhana za kishirikina za kidini ndizo minyororo imara zaidi ya kuwabana na kuwadhibiti watu, ilikuwa imechukua mpango ulioanzia Babeli, wakati wa utukufu wake kama mtawala wa dunia. Mpango huo ulikuwa kwamba mfalme aheshimiwe kama kiongozi na mtawala katika masuala ya kidini na pia ya kiraia. Ili kuunga mkono hili, ilidaiwa kwamba mfalme alikuwa nusu-mungu, kwa namna fulani alitokana na miungu yao ya kipagani. Kwa hivyo, aliteswa na sanamu zake zilisujudiwa; na kwa hivyo alipewa che*o cha Pontifex* Maximus—yaani, Kuhani Mkuu au Mtawala Mkuu wa Dini. Na hili ndilo jina hasa lililodaiwa na kupewa mapadri wakuu au mapapa wa cheo cha Kanisa la Roma tangu huyu Kristo wa Uongo alipopata "mamlaka na kiti na mamlaka kuu" ya mtawala wa zamani wa Roma. ***Ufunuo 13:2***

Lakini Roma na Babeli za kipagani za kale zilikuwa na mfupa mtupu tu wa mamlaka ya ukuhani ikilinganishwa na mfumo tata na uliopangiliwa kwa ustadi wa mafundisho na matendo wa Roma ya Kipapa, mrithi aliyeshinda wa mpango wao, ambaye sasa, baada ya karne za ujanja na ustadi, mamlaka yake yameimarishwa kiasi kwamba hata leo, mamlaka yake inapokuwa

[B289]

kwa dhahiri imevunjika na imepoteza mamlaka ya kiraia, inatawala dunia na kudhibiti falme kwa siri, kwa fumbo, kwa undani zaidi kuliko wafalme wa Kirumi walivyowahi kutawala wafalme waliowatii.

Kwa sifa zao, iandikwe kwamba hakuna hata mmoja wa mfalme wa Kirumi, kama Pontifex Maximus au Kiongozi Mkuu wa Dini, aliyewahi kutumia udhalimu kama baadhi ya warithi wao waliokuja baadaye kwenye kiti cha Kipapa. Kuhusu hoja hii Gibbon anasema:* "Inapaswa kukubaliwa kwamba idadi ya Waprotestanti waliouawa katika mkoa mmoja na enzi moja ya utawala, *ilizidi sana* ile ya watakatifu wa kwanza wa karne tatu na ya [milki yote] ya Roma." Kulingana na desturi ya enzi zao walipendelea miungu maarufu zaidi, lakini popote majeshi yao yalipokwenda, miungu na ibada ya watu waliotawaliwa kwa ujumla iliheshimiwa. Hili lilionyeshwa nchini Palestina, ambapo, ingawa ilikuwa chini ya utawala wa Warumi, uhuru wa kidini na uhuru wa dhamiri kwa ujumla viliheshimiwa na *Pontifex Maximus* wa kifalme, ambaye kama kiongozi wa dini, hivyo alionyesha huruma yake kwa watu, na mapatano yake na miungu yote maarufu.

Hivyo basi, tunaona kwamba kilichozuia maendeleo ya mwanzo ya Mpinga Kristo ilikuwa ni ukweli kwamba kiti kilichotamaniwa cha ubabe wa kiroho kilijazwa na wawakilishi wa himaya yenye nguvu zaidi ambayo dunia ilikuwa imewahi kujua; na kwamba kwa yeyote kujaribu kuonyesha wazi tamaa ya cheo katika mwelekeo huu kungewaweka katika ghadhabu ya mabwana wa dunia. Hivyo basi, tamaa hii ya uovu mwanzoni ilifanya kazi kwa siri, ikikanusha nia yoyote ya kupata mamlaka au utawala, hadi fursa nzuri ilipotokea—baada ya Kanisa la jina tu kuwa kubwa na lenye ushawishi na nguvu ya kifalme ilipovunjika kwa sababu ya mizozo ya kisiasa na kuanza kupoteza nguvu.

Nguvu ya Roma ilikuwa ikipungua kwa kasi, na nguvu yake

---

*Juz. II, ukurasa wa 85.

[B290]

na umoja viligawanywa miongoni mwa wagombea sita wa heshima za kifalme, wakati Konstantino alipokuwa mfalme. Na kwamba, angalau kwa sehemu, alikumbatia Ukristo ili kuimarisha na kuunganisha himaya yake, ni dhana inayokubalika. Kuhusu suala hili historia inasema:

"Iwapo Konstantino aliikumbatia [Ukristo] kwa kuamini ukweli wake, au kwa maslahi ya kisiasa, ni suala la mjadala. Hakika ni kwamba dini hii, ingawa ilipokea kutoka kwa mamlaka ya Kirumi tusi kimya tu, au mateso ya moja kwa moja, ilikuwa imeenea miongoni mwa watu, kiasi kwamba Konstantino alijitia nguvu katika upendo wa wanajeshi kwa kuikumbatia....Ambishi za kidunia ndizo ziliongoza hatua aliyochukua mfalme kujitangaza kuwa Mkristo, na siyo roho ya Kristo, aliyesema, Ufalme wangu si wa ulimwengu huu. Konstantino aliifanya kuwa dini ya himaya, na kuanzia wakati huo tunaona ushawishi wake ukichafuka na mambo ya kidunia....Hakuna askofu maalum aliyechukuliwa kuwa kiongozi wa Kanisa zima, bali mfalme ndiye aliyekuwa hivyo kivitendo. Katika jukumu hili aliitisha *Mtaguso wa Nicaea*, akiwa amechukua upande wa Athanasius dhidi ya Arius katika mzozo wao. *Mtaguso ulikubaliana na mfalme*."*

"Ingawa kulikuwa na faida zozote zilizoweza kupatikana kutokana na kugeuzwa dini kwa mtu wa kifalme, yeye alitambulika kwa mvuto wa cheo chake cha kifalme, kuliko kwa ubora wa hekima au wema, miongoni mwa maelfu ya watawala wake ambao walikuwa wameikumbatia mafundisho ya Ukristo....Mwaka uleule wa utawala wake alipoitisha Mtaguso wa Nicaea ulichafuka na kifo cha mwanawe mkubwa. Shukrani za Kanisa zimeinua fadhila na kusamehe mapungufu ya mfadhili mkarimu aliyekalia Ukristo kwenye kiti cha enzi cha ulimwengu wa Kirumi."+

Hivyo basi, wakati wa utawala wa Konstantino, upinzani wa himaya kwa Ukristo uliibuka kuwa upendeleo, na Kuhani Mkuu wa Kifalme akawa mlinzi wa Kanisa la Kristo *lililodaiwa kuwa* la kweli lakini kwa kweli lililotenda uasi; na, akilichukua kwa

---

*Willard's Universal History, ukurasa wa 163.

+Gibbon, Juz. II, ukurasa 269.

[B291]

Kwa upande mwingine, alimsaidia kufikia cheo cha umaarufu na utukufu ambacho kilimwezesha baadaye, kadiri mamlaka ya kifalme ilivyozidi kudhoofika, kuweka wawakilishi wake mwenyewe kwenye kiti cha enzi cha dini duniani kama Mtawala Mkuu wa *Dini—Pontifex Maximus*.

Lakini ni kosa kudhani, kama wengi wanavyofanya, kwamba Kanisa wakati huu lilikuwa kanisa safi (bakhri), lililoinuliwa ghafla katika hadhi na mamlaka ambayo ikawa mtego wake. Kinakinzana kabisa na hili ndilo ukweli. Kama ilivyoelezwa tayari, kumetokea upotovu mkubwa, kutoka kwa utakatifu, urahisi na uhuru wa awali hadi kwenye makundi yenye tamaa na yaliyofungwa na imani, ambayo makosa na sherehe zake, zilizofanana na zile za falsafa za kipagani, zikipambwa kwa baadhi ya kweli na kulazimishwa na kufungwa kwa mafundisho ya mateso ya milele, ziliivuta kundi kubwa la watu kanisani, ambalo idadi na ushawishi wake vilikuwa *vya thamani* kwa Konstantino na vilithaminiwa na kutumiwa ipasavyo. Hakuna mtu wa kidunia kama huyo aliyewahi kufikiria kwa umakini kuhusu kuunga mkono sababu ya "kundi dogo" la wanyenyekevu, wenye mfano wa Kristo—Kanisa lililojitolea kweli, ambalo majina yake yameandikwa mbinguni. Umaarufu kwa wanajeshi wake, uliotajwa na wanahistoria, ni tofauti sana na umaarufu kwa wanajeshi halisi wa msalaba.

Kama uthibitisho wa hili, hebu tukaribishe nukuu kutoka kwa historia, kuhusu hali ya jamii ya kidini chini ya Diocletian, mtangulizi wa Konstantino, ambaye, kuelekea mwisho wa utawala wake, alipodhani kwamba Wakristo walijaribu kumuua, aliwachukia na kuwatesa kwa kuamuru uharibifu wa Biblia, kuwafukuza maaskofu, na hatimaye kwa kutoa amri ya kifo kwa wale waliopinga sheria hizi. Gibbon* anasema kuhusu enzi hii:

"Diocletian na wenzake mara nyingi waligawa nyadhifa muhimu zaidi kwa wale watu waliokiri kuchukia ibada ya miungu, lakini walioonyesha uwezo unaofaa kwa ajili ya utumishi wa serikali. Mabishopi walishikilia

---

*Juz. II, ukurasa wa 53 na 57.

[B292]

cheo cha heshima katika majimbo yao, na walitendewa kwa heshima na staha, sio tu na watu, bali hata na mahakimu wenyewe. Takriban katika kila mji, makanisa ya kale yalishindwa kutoshea idadi inayoongezeka ya wongofu; na mahali pake majengo ya kifahari na makubwa zaidi yalijengwa kwa ajili ya ibada ya umma ya waumini. Uharibifu wa maadili na kanuni, ulioombolewa kwa nguvu na Eusebius, unaweza kuchukuliwa si tu kama matokeo bali pia kama uthibitisho wa uhuru ambao Wakristo walifurahia na kuutumia vibaya wakati wa utawala wa Diocletian. Ustawi ulikuwa umeilegeza misuli ya nidhamu. Udanganyifu, wivu na uovu vilitawala katika kila mkusanyiko. Wabadilishaji walitamani cheo cha ushemasi, ambacho kila siku kilikuwa kitu kinachostahili zaidi tamaa zao. Wamashemasi, waliokuwa wakishindana wao kwa wao kwa ajili ya cheo cha juu kanisani, kwa matendo yao walionekana kudai mamlaka ya kidunia na ya udhalimu kanisani; na *imani* hai iliyokuwa bado ikiwatofautisha Wakristo na Wapagani ilionekana kwa kiasi kidogo sana katika maisha yao kuliko katika maandishi yao ya mabishano.

Hadithi ya Paulo wa Samosata, ambaye alishikilia kiti kikuu cha Antiokia wakati Mashariki ilikuwa mikononi mwa Odenatus na Zenobia, inaweza kutumika kuonyesha hali na tabia za nyakati hizo. [A.D. 270] Paulo aliona huduma ya kanisa kama taaluma yenye faida kubwa. Mamlaka yake ya kidini ilikuwa ya ununuzi na tamaa: alinyanyasa michango mara kwa mara kutoka kwa waumini matajiri zaidi, na akageuza sehemu kubwa ya mapato ya umma kwa matumizi yake binafsi. [Inadaiwa na wakosoaji, anasema Gibbon, kwamba Paulo alishikilia wadhifa wa Imperial *Ducenarius*, au procurator, akiwa na mshahara wa kila mwaka wa *Sestertia* mia mbili —

[$77,000.] Kwa kiburi na anasa yake, dini ya Kikristo ilifanywa kuwa ya kuchukiza machoni pa Wapagani. Chumba chake cha baraza, na kiti chake cha enzi, utukufu aliouonyesha hadharani, umati wa waombaji waliotafuta usikivu wake, wingi wa barua na maombi aliyoyadikteta majibu yake, na pilikapilika zisizoisha za kazi alizokuwa amezama, yalikuwa mazingira yaliyoendana zaidi na cheo cha hakimu wa kiraia kuliko unyenyekevu wa askofu wa awali. Alipohutubia watu wake kutoka

[B293]

mahubiri, Paulo alitumia mtindo wa kifumbo na ishara za maigizo za msomi wa Asia, huku kanisa kuu likiwa linanguruma kwa shangwe za kupita kiasi katika kusifu usemi wake wa kimungu. Kwa wale waliopinga mamlaka yake, au wakakataa kumwonea, askofu wa Antiokia alikuwa mwenye kiburi, mkali na asiyerehemu, lakini alilegeza nidhamu na kutawanya hazina za kanisa kwa makasisi wake wategemezi."

Hivyo basi, wakati wa utawala wa Konstantino, kizuizi chote hatimaye kiliondolewa, na, kama tutakavyoona, uanzishwaji wa Upapa —kanisa la jina tu chini ya uongozi wa askofu wa Roma kama papa— lilianzishwa kwa haraka.

Maendeleo ya Haraka ya Mpinga Kristo

Maendeleo ya haraka ya Utetezi wa Kipapa baada ya Konstantino kupanda madarakani ni sifa ya ajabu sana katika historia yake. "Mfalme wa ulimwengu huu" alitimiza ahadi yake ya kutoa mamlaka na utawala kama zawadi kwa kumwabudu na kumtii. (***Mathayo 4:8,9***) Kupitia Amri ya Milan, Konstantino alitoa usalama wa kisheria kwa mali za Kanisa, na Wakristo walirejesha ardhi zilizokuwa zimechukuliwa hapo awali. Amri ya pili, mwaka 321 B.K., iliruhusu uhuru wa kuiachia Kanisa mali, huku Konstantine mwenyewe akitoa mfano wa ukarimu na kuwamiminia wachungaji Wakristo utajiri bila kipimo. Mfano huu wa Kaisari ulifuatiwa na maelfu ya watawala wake, ambao sadaka zao wakati wa uhai na mirathi yao wakati wa kifo vilijaza hazina ya kanisa. White anasema:*

Kanisa la Roma lilianza mapema kudai mamlaka juu ya mengine [juu ya makanisa ya miji na nchi nyingine] kutokana na idadi na utajiri wa wale walioungana nalo, na pia kutokana na nafasi yake katika mji mkuu. Hali nyingi zilikusanyika kuongeza ushawishi wa askofu wake, ingawa utekelezaji wake wa mamlaka kwa nguvu na tamaa yake ya cheo vilipingwa vikali kwa muda. Uhamisho wa kiti cha mamlaka [na Konstantino,

---

*White's Universal History, ukurasa wa 155.

[B294]

kutoka Roma hadi Constantinople, A.D. 334] iliongeza nguvu ya kanisa la magharibi kwa kumpa askofu cheo kikuu cha mamlaka. Hapa inapaswa kuongezwa idhini iliyotolewa na Gratian na Valentinian kwa desturi ya rufaa kwa Roma, na hija za mara kwa mara kwenye makaburi ya Mt. Petro na Mt. Paulo na mashahidi wengine.

Baada ya kifo cha Konstantino, hatima mbalimbali za Milki ya Roma zilionekana kushirikiana kwa ajili ya maendeleo ya kanisa la mpinga-imani na ukuaji wa Mpinga Kristo; kwani muungano chini ya kiongozi mmoja au papa, aliyeheshimiwa kama mwakilishi au mrithi wa Kristo, bado haukutimia. Mabaisari waliomrithi Konstantino, hadi wakati wa Theodosius, waliendelea kujiona kama vichwa vya Kanisa, ambapo mamlaka ya kimungu ilikuwa imejikita. Ingawa hakuna hata mmoja kati ya maaskofu mia nane wa himaya aliyekuwa tayari *kudai kutambuliwa* kama kichwa, au papa, kadhaa walikuwa na macho yao kwenye tuzo hiyo, na wafalme walionyeshwa upungufu wa madai yao ya cheo *cha Pontifex Maximus*, katika hoja kwamba kwa kuwa waliabudu watakatifu waliofariki, walipaswa kutoa heshima kama hiyo kwa wawakilishi wao walio hai—yaani maaskofu. Hata hivyo, mfalme katika amri zao walirejelea mara kwa mara ufalme kama *mpangilio wa kimungu* na wao wenyewe kama watu wa kimungu.*

Mamlaka na uongozi wa askofu wa Roma viliongezeka kwa kasi: ndani ya miaka hamsini tangu Wakristo waanze kutambuliwa kisheria, utajiri na hadhi yake, kama askofu wa mji mkuu na mji mkuu wa dunia, vilikuwa vikubwa sana. Ammianus, mwanahistoria wa zama zake, akielezea utajiri na maonyesho yake, anasema, "Alizidi wafalme kwa anasa na utukufu, alisafiri katika magari ya kifahari zaidi, alivaa mavazi bora zaidi, na alijulikana kwa anasa na kiburi chake." Uhamisho wa makao makuu ya himaya kwenda Constantinople, kufichuliwa kwa jiji la Roma kwa mashambulizi ya wahamaji kutoka kaskazini, kuendelea

---

*Tazama Gibbon, Juz. II, ukurasa wa 108.

[B295]

mabadiliko ya mara kwa mara ya majenerali na magavana katika himaya iliyokuwa ikisambaratika kwa kasi, yalimfanya askofu wa kanisa la Roma kuwa afisa wa kudumu na aliyeheshimika zaidi huko; na hadhi yake iliyokuwa ikiongezeka taratibu iliongezwa zaidi na uhamisho wa anasa za washindani wa korti ya kifalme kwenda Constantinople, pamoja na heshima iliyohusishwa na jina lenyewe la Roma, miongoni mwa watu wote duniani.

Kama mfano wa hili, tunabaini kwamba mwaka wa 455 B.K., jiji la Roma lilivamiwa na kuporwa na Wavandali, na kila mahali kulikuwa na taabu na uharibifu, Leo, askofu wa Roma, alitumia fursa hiyo kuweka msisitizo kwa wote, Wabarbari na Warumi, juu ya dai lake la mamlaka ya kiroho. Kwa wabari wa kijahili na wenye dhana za kishirikina, ambao tayari walikuwa wamevutiwa sana na yale waliyoyaona ya utukufu na utajiri wa Roma, Leo, akiwa amevaa mavazi yake ya kipapa, alitangaza kwa sauti: "Jihadharini! Mimi ni mrithi wa Mt. Petro, ambaye Mungu amempa funguo za ufalme wa mbinguni na ambaye kanisa lake milango ya kuzimu haitaweza kulishinda; mimi ni mwakilishi hai wa nguvu ya kimungu duniani; mimi ni Kaisari, Kaisari Mkristo, anayetawala kwa upendo, ambaye Wakristo wote wanamwapa uaminifu; Nashikilia mikononi mwangu laana za kuzimu na baraka za mbinguni; Nawaweka huru wote wasujudi kutoka kwa uaminifu kwa wafalme; Ninapa na kuondoa, kwa haki ya kimungu, viti vyote vya enzi na falme za Ukristo. Jihadhari msitukane urithi niliopewa na mfalme wenu asiyeonekana; ndiyo, ninyenyekeeni kuniabudu na kuomba ghadhabu ya Mungu iiepushwe."

Heshima kwa mahali na jina hilo ilitumika kikamilifu na askofu wa Roma, ambaye punde si punde alidai kuwa na hadhi ya juu kuliko maaskofu wengine wote, magavana na watawala. Hivi karibuni alidai si tu mamlaka ya kidini ya ulimwengu, bali pia mamlaka ya kiraia: kwamba haki ya kutawaza na kumuondoa madarakani, kumtunga na kumshusha cheo mtawala yeyote wa Milki ya kale ya Roma ilikuwa haki na urithi wa Kanisa la Roma, ambalo, ilidaiwa, Mungu alikuwa amelikabidhi hivyo

pamoja na utawala wa dunia. Madai haya yalitolewa mara kwa mara, na kukanushwa tena na tena na maaskofu wapinzani, kiasi kwamba kutaja mwaka kamili kama tarehe ya mwanzo wake kungekuwa vigumu. Kwa upande wake, Upapa unadai kwamba ulianzishwa katika siku za mitume, na kwamba Petro alikuwa papa wa kwanza; lakini hili si tu halina ushahidi, bali linapingana kabisa na historia yote, ambayo inaonyesha kwamba ingawa *uovu wa tamaa ya madaraka* ulifanya kazi kwa siri kwa muda mrefu, ulizuilika kutoendeleza kuwa Mpinga Kristo, na kutofanya madai wazi kama hayo, hadi Milki ya Roma ilipoanza kuvunjika.

Kuanzia hapa tunaishughulikia Mpinga Kristo, ambaye *ukuaji wake* wa taratibu na *upangaji wake* kutoka kwa tamaa ya cheo iliyofanyia kazi kwa siri ni utangulizi unaofaa kwa tabia ya kutisha iliyoonyeshwa baada ya mamlaka yaliyotamaniwa kupatikana—kuanzia Mwaka 539 A.D. hadi 1799 A.D., miaka 1260. Katika kipindi hiki, miaka mia tatu ya kwanza inaashiria kuibuka kwa mamlaka hii ya kidunia; miaka mitatu ya mwisho inaashiria kupungua kwake chini ya ushawishi wa Mageuzi na ustaarabu; na kipindi cha kati cha karne saba kinajumuisha wakati wa utukufu wa Upapa na "zama za giza" za dunia, zilizojaa udanganyifu na ulaghai kwa jina la Kristo na dini ya kweli.

Mwandishi Mkatoliki wa Kirumi anathibitisha kikamilifu matokeo yetu kuhusu mada hii, na tunawasilisha maneno yake bila kujali tafsiri yake, kama ushahidi wa kuthibitisha. Akitoa, kwa shauku kubwa, maelezo ya kuinuliwa kwa Upapaji katika mamlaka ya kidunia, akiuelezea kama mmea wenye asili ya kimungu, na hivyo basi wenye ukuaji wa haraka na kuinuliwa juu sana duniani, anasema:

"Kuibuka kwa mamlaka ya kidunia ya Mapapa kunaonyesha akilini mojawapo ya matukio ya ajabu zaidi ambayo historia ya ubinadamu inatoa kwa ajili ya mshangao na msisimko wetu. Kupitia muunganiko wa kipekee wa mazingira yanayofanana, mamlaka mpya na utawala mpya ulikua, kimyakimya

[B297]

na kwa uthabiti, juu ya magofu ya Ufalme huo wa Kirumi ambao ulikuwa umeeneza utawala wake, au kujifanya kuheshimiwa na, karibu mataifa, watu na makabila yote yaliyokuwa katika enzi za nguvu na utukufu wake; na ile nguvu mpya, yenye asili ya chini, ilichipua mizizi ya kina zaidi, na punde si punde ikatumia mamlaka pana zaidi, kuliko ufalme ambao magofu yake makubwa iliona yakivunjika vipande vipande na kuvunjika kuwa vumbi. Katika Roma yenyewe, mamlaka ya mrithi wa Petro yalikua sambamba na, na chini ya kivuli cha ulinzi cha mamlaka ya mfalme; na ushawishi uliokuwa ukiongezeka wa mapapa ulikuwa kwamba utukufu wa Pontifi Mkuu ulikuwa karibu kupunguza mng'ao wa cheo cha kifalme.

Uhamisho wa Konstantino wa makao makuu ya himaya kutoka Magharibi kwenda Mashariki, kutoka kando ya mito ya kihistoria ya Tiberi hadi pwani nzuri ya Bosphorus, uliweka msingi mpana *wa utawala ambao kwa kweli ulianza kutokana na mabadiliko hayo makubwa*. Kivitendo, karibu tangu siku hiyo, Roma, ambayo ilikuwa imeshuhudia kuzaliwa, ujana, utukufu, na kudorora kwa ukoo wenye nguvu ambao kwao jina lake lilikuwa limebebwa na tai zake hadi maeneo ya mbali zaidi ya dunia iliyojulikana wakati huo, iliachwa taratibu na warithi wa sifa yake; na watu wake, waliotelekezwa na mfalme, na kuwa windo rahisi kwa uharibifu wa wababe ambao hawakuwa na tena ujasiri wa kuwakabili, walimwona katika askofu wa Roma mlinzi wao, mkinga wao, baba yao. Mwaka baada ya mwaka mamlaka ya kidunia ya mapapa iliendelea kuumbika na kuwa imara kwa nguvu, bila ghasia, bila umwagaji damu, bila udanganyifu, kwa nguvu ya mazingira yaliyotawala, yaliyoumbwa, kana kwamba kwa macho, na mkono wa Mungu."

Wakati Wakatoliki wa Kirumi hivyo wanapofafanua kuibuka kwa Upapa juu ya magofu ya Roma ya Kipagani kama ushindi wa Ukristo, wale wanaofahamu roho ya kweli ya Ukristo wanatafuta bure kuona dalili yoyote ya roho hiyo katika ufisadi wa Kanisa na muungano wake usio takatifu na ulimwengu. Wala Mkristo wa kweli hawezi kuona katika fursa zinazotolewa na ujinga, dhana za kishirikina, majanga, na

[B298]

hali mbalimbali za nyakati ambazo Kanisa la Roma lilitumia fursa yake, ushahidi wowote wa uingiliaji wa kimungu kwa upande wake. Wala bado hawawezi kugundua, katika kuinuliwa kwa Kanisa la Roma hadi mamlaka na utukufu wa kidunia, uthibitisho wowote wa ahadi ya Bwana kwa Kanisa la kweli, ya kuliinua *kwa wakati* unaofaa—baada ya Mpinga Kristo kuja na kuondoka; kwani kuinuliwa kwa Kanisa la kweli si kwa ajili ya kiti cha enzi kilichochafuliwa na damu na uhalifu, kama vile kiti cha enzi cha Upapa kilivyokuwa tangu mwanzo wake: wala Kristo wa kweli hatahitaji kamwe kuwaomba wafalme wa duniani kuanzisha au kutetea mamlaka yake. Alama zinazotofautisha ufalme bandia na ufalme halisi wa Kristo ni rahisi kutambuliwa na wale wanaofahamu, kupitia Maandiko, Kristo halisi na mwili wake, Kanisa la kweli, kanuni ambazo ufalme wake unapaswa kuanzishwa, na kusudi ambalo umeanzishwa.

Lakini mtu asidhani kwamba Kanisa la kweli la Kristo, hata katika nyakati hizo za maovu, lilizimwa au kupotea. "Bwana anawajua waliyo wake" katika kila enzi na chini ya kila hali. Kama ngano waliruhusiwa kukua katikati ya shamba lililotapakaa magugu; kama dhahabu walikuwa katika tanuru, wakijaribiwa na kusafishwa na "kuandaliwa kwa urithi wa watakatifu katika nuru." Ni kweli, mwenendo wa umati, waliotaja wao kuwa Wakristo, unachukua nafasi kubwa zaidi katika kurasa za historia; lakini bila shaka, wachache waaminifu kupitia mateso yote, na katikati ya hila zote za Udanganyifu wa Dhambi, waliishi kwa kuustahili wito wao mtakatifu, wakapumzishwa na kuandikishwa na Mungu kama warithi wa taji lisilokwangua, lililowekwa mbinguni kwa ajili yao.

Hivyo, waziwazi, katika kurasa za historia, ukweli unaonyeshwa kwamba Mtu huyu wa Dhambi, Mpinga Kristo, alizaliwa Roma; na, ingawa mwanzoni alipingwa, polepole alijipandisha hadi madarakani; au, kama ilivyosemwa katika unabii wa Danieli, kama "papa mdogo," uliotokea kutoka kichwani mwa yule mnyama mzee wa Kirumi,

[B299]

ile "mnyama mkubwa na wa kutisha," ambayo Daniel hakuweza kupata jina lake, ambayo ilikuwa na nguvu kubwa ya kuumiza na kuharibu. Na, tunapoendelea, tutagundua kwamba historia ya Antikristo inalingana kabisa, si tu na unabii wa Daniel, bali pia na unabii zote zilizorekodiwa kumhusu.

Tabia ya Mpinga Kristo katika Historia

Baada ya kumtambua Kristo wa Uongo, sasa tunaendelea kulinganisha tabia ya Upapa na unabii ulioandikwa unaoelezea tabia na matendo ya Kristo wa Uongo au Mwanadamu wa Dhambi.

Wengine wanaweza kuuliza iwapo ni sahihi kupuuza mfalme wa Roma (waliodai kuwa watawala wakuu wa dini), bila kuitaja mfumo wao kama Kristo wa Uongo, na badala yake kutumia jina hilo kikamilifu kwa mfumo uliopangwa wa Kipapa. Tunajibu, Hii ni sahihi kabisa; na tunamrejelea msomaji tena kwa ufafanuzi wa Kristo wa Uongo uliotolewa tayari, kama unavyotumika katika Maandiko, yaani, *katika nafasi ya, badala ya*, yaani, kuwa milki ya kiroho: lazima idai kutawala falme za dunia kwa mamlaka hii ya kiroho; hivyo basi lazima isiwe tu mpinzani bali pia ni bandia, ikijifanya na kudanganya kuwa ni ufalme wa Kristo, na ikitumia kile ambacho kwa wakati wake unaofaa kwa Mungu kitakuwa mamlaka ya Kristo wa kweli, kanisa lililotukuzwa na lililokamilika chini ya Kichwa na Bwana pekee wa *kweli—Pontifex Maximus* wa kweli.

Sio tu kwamba Upapazi unadai kuwa ni ufalme uliotukuzwa wa Kristo ulioahidiwa na Bwana, mitume na manabii, bali pia unautumia wenyewe na viongozi wake wanaofuatana (mapapa, ambao, inadai, huchukua nafasi ya Kristo, kama Pontifi, Kiongozi Mkuu au Mfalme wa ufalme huu) mistari yote ya manabii inayoelezea utukufu wa Milenia wa Kristo. Na, "wakidanganya [wengine] na kudanganywa" wenyewe (kwa nadharia zao za uongo, zilizokua polepole kutokana na tamaa ya dhambi ya kutaka kuwa wakubwa, kwa karne nyingi), mapapa wamepanga hatua kwa hatua vyeo vya wote wanaohusika katika ngazi za madaraka,

[B300]

mavazi yao ya kifahari, sherehe zao za kuvutia, makanisa yao makuu yenye ibada za heshima na za kutisha, kwa kiwango kinacholingana iwezekanavyo na madai yao

—mazingira ya kifahari, mavazi na sherehe vinavyolingana, kadiri wanavyoweza kuvilinganisha, na utukufu na ukuu ulioonyeshwa na manabii.

Kwa mfano, ***Zaburi 2:12*** inasema, "Busu Mwana, enyi mfalme wa dunia, asije akakasirika, nanyi mkaharibika njiani, hasira yake itakapowaka kidogo tu." Hii si amri ya kubusu kihalisi, bali ni ya kujisalimisha kwa hiari na kwa furaha kwa Bwana wetu, na inahusu saa ya sasa, ambapo, kama maandalizi ya ufalme mkuu na wa kweli wa Milenia wa Kristo wa kweli, wafalme au wakubwa wa dunia, kisiasa, kijamii, kifedha na kidini, wanajaribiwa kwa utayari au kutotaka kwao kunyenyekea kwa kanuni za haki zinazotarajiwa kuanza kutumika sasa. Wale wanaopinga haki wanapinga fimbo ya kifalme ya Mfalme huyu wa utukufu, na wote wa namna hiyo wataangushwa katika wakati ule mkuu wa taabu utakaoanzisha utawala wa Miaka Elfu wa Mfalme mpya: wote wasiotaka atawale watauawa. (***Luka 19:27***) "Adiwani zake wataonja vumbi"—watashindwa.

Akitumia nabii hii vibaya kwa ufalme wake bandia, kichwa mwakilishi wa Dajjal, papa, katika nyakati za utajiri wake mkubwa alisababisha wafalme na maliki wamwinamie, kama wamwinamie Kristo, na kubusu kidole chake kikubwa cha mguu—akitumia kitendo hicho kama utimilifu wa nabii hii.

Madai kama haya kwa kawaida hupuuzwa na wanafunzi na waandishi wa unabii, wakati wao wakitafuta na kuzingatia hasa maovu ya kimaadili; lakini hapa wanakosea sana, kwa maana uhalifu umekuwa mwingi katika kila enzi, na usingehitaji maelezo maalum ya kinabii kama yale yanayotolewa kuhusu Mpinga Kristo. Ingeweza kuthibitishwa kwamba wale waliohusika na mfumo wa Kipapa wamekuwa mifano bora ya maadili, haingekuwa tofauti na tabia

[B301]

aliyebainishwa katika Maandiko kama Mpinga Kristo mkuu—kigezo ambacho kimejichukulia majina, haki, mamlaka na heshima zinazomilikiwa na Aliyepakwa wa Bwana. Kama bandia, pia imepotosha mpango wa Mungu kuhusu uteuzi wa "kundi dogo," yaani Kanisa, katika wakati huu; na imefutilia mbali kabisa tumaini halisi la Kanisa, na utoaji wa Bwana kwa ajili ya baraka ya ulimwengu wakati wa utawala wa Milenia wa Kristo—jambo ambalo linaonyeshwa kuwa limetimizwa katika utawala wake mwenyewe.

Madhara mabaya ya upotovu na uwakilishi potofu wa mpango wa Mungu hayawezi kukadiriwa kwa urahisi. Yame kuwa chanzo cha moja kwa moja ambacho kilitokana nacho mafundisho yote ya rushwa ambayo, moja baada ya jingine, yaliingizwa ili kuunga mkono madai na kuongeza hadhi ya Mpinga Kristo. Na ingawa Mageuzi, karne tatu zilizopita, yalileta enzi ya kusoma Biblia na uhuru wa fikra, na yalisababisha kukataliwa kwa maovu na makosa mengi, bado uigaji huo ulikuwa katika kiwango cha kina sana, ulikuwa kamili katika sehemu zake zote na mipangilio yake, na ulikuwa umedanganya ulimwengu wote kiasi kwamba, hata baada ya Luther na wengine wengi kutambua Upapa kama matokeo ya uasi mkuu—Mpinga Kristo wa unabii

—wao, ingawa walikishutumu kama mfumo, walishikilia kwa nguvu nadharia ya uongo iliyosababisha makosa yake ya kipekee ya mafundisho na matendo. Hadi leo, walio wengi sana wa Waprotestanti wa madhehebu yote wanaunga mkono nadharia ya Kristo Mpinga Kristo, kwamba Ufalme wa Kristo *umeanzishwa*. Wengine wamejaribu kufanya kama ilivyofanya Upapisti—kuunda kanisa lao chini ya mtu mmoja kama kiongozi wake—huku wengine wakichukua nafasi ya kiongozi huyu kwa baraza au sinodi; lakini wote wako chini ya udanganyifu uliowekwa na tafsiri za uongo na za kupotosha za mafundisho ya Maandiko zilizozinduliwa na Kristo wa Uongo—kwamba sasa, na si wakati ujao, ndio *utawala wa Ufalme wa Kristo*; na, kwa kupinga enzi ijayo, kama anavyofanya Kristo wa Uongo, wao, kama mfumo huo, hawajali maendeleo kamili ya utakatifu

miongoni mwa waumini na badala yake wana shauku zaidi kwa utimilifu wa sasa wa kazi ya enzi ijayo (kuongoka kwa ulimwengu)—hadi kwamba mara nyingi wako tayari kupotosha mpango na Neno la Mungu, na kubuni nadharia za kuogofya na kulisukuma ulimwengu katika uthibitisho wa utauwa; na pia wako tayari kutumia mbinu za kutiliwa shaka na za kidunia ili kuongeza mvuto wao, na kufanya mifumo yao mbalimbali iwe ya kuvutia zaidi kwa *wasioongoka*, ambao wao, kama Kristo wa Uongo, wako tayari kuwahesabu kwa ajili ya kiburi na kuonekana wazuri.

Watu wa aina hiyo hupata ugumu kuona kwamba Upapa ni Mpinga Kristo. Wangejua vipi, wakati imani bado haijaachiliwa kutoka kwa sumu, na akili bado imepofushwa sana na kiini cha kosa la Mpinga Kristo. Ukuu, utukufu na umuhimu wa Ufalme wa Miaka Elfu wa Kristo na kazi yake ya kubariki familia zote za dunia lazima uonekane, kabla ya ukuu wa uigaji wa Dajjal kuweza kuthaminiwa, au uharibifu wake kwa ukweli na ushawishi wake wa kuangamiza na kuchafua katika kanisa au hekalu la jina la Mungu kuweza kutathminiwa ipasavyo.

Hakuna anayepaswa kushangaa ukamilifu wa bandia huyu, tunapofikiria kuwa ni *kazi ya Shetani*, na imetengenezwa kulingana na mifano na maonyesho ya utukufu ujao yaliyotolewa katika Maandiko. Akiona kwamba wakati wa uteuzi wa Kanisa umefika, na kwamba kweli zilizopandwa na Bwana na mitume zilikuwa zimepata mafanikio makubwa dhidi ya dini zote za kipagani, zikitafuta wanyenyekevu popote zilipokwenda, adui mkuu alitafuta kuharibu usafi wa Kanisa na kuelekeza katika njia nyingine na za uongo kile ambacho hakuweza kukizuia. Hivyo basi, ushindi wa Dhambi Mkuu, pamoja na nguvu zake za sasa, kwa kweli umekuwa mafanikio ya Shetani. Lakini hapa tunaona hekima ya Mungu; kwani ingawa mafanikio ya Dhambi Mkuu yalionekana kutabiri kushindwa kwa mpango wa Mungu, kwa kweli, ingawa bila kukusudia,

KANISA LA MUNGU, KIPADRE
KIFALME

AINA HALISI	**UKWELI** WAKATI WA MILENIUMU	GHALATI
Hariuni—na warithi wake—Kuhani Mkuu au Kuhani Mkubwa, kichwa na mwakilishi na msemaji.	Kristo Yesu, Bwana wetu, Kichwa chetu na mwakilishi wetu; Kuhani Mkuu wa utume wetu.	Papa, kwa upande wao, makuhani wakuu wa daraja la Kipapa; bwana wake, kichwa na msemaji wake.
Makuhani Wadogo, wakiwa wanapata hadhi yao rasmi na haki na fursa za huduma kupitia Haruni, ambaye mwili wake waliuwakilisha, walikuwa mfano wa Kanisa la Kristo.	Kanisa lililotukuzwa, Mwili wa Kristo, washiriki wa utukufu wake, utukufu wake, na ofisi yake ya uongozi: ambao ofisi zao zitatofautiana, kama nyota inavyotofautiana na nyota katika utukufu.	Kanisa la Roma linajumuisha maaskofu na maafisa wakuu, ambao hushiriki heshima za daraja la kichungaji, ingawa wanatofautiana kwa viwango vya heshima—kardinali, maaskofu, n.k.

Chini ya Hierarkia kuna wasaidizi, kama ifuatavyo:

AINA HALISI	**UKWELI** WAKATI WA MILIENIUMU	GHALATI
Walevi, ambao walifanya huduma zinazohusiana na Hema la Kawaida—kufundisha, n.k., n.k. Daraja la chini la makuhani ambao hawakuruhusiwa kuingia katika Patakatifu Pa Mtakatifu Zaidi (kawaida ya asili ya kiroho), wala kutazama ndani yake.	Awamu ya kidunia ya Ufalme wa Mungu; kupitia kwake Kanisa lililotukuzwa litakuwa na mawasiliano ya moja kwa moja zaidi na ulimwengu, katika kufundisha, kutawala, n.k., na ambaye pia atakuwa na ushirika wa karibu zaidi na Kanisa la kiroho katika utukufu.	Makadinali wa Kipapa, si sehemu wala wanachama wa kanisa au madaraka *yake*, bali wanaoitwa "Ndugu" na "Dada." Kutokana na hawa ndio walimu, wauguzi, n.k., wanao wasiliana moja kwa moja na watu pamoja na madaraka ya kanisa.
Israeli wote walifundishwa na kuongozwa na utume ulioelezwa hapo juu. Na katika Musa, ambaye alikuwa mfano wa Kristo aliye kamilifu, walikuwa na nabii, kuhani na mfalme waliounganishwa, jambo ambalo ni mfano wa mamlaka ya Kristo ya Milenia. Matendo 3:22	Ulimwengu utafundishwa, kuongozwa, kutawaliwa na kusaidiwa na Ufalme wa Mungu ulioelezwa hapo juu na wawakilishi wake wa duniani, ambao watakuwa na mamlaka yote, na ni lazima watiwe maanani; na wote wasiotii watakatiliwa. Matendo 3:23	Upapisti *unadai* utiifu wa Dunia kwa utawala na mafundisho yake—kwa kuwa ndio Ufalme wa Mungu. Upadre wa chini ndiye wakala wake. Walipokuwa madarakani, walijaribu kulazimisha sheria zao, na "kuwatenga" wale ambao hawakutii.

[B304]

kushirikiana ili kuhakikisha mafanikio ya mpango wake; kwani kwa njia nyingine yoyote *wasiokuwa wa kweli* wangejarribiwa kikamilifu, na uaminifu wao kwa Neno la Mungu kujaribiwa kikamilifu, kama si kwa ruhusa ya mdanganyifu huyu mkuu.

Jedwali linaloambatana litatumika kuonyesha jinsi uigaji wa mpangilio wa baadaye wa ufalme wa Kristo katika Upapisti ulivyokuwa kamili, na jinsi ulivyochukuliwa kutoka kwa ukuhani wa mfano wa Kiyahudi.

Mosheim, akielezea kuibuka kwa mfumo wa cheo kanisani, anaonyesha waziwazi ujanja huu wa kuiga, kwa maneno haya, Juz. I, uk. 337:

"Wakati uwezekano mdogo kabisa ulipobaki kwamba Yerusalemu ingeweza wakati mwingine kuinua kichwa chake kutoka vumbini, walimu na wazee wa Kikristo hawakujipa vyeo au heshima zozote, angalau si vingine isipokuwa vile vya unyenyekevu na upole zaidi; lakini wakati hatima ya mji huo ilipokuwa imefungwa na Hadrian [M.W. 135], na Wayahudi hawakuweza tena kuwa na matumaini hata kidogo ya kuona serikali yao ya kale ikirejeshwa, wachungaji na waminisita hawa hawa *walipata tamaa ya kuwafanya makundi yao waamini kwamba wao wenyewe walikuwa warithi wa haki za ukuhani wa Kiyahudi*. Kwa hiyo, maaskofu walijitahidi kueneza dhana kwamba wao walikuwa wamepewa cheo kinachofanana na kile cha Kuhani Mkuu wa Wayahudi, na *kwa hivyo walikuwa na haki zote ambazo zilikuwa zinatambuliwa kuwa za Kuhani Mkuu wa Kiyahudi*. Majukumu ya kuhani wa kawaida Myahudi, vivyo hivyo, yalisemekana kuwa yamehamishwa, ingawa kwa umbo kamili zaidi, kwa wazee wa Kanisa la Kikristo: na hatimaye wadiakoni waliwekwa katika mstari sawa na Walawi, au watumishi wa cheo cha chini.

Kichwa na Mdomo wa Mpinga Kristo Maneno Yake Makubwa ya Kujivunia

Papa (kila papa kwa zamu yake) ni *kichwa* cha kanisa la uongo, ambalo ni mwili wake, kama vile Kristo Yesu alivyo *kichwa* cha

[B305]

Kanisa la kweli, ambalo ni mwili wake. Kwa kuwa kichwa ni mwakilishi wa mwili, na *kinywa* chake kinazungumza kwa niaba ya mwili, tunagundua, kama inavyotarajiwa, sifa hii ya Mpinga Kristo inatajwa kwa uwazi katika Maandiko. Katika ***Danieli 7:8,11,25***, na ***Ufunuo 13:5,6***, kinywa cha Mpinga Kristo kinatuliwa mkazo hasa kama sifa kuu. Daniel anasema pembe hii ilikuwa na "macho kama macho ya binadamu"—alama ya akili na sera ya kuona mbali. "*Pembe*" hii ilitakiwa kuwa tofauti na nguvu zote nyingine; ilitakiwa kuwa na hekima zaidi, na ujanja zaidi, kuliko falme zingine zilizojaribu kutawala dunia; nguvu yake ilitakiwa kuwa ile ya kinywa chake (maneno) ikiongozwa na macho yake (maarifa), badala ya ile ya nguvu ya kimwili. Na hakuna anayefahamu historia ya Upapa anayeweza kukanusha kwamba picha zinazotumika kuonyesha nguvu na mbinu zake ni nzuri kwa njia ya kushangaza.

"Naye akapewa kinywa kinachosema mambo makuu. Naye akalifungua kinywa chake kwa kulaani Mungu, ili kulishutumu jina lake, na hema lake, na wale wanaoishi mbinguni." "Naye atazungumza maneno makuu dhidi ya Aliye juu." ***Ufu. 13:5,6*****;** ***Dan. 7:8,25***

Haipaswi kusahaulika kwamba hizi ni kauli za kimaoni zinazofafanua tabia na madai ya "mnyama" (serikali) na "papa" (mamlaka) wa mfano kutoka kwa mnyama au himaya ya kale ya Kirumi. Kwa baadhi ya njia, Upapa ulikuwa serikali mpya ("mnyama"), tofauti na ufalme wa kale wa Roma; na kwa njia zingine, ulikuwa pembe au nguvu miongoni mwa zingine kutoka katika ufalme huo, ambayo kwa muda fulani ilishikilia udhibiti wa juu zaidi juu ya pembe au nguvu zingine. Inaonyeshwa kwa ishara kutoka kwa mitazamo hii yote miwili ili kuiweka na kuiteua kikamilifu.

Maneno makubwa ya kiburi ya Dhambi Mkuu, au matukano, yanashughulikia kipindi chote cha utume wake mrefu. Neno "tukano," siku hizi, kwa kawaida hupewa tu maana ya chafu, kana kwamba linahusiana na aina za matukano na kauli za chafu zaidi.

[B306]

pekee. Lakini, katika maana yake halisi, neno "kufuru" linahusu *dharau yoyote* inayomkabili Mungu. *Bouvier* analifafanua hivi: "*Kufuru* ni kumhusisha Mungu na kile kinachopingana na asili yake, na ambacho si chake—na kukanusha kile ambacho ni chake." Tazama Kamusi ya Webster Isiyo na Ufupisho chini ya vichwa vya *Blasphemy* na *Blasphemously*. Na kama ushahidi kwamba hii ndiyo maana ya neno "kufuru" linapotumika katika Maandiko, zingatia jinsi Bwana wetu na Mafarisayo walivyolitumia: "Wayahudi wakajibu, Siyo kwa kazi njema tunakutega mawe, bali kwa *kufuru*; na kwa sababu wewe, ukiwa mtu, unajitangaza kuwa Mungu." Wakamjibu Yesu, "Je! Ninyi mnasema juu ya yule ambaye Baba amemtakasa na kumtuma ulimwenguni, unatukana, *kwa sababu nilisema*, Mimi ni Mwana wa Mungu?" ***Yohana 10:33,36***. Tazama pia ***Marko 14:61-64***.

Kwa hili, ufafanuzi sahihi wa "kufuru" ulio mbele yetu, ni wazi kabisa kwa akili dhaifu kabisa kwamba maneno makubwa ya kujivunia na madai ya kiburi ya Papa, yote kwa pamoja, yamekuwa ni kufuru. Kuanzishwa kwa Ufalme bandia wa Mungu ilikuwa ni kashfa kwa serikali ya Mungu, kufuru kubwa, na upotoshaji wa tabia yake, mpango wake na neno lake. Hali ya Mungu, yaani, "*jina*" lake, ilitukana katika maelfu ya amri za kikatili, hati rasmi na maamuzi yaliyotolewa kwa jina lake, na msururu mrefu wa wale waliojiita, kama wawakilishi, kuwakilisha Mwanawe; na Hema la Mungu, Kanisa *la kweli*, lilidharauwa na mfumo wa uongo uliodai kuchukua nafasi yake—uliodai kwamba waumini wake ndio hema au Kanisa la kweli na la pekee la Mungu. Lakini ni lazima tuache historia itueleze kuhusu maneno haya makuu ya kiburi, dhana hizi za kufuru, ambazo mapapa waliofuatana, kama kichwa cha Mpinga Kristo, walizitamka na kuzikubali.

Katika kazi iitwayo, "Papa Mwakilishi wa Kristo, Kichwa cha Kanisa," na Mkatoliki maarufu, Monsinyori Capel, kuna orodha ya si chini ya vyeo sitini na viwili vya kufuru vilivyotumika kumhusu papa; na, ikumbukwe, hivi

[B307]

si vyeo tupu vilivyopitwa na wakati, kwani vilipangwa na mmoja wa waandishi mashuhuri wa sasa wa Kanisa Katoliki. Tunanukuu kutoka kwenye orodha kama ifuatavyo:

"Mtakatifu Zaidi wa Vichwa Vyote."
"Baba Mtakatifu wa Mababa."
"Pontifi Mkuu juu ya Maaskofu wote."
"Msimamizi wa Dini ya Kikristo." "Mchungaji Mkuu—Mchungaji wa Wachungaji." "Kristo kwa Upako."
"Abraham kwa Upatriaki."
"Melkisedeki kwa Utaratibu." "Musa kwa Mamlaka."
"Samweli katika Ofisi ya Mahakama."
"Kuhani Mkuu, Askofu Mkuu."
"Mwana wa Maspika."
"Mrithi wa Mitume; Petro kwa Nguvu." "Mbebaji wa Ufunguo wa Ufalme wa Mungu."
"Padri Mkuu Aliyeteuliwa kwa Ujazo wa Mamlaka."
"Mwakilishi wa Kristo."
"Kuhani Mkuu."
"Kichwa cha makanisa yote matakatifu."
"Kiongozi wa Kanisa la Ulimwengu."
"Askofu wa maaskofu, yaani, Pontifi Mkuu." "Mtawala wa Nyumba ya Bwana."
"Bwana Mtume na Baba wa Mababa." "Mchungaji Mkuu na Mwalimu."
"Daktari wa Nafsi."
"Jiwe ambalo milango ya kuzimu yenye kiburi haiwezi kushinda." "Papa asiyekosea."
"Kichwa cha Makuhani Wote Watakatifu wa Mungu."

Mbali na orodha ndefu ya vyeo ambavyo mifano yake imeelezwa hapo juu, mwandishi anatoa nukuu zifuatazo kutoka kwa barua ambayo Mtakatifu Bernardi, Abasi wa Clairvaux, aliandika kwa Papa Eugenio wa Tatu, mwaka 1150:

[B308]

"Wewe ni nani? Kuhani Mkuu, Askofu Mkuu. Wewe ni Bwana wa Maaskofu, wewe ni Mrithi wa Mitume. Wewe ni Ayubu katika Ukuu, Nuhu katika utawala, Abrahamu katika cheo cha kitawa, katika mpangilio Melkisedeki, katika heshima Aroni, katika mamlaka Musa, Samweli katika ofisi ya hukumu, Petro katika nguvu, KRISTO KATIKA UPAKWAJI. Wewe ndiye uliyepewa funguo za mbinguni, uliyewekewa kondoo. Hakika kuna walinzi wengine wa mlango wa mbinguni, na wachungaji wengine wa makundi; lakini wewe ni wa heshima zaidi kadiri ulivyo urithi, kwa namna tofauti, kabla ya wengine majina haya yote mawili....Mamlaka ya wengine imewekewa mipaka maalum: yako huenea hata kwa wale waliopokea mamlaka juu ya wengine. Je, huwezi, kunapotokea sababu ya haki, kufunga mbinguni mbele ya askofu, kumwondoa madarakani, na kumkabidhi Shetani? Hivyo basi, haki yako haiwezi kubadilika, iwe ni katika funguo ulizokabidhiwa au katika kondoo waliokabiwa chini ya uangalizi wako."

Vyeye vyote hivi vya kumsifu kupita kiasi na vya kufuru vimetumika na kupokelewa na mapapa wa Kirumi kwa kuridhika na kuridhika kwa dhahiri, kama vinavyowastahili kwa haki.

Kutoka kwa Papa Bonifasi VIII tunayo tamko lifuatalo, ambalo bado lipo katika sheria ya kawaida: "Tunatangaza, tunasema, tunafafanua, tunatangaza kuwa *ni lazima kwa wokovu* kwa kila kiumbe wa binadamu kuwa chini ya papa wa Kirumi." Papa Gregori VII, ambaye katika mwaka wa 1063 aliamuru kwamba papa aitwe *baba wa mababa*, ananukuu yafuatayo kutoka ***Mwanzo 1:16***, ili kuunga mkono madai ya kipapa: "Mungu akafanya nuru kuu mbili katika anga la mbingu; nuru kuu ili kutawala mchana na nuru ndogo ili kutawala usiku; zote mbili ni kuu, lakini moja ni kuu zaidi. '*Katika anga la mbinguni*,' yaani, kanisa la ulimwengu, 'Mungu alitengeneza mianga miwili mikubwa'; yaani, aliweka vyeo viwili, ambavyo ni mamlaka ya kipapa na nguvu ya kifalme; lakini kile kinachoongoza mchana, yaani, kile cha kiroho, ndicho kikubwa zaidi; lakini kile kinachoongoza mambo ya kimwili ndicho kidogo zaidi; maana kama vile jua linavyotofautiana na mwezi, ndivyo mapapa wanavyotofautiana na wafalme." Mapapa wengine wame

[B309]

walikubali tafsiri hii, ambayo imechangia sana kuimarisha wazo la utawala mkuu wa papa.

Mtakatifu Antonius, Askofu Mkuu wa Florence, baada ya kunukuu ***Zaburi 8:4-8***, "Ulimweka kidogo tu chini ya malaika," n.k., na kuitumia kumhusu Kristo, anaihamishia kwa papa kwa maneno yafuatayo:

"Na kwa sababu alituacha katika uwepo wake wa kimwili, aliweka wakili wake [mbadala] duniani, yaani, kuhani mkuu, anayeitwa papa, ambalo linamaanisha baba wa mababa; ili maneno haya yaweze kufasiriwa ipasavyo kumhusu papa. Kwa maana papa, kama anavyosema Hostiensis, ni mkuu kuliko mwanadamu lakini mdogo kuliko malaika, kwa sababu yeye ni mwanadamu wa kawaida; lakini bado yeye ni mkuu kwa mamlaka na nguvu. Kwa maana malaika hawezi kutakasa mwili na damu ya Kristo, wala kusamehe au kufunga, cheo cha juu zaidi cha mamlaka haya ni cha papa; wala malaika hawezi kuweka wakfu au kutoa msamaha wa dhambi. Amefungwa taji la utukufu na heshima; utukufu wa sifa, kwa maana anaitwa si tu aliyebarikiwa, bali aliyebarikiwa kuliko wote. Nani atashuku kumuita aliyebarikiwa yule ambaye kilele chenye hadhi kubwa namna hii kimemtukuza? Amewekewa taji la heshima ya kumheshimu, hata waumini wanaruhusiwa kubusu miguu yake. Hakuna heshima kubwa zaidi ya hiyo. *'Mtukuzeni mguu wake*.' (***Zab. 99:5***) Amewekewa taji la ukubwa wa mamlaka, kwa sababu anaweza kuwahukumu watu wote, lakini yeye hawezi kuhukumiwa na yeyote, isipokuwa akipatikana amepotoka kutoka kwa imani [imani ya Mpinga Kristo, bila shaka]. Hivyo basi ametawazwa taji la dhahabu lenye tabaka tatu, na 'amewekwa juu ya kazi zote za mikono yake,' ili kuwatendea wote walio chini yake. Anafungua mbingu, huwatuma wenye hatia kuzimu, huthibitisha falme, huweka nidhamu kwa makasisi wote."

Baraza la Laterani katika kikao chake cha kwanza lilimpa papa jina la "Mfalme wa Ulimwengu"; katika kikao chake cha pili kilimwita "Padre na Mfalme, ambaye anapaswa kuabudiwa na watu wote, na ambaye ni mfano sana wa Mungu"; na katika kikao chake cha tano kilihusisha unabii wa utawala mtakatifu wa Kristo na Leo X kwa maneno haya: "Usilie, binti Sioni, kwa maana tazama, Simba wa kabila la Yuda, mzizi wa Daudi: tazama, Mungu amekuamsha mwokozi."

[B310]

Kutoka kwa *Kamusi ya Kikanisa* ya Ferraris, mamlaka rasmi ya Kanisa Katoliki la Roma, tunanukuu muhtasari ufuatao uliofupishwa wa mamlaka ya papa kama ulivyotolewa chini ya neno *papa*, makala ya pili:

Papa ana hadhi na utukufu mkubwa kiasi kwamba si tu mwanadamu, bali, kana kwamba, Mungu, na ni mwakilishi wa Mungu....Hivyo papa anavishwa taji la vipande vitatu, kama mfalme wa mbingu, wa dunia na wa kuzimu. La, fahari na mamlaka ya papa si tu juu ya mambo ya mbinguni, ya duniani na ya kuzimu, bali pia yuko juu ya malaika, na ni bora kuliko wao; kiasi kwamba kama ingewezekana malaika wangepotoka katika imani, au kuwa na maoni yanayopingana nayo, wangeweza kuhukumiwa na kufungiwa kanisani na papa....Ana hadhi na mamlaka makubwa kiasi kwamba *anashikilia mahakama moja na ile ile na Kristo*; kiasi kwamba chochote ambacho papa anafanya kinaonekana kutokana na kinywa cha Mungu....Papa ni, kana kwamba, Mungu duniani, mkuu pekee wa waumini wa Kristo, mfalme mkuu kuliko wafalme wote, mwenye utimilifu wa mamlaka; *ambaye amewekewa utawala wa ufalme wa duniani na wa mbinguni*." Anaongeza zaidi: "Papa ana mamlaka na nguvu kubwa kiasi kwamba anaweza kurekebisha, kutangaza au kutafsiri sheria ya kimungu." "Papa anaweza wakati mwingine kupinga sheria ya kimungu kwa kuitia mipaka, kuielezea, n.k."

Hivyo, Mpinga Kristo hakujitahidi tu kuianzisha Kanisa katika mamlaka kabla ya *wakati* wa Bwana, bali pia alikuwa na ujasiri wa kutosha kujaribu "kupinga" na "kubadilisha" *sheria* za kimungu ili ziendane na mikakati yake mwenyewe. Alitimiza waziwazi sana unabii uliotangaza zaidi ya miaka elfu moja kabla—"Atakusudia kubadilisha *nyakati* na *sheria*." ***Dan. 7:25***

Katika waraka rasmi, au edikti, Siksto V anatangaza:

"Mamlaka yaliyotolewa kwa Mtakatifu Petro na warithi wake, kwa nguvu kuu ya Mfalme wa milele, yanazidi nguvu zote za wafalme na masultani wa duniani. Yanatoa hukumu isiyoweza kudhibitiwa juu yao wote. Na ikimkuta yeyote kati yao akikataa amri ya Mungu, huchukua kisasi kikali zaidi juu yao,

[B311]

kuwatupa kutoka kwenye viti vyao vya enzi, haijalishi wawe na nguvu kiasi gani, na kuwatupa hadi sehemu za chini kabisa za dunia kama watumishi wa Lucifer anayejivunia."

Waraka rasmi wa Papa Pius V, wenye kichwa "Laana na kufukuzwa kanisani kwa Elizabeth, malkia wa Uingereza, na wafuasi wake—pamoja na nyongeza ya adhabu zingine," unasomeka kama ifuatavyo:

Yeye anayetawala juu, ambaye amepewa mamlaka yote mbinguni na duniani, alimkabidhi mtu mmoja tu duniani kanisa takatifu, la ulimwengu wote na la mitume (ambalo nje yake hakuna wokovu), yaani, kwa Petro, Bwana wa Mitume, na kwa mrithi wa Petro, askofu wa Roma, ili liendeshe kwa mamlaka kamili. Yeye peke yake alimweka kuwa mkuu juu ya watu wote na falme zote, ili kung'oa, kuharibu, kutawanya, kuteketeza, kupanda, na kujenga."

Mtakatifu Bernardi anathibitisha kwamba "hakuna yeyote isipokuwa Mungu anay*efanana na papa*, iwe mbinguni au duniani."

"Mfalme Konstantine," anasema Papa Nikola I, "alimpatia papa jina la Mungu; ambaye, kwa hiyo, akiwa Mungu, hawezi kuhukumiwa na mwanadamu."

Papa Innocent III alisema—"Papa anashikilia nafasi ya Mungu wa kweli"; na sheria ya kanoni, katika ufafanuzi, inamtaja papa—"Bwana wetu Mungu."

Innocent na Jacobatius wanasema kwamba "Papa anaweza kufanya karibu kila kitu ambacho Mungu anaweza kufanya," wakati Decius anakataa neno *karibu*, kama lisilo la lazima. Jacobatius na Durand wanadai kwamba "hakuna anayethubutu kumwambia yeye zaidi ya kumwambia Mungu—Bwana, unafanya nini?" Na Antonius aliandika:

"Ni kwake [Papa] kumteua yale yanayohusiana na maslahi ya umma, na kuondoa yale yanayozuia lengo hili, kama vile maovu, matumizi mabaya yanayowatenga wanadamu na Mungu....Na hili ni kulingana na ***Yeremia 1:10*** [Hapa tena akimpa Mpinga Kristo unabii unaohusiana na Ufalme wa Miaka Elfu wa Kristo]: 'Tazama, nimekuweka juu ya mataifa na falme, ili ukate na uharibu, utawanye na kusambaze,' yaani, linapohusu maovu; 'kujenga

[B312]

kujenga na kupanda,' yaani, linapohusu wema....Kuhusu mamlaka ya papa juu ya wale waliojehanamu, ambao wameashiriwa na samaki wa baharini (***Zaburi 8***)—kwa sababu, kama samaki wanavyotetemwa daima na mawimbi ya bahari, ndivyo wale walioko kwenye purgatorio wanavyoteswa daima na mateso ya adhabu—Mungu ameweka pia samaki wa bahari chini ya mamlaka ya papa, yaani, wale walioko purgatorio, ili kuwapunguzia mzigo kwa msamaha wa dhambi.

"Wapagani wako chini ya mamlaka ya papa, anayeongoza duniani kwa niaba ya Kristo. Lakini Kristo ana mamlaka kamili juu ya kila kiumbe. Papa ni mwakilishi wa Kristo, na hakuna anayeweza kihalali kujiondoa katika utiifu wake, kama hakuna anayeweza kihalali kujiondoa katika utiifu kwa Mungu. ...Papa anaweza kuwadhibu washenzi na mataifa yasiyo na msimamo....Na ingawa washenzi hawawezi kuadhibiwa kwa adhabu ya kiroho ya kufukuzwa kanisani na mambo yanayofanana na hayo, bado wanaweza kuadhibiwa na kanisa kwa adhabu ya kifedha, na na wakuu kwa adhabu ya kimwili pia. Kanisa linaweza kuwadhibu, isivyo moja kwa moja, Wayahudi kwa kiroho-

adhabu ya kiroho, kwa kuwafukuza kanisani wakuu wa Kikristo ambao Wayahudi wako chini *yao*, *ikiwa watapuuza kuwadhibu kwa adhabu za kidunia* wanapofanya lolote dhidi ya Wakristo....Ikiwa uongofu wa wengine *unahitajika*, wanaweza kulazimishwa kwa hofu na viboko, siyo kwa ajili ya kupokea imani, bali ili wasiweke kikwazo kwa imani kwa utashi mkaidi. Kwa ajili ya uongofu wa wasioamini, hukumu ya Mungu inapaswa kuigwa."

Hapa kuna mfano wa jinsi kosa la mafundisho linavyozalisha dhuluma. Watu wanaweza kupelekwa haraka katika kila aina ya ukatili na ukandamizaji, ikiwa kwanza wataweza kujishawishi kwamba katika kutenda maovu kama hayo wanafanana zaidi na Mungu—wanaiga Mungu. Ajabu ni kwamba wanadamu ni wema na wenye upole kadiri tunavyowapata, licha ya mawazo yote ya kutisha na ya uongo na mafundisho kuhusu mpango wa Mungu kwa wanadamu, ambayo Shetani amewapofusha na kuwadanganya kupitia chemchemi ya makosa ya Kipapa, akiwaongoza katika mkondo unaoendana na asili yao iliyoporomoka. Akiendelea, mwandishi huyo huyo anaongeza:

[B313]

"Mamlaka ya papa hutumika juu ya wamwasi na wagawanyaji, wanaoashiriwa pia kwa ng'ombe dume, kwa sababu wanapinga ukweli kwa pembe ya kiburi. Mungu amewaweka hawa pia chini ya miguu ya papa ili waadhibiwe kwa *njia nne*, yaani, kwa kufukuzwa kanisani, kuondolewa madarakani, kupokonywa mali za kidunia na mateso ya kijeshi. Lakini basi wanachukuliwa tu kuwa wenye uzushi wanapokataa kurekebisha mafundisho yao hatari, na wako tayari kuyatetea kwa upuuzi....Papa anaweza kumchagua mfalme. Mfalme ni mtumishi [mtumwa] wa papa, kwa jambo hili, kwamba yeye ni mtumishi wa *Mungu, nafasi yake papa anajaza*; kwa maana Mungu amemteua mfalme kuwa mtumishi wa papa....Nadhani inasemwa kama ukweli, kwamba papa, mwakilishi wa Kristo, ana mamlaka ya ulimwengu wote juu ya mambo ya kiroho na ya kidunia, katika ulimwengu wote, *katika nafasi ya Mungu aliye hai*."

Maneno yafuatayo ya mapapa, yaliyochukuliwa kutoka kwa "Acts and Monuments" ya Fox, na H. G. Guinness, mwandishi maarufu wa Kiingereza, yanastahili nafasi ya hadhi; na tunaweza kuelewa kwa dhati maoni ya mwandishi huyu kuhusu mfumo ambao kinywa chake hutoa maneno kama haya, anaposema—"Kama 'yeye anayejikweza atadhilishwa,' ni udhalilishaji gani unaoweza kulingana na kujikweza kama huku?"

Basi, kwa kuwa mamlaka kama hayo yamekabidhiwa kwa Petro, na kwangu katika nafasi yake, nikiwa mrithi wake, ni nani basi duniani ambaye asipaswe kutii amri zangu, zenye mamlaka kama hayo mbinguni, kuzimu, duniani, kwa walio hai na pia wafu....Kwa mamlaka ya ufunguo huo, ukamilifu wa nguvu zangu ni mkubwa kiasi kwamba, wakati wengine wote ni watawalia—ndiyo, hata wafalme wenyewe wanapaswa kunitii—mimi peke yangu sina mtawala, hata mimi mwenyewe; hivyo basi utukufu wangu wa Kipapa unabaki bila kupungua; aliye bora kuliko wanadamu wote, ambaye kila mtu anapaswa kumtii na kumfuata, ambaye hakuna mtu anayepaswa kumhukumu au kumshutumu kwa kosa lolote, hakuna mtu anayepaswa kumwondoa madarakani isipokuwa mimi mwenyewe. Hakuna mtu anayeweza kunitenga kanisani, ndiyo, hata nikishiriki sakramenti na wale waliotengwa kanisani; kwa maana hakuna kanuni ya kanisa inayonifunga; ambaye hakuna mtu anayepaswa kumdanganya, kwa maana yeye anayenidanganya ni mkanamwili, na aliyetengwa kanisani

[B314]

mtu. Basi, kwa hiyo, inaonekana kwamba ukubwa wa upadri ulianza kwa Melkisedeki, ukadhihirishwa kwa Haruni, ukakamilishwa kwa Kristo, ukawakilishwa kwa Petro, *ukainuliwa katika mamlaka ya ulimwengu wote, na ukadhihirishwa kwa Papa*. Hivyo basi, kupitia *ubora* huu *wa upadri wangu*, kwa kuwa vitu vyote viko chini yangu, inaonekana imethibitishwa kwangu, kile kilichosemwa kumhusu Kristo, 'Umetawala vitu vyote chini ya miguu yake.'

"Na, vivyo hivyo, inapaswa kudhaniwa kwamba askofu wa kanisa hilo huwa mwema na mtakatifu daima. Ndio, hata akishuka hadi katika mauaji au uzinzi, anaweza kutenda dhambi, lakini bado hawezi kushtakiwa, bali anasamehewa kwa mauaji ya Samsoni, wizi wa Wahebrania, n.k. Dunia yote ni dayosisi yangu, na mimi ndiye msimamizi wa kawaida wa watu wote, nikiwa na mamlaka ya Mfalme wa wafalme wote juu ya watawala. Mimi ndiye yote kwa yote, na juu ya yote, kiasi kwamba Mungu mwenyewe, na mimi, mwakilishi wa Mungu, tuna baraza moja, na nina uwezo wa kufanya karibu yote ambayo Mungu anaweza kufanya. Katika mambo yote ninayoyapanga, nia yangu ni kutenda kwa mujibu wa akili, kwani naweza kwa sheria kutoa msamaha juu ya sheria, na kutokana na makosa, kuleta haki kwa kurekebisha sheria na kuzibadilisha. Basi, ikiwa mambo ninayoyafanya yanasemekana hayafanywi na mwanadamu, bali ni ya Mungu—MNAWEZA KUNIFANYA NINI ISIPOKUWA MWENYEZI MUNGU?

Tena, ikiwa maaskofu wa kanisa wameitwa na kuhesabiwa na Konstantino kuwa miungu, basi mimi, nikipita maaskofu wote, kwa sababu hii naonekana kuwa JUU YA MIOGU YOTE. Hivyo basi, si ajabu ikiwa nina uwezo wa kubadilisha nyakati na nyakati, kurekebisha na kufuta sheria, na kusamehe mambo yote*, hata maagizo ya Kristo*; kwani Kristo alipomwamuru Petro aweke upanga wake, na kuwaonya wanafunzi wake wasitumie nguvu yoyote ya kimwili kujilipiza kisasi, si mimi, Papa Nikola, nikiwaandikia maaskofu wa Ufaransa, nawahimiza wachomeke upanga wao wa kimwili?...Na kwa kuwa Kristo mwenyewe alikuwepo kwenye harusi huko Kana ya Galilea, si mimi, Papa Martin, katika utofautishaji wangu, ninazizuia kundi la watakatifu wa kiroho kuhudhuria karamu za harusi, na pia kuoa? Zaidi ya hayo, Kristo anapotualamu tukope bila matumaini ya faida, si mimi, Papa Martin, ninayetoa ruhusa kwa jambo hilo? Niseme nini kuhusu mauaji, kuyafanya kuwa si mauaji wala uhalifu kuua wale waliokatiwa uhusiano na kanisa? Vilevile, kinyume na sheria ya asili, vilevile kinyume na mitume, pia kinyume na

[B315]

kanuni za mitume, naweza na ninatoa msamaha; kwani pale wao, katika kanuni yao, wanapoamuru padri kwa ajili ya uzinzi aondolewe madarakani, mimi, kupitia mamlaka ya Sylvester, ninabadilisha ukali wa katiba hiyo, nikizingatia akili na miili ya watu sasa kuwa dhaifu kuliko ilivyokuwa wakati huo....Mkitaka kusikia kwa ufupi idadi yote ya kesi zote zinazohusiana ipasavyo na msamaha wangu wa Kipapa, ambazo ni jumla ya hoja hamsini na moja, ambazo hakuna mtu anayeruhusiwa kuzihusikia isipokuwa mimi peke yangu, nitazitaja. [Hapa inafuata orodha.]

"Baada ya hayo, sasa nimekwisha itangaza sawasawa mamlaka yangu duniani, mbinguni, na kuzimu, jinsi ilivyo kubwa, na ukamilifu wake katika kufunga, kuachilia, kuamuru, kuruhusu, kuchagua, kuthibitisha, kutoa msamaha, kufanya na kurejesha, n.k., sasa nitasema kidogo kuhusu utajiri wangu na mali zangu nyingi, ili kila mtu aone utajiri wangu na wingi wangu wa vitu vyote—kodi, matoleo, na ushuru; hariri zangu, mitre zangu za zambarau, taji, dhahabu, fedha, lulu na vito, ardhi na milki. Kwani kwangu ndiko kunakotangulia jiji la kifalme la Roma; jumba la kifalme la Laterani; ufalme wa Sicily ni wangu; Apula na Capua ni zangu. Pia falme za Uingereza na Ireland, si zinapaswa kuwa, au si zinastahili kuwa, watoaji ushuru kwangu? Kwa hizi naongeza pia, mbali na mikoa na nchi nyingine, katika Magharibi na Mashariki, kutoka kaskazini hadi kusini, milki hii kwa majina. [Hapa kuna orodha ndefu]. Niseme nini hapa kuhusu mapato yangu ya kila siku, zao langu la kwanza, annates, palls, msamaha, bulls, vyumba vya toba, indults na rescripts, wasia, dispensations, haki maalum, uchaguzi, prebends, nyumba za kidini, na mambo kama hayo, ambayo huleta kiasi kikubwa cha pesa?... ambapo faida inayopatikana kwa hazina yangu inaweza kukadiriwa kwa kiasi fulani....Lakini nitaongea nini kuhusu Ujerumani, wakati ulimwengu wote ni dayosisi yangu, kama wanakanuni wangu wasemavyo, na watu wote wanalazimika kuamini. Kwa hiyo, kama nilivyoanza, ndivyo ninavyohitimisha, nikiamuru, nikitangaza, na kutamka, *kuwa ni lazima kwa kila kiumbe wa binadamu kunitii kwa ajili ya wokovu wake*."

Inadhaniwa na wengi leo kwamba majivuno haya ya Upapa ni ya zamani tu, na kwamba mkubwa

[B316]

mabadiliko yameikumba mfumo huo katika nyakati za baadaye; lakini tafakari kidogo na uchunguzi vinaonyesha kwamba hisia hizi za Kipapa bado hazijabadilika. Pia tunapaswa kukumbuka kwamba dai la kudumu la Upapa ni kwamba mafundisho yake hayawezi kubadilika: kwamba maagizo ya mapapa na mabaraza yake hayana *upungufu*; na kwamba maagizo hayo, yanayopumua matusi dhidi ya Mungu na mateso dhidi ya watakatifu wake, bado yanachukuliwa kuwa takatifu na Kanisa Katoliki la Roma la siku hizi. Mabadiliko katika Upapa ni hasara tu ya nguvu iliyosababishwa na kuamka kwa Mageuzi. Nia bado ipo, lakini uwezo wa kutenda umepunguzwa kwa kuongezeka kwa maarifa na uhuru ambapo Biblia imekuwa chanzo kikuu. Kristo wa Uongo anazidi "kufanywa asiye na nguvu" taratibu na Kristo wa kweli—kwa "roho ya kinywa chake"—yaani Neno lake. Hivi karibuni, mng'ao mkali wa *uwepo* wa Immanuel utaangamiza kabisa ule mfano bandia wa kiburi, na kuuondoa kabisa ulimwengu kutoka kwa minyororo ya madai yake ya udanganyifu na makosa.

Kwa mfano wa dhana za nyakati za mwisho, kumbuka ukweli kwamba papa wa sasa, alipopanda kiti cha enzi cha upapa, alichukua cheo cha Leo XIII, na muda mfupi baadaye alijiandika mwenyewe "*Leo de tribus Juda*"—yaani, "Simba wa kabila la Yuda"; mojawapo ya vyeo vya Kichwa wa kweli. Hakika, katika madai ya kiburi, kwa hiyo, hayuko nyuma ya wale walioishikilia wadhifa uleule wakati wa enzi za giza.

Ifuatayo, inayoitwa *Uabudu*, bado ni sehemu ya sherehe inayohusiana na uwekaji wa papa mpya. Papa mpya, akiwa amevaa nguo nyeupe, zilizopambwa kwa vito vingi angavu, na akiwa amevaa viatu vya rangi nyekundu vyenye msalaba mikubwa ya dhahabu kama vifungo, huongozwa hadi madhabahuni, ambapo anasujudu. Kisha

—"Papa anainuka, na, akiwa amevaa mitre yake, anainuliwa na makardinali na kuwekwa nao juu ya kiti cha madhabahu ili aketi hapo. Mmoja wa maaskofu anapiga magoti, na uimbaji wa *Te Deum* [Tunakuabudu, Ee Mungu] huanza. Wakati huo huo makardinali wanabusu miguu na mikono na uso wa papa." Sarafu inayoonyesha

[B317]

sherehe hii, iliyochongwa katika kinu cha sarafu cha Kipapa, ina maandishi, "Wanayemchagua, wanamwabudu."

Kardinali Manning, mwakilishi mkuu wa Upapisti nchini Uingereza, anathibitisha na kuvuta umakini wa umma kwa kifungu kifuatacho cha imani ya Kikatoliki:

"Tunatangaza, thibitisha, fafanua, na kutangaza kuwa ni lazima kwa wokovu, kila kiumbe wa binadamu awe chini ya Mamлaka Mtakatifu wa Roma." Na katika hotuba iliyochapishwa anamwakilisha papa akisema, "Ninadai kuwa Mimi ndiye Jaji Mkuu na Mwongoza wa dhamiri za watu; wa mkulima anayechimba shamba, na wa mfalme anayeketi kwenye kiti cha enzi; wa kaya inayoiishi katika faragha, na Bunge linalotunga sheria kwa falme. Mimi ndiye Jaji pekee, wa mwisho, Mkuu wa yaliyo sawa na yasiyo sawa."

Hakika, pia, tunapoangalia mifano ya kisasa ya "maneno makuu ya kiburi" ya Upapa, hatupaswi kupuuza amri maarufu ya Baraza la Kiinjili, lililofanyika Roma mwaka wa 1870, lililotangaza kutokosea kwa Papa. Ni kweli, ilikuwa imedaiwa mara kwa mara hapo zamani, na mapapa wenye kiburi, kwamba wao hawakosei; na maaskofu na wakuu waliotamani kupamba kiburi chao kwa vitendo walikuwa wamewatangaza hivyo, katika tamko, "Wewe ni mungu mwingine, *duniani* "; lakini ilibidi Baraza la Kipapa katika karne hii ya kumi na tisa yenye mwanga litaarifu ulimwengu kwa utulivu na kimakusudi jinsi "mungu huyu wa duniani" alivyo mkuu—kwamba *karibu* ni mkamilifu kama Mungu mwingine aliye mbinguni; kwamba hawezi kukosea zaidi ya yule mwingine; kwamba katika maneno yake *ya ex cathedra* papa *hawezi* kukosea—hayana kasoro.

Kura ya baraza ilipigwa Julai 13, 1870, na tarehe 18, kanuni hiyo ilitangazwa rasmi, kwa sherehe, katika Kanisa Kuu la Mtakatifu Petro mjini Roma. Maelezo yafuatayo ya tukio hilo, kutoka kwa Dkt. J. Cummings, wa London, yatasomwa kwa shauku. Anasema:

Papa aliweka kiti cha enzi kikubwa mbele ya dirisha la mashariki katika Kanisa la Mtakatifu Petro, na akajipamba kikamilifu kwa vito vya thamani, na akajizungusha na makardinali

[B318]

na maspika na maaskofu waliovalia mavazi ya kifahari, kwa ajili ya mandhari ya kuvutia na ya kifahari. Alikuwa amechagua saa za asubuhi na dirisha la mashariki—ili jua linapochomoza lingemulika miale yake kikamilifu juu ya utukufu wake, na kwa miale hiyo almasi, yakuti mwekundu na kijani zingepinda na kurejesha mwanga kiasi kwamba angeonekana kuwa si mwanadamu, bali kile ambacho amri ilimtangaza, mtu mwenye utukufu wote wa Mungu....Papa alijisimamisha mapema asubuhi kwenye dirisha la mashariki,...lakini jua likakataa...kung'aa. Alfajiri ya huzuni ilizidi kuwa giza haraka na haraka. Mwako wa utukufu haukuweza kutokea. Macho ya mzee aliyetaka kuwa Mungu hayakuweza kuona kusoma kwa mwanga wa mchana, na ilimbidi atume kuletwa mishumaa. Mwanga wa mshumaa ulisumbua sana mfumo wake wa uoni, na akamkabidhi kardinali mmoja kazi ya kusoma. Kadinali alianza kusoma katikati ya giza lililoendelea kuwa zito, lakini hakuwa amesoma mistari mingi kabla ya mwangaza mkali wa moto wa kutisha na mshindo kama huo kutokea kutoka mbinguni zilizo nyeusi kama wino, jambo ambalo halijawahi kuonekana Roma hapo awali. Hofu ilitanda kwa wote. Usomaji ulisitishwa. Kadinali mmoja aliruka kwa kutetemeka kutoka kwenye kiti chake, na kusema kwa sauti ya juu, 'Ni sauti ya Mungu anazungumza, ni radi za Sinai.'"

Miongoni mwa madai ya kufuru ya Mpinga Kristo, inapaswa kukumbukwa mafundisho yake kadhaa, hasa fundisho la Misa, ambalo tutalizingatia katika toleo lijalo. Tukipuuza kuabudu watakatifu na Mariamu, tunabainisha baadhi ya makosa mabaya zaidi.

Utukufu wa Kanisa kutokosea ulikuwa mojawapo ya mambo ya kwanza, na ulifungua njia kwa mengine. Ulidaiwa kabla ya cheo cha Papa kutambuliwa. Imekuwa kosa kubwa sana, na imeziba njia ya kurekebisha makosa yanapogunduliwa baadaye. Imeweka maamuzi ya mabaraza ya kanisa juu ya utata au maswali yoyote, iwe kwa sababu au Maandiko, na imefanya ujinga, udhaifu na dhana potofu za kibinadamu kuwa *viwango vya imani* badala ya neno la Mungu—Biblia; kwa kuwa, mara tu ikikubaliwa kwamba sauti ya baraza la kanisa *haingeweza* kukosea, kila kitu kililazimishwa kuendana nayo; na kila baraza lilihisi

[B319]

walijihisi wamefungwa kutoa maamuzi yoyote yanayokinzana na mabaraza yaliyotangulia; na yale yaliyofanya kinyume yaliweza kupuuzwa. Hivyo basi, kosa lililothibitishwa mara moja halikuweza kukanushwa wala hata kuachwa, na Biblia na akili ilibidi tafsiriwe na kupindishwa ili ziendane na maagizo *yasiyokosea* ya wanadamu wanaokosea. Haishangazi ilibainika kwamba ilihitaji mwanateolojia bingwa sana kutafsiri Maandiko ili yalingane na yale yaliyodaiwa kuwa maagizo yasiyokosewa. Haishangazi pia kwamba, kwa maslahi, Kristo wa Uongo—

Iliharamisha Biblia. Historia ya Upapa inaonyesha wazi kwamba, ingawa inadai kuiheshimu Biblia kama Neno la Mungu, imeiweka nyuma na *maneno* yake *yasiyo na makosa* mbele. Sio hivyo tu, bali imepiga marufuku Neno la Mungu kabisa, ikidai halifai kusomwa na ni hatari kwa watu, ili maneno yake yasiyo na makosa yawe na udhibiti kamili. Ilifahamu vyema kwamba Biblia ilikuwa hatari kwa mamlaka yake, na ilikuwa ukosoaji wa kudumu wa madai yake ya kufuru.

Katika siku za mamlaka ya Kipapa, kumiliki au kusoma Biblia kwa watu kulitendewa kama kosa la jinai. Sanaa ya uchapishaji na ufufukaji wa jumla wa elimu uliotokana nao, takriban karne ya kumi na sita, ulihakikisha ufufuko wa Biblia kutoka kwenye kaburi la lugha zilizokufa ambapo Kristo wa Uongo alikuwa ameiweka siri kwa muda mrefu, kwa kupiga marufuku tafsiri yake chini ya adhabu kali. Na wakati roho ya uhuru ilipoanza kueneza Biblia katika lugha zinazotumika miongoni mwa watu, kitendo cha kuichoma Biblia kilikuwa jambo la kawaida; na laana kali na za muda mrefu zilitoka Vatikani dhidi ya wadhambi wajeuri waliokosaa kutafsiri, kuchapisha au kusoma Neno la Mungu.

Wycliffe alipochapisha tafsiri yake, Papa Gregori alituma waraka rasmi kwa Chuo Kikuu cha Oxford akimlaani mfasiri huo kuwa "ameingia katika aina ya uovu unaochukiza." Tafsiri ya Tyndale nayo ililaaniwa; na Luther alipochapisha tafsiri yake ya Kijerumani, Papa Leo X alitoa waraka rasmi

[B320]

dhidi yake. Hata hivyo, kazi iliendelea kwa utukufu na uthabiti: Biblia ilipaswa kupata ufufuo kamili, na ilikusudiwa kutoa nuru kwa watu wa kila taifa na lugha. Hatimaye Kanisa la Roma likatambua hili, na kwa hivyo, likamua kuruhusu tafsiri ya Maandiko Matakatifu katika lugha za kisasa, na wafasiri Wakatoliki, zikiambatana na maelezo ya Kikatoliki. Hata hivyo, hizi hazikupaswa kutolewa kwa watu, isipokuwa pale ambapo kulikuwa na hatari yao kupokea tafsiri za Kiprotestanti. Tafsiri ya Rheims inatangaza hili.

Ifuatayo inaonyesha tabia ya baadhi ya *Maelezo* ya tafsiri ya Rhemish—ambayo, hata hivyo, katika miaka ya hivi karibuni inachukuliwa nafasi na tafsiri ya *Douay*, inayofanana sana, lakini yenye maelezo yasiyo makali sana. Maelezo kwenye ***Mathayo 3*** yanasema: "Wapotoshaji wanaweza kuadhibiwa na kukandamizwa; na wanaweza, na wanastahili, kwa mamlaka ya umma, iwe ya kiroho au ya kidunia, kuadhibiwa au kuuawa." Moja juu ya ***Gal. 1:8*** inasomeka: "Wakatoliki hawapaswi kuonea huruma wazazi wao wenyewe, ikiwa ni waheresi." Kwenye ***Ebr. 5:7*** kumbukumbu inasomeka: "Watafsiri wa Biblia ya Kiprotestanti wanapaswa kutafsiriwa hadi vilindi vya kuzimu." Na kwenye ***Ufu. 17:6*** maoni yanasema: "Lakini damu ya Waprotestanti haitaiitwa damu ya watakatifu, kama vile damu ya wezi, wauaji wa watu, na wahalifu wengine, ambayo kwa ajili ya kumwaga kwake, kwa amri ya haki, hakuna jumuiya yoyote itakayowajibika."

Ifuatayo ni baadhi ya vizuizi vilivyowekwa ilipogundulika kuwa usomaji wa Biblia haukuweza kuzuilika kabisa. Kanuni ya nne ya *Index Expurgatoriais* inasema:

"Mtu yeyote atakayethubutu kusoma au kumiliki Biblia bila ruhusa ya maandishi, hatapokea msamaha hadi awe amekabidhi kwanza Biblia hiyo kwa askofu msimamizi. Wauzaji wa vitabu watakaouza au kupatia mtu yeyote Biblia katika lugha ya kawaida ambaye hana ruhusa hiyo, watatozwa faini ya thamani ya vitabu hivyo,...na watapewa adhabu nyingine na askofu kama atakavyoona inafaa

askofu atachukulia hatua anazoziona zinafaa, kulingana na uzito wa kosa."

Akisema Mtaguso wa Trent, katika kikao chake cha Mwaka wa 1546:

"Ili kuzuia nia za hasira, baraza linaamuru kwamba katika mambo ya imani na maadili, na yote yanayohusiana na utunzaji wa mafundisho ya Kikristo, hakuna mtu, akijiamini kwa hukumu yake mwenyewe, atakayethubutu kupotosha Maandiko Matakatifu ili yalingane na maoni yake mwenyewe, kinyume na kile ambacho kimekubaliwa, na bado kinakubaliwa, na kanisa takatifu mama, ambalo ni haki yake kuhukumu maana ya kweli."

Kutoka kwa waraka wa Papa Pius VII, dhidi ya Jumuiya za Biblia, uliotolewa Juni 29, 1816, kwa Primate wa Poland, tunanukuu:

Tumeshtushwa kweli na hila hii ya ujanja, ambayo misingi yenyewe ya dini inadhoofishwa; na kwa kuwa, kutokana na umuhimu mkubwa wa mada hii, tumefanya mashauriano katika baraza na ndugu zetu waheshimiwa, makardinali wa Kanisa Takatifu la Roma, tumefikiria kwa umakini na uangalifu mkubwa juu ya hatua zinazofaa kuchukuliwa na mamlaka yetu ya kipapa, ili kurekebisha na kuondoa *janga hili* kadri iwezekanavyo. Kwa hiari yenu mme-
mewadhihisha tayari tamaa kuu ya kugundua na kuangamiza njama za ukafiri za wabunifu hawa; hata hivyo, kwa kufuata wajibu wetu, tunawaonya tena na tena kwamba chochote mnachoweza kufanikisha kwa *nguvu*, kukiandaa kwa *ushauri*, au kutekeleza kwa *mamlaka*, mkitekeleze kila siku kwa bidii kuu.... Biblia iliyochapishwa na wamwasi wa imani ihesabiwe miongoni mwa vitabu vingine vilivyopigwa marufuku, kwa mujibu wa kanuni za Faharasa."

Papa huyo huyo, mwaka 1819, alitoa waraka rasmi dhidi ya matumizi ya Maandiko Matakatifu katika shule za Ireland. Kutoka humo tunanukuu:

"Taarifa zimefikia masikio ya mkutano mtakatifu kwamba Shule za Biblia, zinazofadhiliwa na fedha za waheresi, zimeanzishwa katika karibu kila sehemu ya Ireland; ambapo wasio na uzoefu wa jinsia zote wote hupewa sumu hatari ya mafundisho yaliyoharibika Kila posi-

Hivyo basi, juhudi zote zinapaswa kufanywa, kuwazuia vijana wasiingie katika shule hizi za za zenye uharibifu. . . . Fanyeni nanyi fanyeni kazi

[B322]

kwa nguvu zako zote kuwazuia vijana wa kiortodoksi wasiharibiwe nao—lengo ambalo, natumai, litafanikiwa kwa urahisi kwa kuanzishwa kwa shule za Kikatholiki katika dayosisi yako yote."

Hapa tuna ukiri wa wazi wa lengo halisi la kuanzishwa kwa shule za parokia za Kikatoliki nchini Uingereza na Amerika Kaskazini, yaani: kulinda mipaka yao. Mpinga Kristo hana lengo jingine katika kutoa elimu kwa watu wa kawaida. Ujinga na dhana za kishirikina ndio ngome za Upapa; na karne za mamlaka yake, ikiwemo kile kinachojulikana kama "zama za giza," zinathibitisha hili. Elimu ya makasisi chini ya "vizuizi" haikupuuzwa; lakini, kwamba hakuna mpango uliofanywa kwa ajili ya elimu ya watu, ujinga mkubwa katika nchi zote za zamani za Kikatoliki ni ushahidi thabiti. Shule na Biblia daima zimekuwa maadui wasiovumilika wa Antikristo, na hazingevumiliwa, isipokuwa zikawa mahitaji—ambapo mwanga wa uongo lazima utawaliwe ili kulinda uwepo wa Antikristo.

Kutoka kwa waraka wa Papa Leo XII kwa makasisi wa Kanisa Katoliki la Roma nchini Ireland, mwaka 1825, tunanukuu:

"Si siri kwenu, ndugu zetu watukufu, kwamba chama fulani, kinachoitwa kwa kawaida Chama cha Biblia, kinaenea kwa ujasiri kote ulimwenguni. Baada ya kudharau mapokeo ya wazee watakatifu, na kinyume na amri inayojulikana sana ya Mtaguso wa Trent, chama hiki kimeikusanya nguvu zake zote, na kinalenga kila njia kwa lengo moja: tafsiri, au tuseme upotoshaji, wa Biblia katika lugha za kienyeji za mataifa yote."

Hata Papa marehemu Pius IX alionyesha uchungu wa moyo wake kutokana na ushindi wa kila upande wa adui huyu mkuu wa Kristo wa Uongo—yaani Biblia. Alisema, "Laana iwe juu ya yale mashirika ya ujanja na ya udanganyifu yanayoitwa Jumuiya za Biblia, ambayo huwasukuma Biblia mikononi mwa vijana wasio na uzoefu."

Ni kweli, iliamriwa katika Baraza Kuu la Kanisa Katoliki la Roma huko Baltimore, mwaka 1886, kwamba Biblia iliyokubaliwa iruhusiwe katika shule za Kikatoliki nchini Marekani. Hata hivyo, hii haionyeshi mabadiliko yoyote katika hisia halisi ya

[B323]

Antikristo; ni pigo jingine tu la sera yake ya kuona mbali, kwa kuheshimu roho ya uhuru katika nchi hii, ambayo inachukia vizuizi kama hivyo. Walijua vyema, hata hivyo, kwamba *uhuru* na si *Biblia* ndio uliokuwa unahitajika; na uchunguzi unaonyesha kwamba sasa, miaka miwili baadaye, Biblia haipatikani katika shule za Kikatoliki huku.

Nafundisho la kutokufa kwa asili na kwa kiasili kwa mwanadamu (kwamba kuwepo kwa mwanadamu mara tu kunapoanza hakuwezi kamwe kuisha) lilikuwa kosa jingine lenye matunda mengi, lililokopwa kutoka katika falsafa ya Kigiriki. Na, ikikubaliwa, ilipelekea kwa urahisi hitimisho kwamba ikiwa kuwepo *kunapaswa kuendelea* milele, basi maneno ya Biblia yanayohusu uharibifu wa wenye dhambi waliokomaa katika uasi, kifo cha pili, n.k., yanapaswa kufasiriwa *kumaanisha* kinyume cha yale *yanayosema*, yaani: uzima wa milele, katika hali fulani. Kisha, ilikuwa rahisi kuamuru kwamba kwa waovu maisha yao yawe ya mateso; na mateso hayo mara nyingi yalichorwa kwenye kuta za makanisa pamoja na kwa maneno ya makasisi na watawa wenye bidii. Makosa haya yalikuwa rahisi zaidi kuwashawishi wongofu kwa sababu wanafalsafa wa Kigiriki (wakuu wa dunia wakati huo katika masuala ya sayansi, dini na falsafa—ambao mawazo yao, kama Josephus anavyoonyesha, yalikuwa yameanza hata kuathiri Uyahudi) walikuwa wamekuwa wakiamini na kufundisha kwa muda mrefu adhabu kwa wabaya baada ya kifo. Hata hivyo, kwa sifa zao, ikumbukwe kwamba hawakuwahi kushuka hadi kwenye *matukano* ya kutisha ya tabia na utawala wa Mungu yaliyofundishwa kwa ulimwengu na Mpinga Kristo. Kisha, ilikuwa ni ili kuweka mahali kwa mateso haya na kukiita kuzimu, na kutafuta mistari katika Maandiko inayorejelea *sheol* na *hades* na *gehena* inayoelezea malipo halisi ya dhambi—mauti ya kwanza na ya pili—na kuitumia kwa ujanja mistari hiyo na mifano ya Bwana wetu na alama za Ufunuo, ili wajidanganye wenyewe na ulimwengu wote kuhusu mada hii na kumshambulia vibaya sana na kumtukana tabia na mpango wa Mungu, Baba yetu wa Mbinguni mwenye hekima yote na neema.

Purgatorio ilianzishwa, ili kupunguza na kufanya uvumilike

[B324]

dozi hii ya kutisha ya mafundisho, na pia kumpa Mpinga Kristo mshiko imara zaidi juu ya watu. Ilidai kushika funguo za mbinguni na kuzimu na kuwa na mamlaka ya kusamehe adhabu za purgatorio: si tu adhabu ya Adamu, na udhaifu uliorithiwa kutokana nayo, bali pia adhabu za dhambi za makusudi na za kujidai. Nguvu kubwa iliyotokana na hili juu ya watu wasio na elimu inaweza kufikiriwa kwa urahisi—hasa wakati mfalme na viongozi wakuu wa dunia walipokiri na kuinama mbele ya mdanganyifu.

Misa kwa ajili ya wafu ilifuata; na matajiri na maskini wote waliona ni wajibu wao kulipa, na kwa ukarimu pia, ili misa hizo zifanyike. Ufanisi wa misa, kwa ajili ya nafuu ya mateso ya purgatorio, unasemekana kuwa na nguvu zote—hivyo hata Yehova au Kristo hawawezi kuingilia kati. Hili likawa chanzo kikubwa cha mapato kwa Mpinga Kristo; kwani makasisi hawakuchelewa kuwakumbusha wanaokufa, ikiwa ni matajiri, umuhimu wa kuacha mirathi ya ukarimu kwa ajili ya misa zao wenyewe—ili wale waliorithi utajiri wao wasipuuzie suala hilo. Na, kwa kweli, ndani ya mwaka huu maonyo ya aina kama hiyo yameonekana katika majarida ya Kanisa Katoliki la Kirumi, yakihimiza kwamba pesa chache zitumike kwa maua ya mazishi, ili nyingi zaidi zitumike kwa misa kwa ajili ya wafu.

Maghufira yalianza kuwepo, muda fulani kabla ya "Vita vya Msalaba": tunajua kwamba maghufira yalitolewa, kama thawabu, ili kupata watu wa kujitolea kwa ajili ya "Vita vya Msalaba" hivi au "Vita Vitakatifu." Kwa amri ya Kipapa, yeyote anayeshiriki katika vita hivi vitakatifu hangepata tu msamaha wa dhambi zilizopita, bali pia thawabu ya kufidia dhambi zijazo; na hivyo kuhakikishiwa dhidi ya mateso fulani ya kibaraza. Maghufira haya, Wakatoliki wa Kirumi wanasema, hayakusudiwi kuwa vibali vya kutenda dhambi, bali ni zawadi za haki zinazofidia au *kufuta* idadi fulani ya siku au miaka ya mateso ya kimbari: hivyo basi ikiwa dhambi za mtu zingemfanya astahili miaka elfu moja ya mateso, na yeye, kwa wakati mmoja, au nyakati mbalimbali, akipata maghufira hadi

[B325]

kiasi cha miaka elfu moja, iwe kwa pesa, au kwa huduma zilizotolewa kwa Upapanzi, au kwa toba zilizofanywa, angeachiliwa huru; kama angekuwa na msamaha wa miaka tisini katika akaunti yake, angelazimika kuvumilia miaka mia moja ya mateso; na kama msamaha ungeonekana kuzidi adhabu zake kwa kiasi kikubwa, huenda angehesabiwa kuwa mtakatifu, mwenye ushawishi maalum mbinguni, anayepaswa kuombwa na kuabudiwa. Mfalme Louis wa Ufaransa, Mshujaa wa Vita vya Msalaba, ni mfano wa mpangilio huu. Alitangazwa kuwa mtakatifu, na sasa anasifiwa na kuombwa kama Mtakatifu Louis.

Kwa kweli kuna tofauti kati ya mtazamo huu wa Magari na leseni ya kutenda dhambi; na bado ni ndogo sana; kwa maana Upapisti uliweka kiwango fulani cha mateso kwa dhambi mbalimbali za kawaida, na si tu kwamba dhambi zilizopita zingeweza kufutwa na kuondolewa hivi, bali na wale waliokuwa na sababu ya kufikiri kwamba wangetenda dhambi fulani, katika siku zijazo, wangeweza hivyo kujipatia mapema haki ya kufuta dhambi hizo. Zaidi ya hayo, baadhi, zinazoitwa "msamaha *kamili* [kamilifu, wote]," kwa hakika zinaeleweka kufunika dhambi zote, zilizopita na zijazo.

Tendo hili hata siku hizi linaonekana kuwa gumu kuamini. Wakatoliki wana maombi fulani, ambayo kuyarudia ni sababu ya kupata msamaha kwa kipindi maalum; na wanadai kuwa maombi mengi yakijumlishwa, yatawakinga na ghadhabu kwa muda mrefu. Hivyo, wale wanaosema "*Heri, Malkia Mtakatifu*" hupewa msamaha wa siku arobaini, wakati kwa kusema "*Litanio la Bikira Maria Mbarikiwa*" kuna msamaha wa siku mia mbili; na kwa wale wanaosema "*Imebarikiwe Uteuzi Mtakatifu, Usio na Doa na Safi Zaidi wa Bikira Maria*" hupewa msamaha wa miaka mia moja, n.k., n.k. Katika "zama za giza," wakati msamaha wa dhambi ulipokuwa ukitolewa kwa urahisi kwa pesa na kwa huduma katika mateso ya wasioamini na wamwasi, ni rahisi kufikiria ufisadi ulioletwa na mafundisho haya ya kufuru.

Kwa uhalifu uliokuwa ukitendwa kwa kawaida na matajiri, ambao *wangeweza* kulipa

[B326]

adhabu kubwa sana ziliwekwa kwa ukarimu, wakati ukiukaji mbaya zaidi wa haki, ambao ulikuwa wa kawaida zaidi miongoni mwa tabaka la maskini, ulisamehewa kwa urahisi. Hivyo, ndoa na binamu wa kwanza iligharimu dola 5,000, wakati mauaji ya mke au ya baba yaligharimu dola 20 tu. Spanheim anasema: "Taasisi ya Maghufira ilikuwa kama kinu kilichochonga pesa kwa Kanisa la Kirumi; migodi ya dhahabu kwa wajukuu wa mapapa wasumbufu na watoto wao wa kizazi; mishipa ya vita vya Kipapa; njia ya kulipia madeni, na chemchemi isiyokwisha ya anasa kwa mapapa."

Ili kudhibiti biashara hii, kiwango cha adhabu kilichopangwa kulingana na dhambi kilibandikwa kwa dhambi mbalimbali—siku au miaka kadhaa katika purgatorio kwa kila moja; na pia kiwango cha bei kilipangwa kulingana na hicho, ili wale waliokuwa wakipata msamaha kwa mauaji au wizi, kwa mauaji ya mtoto mchanga, au uzinzi, au kuapa uongo, au dhambi nyingine, waweze kutozwa ada tofauti. Kwa njia hii, adhabu za toba zilisitishwa na mateso ya purgatorio yalipunguzwa au kuisha, kwa hiari ya mawakala wa Mpinga Kristo. Hatuwezi kushangaa kwamba watu walielewa haraka kwamba pesa nyingi ililipwa kwa dhambi nyingi.

Kwa kiasi hicho uhalifu uliongezeka kutokana na msamaha huu, kiasi kwamba hasira ya tabaka bora la jamii ilichochewa kuasi dhidi ya kanisa. Macho ya watu yalianza kufunguka, nao wakaona makasisi, kuanzia maafisa wakuu wa kanisa hadi maafisa wa chini kabisa, wakiwa wamezama katika uovu.

Kama vile saa ya giza zaidi huja kabla ya dhoruba, ndivyo kabla tu ya harakati kuu ya Mageuzi, kimaadili, ilikuwa saa ya giza zaidi ya utawala wa giza wa Antikristo. Hapo biashara ya wazi na ya aibu ya msamaha wa dhambi ilisababisha kichefuchefu, na ikamfanya Luther na Wapapista wengine wenye bidii kuhoji na kuchunguza mfumo mzima, katika nyanja zake za kimaadili, na baadaye za kidhana. Hatimaye, Luther alipata wazo la kweli—kwamba Upapisti kwa kweli ndiye Mpinga Kristo. Na, baada ya kugundua hili, alibainisha bila woga baadhi ya alama za Ufunuo,

[B327]

na akaonyesha jinsi zinavyotumika na kutimizwa kwa kiasi katika Utawala wa Kipapa.

Kuhusu mada hii tunanukuu yafuatayo kutoka kwa kalamu ya mchungaji maarufu, Lyman Abbott. Anasema:

"Miongoni mwa masharti mengine, ambayo msamaha ulitolewa zamani zaidi kuliko sasa, lilikuwa ni mchango wa pesa kwa kanisa. Biashara hii ilifikia kilele chake mwanzoni mwa karne ya kumi na sita, chini ya Papa Leo X, ambaye alitangaza msamaha kwa wote waliotaka kuchangia ujenzi wa Kanisa Kuu la Mt. Petro mjini Roma. Wakala wake mkuu wa kuuza msamaha nchini Ujerumani alikuwa mtu anayeitwa John Tetzel. Maovu ya Tetzel yaliyojulikana sana hayakumzuia kuchaguliwa kuwa mleta wa msamaha huu kwa roho nyingine safi zaidi, na hakuna upuuzi uliioonekana kuwa mkubwa sana kwake, mradi tu ulileta pesa kwenye hazina yake. Alitangaza kwamba msalaba mwekundu, uliomsindikiza popote alipokwenda, ulikuwa na nguvu sawa na msalaba wa Kristo—kwamba hakukuwa na dhambi kubwa kiasi kwamba hakuweza kuiondoa. 'Maghufula hayaokoa walio hai pekee, bali pia huokoa wafu. Mara tu pesa inapopiga chini ya sanduku, roho hutoroka kutoka Purgatorio na kuruka huru mbinguni.' Haya yalikuwa baadhi ya matamko yake ya kufuru. Kiwango maalum cha bei kilianzishwa. 'Ndoa nyingi iligharimu dukati sita; unyanyasaji wa hekalu na kuapa uongo, tisa; mauaji, nane; uchawi, mbili.' Ni biashara hii waziwazi na isiyo na haya ambayo, zaidi ya kitu kingine chochote, ilisababisha Mageuzi. Maghufira yaliendelea kutolewa, si tu kwa ajili ya ibada, bali pia kwa michango ya pesa kwa kanisa; lakini uuzaji wa hadharani na wazi wa maghufira sasa umepigwa marufuku, kwa kiasi kikubwa, kutoka Kanisa la Roma."

Mwandishi mwingine alinukuu zaidi maneno ya Tetzel, akisema:

"Karibia nami nitakupa barua zilizofungwa muhuri ipasavyo, kwa ambayo hata dhambi utakazotamani kuzitenda baadaye zitasamehewa zote. Hakuna dhambi kubwa kiasi kwamba msamaha hauwezi kuiondoa. Lipa, lipa tu kwa wingi na utasamehewa. Enyi makasisi, enyi wakuu, enyi wafanyabiashara, enyi wake, enyi wasichana, enyi vijana, wasikilizeni wazazi na marafiki zenu waliofariki, wanaowaita kutoka katika shimo lisilo na kina, 'Sisi

wanateseka mateso ya kutisha; sadaka ndogo ingetuokoa. Unaweza kutoa, Je, hutatoa?' Kwa groschen kumi unaweza kumtoa baba yako kutoka purgatorio. Bwana Mungu wetu hatendei tena nasi kama Mungu—Ameipa Papa mamlaka yote."

Ifuatayo imepitishwa kama nakala ya fomu zilizoandaliwa na Tetzel—zilizojazwa na jina la mnunuzi, dhambi zake, n.k.:

"Bwana wetu Yesu Kristo akuonee huruma,...na akuondolee hatia kwa wema wa mateso yake matakatifu sana. Mimi, kwa mamlaka ya Kitume niliyopewa, naondoa hatia yako kutokana na makosa yote ya , upita mipaka, dhambi na uhalifu ambayo huenda umeyatenda-
ulizotenda, bila kujali uzito na ukubwa wake, na za aina yoyote, na ninakuondolea adhabu ambazo ungelazimika kuvumilia
katika purgatorio, nakurejesha katika haki na usafi wa
ubatizo wako, ili kwamba, wakati wa kifo, milango ya mahali pa mateso izikufungie, na milango ya paradiso ikufungulie. Na kama utaishi muda mrefu, neema hii itaendelea bila kubadilika hadi wakati wa mwisho wako. Kwa jina la Baba, na la Mwana, na la Roho Mtakatifu, Amina. Ndugu, John Tetzel, kamisaari, amesaini hii kwa mkono wake mwenyewe.—."

Kuhusu sasa hivi hatuwezi kusema, lakini tunajua kwamba miaka michache tu iliyopita, msamaha ya msamaha iliyochapishwa yenye bei zilizowekwa iliuzwa kwenye meza katika baadhi ya makanisa makubwa ya Kanisa Katoliki la Kirumi nchini Mexico na Cuba.

"Alipewa Yeye Kupigana Vita na Watakatifu na Kuwashinda"—
Ili "Kuchosha
Watakatifu wa Aliye Juu Zaidi"

Je, ufalme bandia wa Kipapa uliwa na mamlaka juu ya watoto wa Mungu waliokuwa wamejitolea kweli, na ukawashinda—"ukawachoka" kwa kipindi kirefu cha ukandamizaji, au *kuwasagwa*, kama maandishi ya Kiebrania yanavyodokeza? Tunajibu, Ndiyo: kila njia iliyoweza kufikiriwa ilitumika ili kusagwa roho yenyewe ya Ukristo wa kweli (***Yohana 8:36***;

[B329]

Gal. 5:1; ***2 Kor. 3:17***), na kuweka badala yake roho, mafundisho na miundo ya Mpinga Kristo. Mwanzoni haikuwa mashambulizi ya wazi kwa waumini bali ukandamizaji wa polepole, endelevu na *mkali*, uliolenga hasa walimu wapinzani; na uliotumia uvumilivu na pia imani ya wengi. Hii, pia, punde si punde iliungwa mkono sana na mamlaka ya kiraia kiasi kwamba kutoa pingamizi lolote dhidi ya kanisa kungeweza kuchukuliwa kama uhaini dhidi ya mamlaka ya kiraia, ambayo iliungwa mkono na mamlaka ya Kipapa. Hili, pia, punde si punde liliungwa mkono sana na mamlaka ya kiraia kiasi kwamba kutoa pingamizi lolote dhidi ya kanisa kungeweza kuchukuliwa kama uhaini dhidi ya mamlaka ya kiraia, ambayo iliungwa mkono na mamlaka ya Kipapa.

Katika mwanzo wa kilele cha utukufu wa Kipapa, watu kwa ujumla walikuwa wanachama wa kanisa kwa jina tu au walikuwa washirikina; na wote waliomkiri Kristo walitarajiwa kutii desturi na kanuni za madaraka yaliyokuwa yakijikuza taratibu. Kosa, ambalo daima huwa maarufu zaidi kuliko ukweli, lilipopandishwa cheo kupata ushawishi na mamlaka, liliwinda, likawatenga na kuwachafua wale waliokuwa na ukweli na wote waliouamini. Huu ulikuwa wakati ambapo, kama ilivyoonyeshwa katika Ufunuo, Kanisa la kweli (mwanamke) lilikimbilia jangwani—katika upweke (***Ufu. 12:6***)—mtoa mzabibu kwa sababu ya uaminifu wake kwa ukweli, na kwa Bwana wa kweli na Kichwa cha Kanisa. Katika wakati huu, wakati wapinga dini walipokuwa wakitukuzwa kama wakuu, watakatifu wa kweli, wanyenyekevu walikuwa wakipitia kile ambacho Bwana aliwaonya, na wote watakaoishi kwa uchaji wa Mungu (katika wakati huu), kutegemea, yaani, mateso. Mama mkwe alikuwa dhidi ya bibi harusi, baba dhidi ya mwanawe, na ndugu dhidi ya ndugu; na mara nyingi maadui wa mtu walikuwa kweli wale wa nyumba yake mwenyewe. Je, kuna jambo lingeweza kufikiriwa kuwa na uwezekano mkubwa zaidi wa *kuwachosha* au *kuwasaganya* watakatifu wa Aliye Juu Kuliko kuliko mwenendo kama huo, uliodumu kwa karne nyingi?

[B330]

Ili kupata wazo la ukali na ukosefu wa huruma wa mateso haya, ni lazima turudi tena kwenye kurasa za historia.

Uonevu dhidi ya Wakristo chini ya Roma ya kipagani haukuwa unaostahili kulinganishwa na ule wa Roma ya Kipapa, kwani haukuwa wa mara kwa mara, ulikuwa na upeo mdogo na haukuwa mkali sana. Inasemekana, kwa mamlaka ya Wakristo wa mapema, kwamba wengi wa maafisa wa Kirumi waliotumia katika mikoa mamlaka ya mfalme au ya seneti, na ambao mikononi mwao palikuwa na mamlaka ya uhai na kifo, walitenda kama watu wenye tabia nzuri na elimu ya hali ya juu, waliothamini kanuni za haki. Mara nyingi walikataa jukumu hilo la kuchukiza la mateso, walifutilia mbali mashtaka dhidi ya Wakristo kwa dharau (kama vile Pilato na Herode walivyojaribu kufanya katika kesi ya Bwana ***wetu—Luka 23:14-16,20,22***; ***Mathayo 27:24***), au walipendekeza kwa Wakristo walioshtakiwa njia fulani ya kisheria ya kujinasua. Walipoweza, walitumia mamlaka yao mara nyingi zaidi kwa ajili ya kuwafariji Wakristo kuliko kuwaonea; na mahakama za Kikafiri mara nyingi zilikuwa kimbilio lao la uhakika dhidi ya washtaki wao wa Kiyahudi.* Mateso ya kikatili chini ya mtawala mchukizi Nero, ambaye aliwasha baadhi ya Wakristo ili kuelekeza shaka ya umma mbali naye, ni mojawapo ya kurasa za giza zaidi katika historia ya Roma ya Kikafiri; lakini waathiriwa wake walikuwa wachache *kwa kulinganisha*. Walioteswa na mateso ya Wakafiri hawakuwa jamii kwa ujumla, bali watu mashuhuri. Mateso haya dhidi ya wawakilishi wakuu, hata, hayakuwa ni azma thabiti na endelevu ya upinzani kwa upande wa serikali kutokana na kelele za umma zisizoweza kudhibitiwa, zilizochochewa na dhana za kishirikina, ambazo kwa watawala ilionekana ni muhimu kuziridhisha kwa ajili ya amani na utulivu. Mifano kadhaa inayoonyesha hili hupatikana katika maisha ya Mtume Paulo, na pia ya mitume wengine. Tazama ***Matendo 19:35-41; 25:24-27; 26:2,3,28***.

---

*Gibbon, Juz. II, kurasa 31-33.

[B331]

Hata mateso ya jumla zaidi, chini ya wafalme wa Kirumi, yalidumu kwa vipindi vifupi tu, isipokuwa yale ya wakati wa Diocletian, ambayo yaliendelea kwa ukali uliobadilika kwa miaka kumi. Kati ya mateso haya mara nyingi kulikuwa na vipindi virefu vya amani na utulivu. Chini ya wafalme, ingawa iliteswa sana, Ukristo haukupoteza nguvu, bali, kama tulivyoona, ulistawi sana.

Jinsi zilivyotofautiana mateso ya Kipapa, yaliyowashika si wapinzani mashuhuri tu bali kila mtu, na ambayo hayakudumu kwa miezi michache tu, bali yaliendelea bila kukoma! Kile ambacho chini ya wafalme wa kipagani kilikuwa hasira au wazimu wa muda mfupi, chini ya mapapa kilibadilishwa kuwa mfumo rasmi, uliokuwa na uhai kutokana na fanatiki ya kidini na tamaa ya kisiasa—na uliokuwa umehamasishwa na shauku, nguvu na ukatili wa kishetani usio na kifani katika historia. Kanisa la uasi liliweka kando upanga wa roho, na, likishikilia mkono wa himaya, liliwalenga wapinzani wake dhaifu wote kwa hasira isiyo na huruma na silaha zake za kimwili; huku likiwaridhisha, likiwasifu na kuwadanganya wenye mamlaka hadi likapata imani yao na kuchukua nafasi na mamlaka yao.

Wakati huo, upagani na uzushi vyote viligeuka kuwa vitu vya mateso—hasa uzushi. Wachungaji wanaoitwa Wakristo, anasema Edgar, "walitumia vibaya sheria za utawala wa kidini wa Kiyahudi, na matukio ya kihistoria ya Kiyahudi, kwa lengo lisilo la Kikristo na baya la kuamsha pepo wa mateso dhidi ya masalio yanayooza ya imani za kishirikina za Kigiriki na Kirumi....Walivunja muundo wa kale wa Uungu-wengi na kuhamisha mapato yake kwa matumizi ya kanisa, serikali na jeshi Uagano alitengwa kutoka katika eneo la Kirumi.... Kulazimishwa kwa ujumla kulichukua nafasi ya kuamini kwa hiari, na hofu ikachukua nafasi ya injili. Inatia aibu kusoma kuhusu Symmachus na Liban-ius, wazungumzaji wawili wasio Wakristo, wakitetea *mantiki* na *ushawishi* katika kueneza dini, wakati Theodosius

[B332]

na Ambrosius, mfalme Mkristo na askofu Mkristo, wanahimiza ghasia na kulazimisha."

Alipochukua Constantine utawala wa Roma, alikuwa na mwelekeo wa kuvumilia dini zote, kama ilivyodhihirishwa na edikti maarufu ya Milan, ambayo ilitoa *uhuru wa kidini* kwa kila mtu katika himaya ya Roma. Hatua kama hiyo ingepaswa kupokelewa kwa furaha na Kanisa la Kikristo, ambalo lilikuwa likitamani sana uhuru wakati wa mateso ya awali; lakini haikuwapo hivyo. Roho ya kweli ya Ukristo ilikuwa imeondoka, na sasa tamaa ya kanisa ilikuwa kujikuza haraka iwezekanavyo kwa kuzima kila cheche ya uhuru na kujinyakulia kila kitu. Hivyo basi, anasema Gibbon,* "Waministri wake [wa Konstantine] wa kanisa punde si punde walibuni njama ya kupunguza usawa wa hakimu, na kuamsha ari ya mbadilika; ...na akazima tumaini la amani na uvumilivu, tangu wakati alipokusanya maaskofu mia tatu ndani ya kuta za jumba la kifalme." Huko mfalme alishawishika kutangaza kwamba wale waliopinga hukumu ya kundi hili la makasisi katika masuala ya imani wangetakiwa kujiandaa kwa uhamisho wa papo hapo. Na maamuzi yao yalitangazwa kuwa na mamlaka ya kimungu. Roho hii ya kutovumiliana punde si punde ilikomaa na kuwa mateso makali na yasiyovumilika. Konstantino alitoa sheria mbili za adhabu dhidi ya uzushi, na mfano wake ulifuatiwa na mfalme waliofuatia—Valentinian, Gratian, Theodosius, Arcadius, na Honorius. Theodosius alichapisha kumi na tano, Arcadius kumi na mbili, na Honorius si chini ya kumi na nane ya sheria hizi. Hizi zimeandikwa katika kanuni za Theodosian na za Justinian, kwa aibu ya waandishi wao wa kichungaji na wa kifalme.

Kile ambacho Kristo wa Uongo alipenda kukiita uzushi (ambacho sehemu kubwa yake ilikuwa ni ukweli na haki ikijaribu kushikilia

---

*Juz. II, ukurasa wa 236.

[B333]

ushoga) uliangaziwa kuwa mbaya kuliko usagaji, na yote mawili yalipigwa marufuku na wafalme, maliki na wanatheolojia; na yote mawili yaliteswa, hasa la kwanza, na Inquisition. Wakati, karibu mwanzoni mwa karne ya kumi na tatu, kulipokuja ufufuo wa elimu, na watu walianza kuamka kutoka usingizi na ndoto za kutisha za "zama za giza," wale ambao akilini mwao ukweli haukuwa umefutwa kabisa walichochewa, na kiwango cha ukweli kilipandishwa kupinga makosa makubwa ya Antikristo. Ndipo roho ya mateso ya Mpinga Kristo ilichochewa kuchukua hatua za hasira, ili kukandamiza upinzani.

Wafalme na masultani waliokuwa wakitikisika kwa usalama wa taji zao, ambao kama wangekasirisha papa kwa namna yoyote, na ambao falme zao zingeweza kuwekwa chini ya adhabu ya kutakatizwa kanisa inayotisha, endapo wao au watu wao wangekataa kutii amri za papa kikamilifu, waliapishwa *kuangamiza uzushi*, na kuonywa kusafisha majimbo yao kutoka kwa upotovu wa kiheretiki, kwa adhabu ya kuondolewa madarakani; na wale baroni waliopuuza kusaidia katika kazi ya mateso walipoteza mali zao. Hivyo basi, wafalme na masultani hawakuchelewa katika juhudi zao za kutii maagizo ya Kipapa, na mabaroni na wafuasi wao walikuwa katika huduma yao, kusaidia katika kazi ya uharibifu.

Hata kabla ya uamsho huu, mapema mwaka wa 630 A.D., Baraza la Toledo lilimlazimisha mfalme wa Uhispania, alipochukua kiti cha enzi, kuapa kutoruhusu wafuasi wowote wa uzushi katika maeneo ya utawala wa Uhispania; na ilitangazwa kwamba mtawala ambaye angetenda kinyume na kiapo hicho "angelaaniwa mbele za Mungu wa milele, na kuwa kuni za moto wa milele." Lakini umuhimu wa kutisha wa matakwa kama hayo ulitambuliwa kikamilifu zaidi wakati uamsho ulipoanza, na wakati Kristo wa Uongo alipopata kilele cha nguvu zake.

[B334]

Baraza la Oxford mnamo 1160 liliwakabidhi kundi la Wawaldensi, waliokuwa wamehamia kutoka Gascony kwenda Uingereza, kwa mamlaka ya kidunia ili wahukumiwe. Kwa hiyo, Mfalme Henry II aliwaamuru, wanaume na wanawake, wapigwe mabaki hadharani, wachomwe chapa kwenye shavu kwa chuma moto, na wafukuzwe, wakiwa nusu uchi, nje ya jiji katikati ya baridi kali; na hakuna aliyeruhusiwa kuwaonyesha huruma au kuwapa fadhili yoyote.

Frederick, mfalme wa Ujerumani, mwaka 1224 B.K., aliwahukumu wamwasi wa kila aina, wakiwa hai, kuungwa kwa moto, mali zao kukamatwa, na wazao wao, isipokuwa wakawa waonevu, kupata aibu. Louis, mfalme wa Ufaransa,
Mwaka 1228, alichapisha sheria za kutokomeza ukanamiri na akahakikisha zinatekelezwa. Alimlazimisha Raymond, Kaunti wa Toulouse, kuanzisha uharibifu wa ukanamiri katika maeneo yake bila kuokoa hata rafiki au mtumwa.

Tangu uvamizi wa mwanzo wa mamlaka ambayo hatimaye ilikuza mfumo wa Kipapa, upinzani ulitolewa; lakini upinzani huo ulitolewa tu na wachache waaminifu, ambao ushawishi wao haukuwa na athari kubwa dhidi ya mawimbi makubwa ya ulimwengu yaliyosomba kanisa. Polepole, walipogundua kosa, wengine walijiondoa kimyakimya kutoka kwa upotovu mkuu, ili kumwabudu Mungu kulingana na maelekezo ya dhamiri zao, hata kwa hatari ya mateso. Miongoni mwao waliojulikana zaidi ni baadhi, ambao baadaye waliitwa Waldeni, Albijensi, Wycliffiti na Wahugenoti. Hawa, ingawa waliitwa kwa majina kadhaa, kadiri tunavyoweza kuhukumu, walikuwa na asili moja na imani moja. "Uwaldense," anasema Rainerous (3.4), Mkamataji maarufu wa karne ya kumi na tatu, "ni uzushi wa kale zaidi; na ulikuwapo, kwa mujibu wa wengine, tangu siku za [papa] Sylvester, na kwa mujibu wa wengine, tangu siku za mitume." Sylvester alikuwa papa wakati Konstantino alipokuwa mfalme na akakiri Ukristo; na hivyo tunaona kwamba

[B335]

kweli haikukosa wafuasi wake tangu mwanzo, ambao, ingawa walikuwa wanyenyekevu na wasio maarufu, walipinga kwa ujasiri Upapa na mafundisho ya Kipapa ya purgatorio, ibada ya sanamu, kumwomba watakatifu, ibada ya Bikira Maria, maombi kwa ajili ya wafu, transubstantiation, uagizaji wa makasisi, msamaha wa dhambi, misa, n.k., na walipinga ziara za kitakatifu, sherehe, kuwasha ubani, mazishi matakatifu, matumizi ya maji matakatifu, mavazi ya kiungu, utawa, n.k., na wakashikilia kwamba mafundisho ya Maandiko Matakatifu yanapaswa kupokelewa, kinyume na mila na madai ya Kanisa la Roma. Walimwona papa kama kichwa cha makosa yote, na wakadai kwamba msamaha wa dhambi hupatikana kupitia sifa za Bwana Yesu pekee.

Imani na matendo ya watu hawa yalikuwa msimamo wa mageuzi, na maandamano dhidi ya makosa, muda mrefu kabla ya nyakati za Luther; nao, na wapinzani wengine wa Ukatoliki, walikuwa wakifukuzwa, kuchukiwa na kusudiliwa kwa hasira isiyo na huruma na wajumbe wa Kipapa. Wawaldensi na Waalbigensi walikuwa makundi yaliyoenea zaidi ya Waprotestanti dhidi ya Upapa; na wakati uamsho wa kielimu wa karne ya kumi na tatu ulipokuja, ukweli uliangaza hasa kutoka kwao, ingawa uliangaziwa na kuimarishwa katika maneno na Wycliffe, Huss, Luther, na wengine. Na mafundisho yao, yaliyokuwa yameungwa mkono na unyenyekevu na maadili, yaliangaza zaidi kwa kulinganishwa na kiburi cha anasa na maovu ya wazi ya Upapa uliokuwa umeheshimika wakati huo.

Ndipo maspika, mabaraza, wanatheolojia, wafalme, washiriki wa vita vya msalaba na wainkwisitori walipounganisha nguvu zao za kijanjaa ili kuangamiza kila mpinzani, na kuzima hata miale hafifu ya mwanga unaochipuka. Papa Innocenti III kwanza alituma wamisionari katika maeneo ambako mafundisho ya Walibigenzi yalikuwa yamepata mizizi, kuhubiri Ukatoliki, kufanya miujiza, n.k.; lakini, alipogundua kuwa juhudi hizi hazikufaulu, alitangaza vita takatifu dhidi yao na akatoa ahadi kwa wote walio

[B336]

ingehusisha msamaha wa dhambi zote na pasi ya papo hapo kwenda mbinguni bila kupitia mahali pa kusafishwa dhambi. Kwa imani kamili katika mamlaka ya Papa ya kutoa zawadi zilizohadiwa, wanaume nusu milioni—Wafaransa, Wajerumani na Waitaliano—walikusanyika chini ya bendera ya msalaba, kwa ajili ya ulinzi wa Ukristo wa Kikatoliki na kutokomeza uzushi. Kisha ikafuatiwa na mfululizo wa vita na vizingiti vilivyodumu kwa kipindi cha miaka ishirini. Mji wa Beziers ulishambuliwa na kutekwa mwaka wa 1209, na wananchi wake, bila kujali umri wala jinsia, waliuawa kwa upanga kwa idadi ya elfu sitini, kama ilivyoripotiwa na wanahistoria kadhaa. Damu ya wale waliokimbilia makanisani, na kuuawa huko na wapiganaji watakatifu, ililowanisha madhabahu na kumwagika mitaani.

Lavaur ilizingirwa mwaka wa 1211. Gavana alinyongwa, na mke wake alitupwa kwenye kisima na kupondwa kwa mawe. Watu wa mji huo waliuawa bila ubaguzi, huku mia nne wakichomwa wakiwa hai. Nchi iliyostawi ya Languedoc iliharibiwa, miji yake ikachomwa, na wakazi wake waliangamizwa kwa moto na upanga. Inakadiriwa kuwa Wakalbigeni elfu mia moja waliuawa kwa siku moja; na miili yao ilikusanywa pamoja na kuchomwa.

Fujo hizi zote za damu na uovu vilifanywa kwa jina la dini: kwa madai ya utukufu wa Mungu na heshima ya kanisa, lakini kwa kweli ili kumtetea Mpinga Kristo, aliyeketi katika hekalu la Mungu [kanisa], akijidhihirisha kuwa yeye ni mungu—mwenye nguvu—aliyezeza kushinda na kuangamiza maadui zake. Waklergi walimshukuru Mungu kwa kazi ya uharibifu, na wimbo wa sifa kwa Mungu kwa ajili ya ushindi wa utukufu huko Lavaur ulitungwa na kuimbwa. Mauaji ya kutisha huko Beziers yalihesabiwa kama "hukumu inayoonekana ya mbinguni" dhidi ya uzushi wa Albigensiani. Wapiganaji wa vita takatifu walihudhuria misa kuu asubuhi, na waliendelea siku nzima kuharibu nchi ya Languedoc na kuua wakazi wake.

[B337]

Hata hivyo, ikumbukwe kwamba vita hivi vya msalaba vya wazi, dhidi ya Walibigenzi na Wawaldenzi, vilianzishwa tu kwa sababu "uzushi" uliodaiwa ulikuwa umepata msingi imara katika sehemu kubwa za jamii hizi. Itakuwa ni kosa kubwa kudhani kwamba vita vya msalaba ndivyo vilikuwa mateso pekee: *ukandamizaji* tulivu na endelevu wa watu binafsi, ambao kwa jumla walikuwa maelfu, kote katika eneo pana la Upapisti, uliendelea bila kukoma—ukichosha watakatifu wa Aliye Juu Zaidi.

Charles V, Kaisari wa Ujerumani na Mfalme wa Uhispania na Uholanzi, alitesa wafuasi wa Mageuzi katika maeneo yake yote mapana. Akiungwa mkono na Bunge la Worms, alimharamisha Luther, wafuasi wake na maandiko yake; na akawahukumu wote waliomsaidia Luther au kusoma vitabu vyake, mali zao zichukuliwe, waadhiwe na himaya na kupata adhabu ya uhaini mkuu. Nchini Uholanzi, wanaume waliomfuata Luther walipaswa kukatwa vichwa, na wanawake kuzikwa wakiwa hai au wakikataa kutubu, walichomwa moto. Ingawa sheria hii ya kinyama ilisitishwa, kazi ya kifo katika aina zake zote za kutisha iliendelea. Duke wa Alva alijigamba kwa kuwahukumu Waprotestanti 18,000 katika wiki sita. Paolo anakadiria kuwa idadi ya wale waliohukumiwa katika Uholanzi kwa sababu ya dini yao ilikuwa 50,000; na Grotius anatoa orodha ya mashahidi wa Ubelgiji kuwa 100,000. Charles, kwa pumzi yake ya mwisho, alimhimiza mwanawe, Philip II, kuendeleza kikamilifu kazi ya mateso na kutokomeza uzushi aliyokuwa ameianzisha—ushauri ambao Philip hakuchelewa kuufuata. Kwa hasira, alichochea ari ya mateso, akiwatupa Wakristo wa Kiprotestanti kwenye moto bila ubaguzi wala huruma.

Francis na Henry, wafalme wa Ufaransa, waliifuata mfano wa Charles na Philip katika shauku yao kwa Ukatoliki na kutokomeza uzushi. Mauaji ya Merindol, Orange na Paris ni mifano dhahiri ya shauku yao katika sababu ya ya Antikristo. Mauaji ya ya Merindol,

[B338]

iliyopangwa na mfalme wa Ufaransa na kuidhinishwa na bunge la Ufaransa, ilikabidhiwa kwa rais, Oppeda, kwa ajili ya utekelezaji. Rais alipewa agizo la kuua idadi ya watu, kuchoma miji na kubomoa ngome za Wawaldensi, ambao idadi kubwa yao waliishi katika eneo hilo. Wahistoria wa Kanisa Katoliki la Kirumi wanakiri kwamba kwa kufuata agizo hili maelfu, wakiwemo wanaume, wanawake na watoto, waliuawa kinyama, miji ishirini na nne iliharibiwa, na nchi iliachwa pori na tupu. Wanaume, wanawake na watoto walikimbilia misituni na milimani kwa usalama na wakawindwa na kuuawa kwa upanga. Wengi waliobaki mijini walikumbana na hatima ileile au mbaya zaidi. Wanawake mia tano walitupwa kwenye ghala lililowashwa moto, na waliporuka kutoka madirishani walichomwa kwa ncha za mikuki. Wanawake walibakwa na watoto waliuawa mbele ya wazazi wao, ambao hawakuwa na uwezo wa kuwalinda. Wengine walitupwa kutoka kwenye maporomoko ya miamba na wengine waliburuzwa uchi mitaani.

Mauaji ya halaiki ya Orange, mwaka 1562, yalikuwa ya aina kama ile ya Merindol, na yameelezewa kwa usahihi na wanahistoria wa Kikatoliki. Jeshi la Italia lililotumwa na Papa Pius IV liliamriwa kuua wanaume, wanawake na watoto; na amri hiyo ilitekelezwa kwa ukatili wa kutisha. Waheresi wasiokuwa na kinga waliuawa kwa upanga, kutupwa kutoka kwenye miamba, kutupwa kwenye ncha za vishoka na visu, kuning'inizwa, kuchomwa juu ya moto mdogo na kuwekwa wazi kwa aibu na mateso ya kila aina.

Mauaji ya Paris siku ya Mtakatifu Bartholomew, Agosti 24, A.D. 1572, yalilingana kwa ukatili, lakini yalivuka mipaka ya mauaji ya Merindol na Orange kwa ukubwa. Hili pia limefafanuliwa kwa kina na wanahistoria wa Kikatoliki, ambapo mmoja wao, Thuanus, analikashifu kama "ukatili mkali, usio na kifani katika enzi zote za kale." Kupigwa kwa kengele ya hatari usiku wa manane, tarehe 23 Agosti, kulitoa ishara ya uharibifu, na matukio ya kutisha

[B339]

ya Merindol na Orange ilianza kuigwa dhidi ya Wahugenoti waliotukwa. Karamu ya kifo ilidumu kwa siku saba; jiji lilijaa damu ya binadamu; korti ilijaa maiti za waliouawa ambazo mfalme na malkia walizitazama kwa kuridhika sana. Mwili wa Admiral Coligny uliburuzwa mitaani; na mto Seine ulifunikwa na miili ya wafu iliyokuwa ikielea. Ripoti za idadi ya waliouawa zinatofautiana kutoka 5,000 hadi 10,000. Kazi ya uharibifu haikuishia Paris pekee, bali ilienea sana kote nchini Ufaransa. Siku moja kabla, wajumbe maalum walitumwa pande zote wakiamuru mauaji makubwa ya Wahugenoti. Hivyo basi, matukio yaleyale yalitokea katika takriban mikoa yote, na makadirio ya idadi ya waliouawa yanatofautiana kutoka 25,000 hadi 70,000.

Katika matukio haya ya kutisha ya mauaji, Kristo wa Uongo alipata kuridhika kukubwa. Papa na baraza lake walifurahia ushindi wa Ukatoliki dhidi ya Uwaldeni huko Merindol, na Oppeda asiye na heshima ya dini alipewa cheo cha "Mlinzi wa Imani na Shujaa wa Ukristo." Mfalme wa Ufaransa alienda kwenye misa, na akamshukuru Mungu kwa dhati kwa ushindi na mauaji ya Wahugenoti huko Paris. Mauaji haya, yaliyokubaliwa na mfalme wa Ufaransa na bunge pamoja na raia wa Kanisa Katoliki la Kirumi, huenda yalichochewa moja kwa moja na papa na Uongozi wa Kanisa Katoliki. Kwamba yalikubaliwa sana, angalau, inaonekana wazi kutokana na ukweli kwamba katika Mahakama ya Kipapa habari hizo zilipokelewa kwa furaha kubwa. Papa, Gregori XIII, alienda katika mkesha mkuu hadi kanisa la Mtakatifu Louis kumshukuru Mungu kwa ushindi huo wa kipekee. Mara moja alitangaza mwaka wa jubilei, na akamtuma nuncio kwenye ikulu ya Ufaransa, ambaye kwa niaba ya papa alisifu "kitendo cha kishujaa kilichokuwa kimepangwa kwa muda mrefu na kilichotekelezwa kwa mafanikio makubwa kwa ajili ya mema ya dini." Medali ilipigwa na mfalme kwa kumbukumbu ya mauaji hayo, ikiwa na maandishi, "*Pietas Excitavit Justitiam*"—Ucha Mungu Uliamsha Haki.

[B340]

Medali za kumbukumbu ya tukio hilo pia zilitengenezwa katika kinu cha sarafu cha Kipapa kwa amri ya papa. Moja ya hizi sasa inaonyeshwa katika Ukumbi wa Kumbukumbu, Philadelphia, Pa. Uso wake unaonyesha picha iliyoinuliwa ya papa na maandishi mafupi, "*Gregorius XIII, Pontifex Maximus Anno I*," mwaka wa kwanza wa upapa wake, yaani, A.D. 1572. Kwenye upande wa nyuma wa medali hii kuna picha ya malaika mwangamizi, akiwa ameshika msalaba kwa mkono wa kushoto na upanga kwa mkono wa kulia, mbele yake, wakiwa wamejidhulua na wakikimbia, kuna kundi la Wahugenoti, wanaume, wanawake na watoto, ambao nyuso na maumbo yao yanaonyesha hofu na kukata tamaa. Chini yake kuna maneno, "*Ugonottorum Strages 1572*"—ambayo yanamaanisha, "Mauaji ya Wahugenoti, 1572."

Picha ya Mauaji ya St. Bartholomew iliwekwa kwenye ukuta katika Vatican. Ilikuwa na mzingo juu yake, ulioandikwa kwa Kilatini, maneno yanayomaanisha, "*Papa anakubali hatima ya Coligny*." Coligny alikuwa kiongozi mashuhuri wa Wahugenoti na mmoja wa wa kwanza kuuawa. Baada ya kuuawa, kichwa chake kilikatwa na kutumwa kwa malkia (ambaye alikichinja na kukituma kama zawadi ya ushindi hadi Roma), huku mwili wake ukiburuzwa na umati wa watu katika mitaa ya Paris. Muda mfupi baadaye, mfalme alikumbwa na hofu kuu ya majuto ambayo hakuwahi kuipata nafuu. Imeandikwa kwamba kwa daktari wake wa siri alisema, "Sijui nini kimenitokea, lakini kiakili na kimwili ninatetemeka kama vile nina homa. Inaonekana kwangu kila wakati, iwe nikiwa macho au usingizini, kwamba miili iliyokwaruzwa inajitokeza mbele yangu ikiwa na nyuso za kutisha na imefunikwa na damu." Alifariki kwa maumivu makali, akiwa amefunikwa na jasho la damu.

Mnamo 1641 Antikristo alitangaza "vita vya dini" nchini Ireland, na aliwaita watu kuwachinja Wakristo wa Kiprotestanti kwa kila njia waliyo nayo. Watu waliokosewa walielewa amri hiyo kama sauti ya Mungu, na hawakuchelewa kutekeleza

[B341]

agizo lao. Damu ya Wakristo wa Kiprotestanti ilimwagika kote Ireland, nyumba ziliteketezwa, miji na vijiji vilikaribia kuangamizwa. Wengine walilazimishwa kuua jamaa zao wenyewe, na kisha kujiua wenyewe—maneno ya mwisho yaliyowasikia yakiwa ni ahadi za makasisi, kwamba mateso yao ya kufa yalikuwa ni mwanzo tu wa mateso ya milele. Maelfu waliuawa na baridi na njaa, walipokuwa wakijaribu kuhamia nchi nyingine. Huko Cavan, barabara kwa maili kumi na mbili mfululizo ilikuwa imechafuka na alama za damu za wakimbizi waliojeruhiwa; watoto sitini walitelekezwa wakati wa kukimbia na wazazi wao waliokuwa wakifukuzwa kwa ukali, na ilitangazwa kwamba yeyote ambaye angewasaidia watoto hawa kwa njia yoyote angezikwa kando yao. Watu wazima kumi na saba walizikwa wakiwa hai huko Fermaugh, na sabini na wawili huko Kilkenny. Katika jimbo la Ulster pekee, zaidi ya Wakristo wa Kiprotestanti 154,000 waliuawa kinyama au kufukuzwa kutoka Ireland.

O'Niel, primasi wa Ireland, alitangaza hii kuwa "vita takatifu na halali," na papa (Urban VIII) alitoa waraka wa kitawa wa tarehe Mei 1643, ukitoa "msamaha kamili na wa dhati wa dhambi zao zote" kwa wale walioshiriki katika "kutenda kwa ujasiri yote waliyoweza, ili kuangamiza na kuondoa kabisa chachu hatari ya maambukizi ya uzushi."

Inkwisisheni au "Ofisi Takatifu"

Dominiko, kiongozi mkuu katika kampeni hii ya msalaba, ndiye anayepewa heshima ya kubuni Mahakama ya Kichawi ya Kikatoliki, ingawa Benedikto, ambaye ni mwenye shauku ya kumpa Mtakatifu Dominiko heshima ya kuwa Mkaguzi Mkuu wa kwanza, ana shaka kama *wazo* hilo lilikuja kwanza kwa Papa Innocenti au kwa Mtakatifu Dominiko. Ilianzishwa kwanza na Papa Innocenti III, mwaka wa 1204.

[B342]

Mtakatifu Dominiko alikuwa mnyama, asiye na huruma hata kidogo, ambaye alionekana kupata furaha yake kuu katika matukio ya mateso na masaibu. Wakati wa vita takatifu dhidi ya Waliberi, akiwa na msalaba mkononi mwake aliwaongoza na kuwahimiza wapiganaji watakatifu katika matendo ya kifo na uharibifu. Inkisioni au Ofisi Takatifu leo ni mahakama katika Kanisa Katoliki la Roma kwa ajili ya ugunduzi, ukandamizaji na adhabu ya uzushi na makosa mengine dhidi ya Kanisa la Roma.* Lakini katika enzi za Dominiko haikuwa na mahakama ya kisheria, wala vyombo vya mateso havikuwa vimeboreshwa hadi kiwango kilichoonyeshwa katika siku za baadaye. Hata hivyo, Dominiko, bila mashine hizo, alipata njia nyingi za mateso, kwa kuvunja viungo, kucharaza neva, na kuchakaza viungo vya waathiriwa wake, na kwa kuwateketeza kwenye nguzo wale ambao imani zao hazikutikiswa na njia nyingine, na ambao hawakukataa imani na uhuru wao.

Chini ya agizo lake kutoka kwa Papa Innocenti, la kuadhibu kwa kukamata mali, kuwafurusha na kuua wale waliopinga imani yake, Dominiko aliwasukuma maafisa wa serikali na umma kuwachinja Wawaldensi waliokuwa wapinzani; na wakati mmoja aliwaswika Albijensi mia moja themanini kwenye moto. Ilikuwa ni kwa uaminifu huo katika utumishi wa Mpinga Kristo ndipo alitangazwa kuwa mtakatifu, na leo anasifiwa na kuombwa na Wakatholiki wa Kirumi. Brevieri ya Kirumi (kama kitabu cha maombi), ikimrejelea Mtakatifu Dominiko, inasifu "haki zake na mafundisho yake yaliyoangaza kanisa, ujanja na wema wake yaliyoangamiza wamwasi wa Tolosa, na miujiza yake mingi iliyofikia hata kufufua wafu." Misa ya Kirumi (inayojumuisha ibada inayohusiana na usimamizi wa Mlo wa Bwana) inasifu sifa zake, na kuomba msaada wa kidunia kupitia upatanishi wake. Hivyo basi Kristo wa Uongo bado anawaunga mkono na kuwaheshimu mashujaa wake waaminifu.

---

*Kiti cha Mt. Petro, ukurasa wa 589.

[B343]

Itakuwa vigumu kwa ufupi kuelezea kwa usahihi hofu za kutisha za Inquisition, au hofu kuu iliyosababisha miongoni mwa watu. Wale ambao hawakuimba sifa za Antikristo kwa sauti kubwa, au waliokosoa mbinu zake, waliwashukiwa kuwa na uzushi; na watu kama hao, bila onyo au suluhu, walikuwa katika hatari ya kufungwa gerezani kwa muda usio na kikomo hadi wakati muafaka wa kesi—ambapo mara nyingi mshitaki na mashtaka yenyewe yalikuwa hayajulikani kwao. Kesi hizi zilifanyika kwa siri, na mara nyingi mateso yalitumika kulazimisha kukiri. Mateso yaliyotolewa yalikuwa ya kutisha mno kuaminika katika enzi hii na nchi ya uhuru, lakini ukweli wake unathibitishwa na ushahidi ambao hata wanahistoria wa Kikatoliki hawawezi kuukana; na majaribio yao yasiyo na mafanikio ya kuyasitetea yanachangia tu kuthibitisha ushahidi huo. Vifaa vya mateso, mabaki ya Inkisisheni, bado vipo ambavyo vingeufanya ukanaji kuwa wa bure. "Ofisi Takatifu" hata iliajiri madaktari kufuatilia mchakato wa mateso na kuusitisha pale kifo kilipoonekana kuwa suluhu kwa aliyekuwa akiteswa; na mwathiriwa aliruhusiwa kupata nafuu kiasi, ili mateso yaweze kutumika mara ya pili au hata ya tatu. Mateso haya hayakutumiwa kila wakati kama adhabu kwa kosa la uzushi: kwa ujumla yalikuwa na lengo la kumlazimisha mshukiwa kukiri, kurejesha kauli yake au kuwataja wengine, kulingana na hali.

Hata katika karne hii, baada ya Mahakama ya Kichawi kupoteza baadhi ya vitisho vyake, bado ilikuwa ya kutisha. Mwanahistoria wa vita vya Napoleon, akielezea uvamizi wa Toledo na jeshi lake, anataja kwa ufupi ufunguzi wa gereza la Mahakama ya Kichawi, na anasema:

Makaburi yalionekana kufunguka, na maumbo meupe kama mizimu yalitoka kutoka kwenye magereza ya chini yaliyotoa harufu ya kaburi. Vinyweleo virefu vilivyoshuka hadi kifuani, na kucha zilizokua kama makucha ya ndege, viliharibu mifupa, ambayo kwa vifua vilivyokuwa vikivuma ilivuta hewa, kwa mara ya kwanza baada ya mfululizo mrefu

[B344]

ya miaka, hewa safi. Wengi wao walikuwa wamegeuka viwete, wakiwa na vichwa vimeinama mbele na mikono na viganja vikiwa vimeteleza chini bila nguvu wala uwezo. Walikuwa wamefungwa katika mashimo ya chini sana kiasi kwamba hawakuweza kusimama ndani yake, na licha ya uangalizi wote wa madaktari wa [jeshi], wengi wao walifariki siku hiyo hiyo. Siku iliyofuata Jenerali Lasalle alikagua eneo hilo kwa kina, akiwa ameambatana na maafisa kadhaa wa kitengo chake. Idadi ya mashine za mateso iliwatisha hata watu waliozoea uwanja wa vita."

Katika sehemu ya ndani ya hazina ya chini ya ardhi, karibu na ukumbi wa faragha wa mitihani, kulikuwa na sanamu ya mbao iliyotengenezwa na mikono ya watawa na kuwakilisha Bikira Maria. Mwangaza wa dhahabu ulimzunguka kichwa chake, na mkononi mwake wa kulia alishikilia bendera. Kila mtu aliona mara moja kuwa jambo hilo ni la kutiliwa shaka kwamba, licha ya vazi la hariri lililoshuka pande zote kwa mapindo tele kutoka mabegani mwake, alikuwa amevaa aina fulani ya ngao ya chuma. Kwa uchunguzi wa karibu, ilionekana kwamba sehemu ya mbele ya mwili ilikuwa imejaa misumari mikali sana na vipande vidogo vyembamba vya visu, huku ncha zote zikielekezwa kwa mtazamaji. Mikono na viganja vilikuwa na viungo, na mashine iliyokuwa nyuma ya kizuizi ilisababisha sanamu hiyo kusogea. Mmoja wa watumishi wa Mahakama ya Kichawi alilazimishwa kwa amri ya Jenerali kuendesha *mashine* hiyo, kama alivyoiita. Wakati sanamu iliponyoosha mikono yake, kana kwamba ili kumkumbatia mtu kwa upendo, mkoba uliojaa vizuri wa grenadia wa Kipolandi ulitumiwa kuchukua nafasi ya mwathiriwa hai. Sanamu ilikikumbatia karibu zaidi na zaidi, na wakati yule mtumishi, kulingana na maagizo, alipofanya sanamu ile ifungue mikono yake na kurudi katika hali yake ya awali, mkoba ukatobolewa hadi kina cha inchi mbili au tatu, na ukaendelea kuning'inia kwenye ncha za misumari na visu."

"Magari ya mateso" ya aina mbalimbali yalibuniwa, na kutumika kama njia za mateso. Mojawapo ya mbinu rahisi zaidi inaelezwa hivi: Mhanga, aliyevuliwa nguo zote, mikono yake ilifungwa nyuma kwa kamba ngumu, ambayo, kwa kutumia puli, aliinuliwa juu ya miguu yake, ambayo vizingiti vilikuwa vimefungwa. Mwenye mateso aliachiliwa mara kadhaa

[B345]

achiliwa, kisha kuinuliwa kwa ghafla, jambo lililotengua viungo vya mikono na miguu yake, huku kamba aliyokuwa amefungwa nayo ikipenya katika nyama iliyokuwa ikitetemeka hadi kwenye mfupa.

Kumbukumbu ya ukatili kama huo kwa jina la Kristo ilijitokeza hadharani hivi karibuni. Ofisi ya uchapishaji ya Jumuiya ya Biblia mjini Roma, kwa kuwa ilikuwa imekosa nafasi, ilikodi chumba kikubwa karibu na Vatikani. Pete kubwa na ya ajabu kwenye dari ilivutia umakini, na uchunguzi uligundua ukweli kwamba chumba ambacho sasa wanachapishia Biblia kwa bidii—"upanga wa roho, ambao ni Neno la Mungu," ambao kwa njia yake Mpinga Kristo tayari amefanywa "*asiye na nguvu*" ya kuwanyanyasa na kuwachosha watakatifu—ndicho chumba kilichotumika zamani na Inkwizisheni kama chumba cha mateso; pete ya kamba ya kichomeo huenda ilitumika kuwatesa wengi wanyonge waliotiwa pamba mdomoni.

Wale waliohukumiwa kwa uzushi wakati mwingine walihukumiwa kifungo kilichoitwa "Kitendo cha Imani." Mamlaka ya kanisa iliwahamisha waliohukumiwa kwa mamlaka ya kidunia, huku makasisi, kwa kujifanya wenye huruma, wakiomba mahakama ionyeshe huruma kwa waliohukumiwa, na, wakiinua msalaba, wakimsihi mwathiriwa atubu na kuokoa maisha yake ya sasa na yajayo. Majaji walijua vyema jukumu lao, na hawakutoa huruma isipokuwa kwa wale waliorejea imani; hivyo wakipata baraka na vyeo vya "Mlinzi wa Imani," na "Mwongozaji wa Walimuasi." Yule "mlimbwende" aliyehukumiwa, akiwa amevaa koti la manjano lenye michoro ya mbwa, nyoka, moto na mashetani, alipelekwa mahali pa utekelezaji wa hukumu, akafungwa kwenye nguzo na kuachwa moto.

Torquemada, Mkaguzi Mkuu mwingine maarufu, alikuwa mfano dhahiri wa roho ya Mpinga Kristo. Waandishi wa Kanisa Katoliki la Roma wanakiri kwamba alisababisha watu elfu kumi na mia mbili ishirini (10,220), wanaume na wanawake, kuungua wakiwa hai. Llorente, ambaye kwa miaka mitatu alikuwa Katibu Mkuu wa Inkisisheni, na alikuwa na fursa ya kufikia ushahidi wote wa kihistoria wa , katika ripoti zake za , iliyochapishwa

[B346]

A.D. 1817 (vols. 4), inaonyesha kwamba kati ya miaka 1481 na 1808, kwa amri ya "Ofisi Takatifu" *pekee*, watu wasiopungua 31,912 waliwaka wakiwa hai, na karibu 300,000 waliteswa na kuhukumiwa kutekeleza adhabu za toba. Kila nchi ya Kikatoliki barani Ulaya, Asia na Amerika ilikuwa na Inkwizisheni yake.

Hapa hatuwezi kufuatilia mateso ya Antikristo dhidi ya kila kitu kinachofanana na mageuzi, uhuru wa dhamiri au uhuru wa kisiasa. Tosha kusema kwamba mateso haya yalienea katika kila nchi ambako Upapisti ulikuwa na msingi—kwa Ujerumani, Uholanzi, Poland, Italia, Uingereza, Ireland, Uskoti, Ufaransa, Uhispania, Ureno, Abyssinia, India, Cuba, Meksiko na baadhi ya mataifa ya Amerika ya Kusini. Kwa kuwa nafasi haitoshi, hatutaelezea kwa undani visa vya watu binafsi ambavyo vingetumika kuonyesha kwamba wengi wa mashahidi walikuwa watakatifu na mashujaa wa kweli, ambao chini ya mateso ya kutisha zaidi walikuwa na neema ya kutosha, na mara nyingi waliweza, wakiwa wanakufa kidogo kidogo, kuimba nyimbo za sifa na shukrani kwa Kichwa wa kweli wa Kanisa la kweli, na, kama yeye, kuwasalia maadui zao ambao, kama alivyotabiri, waliwatesa kwa ajili yake.*

Pia, kwa sababu zilezile, hatutaelezea kwa undani mateso yote ya kutisha, ya kuchukiza, na ya kuhuzunisha roho, yaliyowapata baadhi ya vito vya Bwana kwa sababu ya uaminifu wao kwa imani zao. Inakadiriwa, na wale wanaoonekana kufanya uchunguzi wa kina kuhusu suala hili, kwamba Upapisti, katika kipindi cha miaka elfu moja mia tatu iliyopita, umesababisha, moja kwa moja au kwa njia isiyo ya moja kwa moja, vifo *vya watu milioni hamsini*. Na inaweza kusemwa kwa usalama kwamba ubunifu wa kibinadamu na wa kishetani ulitumika kwa ukamilifu wake kubuni mateso mapya na ya kutisha, kwa wapinzani wa kisiasa na kidini wa Dhuluma Mkuu;

---

*Kwa wale wanaotaka maelezo kamili zaidi ya nyakati hizi za kutisha na matukio yake, tunapendekeza Historia ya Uingereza ya Macaulay; Jamhuri ya Uholanzi ya Motley; Historia ya Mageuzi ya D'Aubigne; Karne Kumi na Nane za Kikristo za White; Elliot kuhusu Ukimakumi; na Kitabu cha Watu wa Kufisha wa Fox.

[B347]

hawa wa mwisho—wanaodaiwa kuwa na imani potofu—wakifuatiliwa kwa hasira mara kumi zaidi. Mbali na aina za kawaida za mateso na kifo, kama vile kuuawa kwa kutumia vifaa vya mateso, kuunguzwa, kuzamishwa majini, kuchomwa visu, kufungwa njaa na kupigwa mishale na bunduki, mioyo ya kikatili ilitafakari jinsi sehemu nyeti zaidi za mwili, zinazoweza kuhisi maumivu makali zaidi, zingeweza kuathiriwa; risasi iliyoyeyushwa ilimwagwa masikioni; ndimi zilikatwa na risasi kumwagwa vinywani; magurudumu yaliandaliwa yakiwa na visu vilivyofungwa ili mwathiriwa aweze kukatwakatwa polepole; kucha na vishikizo vya moto vilichomwa moto na kutumika sehemu nyeti za mwili; macho yalichimbwa; kucha za vidole zilitenguliwa kwa chuma moto; mashimo, ambayo mwathiriwa alifungwa, yalitobolewa kupitia vifundo vya miguu; baadhi walilazimishwa kuruka kutoka kwenye miinuko juu ya misumari mirefu iliyopandikizwa chini, ambapo, wakitetemeka kwa maumivu, walikufa polepole. Midomo ya wengine ilijazwa baruti, ambayo, ilipopigwa risasi, ilipasua vichwa vyao vipande vipande; wengine walipondwa vipande vipande kwenye vyuma vya kupigia; wengine, waliofungwa kwenye vipulizia hewa, walipuliziwa hewa hadi wakaburuzuka; wengine walikandamizwa hadi kufa kwa vipande vilivyoharibiwa vya miili yao wenyewe; wengine kwa mkojo, mavi, n.k., n.k.

Baadhi ya ukatili huu wa kikatili usingeaminika kabisa kama usingethibitishwa vyema. Yanatumika kuonyesha ni upotovu wa kutisha kiasi gani moyo wa binadamu unaweza kufikia; na jinsi watu wanavyoweza kuwa vipofu kwa yaliyo mema, na hisia zote njema, wakiwa chini ya ushawishi wa *dini ya uongo, bandia*. Roho ya Mpinga Kristo ilidhalilisha na kupotosha ulimwengu, kinyume na jinsi roho ya Kristo wa kweli na nguvu na ushawishi wa Ufalme wa kweli wa Mungu vingevyoinua na kutukuza mioyo na matendo ya watu—na jinsi vitakavyofanya hivyo, wakati wa Milenia. Hili linaonyeshwa kwa kiasi kidogo na maendeleo ya ustaarabu, na ongezeko la haki na rehema, tangu nguvu ya Dajjal ilipoanza kupungua, na neno la Mungu lilipoanza kusikilizwa, na kuzingatiwa, hata kidogo.

[B348]

Kweli, hakuna kifaa chochote tunachoweza kufikiria kilichoweza kupangwa vizuri zaidi kudanganya na kunyanyasa wanadamu. Fursa imetumiwa kwa kila tabia potovu na udhaifu wa wanadamu walioanguka; kila tamaa chafu imechochewa na kuombwa, na kuridhika kwa tamaa hizo kumetuzwa. Wenye maovu walivutiwa na kuajiriwa kama waabudu wake, wakati wale wa asili bora walivutiwa kwa njia nyingine—kwa maonyesho ya nje na ya unafiki ya utauwa, kujinyima na hisani yaliyoonyeshwa katika taasisi zake za kimonaki, lakini yaliyotumika tu kuwapotosha wengi wao mbali na njia za wema. Watu wapenda raha na wapuuzi walipata ridhaa tele katika gwaride na maonyesho yake, utukufu na sherehe zake; wajasiri na mashujaa katika misheni na vita vyake vya msalaba; wale walioachana na maadili katika msamaha wake wa dhambi; na wale wenye kiburi na ukatili katika harakati zake za kuwanyanyasa wapinzani wake.

Kwa mshtuko na mshangao tunajiuliza, Kwa nini wafalme, na wakuu, na maliki, na watu kwa ujumla, waliruhusu ukatili kama huo? Kwa nini hawakainuka zamani sana na kumwangamiza Kristo wa Uongo? Jibu linapatikana katika Maandiko (***Ufunuo 18:3***): Mataifa yalikuwa *wamelewa* (wamepumbazwa), walipoteza fahamu zao kwa kunywa *mvinyo mchanganyiko* (mafundisho, ya uongo na ya kweli yaliyochanganywa) waliyopewa na kanisa la upotovu. Walidanganywa na madai ya Upapa. Na, kusema kweli, bado hawajastawi kikamilifu kutoka kwa usingizi wao; kwani ingawa mabalozi wa wafalme, wanapomwabudu papa, hawamwiti tena kama zamani "Mwana-Kondoo wa Mungu anayeondoa dhambi za ulimwengu," wala hawamchukulii kama "Mungu mwenye mamlaka juu ya vitu vyote duniani na mbinguni," bado wako mbali na kutambua ukweli—kwamba Upapisti umekuwa, na bado ni, mfano bandia wa Shetani wa Ufalme wa kweli.

Wakati wafalme na wanajeshi walichoka na kazi isiyo ya kibinadamu kama hiyo, haikuwa hivyo kwa uratibu mtakatifu (?); na tunapata Baraza Kuu la Sienna, mwaka 1423, likitangaza kwamba kuenea kwa uzushi katika sehemu mbalimbali za dunia kulitokana na

[B349]

uzembe wa Wachunguzi—kwa kosa la Mungu, madhara kwa Ukristo na maangamizi ya roho. Mabwana wakuu walionewa, kwa rehema za Mungu, *kutokomeza* uzushi ili waepuke adhabu ya kimungu; na msamaha kamili ulitolewa kwa wote watakaoshiriki katika kazi ya uharibifu au kutoa silaha kwa lengo hilo. Sheria hizi zilitangazwa katika makanisa kila Sabato. Na wala si wachache wanatheolojia na wanahistoria wa Kanisa Katoliki la Kirumi ambao wametumia kalamu zao katika jambo lisilo takatifu la kuhalalisha, kupendekeza na kusifu mateso dhidi ya uzushi. Bellarmine, kwa mfano, anatangaza kwamba mitume "waliepuka kuitumia mamlaka ya kidunia kwa sababu tu kwamba katika enzi zao hakukuwa na watawala Wakristo." Daktari Dens, mwanatheolojia mashuhuri wa Kanisa Katoliki la Kirumi, alichapisha kitabu cha theolojia mwaka wa 1758, ambacho leo hii kinaonekana na Wakatoliki kama mamlaka ya msingi, hasa katika vyuo vyao, ambapo kina hadhi sawa na ile ya Blackstone katika sheria za kiraia za Kiingereza. Kazi hii inaonyesha waziwazi roho ya mateso katika kila sehemu yake. Inawahukumu wafuasi wa uzushi kupoteza mali zao, kufukuzwa nchini, kufungwa gerezani, kuuawa na kupokonywa haki ya mazishi ya Kikristo.

Moja ya laana zilizoidhinishwa zilizochapishwa katika Kitabu cha Kipapa cha Roma, ili kutumika dhidi ya Waprotestanti, inasomeka hivi:

Mungu Mwenyezi na watakatifu wake wote wawa laane kwa laana ambayo shetani na malaika wake wameilaaniwa. Waharibiwe kutoka nchi ya walio hai. Kifo kibaya zaidi kiwafikie, na waanguke hai shimoni. Mbegu zao ziharibiwe duniani—kwa njaa, kiu, uchi na taabu zote wafa. Wapate taabu yote na tauni na mateso. Kila walicho nacho labarikiwe. Daima na kila mahali wabarikwe. Wakizungumza na wakinyamaza wabarikwe. Ndani na nje wabarikwe. Kuanzia kileleni mwa kichwa hadi sehemu ya chini ya mguu wabarikwe. Macho yao yawe vipofu, masikio yao yawe kiziwi, kinywa chao kiwe kinyamavu, ulimi wao na ukate kwenye taya zao,

[B350]

Mausieni mikono yao isishike, mausieni miguu yao isitembee. Abarikiwa viungo vyote vya miili yao. Walawe laana, wakiwa wamesimama au wamelala, kuanzia sasa na milele; na hivyo basi mshumaa wao uzimwe mbele za Mungu, siku ya hukumu. Mazishi yao yawe pamoja na mbwa na punda. Ndege wa porini wenye njaa wawale maiti zao. Shetani na malaika wake wawe wenzake milele. Amina, Amina; iwe hivyo, iwe hivyo.

Hii ndiyo roho ya Upapa; na wote wenye roho ya Kristo wa kweli wanapaswa kutambua kwa urahisi ujanja huu duni.

Kwa kuwa makosa ya mafundisho yako kwenye msingi mkuu wa makosa haya yote ya mwenendo, hakuna shaka kwamba kama mazingira yangekuwa rafiki tena, mafundisho yasibadilike, roho yao mbaya na matunda yao mabaya yangeonekana tena hivi karibuni, katika matendo yanayofanana ya dhuluma, ukandamizaji, dhana za kishirikina, ujinga na mateso; na njia zote zinazoweza kufikiriwa zingetumika, kwa ajili ya kurejesha, kuimarisha na kupanua Ufalme *bandia* wa Mungu. Kama uthibitisho wa hili, tuvitaje matukio machache yaliyotufikia hivi karibuni, kama ifuatavyo:

Huko Ahuehuetitlan, Guererro, Mexico, mnamo Agosti 7, 1887, mhubiri mzaliwa wa eneo hilo Mkristo, aliyeitwa Abraham Gomez, na wasaidizi wake wawili, waliuawa kinyama na wenyeji, kwa uchochezi wa padri wa Kanisa Katoliki, Padre Vergara, ambaye, alipokuwa akisali misa siku iliyotangulia, inaripotiwa kuwa aliwahimiza watu wake "kumfanya mfano mhudumu wa Shetani" aliyekuwa amewajia; akiongeza kuwa wangeweza "kumwua" kwa usalama kamili, wakitegemea ulinzi kutoka kwa mkuu wa polisi pamoja na kasisi. Neno la kasisi lilikuwa sheria kwa watu hao wasio na maarifa, na kwa mamlaka za kiraia. Mwili uliokwaruzwa vibaya wa mtumishi huyo maskini, uliyepigwa risasi na kukatwakatwa vipande vipande, uliburuzwa mitaani, ukidhihakiwa kwa njia zote, kama *onyo kwa wengine*. Kwa jambo hili, hakuna haki iliyopatikana.

Jarida la New York *Independent* lilipovuta umakini kwa hili

[B351]

mauaji ya kikatili, jarida lenye ushawishi mkubwa la Wakatoliki wa Roma la New York, *Freeman*, lilijibu kwa kusema:

"Wao [Wamisionari wa Kiprotestanti] huona watu wema wakisujudu, kwa sauti ya *Angelus*, kwa heshima ya Habari Njema na Umwilisho. Biblia, wanasema, hivi karibuni itaangamiza 'ushirikina' wa aina hii. Mwenge huwaka mbele ya sanamu ya Mama wa Mungu. 'Ha!' anapaza sauti misionari, 'Hivi karibuni tutawafundisha wasio na maarifa kuvunja alama hiyo!' na kadhalika. Ikiwa kuuawa kwa wamisionari wachache wa aina hii kungewazuia wengine kama wao wasije, karibu—sisi Wapapisti ni wabaya kiasi hicho!—tungekuwa na mwelekeo wa kusema: 'Endeleeni na densi; furaha isiyo na mipaka.'"

Mchungaji mmoja anayeitwa C. G. Moule anasimulia hadithi ya kusikitisha, ambayo imeenea katika vyombo vya habari, kuhusu mateso yaliyowakumba Robert Kelley na wale waliogeuzwa kutokana na kazi yake huko Madeira, ambao, pamoja na watoto wao, takriban watu elfu moja kwa jumla, walipata adhabu ya kufukuzwa nchini kama adhabu ya kupokea chembe ya ukweli.

Katika "Prussia ya Kiprotestanti," kama inavyoitwa, Mchungaji Thummel amekamatwa kwa "kumtusi Kanisa Katoliki la Kirumi." Alichapisha kijitabu kikosoa Upapa, ambapo mojawapo ya kauli "za kutusi" ilikuwa kwamba Upapa ni uasi "uliojengwa juu ya dhana za kishirikina na uabudu sanamu."

Hivi karibuni Visiwa vya Caroline vilikuwa katika mzozo kati ya Prussia na Uhispania, na papa alijiteua mwenyewe kuwa msuluhishi au hakimu, ili kusuluhisha mzozo huo. (Mambo haya yanamkumbusha mtu kuhusu mamlaka na sera yake ya zamani kama msuluhishi au hakimu mkuu wa mataifa.) Papa aliamua kwa upande wa Uhispania. Meli ya kivita, askari hamsini na mapadri sita walitumwa mara moja na Uhispania; na walipowasili Bwana Doane, mhubiri Mmarekani, alifungwa gerezani na kukatizwa mawasiliano yote na wale aliowageuza, bila sababu, isipokuwa kwamba alikataa kukabidhi kazi yake ya uinjilisti na mali yake kwa mapadri; na kwa sababu, visiwa ambavyo sasa ni vya Uhispania, na Uhispania ni ya papa, dini isipokuwa ile ya papa pekee ndiyo iliyovumiliwa.

[B352]

Bwana mmoja, ambaye zamani alikuwa Mkatoliki, na rafiki wa mwandishi, anasema kwamba hivi karibuni, alipokuwa akisafiri Amerika ya Kusini, alitupwa kwa mawe na kulazimika kukimbia kwa ajili ya maisha yake, kwa sababu hakutaka kufunua kichwa chake wala kupiga magoti pamoja na umati, wakati makasisi wa Kirumi wakiwa wamebeba msalaba na Ekaristi wakiwa wanapita mitaani. Na kisa kama hicho, ambacho Wamarekani watatu walipigwa na mapadri, wakashambuliwa na umati wa watu na kukamatwa na polisi katika jiji la Madrid, Uhispania, kwa kosa kama hilo, bila shaka bado kiko freshi katika akili za wengi wanaosoma magazeti ya kila siku.

Mkatoliki Aliyebadilika ananukuu yafuatayo kutoka kwa *Watchman*, jarida la Kanisa Katoliki la Kirumi linalochapishwa St. Louis, Mo.:

"Uprotestanti! Tungekichakaza na kukigawanya vipande vipande. Tungekichoma kwenye nguzo na kukitundika kama viota vya kunguru. Tungekikwaruza kwa vishikio na kukichoma kwa chuma cha moto. Tungekijaza risasi iliyoyeyushwa, na kukizamisha katika moto wa kuzimu kwa kina cha fathomi mia moja."

Kwa kuzingatia yaliyopita, inawezekana kabisa kwamba akiwa na roho kama hiyo, kama angekuwa na mamlaka, Mhariri wa *Watchman* hivi karibuni angepanua vitisho vyake zaidi ya "*Uprotestanti*" hadi kwa watu wa Wakristo wa Kiprotestanti.

Huko Barcelona, Uhispania, kwa amri ya serikali, hivi karibuni nakala nyingi za Biblia ziliteketezwa—bila shaka kwa uchochezi wa Kanisa la Roma. Ifuatayo, iliyotafsiriwa kutoka kwenye *Catholic Banner*, chombo rasmi cha Upapa huko, inaonyesha kwamba walikubali na kuthamini kitendo hicho. Ilisema:

"Tunamshukuru Mungu, hatimaye tumeelekea nyakati ambazo wale waliotangaza mafundisho ya uzushi waliadhibiwa kwa adhabu ya mfano. Uanzishwaji upya wa Mahakama Takatifu ya Inkisisheni lazima ufanyike hivi karibuni. Utawala wake utakuwa wa utukufu zaidi na wenye matunda bora kuliko zamani. Moyo wetu wa Kikatoliki umejaa imani na shauku; na furaha kuu tunayoihisi, tunapoanza

[B353]

kuvuna matunda ya kampeni yetu ya sasa, inazidi fikra zote. Itakuwa siku ya furaha kiasi gani kwetu, tutakapowaona Wapinga-kleri wakiteseka katika moto wa Inkisisheni!"

Ili kuhamasisha vita mtakatifu vingine, gazeti lile lile linasema:

"Tunaona ni sahihi kuchapisha majina ya wale watakatifu ambao chini ya mikono yao wenye dhambi wengi waliteswa, ili Wakatholiki wema waweze *kuheshimu kumbukumbu zao*:

"Kwa Torquemada—

Wanaume na wanawake walioteketezwa wakiwa hai. 10,220
Walichomwa kwa sanamu..... 6,840
Walihukumiwa adhabu nyingine.....97,371

Na Diego Deza—

Wanaume na wanawake waliotekwa wakiwa hai.....
2,592
Waliochomwa kwa sanamu..... 829
Walihukumiwa adhabu nyingine.....32,952

Na Kadinali Jiminez de Cisneros—

Wanaume na wanawake walioteketezwa wakiwa hai.....
3,564 Wateketezwa kwa sanamu 2,232
Kuhukumiwa adhabu nyingine.....48,059

Na Adrian de Florencia—

Wanaume na wanawake waliotekwa moto wakiwa hai.....1,620
Kuchomwa kwa sanamu..... 560
Walihukumiwa adhabu nyingine 21,835
Jumla ya idadi ya wanaume na wanawake walioteketezwa wakiwa hai, chini ya utawala wa Maaskofu Wakuu Wakaguzi Watakatifu 45 35,534
Jumla ya walioteketezwa kwa sanamu.....18,637
Jumla ya waliotolewa hukumu za adhabu nyingine 293,533
Jumla kuu 347,704

Milenia ya Kipapa

Kama Ufalme wa kweli wa Kristo wa kweli utadumu kwa miaka elfu moja, ndivyo ule bandia wa Kipapa unavyotazama nyuma kipindi chake cha ustawi mkuu, kilichoanza mwaka 800 B.K. na kukamilika alfajiri ya karne hii, kama utimilifu wa utawala wa Miaka Elfu uliotabiriwa katika ***Ufunuo 20***. Na kipindi hicho

[B354]

kwani, kipindi ambacho Upapisti umepoteza polepole mamlaka yake yote ya kidunia, ukadhalilishwa na mataifa yaliyokuwa washabiki wake hapo awali, na ukanyang'anywa sana maeneo, mapato na uhuru uliodaiwa na kumilikiwa kwa muda mrefu, Wakatoliki huuona kama "muda mfupi" wa ***Ufunuo 20:3,7,8***, mwishoni mwa Milenia, ambapo Shetani alipaswa kuachiliwa.

Na tarehe zinazoweka alama mwanzo na mwisho wa Milenia ya Upapa ya ujinga, dhana potofu na udanganyifu zinaonyeshwa waziwazi katika historia. Mwandishi Mkatoliki wa Kirumi* anarejelea hivi mwanzo wa himaya hii ya kidini: "Uteuzi wa Charlemagne kama Kaisari wa Magharibi, na Papa Leo, mwaka 800 B.K., ulikuwa kwa kweli mwanzo wa Milki Takatifu ya Kirumi."+

Ingawa Upapa uliorganishwa, kama mfumo wa kidini, muda mrefu kabla, na hata "kuwekw a " katika mamlaka ya kidunia katika
A.D. 539, lakini ni Charlemagne aliyekuwa wa kwanza kwa kweli kumpa na kutambua rasmi *utawala wa kidunia* wa papa. Kama vile Charlemagne alivyo mfalme wa kwanza wa "Dola Takatifu la Kirumi," Mwaka wa 800, ndivyo Francis II alivyo wa mwisho, na alijitolea kwa hiari taji lake mwaka wa 1806.# Kama vile, kabla ya mwaka wa 800, Upapa ulikuwa unainuka, ukisaidiwa na "mnyama" (watu) wa Kirumi na "mashavu" (mamlaka) yake, ndivyo tangu

---

*Kiti cha Mtakatifu Petro.

+" *Milki Takatifu ya Kirumi*" ilikuwa cheo cha taasisi kuu ya kisiasa ya zama za kati. Ilianza na Karlemagn. Historia ya Fisher ya Ulimwengu, ukurasa wa 262, inaielezea hivi: "Kimsingi ilikuwa muungano wa dola la ulimwengu na kanisa la ulimwengu—jamii isiyogawanyika chini ya Kaisari na Papa, viongozi wake wa kidunia na kiroho walioteuliwa na Mungu [?]." Na, kwa kuwa mapapa, kama wawakilishi wa Kristo, waliwapaka mafuta makaisari, inafuatia kwamba wao walikuwa viongozi wake halisi.

Kwa vita vya Marengo, mwaka 1800, na vya Austerlitz, mwaka 1805, Ujerumani ilinyong'olewa mara mbili mbele ya miguu ya Napoleon. Matokeo makuu ya kushindwa huko yalikuwa kuanzishwa kwa Shirikisho la Rhine, chini ya ulinzi wa mtawala wa Kifaransa. *Tukio hili liliweka mwisho kwa Milki ya Kale ya Kijerumani au [Takatifu] ya Kirumi*, baada ya kudumu kwa miaka elfu moja." *White's Universal History, ukurasa 508*.

[B355]

Mnamo 1800 iliondolewa mamlaka ya kidunia juu ya wafalme na watu, na ikararuliwa na kunyang'anywa na wale ambao hapo awali waliiunga mkono. (***Ufunuo 17:16,17***) Leo, ingawa bado inapokea heshima, na bado ina ushawishi mkubwa juu ya dhamiri za watu, Upapisti unalia kupoteza kwake kila kitu kinachofanana na utawala wa kidunia. Mwanafunzi makini atagundua vipindi vinne, vilivyo na alama zilizo wazi kiasi, katika maendeleo na kuinuliwa kwa Mpinga Kristo, na idadi ileile ikionyesha wazi anguko lake.

Katika maendeleo yake tarehe nne ni:

1. Katika enzi za Paulo, takriban mwaka wa 50 A.D., mwanzo wa kazi ya siri ya tamaa isiyo ya haki ulikuwa mwanzo.

2. Upapa, "Mtu wa Dhambi," *ulioratibiwa* kama daraja la viongozi; yaani, kanisa lilipata mpangilio ulioratibiwa, na mapapa wakatambuliwa kama Kichwa, wakiwakilisha Kristo, wakitawala katika kanisa na juu ya mataifa, hatua kwa hatua, kuanzia takriban mwaka 300 hadi 494.*

3. Wakati ambapo mapapa *walianza* kutumia mamlaka na nguvu za kiraia, kama itakavyoonyeshwa baadaye, Mwaka wa 539 B.K. (Juz. III, Sura ya iii)

---

*Upapo ulipigana kwa muda mrefu ili kupata mamlaka kama kichwa cha kanisa, na hatimaye ukapata kutambuliwa na utawala; na kwamba utawala huu ulitambuliwa kwa jumla mapema mwaka wa A.D. 494, inaonyeshwa waziwazi na mwandishi Mkatoliki wa *kitabu cha Kiti cha Mt. Petro*, ukurasa

128. Baada ya kutoa kwa undani utambuzi wa Askofu wa Roma kama kasisi mkuu kupitia mabaraza mbalimbali, maaskofu, maliki, n.k., anatoa muhtasari hivi: "Maneno haya yaliandikwa tangu mwaka wa Bwana wetu 494. Kwa ujumla, basi, ni wazi, kutokana na maelezo yaliyotangulia

thibitisho halisi, kwamba upapa wa Kiti cha Mt. Petro [Upadri wa Roma] ulikuwa *umejiendeleza* hadi kufikia karne ya tano, kiasi kwamba papa alionekana kote ulimwenguni kama kitovu cha umoja wa Kikristo—Mtawala Mkuu na Mwalimu wa kanisa la Mungu, Bwana wa Maaskofu, Hakimu wa Mwisho wa rufaa katika masuala ya kidini kutoka sehemu zote za dunia, na Jaji na Msimamizi wa Mabaraza Makuu, ambayo aliyaongoza kupitia wajumbe wake."

[B356]

4. Kipindi cha kuinuliwa hadhi, mwaka 800, wakati, kama ilivyoonyeshwa tayari, "Dola Takatifu la Kirumi" lilipoundwa, na papa, akimtia taji Charlemagne kuwa mfalme, alitambuliwa yeye mwenyewe kama Mfalme wa wafalme, Kaisari wa makaisari, "Mungu mwingine, duniani."

Vipindi vinne vya kuporomoka kwa ushawishi wa Kipapa ni vifuatavyo:

1. Kipindi cha Mageuzi, kinachoweza kusemwa kuanza takriban mwaka 1400 A.D. katika maandishi ya Wycliffe—kikifuatiwa na Huss, Luther na wengine.

2. Kipindi cha mafanikio ya Napoleon, kudhoofishwa kwa maaskofu wakuu, na kuachwa kabisa kwa cheo cha "Mfalme wa Milki Takatifu ya Kirumi," na Francis II, A.D. 1800-1806.

3. Ukatali wa mwisho wa papa kama mtawala wa Roma na nchi zinazoitwa za Kipapa za Italia, na watawama wa papa na Mfalme wa Italia, mwaka 1870, jambo ambalo liliwacha Kristo wa Uongo bila mamlaka yoyote ya kidunia.

4. Kutoweka kabisa kwa cheo hiki bandia, karibu na mwisho wa "Siku ya ghadhabu" na hukumu ambayo tayari imeanza—ambayo itakamilika, kama inavyoonyeshwa na "Nyakati za Mataifa," mwaka wa A.D. 1914.

Je, Kuna Nafasi ya Shaka?

Tumefuatilia kuibuka kwa Mpinga Kristo, kutokana na uapostasia au "kuanguka" katika Kanisa la Kikristo; tumesikia dai lake la kufuru la kuwa Ufalme wa Kristo na kwamba papa wake ni Mwakilishi wa Kristo—"Mungu mwingine, duniani"; tumesikia maneno yake makuu ya kiburi ya kufuru, yakijipa majina na mamlaka yanayomilikiwa na Bwana wa mabwana wa kweli na Mfalme wa wafalme; tumeona jinsi ilivyotimiza kwa kutisha unabii, "Atachoka watakatifu"; tumeona kwamba ukweli, ukikandamizwa na kupotoshwa, unge

[B357]

ingekuwa imezikwa kabisa chini ya makosa, dhana potofu na upadri, kama Bwana asingepata wakati mwafaka, akizuia kwa kuamsha waongozaji mageuzi, hivyo kuwasaidia watakatifu wake—kama ilivyoandikwa, "Wale wanaoelewa miongoni mwa watu watafundisha wengi; lakini watakufa kwa upanga, na kwa moto, kwa utumwa, na kwa kuporwa, siku nyingi. Basi watakapoporomoka, watafanyiwa msaada mdogo." ***Dan. 11:33,34***

Kwa kuzingatia ushahidi huu wote, je, kuna nafasi ya shaka kwamba ilikuwa kuhusu Upapa ambapo mitume na manabii walitiwa msukumo wa kuandika, wakielezea kwa undani sifa zake kuu? Tunaamini hakuna shaka inayopaswa kubaki katika akili yoyote isiyo na upendeleo kwamba Upapa ndiye Kristo wa Uongo, Mtu wa Dhambi; na kwamba hakuna mtu mmoja awezaye kutimiza unabii huo. Mafanikio yasiyo na kifani ya Upapisti, kama Kristo bandia, ukidanganya ulimwengu wote, yametimiza kikamilifu utabiri wa Bwana wetu, aliposema, baada ya kuzungumzia kukataliwa kwake mwenyewe, "*Yule* atakayekuja [akiinukia] kwa jina lake mwenyewe, *mtanpokea*." ***Yohana 5:43***

Itagundulika, bila shaka kwa mshangao wa wengi, kwamba katika uchunguzi wetu wa mada hii kwa ujumla tumepuuza kurejelea uhalifu, maovu makubwa ya kimaadili, kwa upande wa mapapa na maafisa wengine, na matendo ya giza ya "*ubabe*" yanayofanywa na Wajesuiti na makundi mengine ya siri, ambao hufanya kila aina ya kazi za upelelezi kwa ajili ya Upapisti. Tumeacha haya kwa makusudi, si kwa sababu si ya kweli, kwani hata waandishi wa Kikatoliki wa Kirumi wanakiri mengi yao; bali kwa sababu mtiririko wa hoja zetu hauhitaji ushahidi huu. Tumeonyesha kwamba Utetezi wa Kipapa (hata kama ungeundwa na watu wenye maadili na uadilifu zaidi—jambo ambalo si kweli, kama historia yote inavyoshuhudia) ni Yule Mtu wa Dhambi, Mpinga Kristo, mfano bandia na mwakilishi mbaya wa Ufalme wa Milenia wa Kristo, uliopangwa kwa ustadi ili kudanganya.

Maneno ya Macaulay, mwanahistoria Mwingereza, hutumika

[B358]

kuonyesha kwamba baadhi ya watu bila mwanga maalum wa unabii wanaweza kuona mfumo wa ajabu wa Pa-pacy—nakala *bandia* ya mfumo wa ajabu zaidi kuliko yote, Ufalme wa Mungu, ambao bado haujafika.

Anasema:

"Haiwezekani kukanusha kwamba utawala wa Kanisa la Roma ni *kazi bora kabisa ya hekima ya kibinadamu* [tunasema ya Kishetani]. Kwa kweli, hakuna mfumo mwingine isipokuwa huo ambao, dhidi ya mashambulizi kama hayo, ungeweza kustahimili mafundisho kama hayo. Uzoefu wa miaka elfu moja mia mbili yenye matukio mengi, ubunifu na uangalizi wa subira wa vizazi arobaini vya wanasiasa, umeboresha mfumo huo hadi ukamilifu wa hali ya juu, kiasi kwamba miongoni mwa mbinu za uwezo wa kisiasa unashikilia nafasi ya juu kabisa."

Mwisho wa Mwisho wa Kristo wa Uongo

Tumemfuatilia Papa hadi wakati huu, hadi Siku ya Bwana—wakati wa *uwepo* wa Immanuel. Mtu huyu wa Dhambi amekua, amefanya kazi yake ya kutisha, amepigwa kwa upanga wa Roho—Neno la Mungu. Roho ya kinywa cha Kristo imemfanya *asiwe na nguvu* ya kuwasumbua watakatifu waziwazi na kwa jumla, haijalishi tamaa yake ilivyo kubwa; na sasa tunauliza, Nini kinachofuata? Mtume anasema nini kuhusu mwisho wa Dhae-Kristo?

Katika ***2 Wathessalonike 2:8-12***, Mtume Paulo anatangaza kumhusu Kristo wa Uongo: "Amwewe ambaye Bwana Yesu *atammaliza* kwa pumzi ya kinywa chake, na kumwangamiza kwa *mng'ao wa kuonekana kwake*." Nuru ya ukweli inapaswa kupenya katika kila suala. Kwa kufichua yaliyo sahihi na yaliyo mabaya, itasababisha mapambano makuu kati ya misingi hii, na kati ya wawakilishi wa kibinadamu wa kila upande—na kusababisha wakati mkuu wa taabu na ghadhabu. Katika mapambano haya, yaliyo mabaya na maovu yataanguka, na yaliyo sahihi na ukweli yatafanikiwa. Miongoni mwa maovu mengine yatakayoharibiwa kabisa na mwisho ni Mpinga Kristo, ambao karibu kila uovu, wa nadharia na vitendo, umehusishwa nayo kwa namna moja au nyingine. Na itakuwa ni mwanga huu mng'aa, huu mwanga wa jua kutoka katika uwepo wa Bwana, utakaoleta "siku ya

[B359]

taabu," kwa sababu ya na ambayo Kristo wa Uongo, pamoja na kila mfumo mwingine wa uovu, ataharibiwa. "Uwepo wake uko na [ukiambatana na au wakati wa] kazi yenye nguvu ya Shetani [nguvu na tendo la Kishaitani] pamoja na kila nguvu, na miujiza, na udanganyifu wa uongo, na kila udanganyifu wa uovu kwa wale wanaopotea; kwa sababu hawakupokea upendo wa kweli, ili waokolewe. Na kwa sababu hii Mungu atawatuma nguvu ya upotoshaji, ili waamini uwongo: ili wote wasioamini kweli, bali wakifurahia maovu, wahukumiwe kuwa hawastahili kushiriki Ufalme wa Milenia kama warithi-wenza na Kristo.

Tunaelewa maneno haya kuashiria kwamba katika wakati wa *uwepo* wa Bwana (wakati wa sasa—tangu 1874), kupitia mfumo huu wa Antikristo (mojawapo ya wakala wakuu wa Shetani wa kudanganya na kudhibiti dunia), pamoja na wakala wake wengine wote, shetani atatoa upinzani mkali sana dhidi ya mpangilio mpya wa mambo unaokaribia kuanzishwa. Atatumia kila fursa ndogo, na udhaifu wote uliorithishwa na ubinafsi wa familia ya wanadamu, ili kujihusisha mioyo yao, mikono yao na kalamu zao katika mapambano haya ya mwisho dhidi ya uhuru na ufafanuzi kamili wa ukweli. Chuki zitachochewa pale ambapo, ukweli ungeonekana wazi, zisingekuwepo; na shauku kali itachochewa, na umoja wa upande mmoja utaundwa, ambao utadanganya na kupotosha wengi. Na hivi itadhihirika kwamba kundi lililodanganywa halikupokea kweli katika upendo wake, bali badala yake kupitia desturi, utaratibu au hofu. Na uhakikisho wa Mtume unaonekana kuwa kwamba, katika hili pambano la mwisho, wale watakaodanganywa hawakuwa wakakamavu vya kutosha katika kutafuta na kutumia kweli iliyotolewa kama "nyama kwa wakati ufaao." Na hivyo itadhihirika kwamba kundi lililopotoshwa halikupokea ukweli *katika upendo wake*, bali kupitia desturi, utaratibu au hofu. Na uhakikisho wa Mtume unaonekana kuwa kwamba, katika mapambano haya ya mwisho ya kifo ya Dhambi Mkuu, ingawa ataonekana kupata nguvu inayoongezeka duniani kwa njia za hila mpya, udanganyifu

na michanganyiko, lakini Bwana wa kweli wa dunia, Mfalme wa wafalme, katika wakati wa *uwepo* wake, atashinda; na hatimaye, wakati wa dhiki kuu, atamwangamiza kabisa Kristo wa Uongo na kuangamiza milele nguvu zake na udanganyifu wake.

Kuhusu muundo halisi ambao mapambano haya ya mwisho yanapaswa kutarajiwa, tunaweza tu kutoa mapendekezo, kwa kiasi kikubwa kulingana na maoni ya kiishara juu yake, yaliyotolewa katika Ufunuo. Tunatarajia kuundwa taratibu duniani kote kwa vyama viwili vikubwa—ambavyo watakatifu waaminifu, washindi, watatengwa navyo. Vyama hivi viwili vikubwa vitakuwa na upande mmoja Wajasusi, Wanafikra Huru, Wapagani, wasioridhika, na wapenzi wa kweli wa uhuru ambao macho yao yameanza kufunguka kwa ukweli wa hali ilivyo kuhusiana na utawala mbovu wa kisiasa na kidini na udhalimu: upande mwingine hatimaye watahusishwa wapinzani wa uhuru na usawa wa binadamu—Mabaisra, Mfalme, Wana-aristokrasia; na kwa uhusiano wa karibu na hawa watasimama bandia wa Ufalme wa Mungu, Mpinga Kristo, akiwa anawaunga mkono na kuungwa mkono na madikteta wa kidunia. Tunatarajia, pia, kwamba sera ya Mpinga Kristo itabadilishwa na kupolewa kiasi ili kujaribu kuwavutia tena wapiganaji wa madhehebu yote ya Kiprotestanti, ambao hata sasa wanatamani sana *umoja* wa majina tu miongoni mwao na na Roma—wakisahau kwamba umoja wa kweli pekee ni ule unaotokana na kuendelezwa na ukweli, na si kwa imani, mila na sheria. Ingawa ushirikiano huu kati ya Wa-protestanti na Wakatoliki unaweza kuonekana kuwa wa kutowezekana kwa wengine, tunaona dalili zisizoweza kupingika za ukaribu wake wa haraka. Unaharakishwa na shughuli za siri za Upapa miongoni mwa watu wake, ambapo wanasiasa wanaotaka kushirikiana na Upapa husaidiwa kupata nyadhifa za juu katika masuala ya serikali.

Sheria zinaweza kutarajiwa hivi karibuni ambazo, hatua kwa hatua,

[B361]

uhuru wa kibinafsi utapunguzwa, kwa kisingizio cha *uhitaji* na ustawi wa umma; hadi, hatua kwa hatua, hatimaye itakuwa lazima kuandaa "*sheria rahisi ya dini*"; na hivyo Kanisa na Serikali ziweze kuungana kwa kiasi fulani, katika kuongoza Marekani. Sheria hizi, japo zitakuwa rahisi kadiri iwezekanavyo ili kukidhi mitazamo yote ya kidini inayoitwa "*orthodoksi*" (yaani, maarufu), zitakusudiwa kukandamiza na kuzuia ukuaji zaidi wa neema, na katika maarifa ambayo sasa ni "chakula kwa wakati wake." Hoja itakayotolewa huenda ikawa ni kuzuia ujamaa, ukufuru, na mvukuto wa kisiasa kutoka kwa tabaka la chini na lile la watu huru.

Ni wazi kwamba, katika siku za usoni, kama sehemu ya shida zake, na hata kabla ya ukali wa taabu kuu ya "siku hii ya ghadhabu" kumwangukia ulimwengu na kuharibu mfumo mzima wa kijamii wa dunia (kuwa maandalizi ya ule mpya na bora ulioahidiwa chini ya Kristo wa kweli), kutakuwa na saa ngumu ya majaribu na upimaji wa Kanisa lililojitolea kikweli, kama ilivyokuwa katika siku za ushindi wa Upapa; isipokuwa sasa mbinu za mateso zitakuwa za hali ya juu zaidi na zitaendana vyema na mbinu za ustaarabu zaidi za siku hizi: miiba na kucha za kubana na vifaa vya mateso vitakuwa zaidi katika mfumo wa kejeli na shutuma, vizuizi vya uhuru, na boykoti za kijamii, kifedha na kisiasa. Lakini kuhusu hili, na miungano mipya ambayo Kristo wa Uongo ataunda katika mapambano haya ya mwisho dhidi ya kuanzishwa kwa Ufalme wa kweli wa Miaka Elfu, tutaongea zaidi baadaye.

Tunapohitimisha sura hii tunataka kuwakazia wasomaji wetu tena ukweli kwamba Upapisti ndiye Kristo wa Uongo, si kwa sababu ya upotovu wake wa kimaadili, bali kwa sababu ni *nakala bandia* ya Kristo wa kweli na Ufalme wa kweli. Ni kwa sababu ya kushindwa kutambua ukweli huu kwamba Wakristo wengi wa Kiprotestanti watadanganywa na kushirikiana na Upapisti katika kumpinga Mfalme wa kweli wa Utukufu.

[B362]

Wenye Uaminifu Hadi Kifo

Je, mimi ni askari wa msalaba,
Mfuasi wa Mwana-Kondoo?
Na je, nitahofu kukiri upande wake, Au
kuona aibu kutamka jina lake?

Je, nitabebwa hadi Peponi Kwenye
vitanda vya maua vya starehe,
Wakati wengine walipigana kupata zawadi, na
kusafiri baharini kwa damu?

Je, hakuna maadui nitakayokabiliana nao?
Si lazima nikomeshe mafuriko?
Je, ulimwengu huu wa ubatili ni rafiki wa
neema, kunisaidia kuelekea kwa Mungu?

Hakika nitapaswa kupigana nikitaka kutawala.
Ongeza ujasiri wangu, Bwana.
Nitavumilia uchovu, kustahimili
maumivu, nikisaidiwa na Neno lako.

Watakatifu wako katika vita hii yote ya
utukufu Watafanikiwa, ingawa wafa.
Wanaona ushindi kutoka mbali, Kwa
imani wanaleta karibu.

"Wakati siku yako ya utukufu itakapochomoza, Na
watakatifu wako wote watakapong'aa,
Na kelele za ushindi zitapasua mbingu,
Utukufu, Bwana, uwe wako.

[B363]

SOMO X

WAKATI UMEFIKA

Hakuna Kinachovuruga—Uanzishwaji wa Ufalme wa Kristo, Kazi Inayoendelea Sasa—Ushuhuda wa Unabii Unakubaliana—Wenye Hekima wa Kidunia Huona Mengi—Watakatifu Wanaotazama Huona kwa Udhahiri Zaidi
—Umuhimu kwa Wote, wa Kuwa na Macho Yaliyo Wazi Kuelekea Upande Sahihi.

WAKATI umefika kwa ajili ya kuanzishwa kwa Ufalme wa Mwokozi. Hii ni ushuhuda unaokubaliana wa sura zilizotangulia. Hakuna kinachotokea kati. Tayari tunaishi katika milenia ya saba—tangu Oktoba 1872. Mkataba wa mamlaka kwa falme za Mataifa lazima uishe mwaka 1914. Jubilei kuu ya kinyume, Nyakati za Urejeshaji wa vitu vyote, ilianza mwaka 1874, wakati uwepo wa Mrejeshi mkuu pia ulipokuwa umefika. Namna ya kurudi kwake na tabia ya kazi yake hadi sasa vinaendana kikamilifu na maelezo ya unabii hadi sasa. Vipengele vya mwisho vya utawala huu, vinavyooneshwa sasa, vinaendana kikamilifu na vile vya mfano wake wa Kiyahudi. Eliya amekuja, na anapokelewa kama ilivyotabiriwa; na laana iliyotabiriwa—nyakati kuu ya taabu—inasogea tayari. Mtu wa Dhambi amefunuliwa katika uharibifu wake wote wa kuchukiza, na karibu amemaliza kipindi chake kilichotabiriwa. Hivyo basi, kuanzishwa kwa Ufalme wa Masihi ulioahidiwa kwa muda mrefu ndicho tukio kuu lililo mbele yetu. Siyo hivyo tu, bali kuanzishwa kwake sasa kunaendelea. Uharibifu na mabadiliko yanayohitajika ya falme za ulimwengu huu chini ya mkuu wa giza—"mkuu wa ulimwengu huu"—sasa yanaonekana kwa kiasi fulani hata kwa jicho la kawaida la watoto wa ulimwengu huu, lakini yanaonekana kwa uwazi zaidi, kadiri

[B364]

wanapaswa kuona, na wale wanaotazama matukio yanayotokea kupitia darubini ya Neno la Mungu, ambalo kwa kulenga ipasavyo huleta mambo na matokeo ya mbali karibu na mtazamo, na huwezesha watoto wa Mungu kutambua mambo madogo ambayo jicho la kawaida haliwezi kuyaona, pamoja na sifa kuu ambazo wanasiasa na wanafalsafa wa dunia huona kwa umbo hafifu tu. Hata wenye hekima za kidunia wanaweza kutambua matatizo ya kijamii yanayochipuka, kadiri utawala wa ujinga unavyoachia nafasi kwa maarifa makubwa zaidi kwa ujumla na uhuru wa kibinafsi. Na ingawa wanatumaini bure kutokea kwa mgeuko fulani usiojulikana na usio wa kawaida wa matukio, bado, kama ilivyoelezwa katika Maandiko, mioyo yao inawashindwa kwa hofu na kwa kutazama mambo yanayokuja juu ya dunia

—kwa sababu wanaona kutikiswa kwa mbingu za kiishara kunakoendelea sasa, na wanatambua kwamba kwa kutikiswa na kuondolewa kwa nguvu ya upotovu, dhana za kishirikina na vizuizi vya kidini kutoka kwa umma wa watu, ghasia na fujo lazima zitoke.

Lakini, kwa mtazamo wa Mungu, ambapo wale walioamka katika nyumba ya imani wana fursa ya kutazama, si tu ukali wa dhiki unaonekana wazi zaidi, bali pia matokeo yenye baraka, ambayo chini ya utunzaji wa Mungu yatahudumia kwa kuanzisha Ufalme wa Miaka Elfu. Na hii ni faraja, na zaidi ya fidia kwa dhiki yote, hata kama sisi au wapendwa wetu tutaishiriki.

Ili tuweze sasa kuwa na faraja ya maarifa haya, na tusije kuwa na mashaka na mkanganyiko, ilikuwa ni sehemu tu ya lengo katika kutolewa kwa unabii za wakati. Lengo lingine lilikuwa, kwamba, kama wawakilishi wa ufalme huo miongoni mwa wanadamu, tujue kuhusu mabadiliko makuu ya utawala yanayoendelea sasa, na tuweze kutoa ushuhuda mbele ya ulimwengu, kuhusu mpango wa Mungu, n.k., ambao, ingawa hauzingatiwi sasa, utawanufaisha sana baadaye, na kuwasaidia kutambua mapema uwepo wa Bwana katika siku kuu ya ghadhabu inayokaribia. Lengo lingine ni kwamba

[B365]

waaminifu, wakiwa wamepewa silaha na kuimarishwa na Neno la Mungu, waweze kusimama imara, wakati wengi watakapokuwa wakiporomoka katika ukafiri na makosa mengine mbalimbali ya udanganyifu, ambayo hivi karibuni yataenea katika "Ulimwengu wa Kikristo." Lengo jingine ni, kutoa nguvu na mwelekeo kwa Mpango mzima wa Enzi: kwani ni uzoefu wa jumla kwamba, ingawa mtazamo wa kwanza wa mpango wa neema wa Mungu wa kubariki ulimwengu wote kupitia Kanisa, wakati wa enzi ya Miaka Elfu, hujaza mioyo na kuamsha shauku ya watoto wake waaminifu kwa kiwango cha juu kabisa, lakini kadiri juhudi zao za kuwaelimisha wengine zinavyopokelewa kwa baridi, na wanapogundua kuwa ni wachache sana, kwa kulinganisha, wana "masikio ya kusikia," mwelekeo huwa ni kujituliza katika kufurahia kimya kimya maarifa hayo ya thamani, kwa namna ambayo italeta lawama na upinzani mdogo zaidi.

Akiona udhaifu wetu wa asili, Bwana ametupatia unabii wa nyakati kama kichocheo, kutuchochea na kututahadharisha kikamilifu, na kutuweka hai katika huduma yake. Kwa kuwa tayari tuko katika wakati wa "mavuno", kazi ya mavuno inapaswa kuchukua muda, huduma na mawazo ya watumishi wa Bwana, ambao sasa, kama wanafunzi wakati wa kuja kwake kwanza, wanapaswa kufanya kazi ya kuvuna. (***Yohana 4:35-38***) Kila mmoja wetu atafute kufanya kile mikono yake inachokipata, kwa kutii maagizo ya Mvunaji Mkuu. Lakini, tukirejelea hasa wakati na mpangilio wa matukio katika "mavuno" haya, ni lazima tumwelekeze msomaji kwenye toleo linalofuata la mfululizo huu, ambapo hitimisho za unabii uliotangulia na unabii mwingine wa wakati huu zinaangaziwa, na ishara mbalimbali zilizotabiriwa na ushahidi unaothibitisha uwepo wa Bwana na maendeleo ya kazi yake vimeashiriwa, vikithibitisha—kwamba "Nyakati ya Mwisho" imefika; kwamba Siku za Kusubiri Ufalme zimetimia; kwamba Usafishaji wa Patakatifu umekamilika; kwamba Kazi kuu ya Mavuno inaendelea; kwamba Ukusanyaji Upya wa Israeli unaonekana; kwamba Vita vya Siku Kuu ya Mungu Mwenyezi viko karibu; na kwamba uanzishwaji kamili wa Ufalme mkuu wa Mungu katika wakati

iliyowekwa, mwisho wa Nyakati za Mataifa, ni uhakika usio na shaka; na pia inaonyesha, kazi ya watakatifu wakati wa mavuno; ikiashiria mwisho wa "wito ulio juu," na "mabadiliko" ya watakatifu hao ambao "wako hai na wanabaki"; na pia kuonyesha kwamba Piramidi Kuu ya Misri ni mojawapo ya Mashahidi wa Mungu (***Isaya 19:19,20***), ambayo ujumbe wake wa ajabu ni uthibitisho kamili wa mpango wa Mungu wa enzi zote, pamoja na nyakati na majira yake.

Mwangaza wa Milenia

Vyote vinaendelea kusonga! Acha wakati uliobarikiwa uanze! Zamani zinapita haraka, na Mpya inakuja!
Kengele za dhahabu zinalia, na gwaride linapita kwa kasi Kama jeshi linalokimbia kwa mwendo wa wimbo.

Nadharia za giza sasa zinapungua: ni dhaifu kujengea juu yake; Mwanga uko juu ya vilele vya milima, na Ukweli unasonga mbele:
Alama nyingi ni vivuli tu, ambavyo sasa vinapotea na kukimbia Mbele ya nguvu kuu zinazoingia leo.

Ee ndugu, kwa nini kusubiri? Na dada, kwa nini kimya? Inuka na mwanga wa mapambazuko! Tazama kwa matunda ya dhahabu! Ee mshairi, kwa nini huzuni? Ee mwanamuziki, kwa nini utulivu huu?
Na mpaka picha, kwa nini unachelewa sana kutoa rangi ya mbinguni na wekundu wake?

Paa na ndege wa alfajiri! Paa na jua linapochomoza! Usisubiri mchana, wala usisimame ukianza!
Kwa kuwa kila kitu kinahama; acha wakati uliobarikiwa uanze!
Chochote kilichopita kinapita haraka, na kipya kinaingia!

Nuru ya mbinguni inasambaa, inasambaa kwa amri ya Mfalme! Inasambaa katika utukufu wake, ikielekea mbele katika nchi.
Imani za kibinadamu zinapungua; ziweze kudhoofika na kufa. Tukifuata mwanga wa alfajiri, tunaona njia bora zaidi.

"Ee, tuwe tayari sote kwa kazi tuliyo nayo, Tukijitahidi usiku na mchana, kwa kuwa wafanyakazi ni wachache!
Kuvuna, kama ilivyoelekezwa, katika mwanga wa asubuhi;
Kuvuna katika shamba la mavuno, tukijitahidi kwa ajili ya SAHIHI!

Vyote vinaendelea kusonga mbele! Acheni Jubilei ya dunia ianze!
Mambo ya zamani yanapita haraka, na mapya yanakuja!
Inakuja! Ah, inakuja! Macho yangu yaliyoinuliwa huona! Mwanga uko juu ya vilele vya milima, Mchungaji na kundi lake.